

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN
İPTALİ

Yüksek Lisans Tezi

Hasan ÇİFTÇİ

Danışman

Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

Erzincan 2018

TEZ BİLDİRİMİ

“Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 04/09/2018

Hasan ÇİFTÇİ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

Jüri : Prof. Dr. Metin İKİZLER

Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan AKARTEPE

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ

Hasan ÇİFTÇİ

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2018

Tez danışmanı: Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR

ÖZET

Tezimizin konusu, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufların iptalidir. Çalışmamızda, Türk Medeni Kanunu'ndaki ölüme bağlı tasarrufların iptali hakkındaki özel hükümler ile Türk Borçlar Kanunu'ndaki konuya ilişkin genel hükümler birlikte değerlendirilerek konu bütünlüğü sağlanmak istenmiştir.

Mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği ölüme bağlı tasarrufların iptalini incelediğimiz çalışmamızın birinci bölümünde, ölüme bağlı tasarruf kavramı genel esasları ile incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar olan vasiyetnamelerin ve miras sözleşmelerinin şekil şartları ayrıntılı olarak incelenip, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflara genel hatlarıyla değinilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri üzerinde durulmuştur. Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesinde ölüme bağlı tasarrufların iptal sebebi olarak belirtilen ehliyetsizlik, irade sakatlığı, hukuka ve ahlâka aykırılık ve şekil eksikliği ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İptal sebepleri incelenirken öncelikle bu kavramlar genel hatlarıyla incelenmiş, daha sonra iptal sebepleri ve sonuçları borçlar hukuku ve miras hukuku açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Ölüme bağlı tasarrufların iptal sebeplerinin doğuracağı sonuçlar vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri açısından ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, ölüme bağlı tasarrufların iptali davasının mirasın açılmasından önce ve sonra ileri sürülmesi incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde, iptal davasının tarafları, iptal davasında görevli ve yetkili mahkeme ile

bu davanın hangi süreler içerisinde açılabileceği ve süresiz def'i hakkı incelenmiştir. Son olarak, iptal davasında ispat yükününün kime ait olduğu ve iptal kararının tasarruflar ve kişiler bakımından doğuracağı sonuçlar doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları ile birlikte incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ölüme bağlı tasarruflar, Vasiyetnameler, Miras sözleşmeleri, Ölüme bağlı tasarrufların iptali.

ANNULMENT OF DISPOSITION MORTIS CAUSA

Hasan ÇİFTÇİ

Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences

Department of Private Law

Postgraduate Thesis, August 2018

Thesis Supervisor: Associate Professor: Hayrunnisa ÖZDEMİR

ABSTRACT

The subject of our thesis is annulment of disposition mortis causa made by legator. This work aims to ensure the integrity of the subject by evaluating both the special provisions on the annulment of disposition mortis causa in the Turkish Civil Code and the general provisions of the Turkish Code of Obligations.

The first part of the thesis looks into the annulment of disposition mortis causa that the legator wanted to have effect after his/her death and the concept of disposition mortis causa in general terms. In addition, in this chapter, the form requirements of the wills and inheritance contracts are studied in detail and material terms of disposition mortis causa are outlined.

The second part of the thesis analyses the reasons for annulment of disposition mortis causa. In Article 557 of the Turkish Civil Code, inability, lack of will, law, morality, and lack of figure are mentioned as reasons for annulment of disposition mortis causa. These reasons for annulment were first examined in general terms, then the reasons and its consequences were discussed comparatively in terms of Obligations Law and Inheritance Law. The consequences of the annulment of disposition mortis causa are dealt with separately in terms of wills and inheritance contracts.

The third part of this thesis scrutinises the question of bringing a lawsuit to annul disposition mortis causa before and after the opening of the estate. This part also deals with the parties to the annulment case, the period in which the annulment

case should be brought, the competent court, the duration of the case, and the right to indefinite plea. Finally, in the case of annulment, who owns the burden of proof, the consequences of the annulment decision have been examined together by considering the opinions of the doctrine and decisions of the Court of Cassation.

Keywords: Disposition mortis causa, Testaments, Inheritance contracts, Annulment of disposition mortis causa

ÖNSÖZ

“Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali” adlı bu çalışma, 4 Eylül 2018 tarihinde Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuş ve Prof. Dr. Metin İKİZLER, Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR ve Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan AKARTEPE’den oluşan jüri tarafından başarılı bulunarak oy birliği ile kabul edilmiştir. Tez konusunun belirlenmesinde, hazırlık sürecinde, yazım ve sonraki süreçlerde sabırla ve güler yüze her türlü desteği gösteren, akademik çalışmalarında samimiyetle yol gösteren, nitelikli katkıları asla esirgemeyen, kütüphanesini bizimle paylaşan ve şahsımı her zaman sabırla ve samimiyetle dinleyen tez danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Hayrunnisa ÖZDEMİR’E, tüm yoğunluğuna rağmen tez jüri üyeliğimi kabul eden ve çalışmaya değerli görüşleriyle katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Alpaslan AKARTEPE’ye, yine tez jüri üyeliğimi kabul ederek titiz bakış açısı ile kıymetli yorumlarından yararlandığım Prof. Dr. Metin İKİZLER’e içtenlikle teşekkür ederim.

Verdiği tavsiyelerle bizlere yol gösteren, akademik kimliğini daima örnek aldığım, bizlere huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan fakültemizin dekanı ve özel hukuk bölüm başkanı Prof. Dr. Cem BAYGIN’a teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik kimlikleri, hoşgöruları ve nezaketleriyle örnek aldığım, tez çalışmamda fikirlerini, desteklerini esirgemeyen ve kaynak konusunda yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Ahmet NAR’a, Dr. Öğr. Üyesi Eda Şahin ŞENGÜL’e, Arş. Gör. Dr. Aytuğ Ceyhun ÇAKIR’a, Arş. Gör. Şerife Aksan NAR’a, Arş. Gör. Damla Özden CELT’e, Arş. Gör. Meltem BULUT’a ve Arş. Gör. Ferhat ÇELİK’e teşekkür ederim.

Bu çalışmanın nihayet bulmasında teşvik, destek ve gösterdikleri sabır için eşim Elif ÇİFTÇİ’ye ve değerli dostlarıma minnettarım.

Hasan ÇİFTÇİ

Erzincan 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUF KAVRAMI

I. GENEL OLARAK.....	4
II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN ÇEŞİTLERİ.....	9
A. Şekli Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	9
1. Genel Olarak.....	9
2. Şekli Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf Türleri.....	11
a) Vasiyetname.....	11
(1) Genel Olarak.....	11
(2) Vasiyetname Çeşitleri.....	15
(a) Resmî Vasiyetname.....	15
(i) Genel Olarak.....	15
(a) Okunarak ve İmzalanarak Düzenlenen Resmî Vasiyetname.....	22
(b) Okunmaksızın ve İmzalanmaksızın Düzenlenen Resmî Vasiyetname.....	28
(c) Karma Şekilde Düzenlenen Resmî Vasiyetname.....	31
(1) Okumadan Fakat İmzalanarak Düzenlenen Resmî Vasiyetname.....	32
(2) Okunarak Fakat İmzalanmadan Düzenlenen Resmî Vasiyetname.....	32
(d) Bazı Özel Durumlar.....	33
(b) El Yazılı Vasiyetname.....	35
(i) Genel Olarak.....	35
(ii) El Yazılı Vasiyetnamenin Şekil Şartları.....	37
(a) Vasiyetnamenin Başından Sonuna Kadar Mirasbırakanın El Yazısı İle Yazılması.....	38
(b) Vasiyetnamenin Düzenleme Tarihinin Gösterilmesi.....	48

(c) İmza	58
(iii) El Yazılı Vasiyetnamenin Saklanması	62
(c) Sözlü Vasiyetname	63
(i) Genel Olarak.....	63
(ii) Sözlü Vasiyetname Yapmak İçin Gerekli Olan Şartlar	65
(a) Olağanüstü Bir Halin Bulunması	66
(1) Yakın Ölüm Tehlikesi.....	66
(2) Ulaşımın Kesilmesi.....	69
(3) Hastalık.....	70
(4) Savaş.....	72
(b) Resmi veya El Yazılı Vasiyetname Yapma İmkânının Bulunmaması	73
(c) Mirasbırakanın Son Arzularını Tanıklara Bildirmesi	74
(d) Son Arzuların Tanıklar Tarafından Belgelenmesi	77
(iii) Sözlü Vasiyetnamenin Hükümden Düşmesi	86
b) Miras Sözleşmesi	87
(1) Genel Olarak.....	87
(2) Miras Sözleşmesinin Şekli.....	88
(3) Miras Sözleşmesinin Çeşitleri	92
(a) Olumlu Miras Sözleşmesi-Olumsuz Miras Sözleşmesi (Mirastan Feragat Sözleşmesi)	93
(i) Olumlu Miras Sözleşmesi.....	93
(ii) Olumsuz Miras Sözleşmesi (Mirastan Feragat Sözleşmesi).....	94
(b) Tek Taraflı Miras Sözleşmesi-İki Taraflı Miras Sözleşmesi	94
(i) Tek Taraflı Miras Sözleşmesi.....	94
(ii) İki Taraflı Miras Sözleşmesi	94
(c) İvazlı Miras Sözleşmesi- İvazsız Miras Sözleşmesi	95
(i) İvazlı Miras Sözleşmesi.....	95
(ii) İvazsız Miras Sözleşmesi	95
B. Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	95
1. Genel Olarak	95
2. Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf Türleri.....	96
a) Sadece Vasiyetname İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	97
(1) Vakıf Kurma	97
(2) Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi Atama.....	99
b) Sadece Miras Sözleşmesi İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf ..	102

(1) Mirastan Feragat Sözleşmesi	102
c) Hem Miras Sözleşmesi Hem de Vasiyetname İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar	105
(1) Mirasçı Atama	105
(2) Belirli Mal Bırakma (Vasiyet)	106
(3) Yedek Mirasçı Atama	108
(4) Art Mirasçı Atama	109
(5) Koşul ve Yükleme	112
(6) Mirasçılıktan Çıkarma	115

II. BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTAL SEBEPLERİ

I. EHLİYETSİZLİK	121
A. Genel Olarak	121
B. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Ehliyetizlik	131
1. Genel Olarak	131
2. Vasiyetname Yapma Ehliyeti	134
a) Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak	134
b) 15 Yaşını Doldurmuş Olmak	139
3. Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti	141
a) Genel Olarak	141
b) Tek Taraflı Miras Sözleşmelerinde	143
(1) Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Tarafın Ehliyeti	143
(2) Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan (Lehine Tasarrufta Bulunulann) Tarafın Ehliyeti	147
c) İki Taraflı Miras Sözleşmelerinde Ehliyet	150
d) Mirastan Feragat Sözleşmelerinde Ehliyet	151
e) Ehliyetizliğin Sonuçları	154
(1) Mirasbırakanın Ehliyetizliğin Sonuçları	154
(2) Lehine Tasarrufta Bulunulannın ve Feragat Edenin Ehliyetizliğin Sonuçları ..	157
II. İRADE SAKATLIĞI	158
A. Genel Olarak	158
B. Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlığının Önemi	159
C. Yanılma	163
1. Genel Olarak	163

2. Beyan Yanılması	165
3. Saik Yanılması	168
4. Miras Hukukunda Yanılma	170
a) Vasiyetnamelerde Yanılma	170
b) Miras Sözleşmelerinde Yanılma	174
D. Aldatma	176
1. Genel Olarak	176
2. Miras Hukukunda Aldatma	179
a) Vasiyetnamelerde Aldatma	181
b) Miras Sözleşmelerinde Aldatma	181
E. Korkutma	182
1. Genel Olarak	182
2. Miras Hukukunda Korkutma ve Zorlama	186
a) Vasiyetnamelerde Korkutma ve Zorlama	189
b) Miras Sözleşmelerinde Korkutma ve Zorlama	191
F. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Mirasbırakanın Yanılma ve Aldatmayı Öğrenmesi İle Korkutma ve Zorlamanın Etkisinden Kurtulmasının Sonuçları.....	191
G. İrade Sakatlıklarına İlişkin Diğer Haller.....	197
1. Zihnî Kayıt	197
2. Latife Beyanı.....	199
3. Muvazaa	201
4. Aşırı Yararlanma.....	206
III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN İÇERİĞİNİN, BAĞLANDIĞI KOŞULLARIN VEYA YÜKLEMELERİN HUKUKA VEYA AHLÂKA AYKIRI OLMASI	211
A. Genel Olarak.....	211
1. Hukuka Aykırılık.....	212
2. Ahlâka Aykırılık.....	215
B. Ölüme Bağlı Tasarrufun İçeriğinin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması	216
C. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Koşulların veya Yüklemelerin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması.....	223
1. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Koşulların Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması .	223
2. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Yüklemelerin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması	233
IV. ŞEKİL EKSİKLİĞİ.....	234
A. Genel Olarak.....	234
B. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şekil Eksikliği.....	237

1. Genel Olarak	237
2. Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği	237
a) Resmî vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği	237
b) El Yazılı Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği	246
c) Sözlü Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği	252
3. Miras Sözleşmelerinde Şekil Eksikliği.....	257

III. BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ DAVASI

I. GENEL OLARAK.....	259
II. İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ.....	262
A. Genel Olarak.....	262
B. İptalin Mirasın Açılmasından Önce İleri Sürülmesi	263
1. Vasiyetnamelerde İptalin İleri Sürülmesi	263
2. Miras Sözleşmelerinde İptalin İleri Sürülmesi	265
C. İptalin Mirasın Açılmasından Sonra İleri Sürülmesi	267
III. İPTAL DAVASININ TARAFLARI.....	268
A. Davacı Taraf	268
B. Davalı Taraf.....	271
IV. İPTAL DAVASINDA SÜRELER	272
A. Bir Yıllık Süre	274
B. On Yıllık Süre.....	277
C. Yirmi Yıllık Süre	279
D. Süresiz Def'i Hakkı	281
V. İPTAL DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	284
VI. İPTAL DAVASINDA İSPAT YÜKÜ.....	286
VII. İPTAL DAVASININ SONUÇLARI	288
SONUÇ.....	293
KAYNAKÇA	303

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
EMK.	: Eski Medeni Kanun
f.	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TL	: Türk Lirası
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu

GİRİŞ

Türk Miras Hukuku'nda kanunî mirasçılığın ve iradî mirasçılığın bir arada olduğu karma bir sistem benimsenmiştir. Mirasbırakan, yaptığı ölüme bağlı tasarrufla terekesinin geleceğini belirlememişse kanunî mirasçılık söz konusu olur. Buna karşılık mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruf yaparak terekesinin geleceğini belirlemişse ve saklı paylı mirasçısı da yoksa iradî mirasçılık söz konusu olur. Buna karşılık mirasbırakan, yaptığı ölüme bağlı tasarrufla terekesinin geleceğini belirlemiş ve saklı paylı mirasçısı da varsa, hem iradî mirasçılık hem de kanunî mirasçılık söz konusu olur.

İradî mirasçılığın söz konusu olabilmesi için mirasbırakanın, yaptığı ölüme bağlı tasarruflarla terekesinin geleceğini belirlemesi gerekir. Ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmak amacıyla yaptığı ve terekesini etkileyen veya terekesi ile ilgili olmayan emir, dilek ve arzularını içeren hukuki işlemdir.

Kişilerin, bir ömür boyu emek vererek elde ettiği birikimlerin kime kalacağını, nasıl kullanacağını yaptıkları ölüme bağlı tasarruflarla belirlemek istemeleri en doğal haklarıdır. Ancak kişiler, bu hakkını kullanırken tamamen serbest değildirler. Her ne kadar kişilerin son arzularına saygı gösterilmesi miras hukukunda esas olsa da, ölüme bağlı tasarruf yapılırken kişinin nasıl bir yol izleyeceği, nelere dikkat etmesi gerektiği, son arzuların hangi şartlarda geçerli olacağı, hangi şartlarda iptal edileceği son derece önemlidir.

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufla terekesinin geleceğini belirlerken tamamen serbest değildir. Her şeyden önce mirasbırakan, terekesinin geleceğini belirlerken Türk Medeni Kanunu'nda belirtilmiş olan, ölüme bağlı tasarruf çeşitlerinden birisini tercih etmek zorundadır. Dolayısıyla mirasbırakanın, vasiyetname çeşitlerinden birisiyle ya da miras sözleşmesi ile iradesini açıklayıp, Kanun'un öngördüğü sıkı şekil şartlarına uyması gerekir. Aksi takdirde ölüme bağlı tasarruf, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir.

Sağlararası hukuki işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarrufların da hüküm ve sonuç doğurabilmesi için Kanun'da öngörülen bazı şartları taşıması gerekir. Bu bakımdan yapılan ölüme bağlı tasarruf, serbest ve sağlıklı bir iradeyle yapılmalıdır. Ayrıca ölüme bağlı tasarrufun ehliyet, hukuka ve ahlâka uygunluk gibi Kanun'un öngördüğü şartları taşıması gerekir. Aksi takdirde ölüme bağlı tasarrufun iptali gündeme gelir.

Sağlararası hukuki işlemlerden farklı olarak ölüme bağlı tasarruflarda amaç ölüme bağlı tasarrufun ayakta tutulmasını sağlamaktır. Bu sebeple, ölüme bağlı tasarrufun iptali konusunda kanun koyucu tarafından genel kurallardan farklı olarak bir takım düzenlemeler getirmiştir. Ölüme bağlı tasarrufların iptalinin söz konusu olabilmesi için, Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesinde belirtilen sebeplerden birisinin varlığı gereklidir. Bu sebeplerin dışında ölüme bağlı tasarrufların iptal edilmesi mümkün olmayıp, mirasçılarının veya vasiyet alacaklılarının, TMK m. 559'da belirtilen hak düşürücü süreler içerisinde iptal davası açması gerekir. TMK m. 559'da belirtilen süreler içerisinde iptal davası açılmaz ise, ölüme bağlı tasarruf, geçerli hale gelip hüküm ve sonuç doğurmaya devam eder.

Konunun sistematik olarak incelenmesi amacıyla tezimiz üç bölüm ve sonuç olmak üzere dört kısımdan oluşmaktadır. Tezimizin birinci bölümünde, ölüme bağlı tasarruf kavramı üzerinde durulup, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar olan vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri ayrıntılı bir şekilde, maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar ise genel hatlarıyla incelenmiştir.

Tezimizin ikinci bölümünde ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri incelenmiştir. İptal sebepleri ehliyetsizlik, irade sakatlıkları, hukuka ve ahlâka aykırılık ve şekil eksikliği olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir. İptal sebepleri incelenirken öncelikle bu kavramlara genel hatlarıyla değinilmiş, ardından bu kavramlara sağlararası hukuki işlemlerde bağlanan hukukî sonuçlar sınırlı bir şekilde açıklanmıştır. Daha sonra ölüme bağlı tasarruflarda ehliyetsizlik, irade sakatlığı, hukuka ve ahlâka aykırılık ve şekil eksikliği konuları incelenmiştir. Ayrıca iptal sebeplerinin vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından doğuracağı sonuçlar, doktrinadaki tartışmalar ve Yargıtay kararları ile birlikte

incelenmiştir. Tezimizin konusu ölüme bağı tasarrufların iptali olması sebebiyle ölüme bağı tasarrufların hükümsüzlüğüne sebep olan yokluk, kesin hükümsüzlük gibi sebeplere yer verilmemiştir.

Tezimizin üçüncü bölümünde, ölüme bağı tasarrufların iptali davasının mirasın açılmasından önce ve sonra ileri sürülmesi incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde, iptal davasının tarafları, iptal davasında görevli ve yetkili mahkeme ile bu davanın hangi süreler içerisinde açılabileceğı ve süresiz def'i hakkı incelenmiştir. Son olarak, iptal davasında ispat yükününün kime ait olduğı ve iptal kararının, tasarruflar ve kişiler bakımından doğuracağı sonuçlar doktrinindeki görüşler ve Yargıtay kararları ile birlikte incelenmiştir.

Tezimizin sonuç kısmında ise, inceleme konusu yapılan konularda ve tartışmalı hususlarda katıldığımız görüşlere yer verilmiştir.

I.BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUF KAVRAMI

I. GENEL OLARAK

Türk Miras Hukuku sistemi, Germen Hukuku'nun etkisiyle yasal mirasçılığı; Roma Hukuku'nun etkisiyle de iradi mirasçılığı kabul etmiştir¹. Diğer bir ifade ile Türk Miras Hukuku'nda hem yasal mirasçılık hem de iradi (atanmış) mirasçılık söz konusudur. Mirasbırakanın, sağlığında terekesinin geleceğini belirlemeyip, onun ölümünden sonra mirasçılarının Kanun tarafından belirlenmesine yasal mirasçılık denir². Mirasbırakan, kendi iradesiyle bir ölüme bağlı tasarruf yaparak terekesinin geleceğini belirleyebilir. Bu tür mirasçılık ise iradî (atanmış) mirasçılıktır³. İradî mirasçılıkta, mirasbırakan yaptığı ölüme bağlı tasarrufla kimlerin kendisine mirasçı olacağını tespit etmektedir⁴.

Türk Miras Hukuku'nda, yasal mirasçılık ve iradî mirasçılığın bir arada olduğu karma bir sistem benimsenmiştir. Buna göre, mirasbırakan, yaptığı ölüme bağlı bir tasarrufla terekesinin geleceğini belirlememişse yasal mirasçılığa ilişkin hükümler uygulanır. Ancak mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruf yaparak bir veya birden fazla kişiyi kendisine mirasçı olarak atamışsa ve saklı paylı mirasçısı⁵ da yoksa bu durumda sadece iradî mirasçılık söz konusu olur. Bunun yanı sıra mirasbırakan, yaptığı ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir kişiyi kendisine mirasçı atamışsa ve saklı paylı mirasçısı da varsa, hem yasal mirasçılık hem de iradî

¹ Ali Naim **İnan**, *Miras Hukuku*, Ankara 1969, s. 93; Ali Naim **İnan**/Şeref **Ertas**/Hakan **Albaş**, *Türk Medenî Hukuku Miras Hukuku*, 9. bs., Ankara 2015, s. 158.

² **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 93; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 158.

³ Aydın **Aybay**, *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 2000, s. 32; **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 93; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 158.

⁴ Hatice Kübra Ercoşkun **Şenol**, *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yüklemeler*, (Danışman: Yard. Doç. Dr. Metin İkizler), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 9.

⁵ Saklı paylı mirasçılar; mirasbırakanın altsoyu, anası babası ve eşidir. Bu kişilerin saklı payları Türk Medenî Kanunu'nun 506. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, "*Saklı pay, altsoy için yasal miras payının yarısı, ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının dörtte üçüdür.*" şeklindedir.

mirasçılık söz konusu olur⁶. Türk Medenî Kanunu, mirasbırakanın, tasarruf özgürlüğüne sahip olduğunu kabul etmekle beraber, onun tasarruf özgürlüğünü saklı paylı mirasçılardan saklı payları toplamı ile sınırlandırmaktadır⁷. Nitekim TMK'nın 505. maddesinin birinci fıkrası, “*Mirasçı olarak altsoyu, ana ve babası veya eşi bulunan miras bırakan, mirasının saklı paylar dışında kalan kısmında ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir*” şeklindedir.

Türk Miras Hukuku'nda, karma sistemin kabul edildiği hususunda doktrinde bir tartışma yoktur. Ancak bu sistemde yasal mirasçılığın mı yoksa iradî mirasçılığın mı hâkim olduğu tartışmalıdır. Doktrindeki azınlıkta kalan bir görüşe göre⁸, asıl olan atanmış mirasçılıktır. Buna göre, kanun koyucu saklı payı kabul etmek suretiyle mirasbırakana yasal mirasçılardan büyük bir kısmını mirasın dışında bırakma imkânı vermiştir. Bu görüşe göre, yeni Türk Medenî Kanunu'yla birlikte eşin saklı payı hariç diğer saklı pay oranları indirilerek mirasbırakana daha fazla tasarruf özgürlüğü tanınmıştır. Yine 04.05.2007 tarihinde 5650 sayılı Kanun'la⁹ kardeşlerin saklı paylarının kaldırılmasıyla saklı paylı mirasçılardan kapsamı daha da daraltılarak mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf imkânı genişletilmiştir. Bu fikri temellendirmek için ileri sürülen diğer bir gerekçe ise, TMK'nın 514. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*Mirasbırakanın üzerinde tasarruf etmediği*

⁶ Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 1987, s. 38-39; Bülent **Köprülü**, *Miras Hukuku Dersleri*, 2. bs., İstanbul 1985, s. 22-23; Zahit **İmre**, *Türk Miras Hukuku*, İstanbul 1978, s. 7; Zahit **İmre**/Hasan **Erman**, *Miras Hukuku*, 11. bs., İstanbul 2015, s. 5; Bilge **Öztaş**, *Miras Hukuku*, 7. bs., Ankara 2016, s. 7; O. Gökhan **Antalya**, *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2015, s. 11; Ahmet **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, 6. bs., Ankara 2015, s. 11-12; Rona **Serozan**/Baki İlkyay **Engin**, *Miras Hukuku*, 4. bs., Ankara, 2014, s. 147-148; Mustafa **Dural**, *Miras Sözleşmeleri*, İstanbul 1980, s. 1-2; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 70-71; Mehmet Serkan **Ergüne**, *Vasiyetnamenin Yorumu*, İstanbul 2011, s. 16; K. Nuri **Turanboy**, *Mirasbırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemler*, Ankara 2010, s. 45; Kürşat **Yağcı**, *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma*, İstanbul 2013, s. 15; Yaşar **Karayalçın**, “16.3.1990 Tarih ve K. 1990/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, Saklı Payı İhlal Edilmemiş Mirasçı Muvazaa Sebepiyle Dava Açabilir Görüşü ve Diğer Problemler”, *Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan*, Konya 1991, s. 214; Hakan **Albaş**, “Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def'i”, *MÜHF-HAD*, C.18, S.3. 2012, s. 144.

⁷ Ahmet **Nar**, *Türk Miras Hukukunda Tenkis*, İstanbul 2016, s. 6-7.

⁸ Tahir **Çağa**, *Türk İsviçre Hukukuna Göre Mahfuz Hisseli Mirasçılardan Hukuki Vaziyeti*, İstanbul 1950, s. 63; Mustafa **Dural**/Turgut **Öz**, *Türk Özel Hukuku, Cilt IV. Miras Hukuku*, 10. bs., İstanbul 2016, s. 7.

⁹ RG. 10.05.2017, S. 26518.

kısım yasal mirasçılara kalır” hükmüdür. Bu hüküm göstermektedir ki, mirasbırakan tarafından ölüme bağlı bir tasarruf yapılmadığı takdirde mirasçılar mirastan pay alabilecektir. Diğer bir ifade ile mirasbırakan, terekesi üzerinde bir tasarrufta bulunursa saklı paylı olmayan mirasçılar mirastan pay alamazlar. Doktrindeki hâkim olan görüşe göre¹⁰, karma sistemde yasal mirasçılık asıldır. Bu görüş, karma sistemde yasal mirasçılığın asıl olmasını bazı gerekçelerle açıklamaktadır. İlk olarak, miras hukuku kitabı, yasal mirasçılıkla başlayıp tasarruf özgürlüğüne ilişkin düzenlemeler daha sonra gelmektedir. Bu durum ise, asıl olanın yasal mirasçılık, istisnai olanın atanmış mirasçılık olduğunu gösterir. İkinci olarak, yasal mirasçıların esas olarak kan hısımları, sağ kalan eş ve evlatlık olarak belirlenmesi aileyi koruyucu niteliktedir. Aileyi koruyan sistemde yasal mirasçıların atanmış mirasçılardan önde tutulması gerekir. Üçüncü olarak ise, hayat tecrübelerine göre Türk Medenî Kanunu’nun saklı paylı saydığı mirasçılarının¹¹, miras intikallerinin büyük çoğunluğunda mirasçı olmaları ve bu kişilerin mirasbırakanın tasarruflarına karşı tenkis davası ve tenkis def’i ile korunmasıdır¹².

Kanaatimizce, hem mirasbırakanın hem de mirasçılarının menfaatlerini koruyan karma sistemin yasal mirasçılığı mı yoksa atanmış mirasçılığı mı esas aldığı konusunda hangisinin yerinde olduğunu söylemek zordur¹³. Kanun koyucu, orta yol benimseyerek bazı hallerde yasal mirasçılığa, bazı hallerde de mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruflarına üstünlük tanımıştır¹⁴. Önemli olan belirli bir konuda Kanun’un hangi sisteme üstünlük tanıdığıнын belirlenmesidir. Her bir konu için zorunlu yasal miras payı ile mirasbırakanın tasarruf özgürlüğünden hangisinin korunacağı konusu ayrı ayrı değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır¹⁵.

¹⁰ Fikret **Eren**, *Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası*, Ankara 1973, s. 8; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 40; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 9; **Öztañ**, *Miras Hukuku*, s. 7; **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 11; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 70; **Şenol**, s. 10.

¹¹ Saklı paylı mirasçılar, mirasbırakanın altsoyu, eşi, ana ve babasıdır.

¹² **Nar**, s. 8-9.

¹³ Kemal **Oğuzman**, *Miras Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1995, s. 9; **Yağcı**, s. 18.

¹⁴ **Ergüne**, s. 16; Atanmış mirasçılığın üstün olduğu yönünde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 39-40; atanmış mirasçılığın asıl olduğu yönünde bkz. **Dural/Öz**, s.7; **Serozan/Engin**, s. 148.

¹⁵ **Oğuzman**, s. 9; **Yağcı**, s. 18-19.

Karma sistemin unsurlarından bir tanesi olan yasal mirasçılık Türk Medenî Kanunu'nun miras hukuku başlığını taşıyan üçüncü kitabın, birinci kısım, birinci bölümünde düzenlenmiştir. Karma sistemin bir diğer unsuru olan ve tezimizin konusu oluşturan ölüme bağlı tasarruflar ise, Türk Medenî Kanunu'nun miras hukuku başlığını taşıyan üçüncü kitabın, birinci kısım, ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Ölüme bağlı tasarruflar, TMK'nın 502 ile 574. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Fakat bu bölümde yer alan maddelerde ölüme bağlı tasarrufun tanımı yapılmamıştır¹⁶. Ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın, ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurmak üzere yaptığı ve terekesini etkileyen veya terekesiyle ilgisi olmayan emir dilek ve arzularını içeren hukuki işlemlere denir¹⁷.

Ölüme bağlı tasarruflardaki tasarruf kavramı, sağlararası hukuki işlemlerdeki tasarruf kavramı ile karıştırılmamalıdır. Sağlararası hukuki işlemler, malvarlığına yaptıkları etki bakımından ikiye ayrılmaktadırlar. Bunlar, borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemidir. Borçlandırıcı işlem ile borçlu, alacaklıya karşı bir edimde bulunmayı ona maddî veya manevî yarar sağlamayı üstlenir¹⁸. Tasarruf işlemi ise, bir hakka veya hukuki ilişkiye doğrudan doğruya etki ederek, onu diğer tarafa

¹⁶ Pınar Ağca **Toplandı**, *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, (Danışman: Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 2.

¹⁷ Benzer tanımlar için bkz. Esat **Şener**, *Uygulamada ve Teoride Her Yönüyle Vasiyet Hukuku*, Ankara 1995, s. 9; Fikret **Eren**, *Türk Hukuku'nda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası*, Ankara 1966, s. 3; Hüseyin Avni **Göktürk**, *Miras Hukuku*, Ankara 1937, s. 36; Kemal Tahir **Gürsoy**, *Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti*, Ankara 1955, s. 3. Şakir **Berki**, *Miras Hukuku*, Ankara 1975, s. 33; Samim **Gönensay/Kemaleddin Birsan**, *Miras Hukuku*, İstanbul 1963, s. 39; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 125; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 122; **Oğuzman**, s. 94; Nuşin **Ayiter**, *Miras Hukuku*, 4. bs., Ankara 1978, s. 34; Nuşin **Ayiter**/M. Ahmet **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, Ankara, 1989, s. 70; **Dural/Öz**, s. 49; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 106; **İmre/Erman**, s. 53; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 175; Ferhat **Koyuncu**, *Sözlü Vasiyetname*, Ankara 2014, s. 17.

¹⁸ Fikret **Eren**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. bs., Ankara 2017, s. 171; Ali Naim **İnan/Özge Yücel**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. bs., Ankara 2014, s. 141-142; O. Gökhan **Antalya**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, İstanbul 2015, s. 114; Safa **Reisoğlu**, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. bs., İstanbul 2014, s. 53; Ahmet M. **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. bs., Ankara 2017, s. 72-73; İhsan **Erdoğan**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. bs., Ankara 2013, s. 47-48; Şahin **Akıncı**, *Borçlar Hukuku Bilgisi*, 9. bs., Konya 2014, s. 56; Şaban **Kayıhan**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. bs., Ankara 2016, s. 85-86.

geçiren, içeriğini sınırlayan, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemlerdir¹⁹. Ölümüne bağlı tasarruflardaki tasarruf kavramı dar ve teknik anlamda kullanılmamıştır²⁰. Buradaki tasarruf kavramı, geniş anlamda kullanılarak hukuki işlem manasına gelmektedir²¹.

Miras hukukunda tasarruf kavramı, mirasbırakanın ölümünden sonra gerçekleşmesini istediği emir, arzu ve isteklerini ifade etmektedir²². Gerçekten de ölümüne bağlı tasarruflar yapıldıkları anda değil, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğururlar. Dolayısıyla ölüm olayı, ölümüne bağlı tasarrufların kanuni, zorunlu ve asli unsurudur²³. Ölümüne bağlı tasarruf, bir sözleşmeyle dahi yapılsa, mirasbırakan sağ olduğu sürece lehine ölümüne bağlı tasarrufta bulunulmanın beklenen bir hakka dahi sahip olduğu söylenemez. Ayrıca her ölümüne bağlı tasarruf, terekeyi etkilemek zorunda değildir. Örneğin, ölümüne bağlı tasarrufla vasiyeti yerine getirme görevlisi atama terekeyi doğrudan etkileyen bir tasarruf değildir²⁴.

Mirasbırakan, ölümüne bağlı tasarruflar ile terekesinin geleceğini belirleyebileceği gibi, terekesiyle ilgisi olmayan ölümünden sonra gerçekleşmesini istediği emir ve dileklerini de bildirebilir²⁵. Mirasbırakanın, bir kişiyi mirasçı ataması, bir kişiye malını vasiyet etmesi, vakıf kurması, bir kişiyi mirasından men

¹⁹ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 173; **İnan/Yücel**, s. 144; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 114-115; **Reisoğlu**, s. 53; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 73; **Erdoğan**, s. 47; **Akıncı**, s. 57; **Kayhan**, s. 86-87.

²⁰ Mustafa **Dural**, *El Yazısı İle Vasiyetname*, İstanbul, 1967, s. 1; Rona **Serozan**, *Sağlar Arası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma*, İstanbul, 1979, s. 14; **Ayiter**, s. 34; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 126; **Oğuzman**, s. 94; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 72; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 8-9; **Dural/Öz**, s. 50; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 175-176; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 158; **Serozan/Engin**, s. 261; **Ergüne**, s. 21-22.

²¹ **İmre**, s. 92; **Oğuzman**, s. 94; **Dural/Öz**, s. 50; **İmre/Erman**, s. 53; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 160; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 101; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 176; **Eren**, İptal Davası, s. 3.

²² **Eren**, İptal Davası, s. 3; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 126; **Dural/Öz**, s. 50.

²³ **İmre**, s. 92; **Serozan**, Kazandırma, s. 10; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 72; **Dural/Öz**, s. 50; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 163; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 106; **İmre/Erman**, s. 53; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 176; **Serozan/Engin**, s. 261.

²⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 256; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 116.

²⁵ **Dural**, El Yazısı ile Vasiyetname, s. 1; **Oğuzman**, s. 94; **Dural/Öz**, s. 50; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 176; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 159.

etmesi, terekeye ilişkin tasarruflardır. Mirasbırakanın, mezar yerini tayin etmesi, evlilik dışı çocuğunu tanıması, çocuğunun ya da torununun eğitim göreceği okulu belirlemesi, ilk sevgilisine gönderemediği aşk mektuplarının yakılmasını istemesi, terekeyle alakası olmayan tasarruflardır²⁶.

Ölüme bağlı tasarruflar, şeklî ve maddî anlamda olmak üzere ikiye ayrılırlar. İlerleyen konularda şeklî ve maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufları inceleyeceğiz.

II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN ÇEŞİTLERİ

Ölüme bağlı tasarruflar, şeklî ve maddî anlamda olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mirasbırakan, maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmesi için, şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflardan birini seçmek zorundadır. Miras hukuku, bu yönüyle şekilciliği ön plana çıkarmıştır²⁷. Diğer bir ifade ile Kanun'da düzenlenmiş olanların dışında herhangi bir ölüme bağlı tasarruf şekline başvurulamaz. Burada aynî haklarda olduğu gibi numerus clausus ilkesi söz konusudur²⁸. Buna göre, mirasbırakan, bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmak istiyorsa, bunu vasiyetname veya miras sözleşmesi ile yapmak zorundadır²⁹. Şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflar başlığı altında vasiyetnameler ve miras sözleşmelerini inceleyeceğiz. Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar başlığı altında ise, vasiyetname ve miras sözleşmesi ile yapılabilen tasarrufları inceleyeceğiz.

A. Şeklî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar

1. Genel Olarak

Şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği emir, arzu ve isteklerinin açıklarken uymak zorunda

²⁶ **İmre**, s. 94; **İmre/Erman**, s. 55.

²⁷ **Ömer Arbek**, *Miras Hukukundan Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırlar ve Müeyyidesi*, Ankara 2013, s. 28.

²⁸ **İmre**, s. 95; **İmre/Erman**, s. 55; **Serozan/Engin**, s. 261; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 185.

²⁹ **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 123; **Dural/Öz**, s. 53; **İmre**, s. 95; **Serozan/Engin**, s. 261; **İmre/Erman**, s. 55; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 185.

olduğu şekli ifade eder³⁰. Bu sebeple, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflara bazı yazarlar tarafından geniş anlamda ölüme bağlı tasarruflar da denilmektedir³¹.

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar, Türk Medenî Kanunu'nun dördüncü ayrımında, ölüme bağlı tasarrufların şekilleri başlığı altında, sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Diğer bir ifade ile mirasbırakan, Kanun'da belirtilen şekillerden biri ile son arzularını açıklamak zorundadır.

Ölüme bağlı tasarrufların bu şekilde sıkı şekil şartlarına tabi tutulmasının sebebi; mirasbırakanı, tasarrufta bulunurken düşünmeye sevk ederek, onun acele karar vermesini önlemek, yine ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakana sağlam, güvenli ve istikrarlı bir durum oluşturmak ve ispat kolaylığı sağlamaktır³². Ayrıca ölüme tasarrufların sıkı şekil şartlarına tabi tutulmasının amacı, mirasbırakanın iradesini teminat altına almak, onun tahrif edilmeden ele geçirilmesini garanti etmek, mirasbırakanın son arzularının şüphe ve tereddütte yer vermeden açık olarak bilinmesini sağlamaktır³³. Gerçekten de ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı an ile hüküm ve sonuçlarını doğurduğu an arasında uzun bir sürenin olması bu düşüncenin önemini daha da desteklemektedir³⁴.

Kanun koyucu, vasiyetname (TMK m. 531-539) ve miras sözleşmesini (TMK m. 527-529) şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak kabul etmiştir.

Vasiyetname, mirasbırakanın tek taraflı ve yöneltmesi gerekli olmayan irade beyanı ile yaptığı ölüme bağlı tasarruftur³⁵. Vasiyetname, resmi (TMK m. 532-537), el yazılı (TMK m. 538) ve sözlü (TMK 539-541) olmak üzere üç şekilde yapılabilir.

³⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 127; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 123; **Ayiter**, s. 36; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 72; **Oğuzman**, s. 94; **Dural/Öz**, s. 52; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 117; **Arbek**, s. 28.

³¹ **Eren**, İptal Davası, s. 4; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 9-10; **İmre**, s. 94-95; **İmre/Erman**, s. 55; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 185.

³² **Antalya**, Miras Hukuku, s. 117; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 156.

³³ **Oğuzman**, s. 108; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 156; **İmre/Erman**, s. 69; **Serozan/Engin**, s. 318.

³⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 156.

³⁵ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 124; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 127; **Oğuzman**, s. 94; **İmre**, s. 95; **Dural/Öz**, s. 52; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 118; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku,

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların ikincisi miras sözleşmesidir. Miras sözleşmesi, mirasbırakan ile üçüncü bir kişi arasında yapılan iki taraflı ölüme bağlı bir tasarruftur. Miras sözleşmesi, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Olumlu miras sözleşmesinde, mirasbırakan, sözleşmenin diğer tarafı lehine ölüme bağlı bir tasarrufta bulunur³⁶. Olumsuz miras sözleşmesinde ise, sözleşmenin diğer tarafı muhtemel mirasçılık sıfatından vazgeçmekte yani feragat etmektedir³⁷. Her iki tip miras sözleşmesi de resmî vasiyetname şeklinde yapılmalıdır³⁸.

2. Şekli Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf Türleri

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar, vasiyetname ve miras sözleşmesi olmak üzere iki tanedir. İlk önce vasiyetname şekillerini daha sonra miras sözleşmesi ve bu sözleşmenin şekillerini açıklayacağız.

a) Vasiyetname

(1) Genel Olarak

Vasiyetname, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflardan ilkidir. Vasiyetname, mirasbırakan tarafından yapılan, tek taraflı ve herhangi bir kişiye yöneltilmesi gerekli olmayan ölüme bağlı bir tasarruftur³⁹. Vasiyetname, tek taraflı hukuki bir işlemdir. Vasiyetname, mirasbırakanın tek taraflı irade beyanı ile yapıp, onun ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurur. Vasiyetten yararlanan kişinin, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılması gerekmez. Vasiyetten yararlanan kişi ile mirasbırakan arasında öneri ve kabul gibi sözleşmenin kurulması için gerekli olan

s. 110; Sevgi **Kayak**, “Türk Hukukunda Sözlü Vasiyetname”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 58, S., 1-2, 2000, s. 190.

³⁶ **Dural**, *Miras Sözleşmeleri*, s. 17; **Oğuzman**, s. 130; **Dural/Öz**, s. 99.

³⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 128; **Dural**, *Miras Sözleşmeleri*, s. 43; olumsuz miras sözleşmeleri hakkında ayrıntılı olarak bkz. O. Gökhan **Antalya**, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999, s. 17 vd.

³⁸ Gamze **Turan**, *Ölüme Bağlı Tasarrufları Hükümsüzlüğü*, Ankara 2009, s. 5.

³⁹ **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 124; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 127; **Oğuzman**, s. 94; **İmre**, s. 95; **Dural/Öz**, s. 52; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 118; **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 110; **Kayak**, s. 190; Ali ihsan **Özğür**, *Türk Medenî Kanunu'ndan Önce ve Sonra Miras Hukuku*, C. 1, 4. bs., Ankara 2016, s. 817.

irade beyanlarına ihtiyaç yoktur⁴⁰. Bu özelliği ile vasiyetname, mirasbırakanın iradesini en etkin şekilde kullanmasına imkân tanıyan ölüme bağlı tasarruftur⁴¹. Vasiyetten yararlanan kişilerin mutlaka bu vasiyetnameyi kabul etmeleri gerekir mi? Yasal ve atanmış mirasçılar, Türk Medenî Kanunu'nun 616. maddesinde düzenlenen mirası red yoluna başvurarak vasiyetnameden yararlanmayabilirler. Ayrıca vasiyet alacaklıları, vasiyet alacağını hiç kabul etmeyerek veya mirası reddederek vasiyetnameden yararlanmayabilirler (TMK m. 616)⁴². Vasiyet alacaklılarının vasiyeti reddetmesi durumunda, red geçmişe etkili olduğu için vasiyet alacağı mirasın açıldığı günden itibaren hiç doğmamış sayılır⁴³.

Vasiyetname, tek taraflı bir hukuki işlem olduğu için mirasbırakan, vasiyetnamesinden ölene kadar istediği zaman dönebilir⁴⁴. Mirasbırakanın, vasiyetnameden dönmesini sınırlayan veya ortadan kaldıran her türlü şart ve kayıt geçersizdir⁴⁵.

Ortak vasiyetname, birden fazla mirasbırakanın ölümlerinden sonra hüküm ve sonuç doğurmak üzere, malvarlıkları üzerinde tek taraflı olarak tasarrufta bulunmak amacıyla son arzularını beraber açıkladıkları ölüme bağlı tasarruftur⁴⁶. Birden fazla mirasbırakanın vasiyetnameleri, aynı işlem içerisinde birleşiyorsa ortak vasiyetname söz konusudur. Ortak vasiyetnamede, bir tek vasiyetname olmasına rağmen birden fazla mirasbırakan vardır.⁴⁷ Ortak vasiyetnamenin tek bir

⁴⁰ **İmre**, s. 95-96; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 110-111; **İmre/Erman**, s. 56; **Serozan/Engin**, s. 262; **Kayak**, s. 190; **Arbek**, s. 29; **Koyuncu**, s. 18.

⁴¹ **Arbek**, s. 29.

⁴² **Koyuncu**, s. 18; **Şenol**, s. 13.

⁴³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 269; **Oğuzman**, s. 287; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 124; **Dural/Öz**, s. 153.

⁴⁴ **Oğuzman**, s. 94; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 127; **İmre**, s. 96; **Eren**, İptal Davası, s. 5; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 119; **Serozan/Engin**, s. 262; **İmre/Erman**, s. 56.

⁴⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 5.

⁴⁶ Mustafa **Dural**, "İsviçre Türk Hukukunda Ortak (Müşterek) Vasiyetnameler", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 4, 1969, s. 165; Lütfü **Dalamanlı**, *Miras Hukuku ve Tatbikatı*, İstanbul 1983, s. 283; **Dural/Öz**, s. 52. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 119; **Özüğür**, s. 828.

⁴⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 129.

belgede yer alması zorunlu değildir. Burada önemli olan mirasbırakanların, birlikte hareket etme iradelerinin bulunmasıdır⁴⁸.

Ortak vasiyetnameler, birlikte, karşılıklı ve birbirine bağlı olmak üzere üç tanedir. Birlikte vasiyetnamede, mirasbırakanlar, aynı belge ile aynı anda son arzularını açıklarlar. Burada sadece belgede birlik olup mirasbırakanların tasarruflarının birbirine uygun olması gerekmez⁴⁹. Örneğin, düzenlenen birlikte vasiyetnamede, eşlerden birisi vakıf kurarken, diğeri anne babasına belirli bir mal bırakabilir⁵⁰.

Karşılıklı vasiyetnamede, taraflar birbirleri lehine tasarrufta bulunurlar. Örneğin, taraflar, birbirlerini mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atamaktadırlar⁵¹.

Birbirine bağlı vasiyetnamelerde, yapılan vasiyetnamelerden her birinin geçerliliği diğerrinin geçerli olmasına bağlıdır. Birbirine bağlı vasiyetnamelerde, mirasbırakanların birbiri lehine tasarrufta bulunmaları gerekmez⁵².

Türk Medenî Kanunu'nda, vasiyetnamelerin hangi şekilde yapılacağı belirtilmiştir. Bu durumda Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmeyen ortak vasiyetnameler geçerli olacak mıdır? Bu konuda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüşe göre⁵³, hiçbir ayrıma gidilmeksizin ortak vasiyetnameler geçersiz sayılmalıdır. Doktrindeki diğerr bir görüşe göre⁵⁴ ise, birlikte vasiyetnameler hariç, şekil şartlarına uyulması koşuluyla diğerr ortak

⁴⁸ **Dural/Öz**, s. 53-54; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s.130.

⁴⁹ “El yazılı ortak vasiyetlerde, biri yönünden şekil şartı gerçekleşmesine rağmen diğerr yönünden şekil şartından yoksun olan vasiyeti geçerli saymak mümkün değildir. Yarg., 3. HD., T. 17.02.2014, E. 2013/18224, K. 2014/2251, karar için bkz. **Özüğür**, s. 904-905.

⁵⁰ **Dural**, Ortak Vasiyetname, s. 166; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 130; **Dural/Öz**, s. 54; **Özüğür**, s. 828.

⁵¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 130; **Dural/Öz**, s. 54; **Dural**, Ortak Vasiyetname, s. 166; **Özüğür**, s. 828.

⁵² **Dural**, Ortak Vasiyetname, s. 166; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 130-131; **Dural/Öz**, s. 54.

⁵³ **Eren**, İptal Davası, s. 4.

⁵⁴ **Dural/Öz**, 54-55.

vasiyetnameler geçerli olmalıdır. Bu görüşteki yazarlara göre, iki kişi vasiyetname düzenlemeye karar veriyorlar. Mirasbırakanlardan bir tanesi kalemi eline alıyor ve her ikisinin de son arzusunu içerecek şekilde vasiyetnameyi yazıyor. Kendisi imzaladıktan sonra, diğer mirasbırakan da imzalıyor. Ortak vasiyetname olarak düzenlenen bu vasiyetname geçersizdir. Çünkü el yazılı vasiyetnamenin geçerli olması için mirasbırakanın kendi el yazısı ile yazılmış olması gerekir. Buradaki geçersizlik türü mutlak butlan değil, iptal edilebilirliktir. Bu şekilde yapılan vasiyetname tahvil yoluyla vasiyetnameyi bizzat yazan mirasbırakanın, kendi vasiyetnamesi olarak ayakta tutulabilir. Fakat her iki vasiyetname birbirine bağlı ise vasiyetnameler geçersiz olup, iptal edilebilirler⁵⁵. Mirasbırakanlar, son arzularını birlikte noter önünde açıklamışlar ve noter de her ikisinin son arzularını aynı kâğıda yazarak bir resmî vasiyetname düzenlemişse, yapılan bu resmî vasiyetname de geçersizdir⁵⁶. Bu görüşe göre, birden fazla mirasbırakan vasiyetnamelerini aynı kâğıda yazmış ve her bir vasiyetname Kanun'un aradığı geçerlilik koşullarına göre yapılmışsa vasiyetnameler geçerli olacaktır. Örneğin, mirasbırakanlardan birisi kâğıdın ön yüzünü, diğeri de arka yüzünü TMK m. 538'deki şartlara uygun olarak yazıp imzalar ve tarihte atarlarsa, bağımsız iki ayrı vasiyetname söz konusudur⁵⁷. İki ayrı bağımsız vasiyetnameden birisinin hüküm ve sonuç doğurması diğerrinin de hüküm ve sonuç doğurmasına bağlanması durumunda, her iki vasiyetnamede geçerlilik şartlarını taşıyorsa, bu durumda da geçerli bir şekilde yapılmış iki ayrı vasiyetnamenin varlığı söz konusudur⁵⁸.

Kanaatimizce Kocayusufpaşaoğlu ve Dural/Öz tarafından savunulan görüş yerindedir. Zira Kanun'da öngörülen geçerlilik şartlarına uygun olarak yapılan vasiyetnameler geçerli kabul edilmelidir.

⁵⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 131-132; **Dural/Öz**, s. 55.

⁵⁶ **Dural/Öz**, s. 54-55; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 132.

⁵⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 132.

⁵⁸ **Dural/Öz**, s. 54; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 132.

(2) Vasiyetname Çeşitleri

Türk Medenî Kanunu'nun 531. maddesinde üç tür vasiyetname düzenlenebileceği kabul edilmiştir. Bunlar resmî, el yazılı ve sözlü vasiyetnamelerdir. Sırasıyla bu vasiyetname çeşitlerini inceleyeceğiz.

(a) Resmî Vasiyetname

(i) Genel Olarak

Resmî vasiyetname, Türk Medenî Kanunu'nun 532 ile 537. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Resmî vasiyetname, mirasbırakanın ve iki tanığın katılmasıyla beraber resmi memur önünde düzenlenir. Resmi memur, sulh hâkimi, noter veya Kanun'la kendisine resmî vasiyetname düzenleme yetkisi verilmiş diğer görevli olabilir. Yabancı ülkedeki Türk Konsolosları, noter yetkisine sahip mahkeme başkâtipleri, resmi memura örnek olarak gösterilebilir⁵⁹. Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, miras sözleşmesiyle yapıldığı ve resmî vasiyetname şekline tabi olduğu için, mirasbırakanın edimi bir taşınmaz mülkiyetinin devri olduğu durumlarda, tapu sicil memuru da resmî vasiyetname düzenlemeye yetkilidir⁶⁰. Buna karşılık köy muhtarları⁶¹ ile noter yetkisine sahip yazı işleri müdürleri resmî vasiyetname düzenleyemezler⁶².

⁵⁹ **İnan**, Miras Hukuku, s. 116; **Oğuzman**, s. 110; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; Kumru Kılıçoğlu **Yılmaz**, "Resmî vasiyetname", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 133, Kasım-Aralık 2017, s. 378; "Resmi vasiyette başkâtip tarafından düzenlendiğinden onun ismi bulunması gerekirken, noterin isminin bozulması vasiyeti yeminli başkâtip imzası da bulunmadığından geçersiz hale getirir. Bu nedenle vasiyetin iptali gerekirken bu konudaki davanın reddi doğru değildir." Yarg., 3. HD., T. 25.06.2013, E. 2013/10121, K. 2013/10974, karar için bkz. **Özüğür**, s. 854-856; "Vasiyetname baştan sona düzenleyen tarafından imzalanmalıdır. Vasiyeti noter düzenlediği halde vekilince imzalanması onu geçersiz kılar." Yarg., 2. HD., T. 18.07.2005, E. 2005/8654, K. 2005/11578, karar için bkz., **Özüğür**, s. 857-858.

⁶⁰ YİBK, T. 10.12.1952, E. 1952/4, K. 1952/5, E.T. 08.10.2017, (<http://www.kazancı.com.tr/>).

⁶¹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; **Yılmaz**, s. 378; Yarg., 16. HD., T. 13.10.1989, E. 10845, K. 14561, karar için bkz. Nihat **İnal**, *Örnek Dilekçe ve Açıklamalı Miras Davaları*, Ankara 2005, s. 185.

⁶² **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209.

Uygulamada, genellikle noterler tarafından resmî vasiyetname düzenlenmektedir⁶³. Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi özel bir merasime tabi tutulduğu için noterler, elektronik ortamda güvenli elektronik imzayla resmî vasiyetname düzenleyemezler⁶⁴. Yargıtay, noter yetkisine sahip olmayan mahkeme başkâtiplerinin resmî vasiyetname düzenlemeye yetkili olmadıklarını belirtmiştir. Sulh hâkiminin görevlendirdiği başkâtibin, düzenlediği vasiyetname hukukî sonuç doğurmaz. Bu vasiyetnamenin sulh hâkimi tarafından onaylanmış olması da onu geçerli hale getirmez⁶⁵.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenebilmesi için, mirasbırakan ve resmi memurdan başka ayrıca iki tanığa da ihtiyaç vardır. Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine herkes tanık olarak katılamaz. Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinin birinci fıkrası "*Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okuryazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar.*" şeklindedir. Bu hükme göre, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya resmi memur olarak katılamayacak olan kişileri iki grupta toplamak gerekir. Fiil ehliyeti olmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklı olanlar ve okuryazar olmayanlar, mutlak yasaklı olup hiçbir vasiyetnamenin düzenlenmesine katılamazlar⁶⁶.

Fiil ehliyeti olmayan tanık ile resmi memur, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılamazlar. Buna göre, ergin, ayırt etme gücüne sahip ve haklarında kısıtlılık

⁶³ **Oğuzman**, s. 129; **İmre**, s. 129; **Dural/Öz**, s. 63; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120; **İmre/Erman**, s. 81; **Yılmaz**, 378.

⁶⁴ Süha **Tanrıver**, "Noterler Tarafından Elektronik Ortamda Yapılabilecek Olan İşlemler ve Bu İşlemlerin Gerçekleştirilmesi Usulü", *AÜHFD*, C. 65, S. 4, 2016, s. 3680; **Yılmaz**, s. 372.

⁶⁵ Yarg., 2. HD., T. 5.2.1980, E. 1980/622, K. 1980/936, E.T. 08.10.2017, (<http://www.kazancı.com.tr/>).

⁶⁶ **Gönensay/Birsen**, s. 105; **İnan**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64; Hasan **İşgüzar**, *Yeni Türk Medenî Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler*, Ankara 2003, s. 55; **İnan/ERTAŞ/Albaş**, s. 188; Bilge **Öztan**/Fırat **Öztan**, "Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun'daki ve Noterlik Kanunu'ndaki Şekil Şartları", *AÜHFD*, C. 65, S. 4, 2016, s. 3600.

kararı olmayan kişiler, tanık ve memur olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılabilirler. Üzerinde durulması gereken diğer bir konu da, sınırlı ehliyetlilerin tanık ve memur olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılıp katılamayacağıdır. Sınırlı ehliyetlilerin tek başına yapamayacakları işlemler arasında resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılamayacakları belirtilmemiştir. Dolayısıyla kendilerine oy danışmanı veya yönetim danışmanı atanan sınırlı ehliyetliler, tanık veya memur olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılabilirler (TMK 429).

Kamu hizmetinden yasaklılar, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılamazlar. Yasak, kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararına dayanıp⁶⁷, işlenen suçun bir önemi yoktur⁶⁸. İcra İflas Kanunu hükümlerine göre haklarında takibat yapılanlar ve bu Kanun gereğince bazı hakları sınırlandırılmış olanlar, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılabilirler⁶⁹. Okuma yazma bilmeyenler de doğal olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılamazlar⁷⁰.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya resmi memur olarak katılamayacak olan ikinci grup, mirasbırakanın eşi, üst soy ve alt soy kan hısımları, kardeşleri⁷¹ ve bu kişilerin eşleridir. Bu kişiler, nisbî yasaklı olup, sadece belirli kişilerin düzenledikleri vasiyetnameye memur ve tanık olarak katılamazlar⁷². Üst soy ve alt soy yönünden hiçbir derece sınırlandırması söz konusu değildir. Ayrıca

⁶⁷ **Öztañ/Öztañ**, s. 3600.

⁶⁸ **Yılmaz**, s. 383-384.

⁶⁹ **İmre**, s. 130; **İmre/Erman**, s. 82; **Gönensay/Birsen**, s. 105.

⁷⁰ Yarg., 2. HD., 15.09.2009, E. 12755, K. 13891; Yarg., 3. HD., T. 15.09.2009, E. 10451, K. 13879, kararlar için bkz. Ömer Uğur **Gençcan**, *Miras Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016, s. 314-315.

⁷¹ “*Yararına vasiyetname yapılanın kardeşi vasiyetnameye tanık olarak katılmıştır. Vasiyetnamede başkaca lehdarlar varsa vasiyetname sadece yararına vasiyet yapılan kardeş yönünden geçersiz olur. Diğer hükümler geçerliliğini korumakta devam eder.*” Yarg., 2. HD., T. 08.03.1977, E. 1882, K. 1969, karar için bkz. **Özüğür**, s. 876-877.

⁷² **Gönensay/Birsen**, s. 105; **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 188; **İşgüzar**, s. 56; **Öztañ/Öztañ**, s. 3602.

bunların mirasçı olup olmamaları da önemli değildir⁷³. Yargıtay, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık olarak mirasbırakanın kardeşinin katılması durumunda vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁷⁴.

Evlalık ile evlat edinenin resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılıp katılamayacağı konusunda Kanun'da herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak, Türk Medenî Kanunu'nun 500. maddesi gereğince evlatlık ve altsoyu, evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olurlar. Bu durumda evlatlık ve altsoyu, evlat edinenin düzenlediği resmî vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılamazlar. Aynı şekilde evlatlığın eşinin de resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılamaması gerekir⁷⁵. Yargıtay, evlatlık lehine yapılan vasiyette evlatlığın kocasının tanık olması halinde resmî vasiyetnamenin geçersiz olacağını belirtmiştir⁷⁶.

Evlad edinen kişinin, evlatlığın düzenlediği resmî vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılıp katılamayacağı konusunda da herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak Türk Medenî Kanunu'nun 500. maddesinin ikinci fıkrası, "*Evlat edinene ve hısımları evlatlığa mirasçı olmazlar*". şeklindedir. Bu hükümden yola çıkarak, evlat edinen kişi, evlatlığın düzenlediği resmî vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılabilir. Çünkü burada tek yanlı mirasçılık söz konusudur⁷⁷.

Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinde "*sadece eşleri*" ibaresine yer verilmiştir. Evlilik birliği, boşanma ya da iptal kararı ile sona erse de bu kişilerin eşleri memur veya tanık olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak

⁷³ **Dural/Öz**, s. 64.

⁷⁴ Yarg., 3. HD., T. 13.02.2014, E. 2013/21204, K. 2014/2168, karar için bkz. Canan **Ruhi**/Ahmet Cemal **Ruhi**, *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve İptali*, Ankara 2015, s. 233-234; Canan **Ruhi**/Ahmet Cemal **Ruhi**, *Vasiyetname ve Miras Sözleşmesi*, Ankara 2017, s. 670-671.

⁷⁵ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64-65; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 189; **Şenol**, s. 26; **Öztañ/Öztañ**, s. 3600.

⁷⁶ Yarg., 2. HD., T. 30.01.1973, E. 7895, K. 419, karar için bkz. **Özğür**, s. 880.

⁷⁷ **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 189; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122.

mıdır? Doktrindeki bir görüş⁷⁸, evlilik birliği devam ettiği sürece bu yasağın devam etmesi gerektiğini evlilik sona erdiğinde bu yasağın kalkacağını belirtmektedir. Bu görüş taraftarları isabetli olarak evlilik birliği sona ermişse, eşin ve kayın hısımlarının resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya memur olarak katılabileceklerini belirtmektedirler⁷⁹. Doktrindeki diğer bir görüş⁸⁰ ise, yasağın sadece eşler bakımından ortadan kalkacağını, kayın hısımları bakımından yasağın devam edeceğini belirtmektedir.

Eşler açısından öngörülen yasak, Türk Medeni Kanunu açısından evlilik birliğinin sona ermesiyle ortadan kalkar. Oysa Noterlik Kanunu'nun 76. maddesinin ikinci bendinde, açıkça "*aralarında evlilik birliği kalmamış olsa bile ilgililerden birinin karı veya kocasının tanık olarak vasiyetnamenin hazırlanışında görev alamayacağı*" vurgulanmıştır. Bu durumda, Türk Medeni Kanunu hükümleri mi yoksa Noterlik Kanunu hükümlerini uygulanacaktır? Noterin, TMK hükümlerini uygulaması yeterlidir. Diğer bir ifade ile Noterlik Kanunu hükümlerini uygulamamak, TMK'daki şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen resmî vasiyetnameyi geçersiz kılmaz. Noterlik Kanunu kuralları, noterin disiplin cezası almasına sebep olan düzen kurallarıdır. Kısacası Noterlik Kanunu'ndaki düzenlemelere aykırılık, TMK'daki sınırlama kapsamına girmediği ölçüde resmî vasiyetnamenin geçerliliğini etkilemez⁸¹.

İmam nikâhı ile yapılan evliliklerde eşlerin tanık veya memur olarak resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılıp katılamayacağı hususunda Kanun'da herhangi bir düzenleme yoktur. Kanaatimizce, imam nikâhlı eşler, tanık veya memur sıfatıyla resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılabilirler. Çünkü imam

⁷⁸ **Dural/Öz**, s. 66.

⁷⁹ **Öztan/Öztan**, s. 3601 ve 48 nolu dipnotta belirtilen yazarlar.

⁸⁰ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 36.

⁸¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 157-158; **Oğuzman**, s. 109; **İmre**, s. 130-131; **İmre/Erman**, s. 83; **Dural/Öz**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 119-120; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 211.

nikâhı ile yapılan evlilikler, evlendirme memuru önünde yapılmadığından yok hükmünde olup, herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmazlar⁸².

Kanun'da belirtilmemiş olmakla beraber, vasiyetnamenin düzenlenmesinde görevlerini yapmaya engel olacak derecede malul olanlar, örneğin, körler vasiyetnamenin düzenlenmesine katılamazlar. Sağırın ise vasiyetnamenin düzenlenmesine katılmalarına herhangi bir engel yoktur⁸³.

Bu yasağa rağmen yukarıda belirttiğimiz kişiler, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılırlarsa, ölüme bağlı tasarruf şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Çünkü böyle bir durumda resmî vasiyetname, memur veya tanıkların katılımı olmaksızın düzenlenmiş sayılır⁸⁴.

Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinin ikinci fıkrasında bir başka yasaktan daha söz edilmektedir. Söz konusu hüküm, "*Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına⁸⁵, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine⁸⁶ o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz*". şeklindedir. Burada nisbî bir yasak söz konusudur. Diğer bir ifade ile buradaki yasağa rağmen söz konusu kişiler lehine bir kazandırmada bulunulmuşsa, resmî vasiyetnamenin tamamı iptal edilmez. Sadece söz konusu kişiler lehine yapılan kazandırmalar iptal edilir.⁸⁷ Nisbî iptal sebebinin resmî vasiyetnamenin yapıldığı sırada mevcut olması gerekir. Nisbî yasağın sonradan ortaya çıkması, düzenlenmiş olan resmî vasiyetnamenin iptaline sebep

⁸² Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman, *Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, C. II*, 16. bs., İstanbul 2014, s. 205; Mustafa Dural/Tufan Ögüz/Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku, C. 3*, 12. bs., İstanbul 2016, s. 76; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, Ankara 2015, s. 75.

⁸³ Gönensay/Birsen, s. 105.

⁸⁴ İnan, *Miras Hukuku*, s. 122; Dural/Öz, s. 66; Antalya, *Miras Hukuku*, s. 122; İnan/Ertaş/Albaş, s. 196.

⁸⁵ Yarg., 2. HD., T. 24.05.2007, E. 2007/15414, K. 2007/8764, karar için bkz. Gençcan, s. 315-316.

⁸⁶ Yarg., 3. HD., T. 8.6.2010, E. 2010/4491, K. 2010/10163, karar için bkz. Gençcan, s. 316-317.

⁸⁷ Gönensay/Birsen, s. 106; İnan, *Miras Hukuku*, s. 122-123; İnan/Ertaş/Albaş, s. 189; Dural/Öz, s. 66; Antalya, *Miras Hukuku*, s. 122; Öztan, *Miras Hukuku*, s. 210-211. Yılmaz, s. 380.

olmaz. Örneğin, daha sonra yapılan bir evlilik sebebiyle nisbî yasağın ortaya çıkması durumunda yasaktan önce yapılan resmî vasiyetname geçersiz olmaz⁸⁸.

Resmî vasiyetname, diğer vasiyetname türleri ile karşılaştırıldığında, kaybolma ve tahrif edilme riski en az olan vasiyetnamedir. Ayrıca resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine resmi memur katıldığı için yanlış ve geçersiz bir vasiyetname yapma riski de en aza iner⁸⁹.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine resmi memur ve iki tanığın katılması ispat kuvvetini artırır⁹⁰. Bunun sonucu olarak da resmî vasiyetname, Türk Medenî Kanunu'nun 7. maddesi kapsamında resmi bir belge olarak kabul edilmiştir. Resmi belgeler, sahteliği ispat edilene kadar kesin delil sayılırlar⁹¹.

(ii) Resmî Vasiyetnamenin Düzenleniş Şekilleri

Türk Medenî Kanunu'nda, resmî vasiyetnamenin iki şekilde düzenleneceği kabul edilmiştir. Bunlardan ilki, TMK m. 533-534'te belirtilmiş olan mirasbırakan tarafından okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnamedir. İkincisi ise, TMK m. 535'te belirtilen mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmî vasiyetnamedir.

⁸⁸ Öztan/Öztan, s. 3602.

⁸⁹ Serozan/Engin, s. 319.

⁹⁰ İmre, s. 131; İnan/Ertay/Albaş, s. 183; İmre/Erman, s. 83.

⁹¹ Baki Kuru, *İstinaf Sitemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2017, s. 259; Hakan Pekcanitez/Muhammet Özkes/Mine Akkan/Hülya Taş Korkmaz, *Medeni Usul Hukuku*, C. II, Ankara 2017, s. 1782; Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz, *Medeni Usul Hukuku*, 3. bs., Ankara 2017, s. 406; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı*, 4. bs., Ankara 2016, s. 422; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, C. 1, Ankara 2016, s. 836; L. Şanal Görgün, *Medeni Usul Hukuku*, 5. bs., Ankara 2016, s. 406; Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı*, 25. bs., Ankara 2014, s. 381; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku*, 14. bs., Ankara 2013, s. 730; Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2012, s. 588; H. Yavuz Alangona/M. Kamil Yıldırım/Nevhis Deren Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, İstanbul 2009, s. 328; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1997, s. 643, 644; Ali Cem Budak/Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2017, s. 234; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 87.

Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmemekle birlikte, karma resmî vasiyetname düzenleme imkânı da mevcuttur⁹². Karma resmî vasiyetname, kısmen TMK'nın 533-534. maddelerinden kısmen de 535. maddesinden yararlanılarak yapılmaktadır⁹³.

(a) *Okunarak ve İmzalanarak Düzenlenen Resmî Vasiyetname*

Mirasbırakan tarafından okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnamenin iki safhası bulunmaktadır. Birinci safhanın ilk aşamasında, mirasbırakan son arzularını resmi memura bildirir. Mirasbırakan, bu bildirimini sözlü veya yazılı olarak yapabileceği gibi, başkası tarafından düzenlenmiş bir metni de verebilir⁹⁴. Daha önce düzenlenmiş olan metnin, resmi memura verilmesi durumunda resmi memur, verilen bu metnin mirasbırakanın iradesine uygun olup olmadığından emin olması gerekir. Bu noktada resmi memurun mirasbırakana bir takım sorular sorarak, mirasbırakanın iradesini net olarak belirlemesi gerekir⁹⁵.

Mirasbırakan tarafından resmi memura son arzuların bildirilmesi belirli bir süre içerisinde tamamlanması gerekmez. Son arzuların belirlenmesi kesin bir metne kadar uzun bir zaman alabilir⁹⁶.

Birinci safhanın ikinci aşamasında, mirasbırakan tarafından sözlü veya yazılı olarak bildirilen son arzular, resmi memur tarafından bizzat yazılarak veya yazdırılarak⁹⁷, okunması için tekrar mirasbırakana verilir. (TMK m. 533/I)

⁹² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 162; **Dural/Öz**, s. 68; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 212.

⁹³ **Toplandı**, s. 75.

⁹⁴ **Oğuzman**, s. 111; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 144; **Ayiter**, s. 51; **Dural/Öz**, s. 69; **Eren**, İptal Davası, s. 79; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 162; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 213; **İmre/Erman**, s. 84; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 183; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 124; **Serozan/Engin**, s. 319; Şeref **Ertaş**, "Resmî vasiyetname", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S. 130, Mayıs 2016, s. 32.

⁹⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 162; **Oğuzman**, s. 11-112; **İmre**, s. 132; **Dural/Öz**, s. 69; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 213; **İmre/Erman**, s. 84; Mustafa Turgut **Sanberk**, *Resmî Vasiyetname*, (Danışman: Doç. Dr. O. Gökhan Antalya), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, s. 42.

⁹⁶ **Oğuzman**, s. 112; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 162-163; **Dural/Öz**, s. 69.

⁹⁷ Resmi memurun vasiyetnameyi yazdırdığı sahsın onun müstahdemi olması şart değildir. Resmi memur, vasiyetçi tarafından kendisine yazılı olarak verilen metni yazacağına veya yazdıracağına aynen de kullanabilir. (**Oğuzman**, s. 112, dn. 145).

Mirasbırakan, son arzularını gerçekten ve tam olarak okuduktan sonra vasiyetname metnini imzalar. Nitekim Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin ikinci fıkrasında, “*Vasiyetname mirasbırakan tarafından okunup imzalanır.*” denilerek vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından okunması gerektiği belirtilmiştir. Mirasbırakan, vasiyetname metnini bizzat resmi memurun önünde okumak zorunda değildir. Mirasbırakan, isterse metni tek başına veya danışmanlarıyla ya da avukatıyla başka bir yerde de okuyabilir. Vasiyetname metninin okunması hususunda mirasbırakanın kısıtlanmaması gerekir⁹⁸. Mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduktan sonra metni imzalar⁹⁹. Bu imzanın, mutlaka el ile atılmış olması gerekir. Mirasbırakan, imza yerine parmak basamayacağı gibi, mühür de kullanamaz. Burada, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 16. maddesi uygulanmaz¹⁰⁰.

Mirasbırakan tarafından atılacak olan imza, metnin sonunda yer almalıdır. Çünkü imza, metnin kabul edildiği ve kapandığı anlamına gelir. Ancak vasiyetname, başka bir şekilde kapanmışsa, metin ile imza arasında bir bağ bulunması şartı ile imzanın sonda yer almaması vasiyetnameyi geçersiz kılmaz. Örneğin, vasiyetname metni sayfanın sonuna kadar devam etmiş ve imza atacak yer de kalmamış ise, imzanın sayfanın kenarına atılması mümkündür¹⁰¹. Vasiyetname metni, mirasbırakan tarafından imzalandıktan sonra, metine ekler yapılmış ise bunların altının da mirasbırakan tarafından imzalanması gerekir¹⁰². Vasiyetname

⁹⁸ **Sanberk**, s. 43.

⁹⁹ “*Mirasbırakanın imzası belirli bir şekle tabi tutulamaz. Şahsın alışkanlıklarına göre atılabilir.*” Yarg., 2. HD., T. 5.2.1968, E. 6718, K. 860, karar için bkz. Esat **Şener**, Miras Hukuku II, Ankara 1977, s. 174.

¹⁰⁰ **Dural/Öz**, s. 69; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 124; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 213 **Şenol**, s. 27; TBK m. 16, “*İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler. Kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklıdır.*” şeklindedir.

¹⁰¹ **Dural/Öz**, s. 70; **İmre**, s. 133; **İmre/Erman**, s. 85.

¹⁰² **İmre**, s. 133; **İmre/Erman**, s. 85.

metninin birden fazla sayfadan meydana gelmesi durumunda, mirasbırakanın her sayfayı imzalamayıp, sadece son sayfayı imzalaması yeterli olur¹⁰³.

Mirasbırakan, vasiyetname metnini imzaladıktan sonra metni, resmi memura tekrar verir. Resmi memur, vasiyetnameye tarih koyarak imzalar (TMK m. 533/III). Resmi memurun da imzasını el ile atması gerekir. Buna karşılık, resmi memurun tarihi el ile yazmış olmasına gerek yoktur. Türk Medenî Kanunu'nun 533. maddesinin ikinci fıkrasında resmi memurun tarih koymasından bahsedilmiş fakat bunun mutlaka el ile yazılması şart koşulmamıştır. Bu sebeple, tarihin el ile veya bilgisayar gibi mekanik bir araçla yazılması vasiyetnameyi geçersiz kılmaz¹⁰⁴. Tarih, gün, ay ve yılı belirtecek şekilde atılmalıdır. Saatin belirtilmesine gerek yoktur¹⁰⁵.

Resmi memur, mirasbırakanın imzasından sonra vasiyetnameye tarih koyup, imza atması gerekir. Ancak tarihin, resmi memurun imzasının yanında bulunması zorunlu değildir. Tarihin, metnin başında olması vasiyetnameyi geçersiz hale getirmez. Önemli olan tarihin mirasbırakanın imzasından sonra fakat resmi memurun imzasından önce atılmış olmasıdır¹⁰⁶. Resmi memurun imzası, tasdik niteliğinde olduğundan mutlaka mirasbırakanın imzasından sonra atılmış olması gerekir¹⁰⁷. Kural olarak, resmi memurun imzası, mirasbırakanın imzasının altında yer alır. Ancak, resmi memurun imzası, mirasbırakanın imzasından sonra¹⁰⁸ veya mirasbırakan ile aynı anda atılması koşuluyla, vasiyetnamenin başka bir yerinde de

¹⁰³ **Dural/Öz**, s. 70; “Resmî vasiyetname tanziminde, son arzular birden fazla sahifeyi içeriyorsa her sahifenin vasiyetçi tarafından ayrı ayrı imzalanması ön koşul değildir. Vasiyetnamenin son sahifesin usulüne uygun vasiyetçi tarafından imzalanması gerekir” Yarg., 2. HD., T. 06.06.1961, E. 1461, K. 3346, karar için bkz. **Özüğür**, s. 887-888.

¹⁰⁴ **Eren**, İptal Davası, s. 80; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 165; **Dural/Öz**, s. 69.

¹⁰⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 166; **Dural/Öz**, s. 69.

¹⁰⁶ **Oğuzman**, s. 112; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 166; **Dural/Öz**, s. 70.

¹⁰⁷ **İmre**, s. 133; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 166; **Oğuzman**, s. 112; **Dural/Öz**, s. 70; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **İmre/Erman**, s. 85; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 213.

¹⁰⁸ **Dural/Öz** ve **Oğuzman**, resmi memurun imzasının, mutlaka mirasbırakanın imzasından sonra atılması gerektiğini belirtmiştir. (**Dural/Öz**, s. 70; **Oğuzman**, s. 112).

olabilir¹⁰⁹. Vasiyetname, birden fazla sayfadan oluşuyorsa, bütün sayfaların resmi memur tarafından imzalanmasına gerek yoktur¹¹⁰. Resmi memurun, vasiyetnameye tarih koyup imzalaması ile ilk safha biter.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesinin ikinci safhasında, mirasbırakan vasiyetnameyi okuduğunu ve bunun son arzularına uygun olduğunu resmi memurun huzurunda iki tanığa beyan eder (TMK m. 534/I). Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesinde ikinci safhaya kadar tanıkların bulunması zorunlu değildir. Nitekim bu husus Türk Medenî Kanunu'nun 534. maddesinin son fıkrasında, "*Vasiyetname içeriğinin tanıklara bildirilmesi zorunlu değildir.*" şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Hükümden de anlaşılacağı üzere, tanıkların vasiyetnamenin içeriğinden haberdar olmaması bir şekil eksikliğine yol açmayacağından vasiyetnamenin iptaline sebep olmaz¹¹¹. Resmî vasiyetnamenin içeriğini, resmi memur ve varsa vasiyetnameyi yazan personel bilecektir¹¹².

Türk Medenî Kanunu'nun 534. maddesinden anlaşılacağı üzere, bu safhada biri mirasbırakan, biri de tanıklar tarafından gerçekleştirilecek iki işlem vardır. İlk olarak, mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduğunu ve bunun son arzularına uygun olduğunu memur ve iki tanık huzurunda beyan eder (TMK m. 534/I). Resmî vasiyetnameyi düzenleyen mirasbırakanın beyanından sonra, tanıklar bu beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK m.534/II). Tanıkların verdikleri şerhin geçerli olabilmesi için, vasiyetnameyi düzenleyen

¹⁰⁹ Yarg., 2. HD., T. 17.4.1951, 147/298; "*noterin imzasının yanlış yere atılması vasiyetnameyi geçersiz kılmaz.*" Yarg., 2. HD., T. 8.4.1976, 2922/3112, karar için bkz. **Şener**, Miras Hukuku II, s. 172; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 166; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125.

¹¹⁰ YHGK., T. 1.3.1970, 1966/2-1250/117, (**Köprülü**, Miras Hukuku, s. 144).

¹¹¹ Şakir **Berki**, "Türk Hukukunda Vasiyet", *AÜHFD*, C. 8, S. 3, 1951, s. 406; **İmre**, s. 135; **Oğuzman**, s. 113; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 168; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 147; **Dural/Öz**, s. 71; **İmre/Erman**, s. 86; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 193 **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 215; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 117; Hüseyin **Hatemi**, *Miras Hukuku*, 7. bs., İstanbul 2018, s. 104; **Serozan/Engin**, s. 320.

¹¹² Sefa **Koçoğlu**, *Vasiyet Tasarrufunun Hükümsüzlüğü* (Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Hatemi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 15.

mirasbırakanın, metni okuduğunu¹¹³ ve bu metnin son arzularına uygun olduğunu huzurlarında belirttiğini ve bu kişiyi ölüm bağı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini¹¹⁴ içermesi gerekir¹¹⁵. Yargıtay’a göre, kanunda geçen, “*mirasbırakanın tasarrufa ehil gördükleri*” ifadesinin söz olarak aynen yazılması zorunlu değildir¹¹⁶.

Tanıkların verecekleri şerh, mirasbırakanın vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğu beyanını ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördükleri hususunu mutlaka barındırmalıdır. Aksi halde Kanun’un aradığı şekil şartı gerçekleşmez. Diğer bir ifade ile bu hususlardan birisinin bile şerhte yer almaması vasiyetnamenin geçersiz olmasına sebep olur¹¹⁷. Bu hususların eksikliği vasiyetname dışı olgularla dahi tamamlanamaz¹¹⁸.

Tanıklar tarafından verilecek olan şerhin, mutlaka el ile veya her iki tanık tarafından ayrı ayrı yazılmasına gerek yoktur. Bu şerh, başkası tarafından veya tanıklardan biri tarafından el ile yazılabileceği gibi bilgisayar veya daktilo ile de yazılabilir¹¹⁹. Tanıklardan biri tarafından yazılan şerhin, iki tanık tarafından imzalanması yeterlidir¹²⁰. Tanıklar, şerhi yazıp imzalamadan mirasbırakan ölürse

¹¹³ Mirasbırakanın, vasiyetname metnini tanıklar önünde okumasına gerek yoktur. Vasiyetname tanıklar önünde okunmuş olsa dahi bunun tanıkların vereceği şerhte belirtilmesine gerek yoktur (**Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 169; **Dural/Öz**, s. 72).

¹¹⁴ Yarg., 2. HD., T. 21.04.2010, E. 2010/4020, K. 2010/7975; Yarg., 2. HD., T. 07.06.2002. E. 2002/6679, K. 2002/7713, kararlar için bkz. **Gençcan**, s. 305.

¹¹⁵ **Öztan/Öztan**, s. 3604.

¹¹⁶ Yarg., 3. HD., T. 28.09.2010, E. 2010/7829, K. 2010/15359, karar için bkz. **Gençcan**, s. 305-306.

¹¹⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 169; **Oğuzman**, s. 113; **İmre**, s. 135; **Dural/Öz**, s. 72; **İmre/Erman**, s. 86; **Öztan**, Miras Hukuku s. 214.

¹¹⁸ **Gönensay/Birsen**, s. 101-102; **Oğuzman**, s. 114; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 179; **Dural/Öz**, s. 72; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztan/Öztan**, s. 3605.

¹¹⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 172; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 147; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 214.

¹²⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 173; **İmre**, s. 136; **Dural/Öz**, s. 72; **İmre/Erman**, s. 86; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 214.

vasiyetname artık tamamlanamaz¹²¹. Böyle bir durumda, doktrindeki bir görüş¹²², vasiyetnamenin yoklukla sakat olduğunu; diğer bir görüş¹²³ ise, vasiyetnamenin iptal edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Tanıklar, şerhi resmi memur huzurunda vererek, imzalarını da resmi memur huzurunda atmalıdırlar. Başka bir yerde yazılıp imzalanan şerhin, resmi memura verilmesi vasiyetnamenin geçersizliğine sebep olur¹²⁴. Tanıkların imzaları el yazısı ile olmalıdır. Tanıklar, vasiyetnamede mühür kullanamayacağı gibi parmak da basamaz¹²⁵. Resmî vasiyetname, tanıkların imzası ile tamamlanmış olur. Ayrıca tanık beyanlarının, resmi memur tarafından onaylanmasına gerek yoktur¹²⁶.

Bu konuda son olarak değinilmesi gereken işlemde birlik ilkesidir. Bu ilke gereğince, vasiyetname metninin mirasbırakan tarafından okunmaya başlandığı andan itibaren, diğer işlemler kanuni sıraya uygun olarak ve araya bir zaman girmeksizin peş peşe yapılmalıdır¹²⁷. Yargıtay, resmî vasiyetnamede işlemde birlik prensibi gereğince vasiyetçinin vasiyetnameyi okumasında sonra, resmî vasiyetnamenin aşamalarının araya fasıla girmeksizin tamamlanması gerektiğini belirtmiştir¹²⁸. Ayrıca bu ilke gereğince vasiyetnameyi imzalayan resmi memurun işlemin her safhasında bulunması gerekir. Yargıtay'a göre, resmi memurun yaptığı işlemler tevsik işlemi olduğu için baştan itibaren aynı memur tarafından yapılması ve imza işleminin de vasiyetnameyi okuyan, vasiyetçi ile tanık sözlerini dinleyen

¹²¹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125.

¹²² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 169, dn. 35a.

¹²³ **Oğuzman**, s. 114, dn. 150h.

¹²⁴ Yargıtay, tanıkların hariçte düzenledikleri, onama şerhini taşıyan vasiyetnamenin geçersiz olduğunu belirtmiştir. Yarg., 2. HD., T. 15.03.1973, 1556/1575, karar için bkz. **Şener**, Miras Hukuku II, s. 168.

¹²⁵ **Ayiter**, s. 51; **Eren**, İptal Davası, s. 81.

¹²⁶ **Dural/Öz**, s. 72.

¹²⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 178 ve 67 nolu dipnotta belirtilen yazarlar; **Oğuzman**, s. 116; **İmre**, s. 136; **Dural/Öz**, s. 72; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 126; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 214; **İmre/Erman**, s. 87; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 187; **Ertaş**, s. 32.

¹²⁸ Yarg., 3. HD., T. 23.06.2015, E. 2015/748, K. 2015/11618, , karar için bkz., **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 509-510.

ve yazdıran memur tarafından yapılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir¹²⁹. Ayrıca Yargıtay, asıl memurun imzasıyla birlikte işlemin bazı kısımlarında vekilinin imzasının bulunmasının şekle aykırı olduğunu belirtmiştir¹³⁰. Yine Yargıtay, noter tarafından düzenlenen vasiyetnamenin, noter vekili tarafından imzalanmasını şekle aykırı bularak vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesine karar vermiştir¹³¹.

(b) Okunmaksızın ve İmzalanmaksızın Düzenlenen Resmî Vasiyetname

Mirasbırakan tarafından, okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmî vasiyetnamenin nasıl yapılacağı Türk Medenî Kanunu'nun 535. maddesinde düzenlenmiştir. Bu tür vasiyetnameyi, sadece okuma yazma bilmeyenler değil, okuma yazma bilmelerine rağmen herhangi bir sebeple okuyamayan ve yazamayan, örneğin okuma yazma bildiği halde gözleri sarılı olan veya kolları felçli olan kimseler de yapabilir¹³². Okuma yazma bilenler, resmî vasiyetnameyi isterlerse okuyarak ve imzalayarak isterlerse okumaksızın ve imzalanmaksızın şekilde

¹²⁹ “... Davaya konu vasiyetnamede, mirasbırakan son arzularını noter Sadık Yörük'e bildirdiğinin yazılı olduğu, aynı kişi tarafından yazdırılıp, okunması için mirasbırakana verildiğinin belirtildiği, mirasbırakan tarafından okunup imzalandığı, işleme noter Sadık Yörük tarafından başlanıldığı halde, noter kâtabi tarafından bitirildiği anlaşılmaktadır. Başından sonuna kadar aynı memur tarafından yapılmadığı anlaşıldığından davanın kabulü gerekirken reddi doğru bulunmamıştır”. Yarg., 2. HD., T. 03.12.2009, 16078-20782, karar için bkz. **Gençcan**, s. 302; Yarg., 3. HD., T. 24.11.2015, E. 2015/10759, K. 2015/18648, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 453-454.

¹³⁰ “Resmî vasiyetname, noter vekili Ferhan Mert tarafından, davet üzerine murisin ikametgâhında düzenlenmiştir. Vasiyetçi, son arzularını noter vekili Ferhat Mert'e bildirmiş, vasiyetname bu kişi tarafından hazırlanmış, ancak bu kişi tarafından değil, bir gün sonra noter tarafından imzalanmıştır. Vasiyetnamenin, vasiyetçinin son arzularını dinleyen resmi memur tarafından bizzat imzalanması zorunludur. (TKM. m. 480) Bu koşulu ihtiva etmeyen vasiyetname şeklen geçersizdir.” Yarg., 2. HD., T. 05.07.2005, E. 2005/8051, K.2005/10580, (**Gençcan**, s. 302-303).

¹³¹ “Bu durumda, 21.08.1997 tarihli resmî vasiyetnameyi düzenleyen Ödemiş 2. Noteri Ahmet Nuri T.'in imzasının bulunmadığı, vasiyetnameyi düzenlemeyen Noter Başkâtibi, Halil C. tarafından imzalanmış olması sebebiyle vasiyetnamenin TMK'nın 557. maddesinde şekil şartlarına aykırı olduğundan iptaline karar verilmesi gerekirken mahkemece; yazılı gerekçe ile hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” Yarg., 3. HD., T. 17.03.2015, E. 2014/17944, K. 2015/4250, (**Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 107-108).

¹³² **Oğuzman**, s. 115; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 161; **İmre**, s. 137; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 148; **Dural/Öz**, s. 73; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 126; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 212; **İmre/Erman**, s. 88; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 117; **Serozan/Engin**, s. 321.

yapabilirler. Bunun için herhangi bir gerekçe dahi göstermelerine gerek yoktur¹³³. Yargıtay da, mirasbırakanın okuryazar olduğu halde okuryazar olmayanlara özgü şekilde vasiyetname düzenlemiş olmasının vasiyetnamenin geçerliliği üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir¹³⁴. Okuma ve yazma bilmeyenler, resmî vasiyetnamelerini sadece TMK m. 535'te öngörülen şekilde yapmaları gerekmektedir¹³⁵. Yargıtay, okuryazar olmayan birisinin, okuryazarmış gibi vasiyetname düzenlemesi durumunda, bu vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹³⁶.

Türk Medenî Kanunu'nun 535. maddesine göre düzenlenecek olan vasiyetnamede de iki safha vardır. Birinci safhada, mirasbırakan, son arzularını sözlü veya yazılı olarak resmi memura bildirir. Resmi memur, mirasbırakanın kendisine bildirdiği son arzuları yazar veya yazdırır. Resmi memur, soru sorarak mirasbırakanın iradesine açıklık getirir¹³⁷. Birinci safha burada biter. Buraya kadar olan işlemler okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnameler ile aynıdır. İki şekilde düzenlenen vasiyetnameler arasındaki fark ikinci safhada ortaya çıkar.

İkinci safhada, resmi memur tarafından yazılan veya yazdırılan vasiyetname metni okuması için mirasbırakana verilmez. Resmi memur¹³⁸, bizzat vasiyetname metnini iki tanık huzurunda sesli olarak mirasbırakana okur. Vasiyetname

¹³³ **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 89; **Dural/Öz**, s. 73; **Toplandı**, s. 80; Yarg., 2. HD., T. 30.03.1972, E. 1039, K. 1902, (**Şener**, Miras Hukuku II, s. 165,166); YİBK., T. 26.3.1962, E. 1958/23, K. 1962/3 E.T 25.02.2108, ([http// www.kazanci.com.tr/](http://www.kazanci.com.tr/)); “*Bir kimse okur yazar olduğu halde okur yazar olmayan kimselere mahsus vasiyetname yapabilir.*” Yarg., 2. HD., T. 31.03.2000, E. 3290, K. 3972, karar için bkz., **Özüğür**, s. 872; Yarg., 3. HD., T. 07.04.2014, E. 2013/20501, K. 2014/5576, benzer karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 211-2126; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 648-650.

¹³⁴ Yarg., 3. HD., T. 04.04.2017, E. 2016/3597, K. 2017/4536, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 268-269.

¹³⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 161; **İmre**, s. 137; **Dural/Öz**, S. 73; **İmre/Erman**, s. 88.

¹³⁶ Yarg., 3. HD., T. 17.12.2013, E. 2013/19946, K. 2013/18146, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 251-153; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 688-690.

¹³⁷ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 127; **Dural/Öz**, s. 73; **Öztan/Öztan**, s. 3605-3606.

¹³⁸ “*Vasiyetname metninin bizzat resmi memur tarafından okunması gerekir.*” YHGK., T. 03.12.1952 E. 134, K. 121, (**Antalya**, Miras Hukuku, s. 127, 404 nolu dipnot).

metninin, resmi memur dışında bir başkası tarafından okunması, vasiyetnamede şekil eksikliğine yol açar. Başkası, vasiyetname metnini doğru, eksiksiz ve iyi niyetle dahi okusa sonuç değişmez¹³⁹. Vasiyetname metni, tanıkların huzurunda okunması sebebiyle okuyarak ve imzalanarak düzenlenen vasiyetnamede olduğu gibi içeriğin tanıklardan gizlenmesi mümkün değildir¹⁴⁰.

Yazılan metin, resmi memur tarafından bizzat yüksek sesle tanıklar huzurunda mirasbırakana okunduktan sonra mirasbırakan, okunan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder. Bu beyan, mirasbırakanın imzası yerine geçer¹⁴¹.

Mirasbırakanın bu beyanının ardından resmi memur, vasiyetnameye tarih koyarak, vasiyetnameyi imzalar (TMK m. 534/II). Tarih ve imza konusunda okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetname için yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

Resmi memurun, vasiyetnameyi imzalayıp, tarih koymasından sonra tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem de vasiyetnamenin kendi önlerinde resmi memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak vasiyetnamenin altını imzalarlar (TMK m. 535/II). Görülüyor ki, tanıkların verdikleri bu şerh, okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnamedeki şerhten daha kapsamlıdır. Tanıkların şerhinden sonra resmi memurun vasiyetnameyi tekrar imzalaması gerekmez. Ancak, resmi memurun vasiyetnameyi tekrar imzalaması, vasiyetnamenin geçersizliğine sebep olmaz¹⁴². Yargıtay, mirasbırakanın okuyamaz

¹³⁹ **Oğuzman**, s.115; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 148; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183; **Ayiter**, s. 52; **Dural/Öz**, s. 73.

¹⁴⁰ İlhan **Öztrak**, *Miras Hukuku*, 2. bs., Ankara 1969, s. 41; **Ayiter**, s. 53; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 89; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 127; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 215; **Serozan/Engin**, s. 321; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 186; **Şenol**, s. 29.

¹⁴¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 127; **Dural/Öz**, s. 73; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 215.

¹⁴² **Oğuzman**, s. 114; bu konudaki tartışmalar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 175 vd.

olmaması durumunda, vasiyetçinin düzenlenen vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu beyan etmesinin yeterli olmadığını, tanıkların da, vasiyetçinin kendi önlerinde beyanda bulunduğunu ve onu tasarrufa ehil gördüklerini ifade edip, bu sözlerin yazılması ile de yetinilmeyip vasiyetnamenin kendi yanlarında resmi memur tarafından vasiyetçiye okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini de belirtmeleri ve bu beyanların altını imzalamaları gerektiğini belirtmiştir¹⁴³.

Tanıkların imzaları ile resmî vasiyetname tamamlanır. Belirtmek gerekir ki tanıkların imzası el yazısı ile atılmalıdır¹⁴⁴. Resmî vasiyetname tamamlandıktan sonra vasiyetnameye yapılacak çıkıntı ve ekler artık yeni bir ölüme bağlı tasarruf olduklarından, aynı şekil şartlarına uyulması gerekir¹⁴⁵.

Okunmadan ve imzalanmadan düzenlenen resmî vasiyetnameler için de işlemde birlik ilkesi geçerlidir. Resmi memurun, vasiyetname metnini tanıkların huzurunda mirasbırakana okuması işlemin başlangıç anıdır¹⁴⁶.

(c) Karma Şekilde Düzenlenen Resmî Vasiyetname

Doktrin¹⁴⁷ ve uygulamada¹⁴⁸, kısmen okunarak ve imzalanarak (TMK m. 533/534), kısmen de okunmaksızın ve imzalanmaksızın şeklinde düzenlenen resmî vasiyetnamelerin birleştirilmesiyle karma şekilde vasiyetname yapılacağı kabul edilmiştir. Karma resmî vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için resmî vasiyetname çeşitleri için öngörülmüş olan, şekil şartlarından bir tanesini tam olarak

¹⁴³ Yarg., 3. HD., T. 24.02.2016, E. 2015/4647, K. 2016/2487, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 402-404.

¹⁴⁴ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 186; **Dural/Öz**, s. 74.

¹⁴⁵ **Dural/Öz**, s. 74.

¹⁴⁶ **İmre**, s. 140; **Oğuzman**, s. 116; **Eren**, İptal Davası, s. 82; **İmre/Erman**, s. 90; **Şenol**, s. 30.

¹⁴⁷ **A. Escher**, *Medeni Kanunu Şerhi, Miras Hukuku* (Çeviren, Sabri Şakir Ansay), Ankara 1949, s. 332; **Oğuzman**, s. 116; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 185; **Dural/Öz**, s. 74; **Öztan**, s. 217; **Serozan/Engin**, s. 321; şekilden beklenen yarar dikkate alındığında, karma resmî vasiyetnamenin mümkün olmadığı yönünde bkz. **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 128; **Yılmaz**, s. 389.

¹⁴⁸ YİBK., T. 26.03.1962, E. 1958/23, K. 1962/3, E.T. 12.10.2017, (<http://www.kazancı.com.tr/>).

sağlamalıdır¹⁴⁹. Karma şekilde yapılan resmî vasiyetname, okunmadan fakat imzalanarak veya okunarak fakat imzalamadan düzenlenen resmî vasiyetname şeklînde yapılabilir.

(1) Okumadan Fakat İmzalanarak Düzenlenen Resmî Vasiyetname

Okuma yazma bilmeyen fakat imza atabilen kişiler tarafından düzenlenen vasiyetnamedir. Bu tür vasiyetname, Türk Medenî Kanunu m. 535’de öngörülen şekil şartlarını tamamıyla taşımalı, ayrıca daha çok garanti sağlaması amacıyla mirasbırakan tarafından vasiyetname metni imzalanmalıdır¹⁵⁰. Yargıtay’da 26.03.1962 tarih ve E, 1958/23 K. 1962/3 sayılı içtihadı birleştirme kararında¹⁵¹, “*Özel olarak yurdumuzda okuma yazma bilmeyen birçok kişinin sadece imzalarını atabilmeleri ve de imzalı bir resmi belgenin de daha çok güven sağlayacak bir nitelikte olduğu göz önünde tutulunca, 482. madde (TMK m. 535) uyarınca düzenlenen bir resmi vasiyet senedinde, vasiyetçinin imzasının bulunması onun muteberliği üzerinde etkisiz sayılmalıdır.*” demek suretiyle bu şekilde yapılan resmî vasiyetnameyi kabul etmiştir.

(2) Okunarak Fakat İmzalanmadan Düzenlenen Resmî Vasiyetname

Bu tür karma vasiyetnameler, okuma yazma bilen fakat herhangi bir sebeple imza atamayan kişiler tarafından düzenlenebilir. Bu tür vasiyetnamede, mirasbırakan, vasiyetnameyi bizzat okur, ancak imza atmak yerine tanıkların huzurunda vasiyetnameyi okuduğunu ve kendi arzularına uygun olduğunu belirtir¹⁵². Mirasbırakan, vasiyetname metnini tanıklar huzurunda okumalıdır. Bu durumda tanıklar, mirasbırakanın vasiyetnameyi huzurlarında okuduğunu ve son arzularına

¹⁴⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 185; **Dural/Öz**, s. 74; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 217; **Serozan /Engin**, s. 344; **Öztan/Öztan**, s. 3607.

¹⁵⁰ **Oğuzman**, s. 117; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 186; **Dural/Öz**, s. 75; **Öztan/Öztan**, s. 3607.

¹⁵¹ YİBK., T. 26.3.1962, E. 1958/23, K. 1962/3, E.T. 13.10.2017. (<http://www.kazancı.com.tr/>).

¹⁵² **Oğuzman**, s. 116; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 189; **Dural/Öz**, s. 83; **Öztan/Öztan**, s. 3607.

uygun olduğuna dair beyanda bulunduğunu, ayrıca mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini şerh vererek vasiyetnameyi imzalarlar¹⁵³.

(d) Bazı Özel Durumlar

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesinde karşılaşılan bazı özel durumlar üzerinde durulması gerekir. İlk olarak gözleri görmeyen bir kimsenin resmî vasiyetname düzenleyip düzenleyemeyeceği üzerinde durulacaktır.

Görme engelli bir kişinin, okunmaksızın ve imzalanmaksızın resmî vasiyetname yapacağı hususunda doktrinde kuşku yoktur¹⁵⁴. Ancak körler alfabesi bilen bir kimsenin, okunarak ve imzalanarak düzenlenen bir resmî vasiyetname yapıp yapamayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüşe göre¹⁵⁵, mirasbırakanın, körler alfabesini okumasından hareketle vasiyetname metninin aynı zamanda körler alfabesi yazılıp, bunun vasiyetnameye ayrılmaz bir şekilde eklenmesi şartıyla gözleri görmeyen bir kimse de Türk Medeni Kanunu m. 533-534'e göre resmî vasiyetname yapabilir. Doktrindeki hâkim olan görüşe göre¹⁵⁶, görme engelliler, noter tarafından yazılan metni bizzat okuyamayacağı için sadece TMK m. 535'e göre vasiyetname düzenleyebilirler. Kanaatimizce, görme engelli bir kimse, ancak TMK m. 535'e göre resmî vasiyetname düzenleyebilir. Zira görme engelli birisi, TMK m. 533-534'e göre vasiyetname düzenlediğinde körler alfabesi ile yazılan metin ile normal bir şekilde yazılan metnin birbirine uygunluğunu kontrol edemez¹⁵⁷.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesinde karşılaşılan bir diğer özel durum işitme ve konuşma engellilerdir. İşitme ve konuşma engelliler, okuma yazma biliyorlarsa, Türk Medenî Kanunu m. 533-534'e göre resmî vasiyetname

¹⁵³ Escher, s. 323; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 189; Öztan/Öztan, s. 3607.

¹⁵⁴ Gönensay/Birsen, s. 113; İmre, s. 132; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 163; Dural/Öz, s. 77; İmre/Erman, s. 84; Öztan, Miras Hukuku, s. 217.

¹⁵⁵ Dural/Öz, s. 77; dn.196'da belirtilen yazar.

¹⁵⁶ Gönensay/Birsen, s. 102-103; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 163; Köprülü, Miras Hukuku, s. 146; Eren, İptal Davası, s. 79; İmre, s. 132; İmre/Erman, s. 84; Dural/Öz, s. 77; Öztan, Miras Hukuku, s. 217.

¹⁵⁷ Dural/Öz, s. 77; Toplandı, s. 84.

düzenleyebilirler¹⁵⁸. Çünkü böyle bir kimse, son arzularını resmi memura yazılı olarak verebileceği gibi, resmi memurun sorularını da cevap verebilir.¹⁵⁹ Ayrıca işitme ve konuşma engelliler, TMK m. 535'e göre de resmî vasiyetname yapabilirler. Fakat bu durumda bir tercümanın da vasiyetnamenin düzenlenmesine katılması gerekir. Çünkü mirasbırakanın beyanını, tanıklar, tercüman olmadan anlayamazlar¹⁶⁰.

Okuma yazma bilmeyen işitme ve konuşma engelliler, ancak Türk Medenî Kanunu'nun 535. maddesine göre resmî vasiyetname düzenleyebilirler. Bu durumda mirasbırakanı anlayan bir tercümanın da vasiyetnamenin düzenlenmesine katılması gerekir¹⁶¹. Duyamayan, konuşamayan aynı zamanda görme engelli olan bir kimse, okuma yazma da bilmiyorsa hiçbir şekilde resmî vasiyetname düzenleyemez.¹⁶²

Resmî vasiyetname düzenlenmesinde karşılaşılan özel durumlardan sonuncusu, Türkçe bilmeyenlerin yapacakları resmî vasiyetnamelerdir. Türk Medenî Kanunu'nda, Türkçe bilmeyen kişilerin, resmî vasiyetname düzenlerken uyacakları şekil şartları düzenlenmemiştir. Bu durumda Noterlik Kanunu'nun 74. maddesinin uygulanacağı kabul edilmektedir¹⁶³. Söz konusu hükümde, ilgilinin Türkçe bilmemesi durumunda yeminli bir tercümanın işleme katılacağı düzenlenmiştir. Ancak noterin söz konusu dili bilmesi durumunda tercümana gerek yoktur. Tercüman veya noter tarafından çevrilen vasiyetname metninin, yabancı dilde yazılmış metne eklenmesi gerekir¹⁶⁴. Böylece ileride, Türkçe metnin, yabancı

¹⁵⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 163; **Gönensay/Birsen**, s. 99; **Eren**, İptal Davası, s. 79; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 146; **Dural/Öz**, s. 77; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 218.

¹⁵⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 163; **Dural/Öz**, s. 77.

¹⁶⁰ **Dural/Öz**, s. 77; **Şenol**, s. 30.

¹⁶¹ Yarg., 2. HD., T. 11.05.1992, K 1992/2363, E. 1992/5457, (**Oğuzman**, s. 115, dn. 158b).

¹⁶² **İnan**, Miras Hukuku, s. 117; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 163; **İmre**, s. 132; **İmre/Erman**, s. 84; **Dural/Öz**, s. 78; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 130; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 184.

¹⁶³ **Gönensay/Birsen**, s. 98; **İnan**, Miras Hukuku, s. 118; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 181; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 146; **Dural/Öz**, s. 78; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 218; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 184.

¹⁶⁴ **Dural/Öz**, s. 78.

metinden farklı olduğu iddiası ortaya atılırsa, mirasbırakanın gerçek iradesi, yabancı metne bakılarak anlaşılabilir¹⁶⁵.

Burada üzerinde durulması gereken diğer bir nokta da, Türkçe bilmeyen mirasbırakanın, vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu tanıklara nasıl ifade edeceğidir. Yargıtay'a göre¹⁶⁶, “*Noter Fransızca biliyorsa, Fransız vasiyetçinin beyanını Fransızca alabilir. Ama tanıklarında Fransızca bilmesi veya vasiyetçinin son arzularını ve vasiyetin buna uygun olduğunun tercüman aracılığı ile Türkçe'ye çevrilmesi veya vasiyetçi, Türkçe biliyorsa bunu tanıklara açıklaması gerekir. Aksi takdirde tanıklar Fransızca bilmediğinden vasiyetname geçersiz olur*”. Yargıtay, bu kararında, Türkçe bilmeyen mirasbırakanın, kendi dilinde yapacağı beyanı yeterli bulmamakta, bu beyanın tercüman tarafından Türkçe olarak tekrarlanmasını istemektedir¹⁶⁷.

Türkçe bilmeyen mirasbırakanın, okunmaksızın ve imzalanmaksızın resmî vasiyetname düzenlemesi durumunda, vasiyetname metninin mirasbırakana ve tanıklara nasıl okunulacağı açıklığa kavuşturulması gereken bir sorundur. Doktrinin bu soruna getirdiği çözüm, resmi memurun Türkçe metni okuduğu sırada, tercümanın da aynı anda yabancı dildeki metni okumasıdır¹⁶⁸.

(b) El Yazılı Vasiyetname

(i) Genel Olarak

El yazılı vasiyetname¹⁶⁹, Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur. El yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya*

¹⁶⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183.

¹⁶⁶ Yarg., 2. HD., T. 23.01.1970, E. 19697521, K.1970/489, E.T. 17.07.2018 (<http://www.kazanci.com>).

¹⁶⁷ **Sanberk**, s. 70.

¹⁶⁸ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 146; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 184; **Dural/Öz**, s. 79.

¹⁶⁹ El yazılı vasiyetnamenin Roma, İslam, Fransız, İsviçre ve Alman Hukuku'ndaki düzenlemelerine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Doruk **Gönen**, El Yazılı Vasiyetname, İstanbul 2007, s. 28 vd.

kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir.” şeklindedir. Buna göre, el yazılı vasiyetname, mirasbırakanın, vasiyetname metnini başından sonuna kadar el yazısı ile yazıp, vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve günü de göstererek imzaladığı vasiyetname şeklidir¹⁷⁰. Vasiyetnamenin el yazısıyla yazılıp, tarihin ve imzanın da el yazısıyla atılması, vasiyetnamenin geçerli olması için gereken şartlardır¹⁷¹. Mirasbırakan, düzenlediği el yazılı vasiyetnameyi notere, sulh hâkimine ya da yetkili memura bırakması geçerlilik şartı değildir. Bu sadece isteğe bağlı bir durumdur¹⁷².

El yazılı vasiyetname için gerekli olan şekil şartları, Türk Borçlar Kanunu’nda öngörülen yazılı şekil şartlarından daha ağırdır. TBK’da öngörülen yazılı şekil şartlarında metnin el yazısı ile yazılmasına gerek olmayıp, borç altına giren kişinin sadece imzasının el yazısı ile atılmış olması yeterlidir (TBK m. 15/1). El yazılı vasiyetname, baştan sona mirasbırakanın el yazısı ile yazılıp, tarih ve imza da el yazısı ile atılacaktır. O halde el yazılı vasiyetname, nitelikli adi yazılı şekle tabidir¹⁷³. Ayrıca el yazılı vasiyetnamenin düzenlenmesine resmi memurun katılmasına gerek olmadığı için buna özel vasiyetname adı da verilmektedir¹⁷⁴.

El yazılı vasiyetnamenin pek çok faydası vardır. Masrafsız olması, kolayca yapılabilmesi, hem içeriğinin hem de mevcudiyetinin gizli kalabilmesi, el yazılı vasiyetnamenin sağladığı kolaylıklardır¹⁷⁵. El yazılı vasiyetnamenin, belirttiğimiz

¹⁷⁰ **Göktürk**, s. 62; **Turan**, s. 11; **Kayak**, s. 195; 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi’nde, düzenleme yerinin de belirtilmesi el yazılı vasiyetnamenin geçerliliği için gerekmekte idi (EMK m. 485).

¹⁷¹ **Dural/Öz**, s. 81; **Gönen**, s. 45.

¹⁷² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 218; **Oğuzman**, s. 125; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 161; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114-115; **İmre**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 89; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; **Serozan/Engin**, s. 330; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 181; **İmre/Erman**, s. 80; **Gönen**, s. 101.

¹⁷³ **Dural/Öz**, s. 79; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 202.

¹⁷⁴ **İmre**, s. 113; **Ayiter**, s. 44; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 81; **Serozan/Engin**, s. 323; **İmre/Erman**, s. 71.

¹⁷⁵ **Göktürk**, s. 62; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 192; **Gönensay/Birsen**, s. 106-107; **Oğuzman**, s. 117-118; **İnan**, Miras Hukuku, s. 107; **İmre**, s. 114; **Köprülü**, s. 152; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 12-13; **Dural/Öz**, s. 79-80; **İmre/Erman**, s. 71; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 130; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 202; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 173; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku s. 118; **Serozan/Engin**, s. 323; Halil Akkanat, “El Yazısı İle Vasiyetnamede

bu faydalarının yanında bir takım sakıncaları da vardır. Gerçekten de kolaylıkla yok edilmesi ya da tahrif edilmesi, bulunamaması veya kolaylıkla değiştirilebilmesi; vasiyetnamenin açık olmaması, ya da Kanun'un aradığı şekil şartlarını taşıyamaması, vasiyetname ile vasiyetname projesini ayırmaktaki güçlük, el yazılı vasiyetnamenin sakıncalarındandır¹⁷⁶. Her ne kadar el yazılı vasiyetnamenin sakıncaları fazla olsa da, faydaları sakıncalarından daha ağır basmaktadır¹⁷⁷. Hem bu sakıncaları gidermek amacıyla el yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere¹⁷⁸, sulh hâkimine veya yetkili memura¹⁷⁹ bırakılabilir (TMK m. 538/II).

(ii) El Yazılı Vasiyetnamenin Şekil Şartları

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası, “*El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.*” şeklindedir. Buna göre, el yazılı vasiyetname için gerekli olan şartlar düzen hükmü olmayıp geçerlilik şartlarıdır¹⁸⁰. El yazılı vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için üç tane

Vasiyetname Metninin Özellikleri”, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, C. II, İstanbul 2001, s. 801; **Gönen**, s. 41-42; **Kayak**, s. 195.

¹⁷⁶ **Gönensay/Birsen**, s. 106-107; **İnan**, Miras Hukuku, s. 107; **Ayiter**, s. 45; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 82; **Oğuzman**, s. 117; **İmre**, s. 114; **Köprülü**, s. 152; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 13-14; **Dural/Öz**, s. 80-81; **İmre/Erman**, s. 71-72; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 130; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 202; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 173; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku s. 118; **Akkanat**, s. 801; **Gönen**, s. 42-44; **Kayak**, s. 195.

¹⁷⁷ **Akkanat**, s. 802; **Şenol**, s. 33.

¹⁷⁸ Noterlik Kanunu'nun 69. Maddesi, “*Noterler açık veya kapalı olarak verilen vasiyetnameleri saklarlar ve buna dair bir tutanak düzenler. Gerek bu suretle saklanan vasiyetnameleri, gerek noterler tarafından düzenlenen sair ölüme bağlı tasarrufları yapanların ölümü halinde bilgi verilmesi için, durumu bunların kayıtlı oldukları nüfus dairelerine yazı ile bildirirler. Noterler, nüfus idaresi tarafından ölümün ihbarı veya resmi bir belge ile ispatı halinde, yetkili sulh hâkimine verilmek üzere, dairelerinde saklı bulunan vasiyetnamelerin ve noterlikçe düzenlenmiş ölüme bağlı tasarruf senetlerinin onaylı örneklerini Cumhuriyet Savcılığına tevdi ederler. Birinci fıkra uyarınca nüfus dairelerine yazılacak yazı için ücret tarifesinde gösterilen yazı ücreti ile posta gideri ilgisinden alınır.*” şeklindedir. Buna göre noterler, kendilerine verilen vasiyetnameyi saklayıp, mirasbırakanın ölümü halinde durumu mirasbırakanın kayıtlı olduğu nüfus dairesine bildirir.

¹⁷⁹ Türk Medenî Kanunu'nda, vasiyetnamenin yetkili memura bırakılabileceği belirtilmekle birlikte, yetkili memurun kim olduğu açıklığa kavuşturulmamıştır. Yetkili memurlardan birisinin de nüfus memuru olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü mirasbırakanın ölümünden en kısa sürede haberdar olabilecek memur nüfus memurudur. Ayrıca nüfus memurunca verilecek resmi kayıtlar olmadan, mirasçılık belgesi alınamayacağından ve vasiyetname ortaya çıkmadan mirasın paylaşılması da söz konusu olamayacaktır (**Gönen**, s. 104).

¹⁸⁰ **Gönen**, s. 45.

zorunlu şekil şartı vardır. Bunlar: vasiyetname metninin başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılması, vasiyetnameye yapıldığı yılı, ayı ve günü içerecek şekilde tarih konulması ve vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından imzalanmasıdır¹⁸¹. Sırasıyla bu şekil şartlarını inceleyeceğiz.

(a) Vasiyetnamenin Başından Sonuna Kadar Mirasbırakanın El Yazısı İle Yazılması

Türk Medenî Kanunu'nda, el yazılı vasiyetnamenin geçerli olması için başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılıp tarih ve imzanın da el yazısı ile atılması aranmaktadır (TMK m. 538/I). Buna göre, el yazılı vasiyetnamenin yazılmasında bilgisayar, daktilo gibi makine kullanılmayacağı gibi bazı kelime veya cümleleri matbu olan vasiyetnameler de kullanılamaz¹⁸².

El yazılı vasiyetname, ancak mirasbırakanın bizzat kendi el yazısı ile yazıldığı takdirde geçerli olur. Kanun'da böyle bir şartın aranmasının sebebi, vasiyetnamenin ve içerisindeki bütün tasarrufların mirasbırakana ait olup olmadığının belirlenmesini sağlamaktır. Zira her şahsın kendine özgü bir el yazısı vardır¹⁸³. Teknolojinin ilerlemesiyle günümüzde bir el yazısının kime ait olduğu tespit edilebilmektedir¹⁸⁴.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinde, her ne kadar vasiyetname metninin mirasbırakanın el yazısı ile yazılmasından bahsedilmekte ise de bunu dar

¹⁸¹ **Göktürk**, s. 62; **Gönen**, s. 45.

¹⁸² **Berki**, Vasiyet, s. 407; **İmre**, s. 116; **İnan**, Miras Hukuku, s. 108-109; **Gönensay/Birsen**, s. 107; **Oğuzman**, s. 119; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Dural/Öz**, s. 81; **İmre/Erman**, s. 72; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Serozan/Engin**, s. 323; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 175; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 119; **Toplandı**, s. 57.

¹⁸³ **İnan**, Miras Hukuku, s. 108; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 16; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Oğuzman**, s. 119; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **İmre**, s. 116; **Dural/Öz**, s. 81; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 130; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 203; **İmre/Erman**, s. 72; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 176.

¹⁸⁴ “El yazılı vasiyetin mirasbırakana ait olup olmadığı konusunda mirasbırakana ait yazılar ve imzalar Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek heyet raporu alınması sonucuna göre karar verilmesi gerekirken denetime elverişli olmayan bilirkişi beyanına raporuna dayalı hüküm tesisi doğru değildir.” Yarg., 3. HD., T. 01.07.2014, E. 2014/3980, K. 2014/10794, karar için bkz. **Özüğür**, s. 900; “Mahkemece, baştan aşağı vasiyetçi tarafından yazılıp yazılmadığının uzman bilirkişilerce incelenip rapor alınması gerekir.” Yarg., 3. HD., T. 29.01.1993, E. 1992/8083, K. 1993/781, karar için bkz. **Gönen**, s. 46.

yorumlamamak gerekir. Doktrinde, el ile yazma imkânı olmayan örneğin, iki elini kaybetmiş veya iki eli de kırılıp alçıda olan ya da felç geçirmiş kişilerin başka bir organını kullanarak düzenledikleri vasiyetnamelerin geçerli olduğu kabul edilmektedir¹⁸⁵. Ancak elleri sağlam olan bir kimsenin, eli dışında başka bir organını kullanarak vasiyetname yapmış olması durumunda, vasiyetname yapma iradesinin olup olmadığı dikkatli bir şekilde incelenmelidir. Çünkü el ile yazma imkânı olan bir kimsenin, hiçbir gerekçe olmadan başka bir organını kullanması normal bir hareket olmayıp, bu durumda vasiyetname yapma iradesinden bahsedilemez. Böyle bir durumda el yazılı vasiyetname, el ile yazılmadığı için değil, vasiyetname yapma arzusu bulunmadığı için geçersiz olur¹⁸⁶.

Yazı yazabilen fakat bedeni zayıflığı sebebiyle elinin desteklenmesi gereken mirasbırakanın düzenlediği vasiyetnamede, bu destekleme mirasbırakanın yazısının şeklini değiştirmiyorsa, metin el ile yazılmıştır¹⁸⁷. Ancak bu destekleme sonucunda mirasbırakanın, kendine özgü yazı şekli bertaraf edilip destekleyen kişinin yazı şekli oluşuyorsa, ortada mirasbırakan tarafından yazılmış bir vasiyetname söz konusu olmaz¹⁸⁸.

El yazılı vasiyetname, normalde bir kalemle kâğıt üzerine yazılır. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 538. maddesinde el yazılı vasiyetnamenin mutlaka bir kalemle kâğıt üzerine yazılacağına dair emredici bir hüküm yoktur. Böylece mirasbırakanın, vasiyetname yapma iradesi bulunması ve Kanun'un aradığı şekil şartlarını taşıması

¹⁸⁵ **Escher**, s. 337; **İmre**, s. 117; **İnan**, Miras Hukuku, s. 111; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 66; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 153; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; **Eren**, İptal Davası, s. 69; **Dural/Öz**, s. 81; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 203; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 130-131; **İmre/Erman**, s. 73; **Kılıçoğlu**, s. 119; **Akkanat**, s. 804.

¹⁸⁶ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; **Dural/Öz**, s. 82; **Akkanat**, s. 804.

¹⁸⁷ “*Fiziki rahatsızlığı bulunan mirasbırakanın iradesi etkilenmeden sadece el yazısı ile vasiyetname tanzimine yardım, vasiyetnamenin geçersizliği sonucunu doğurmaz.*” Yarg., 2. HD., T. 20.02.1986, E. 1318, K. 1722, karar için bkz. **Özüğür**, s. 919-921.

¹⁸⁸ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; **Dural/Öz**, s. 81; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 203; **Eren**, İptal Davası, s. 70; **Escher**, s. 334.

şartıyla son arzular, herhangi bir şeyle herhangi bir nesne üzerine yazılabilir¹⁸⁹. Bu durumda, el yazılı vasiyetname geçerli olur¹⁹⁰. Örneğin, mirasbırakanın son arzularını tebeşirle tahtaya, kömür parçası ile yere, çivi ile bir tahta parçasına, elmasla bir cama, kanıyla duvara, resim fırçası ile duvara yazmasında sakınca yoktur¹⁹¹.

El yazılı vasiyetname, mirasbırakanın anadili ile yazılabileceği gibi, herhangi bir dil ile de yazılabilir. Diğer bir ifade ile el yazılı vasiyetnamenin ana dilde düzenlenmesi zorunlu değildir¹⁹². Önemli olan vasiyetname yapma iradesinin bulunması ve o yazının mirasbırakana ait olmasıdır¹⁹³.

Mirasbırakanın, vasiyetnamesinden kullanacağı dil, günümüzde konuşulan Türkçe, İngilizce, Arapça, Fransızca¹⁹⁴ olabileceği gibi; Latince, Eski Yunanca gibi ölü bir dil de olabilir¹⁹⁵. Ancak mirasbırakanın, vasiyetnamede kullandığı dil anadilinden farklı ise, mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesi titiz bir şekilde araştırılmalıdır¹⁹⁶.

¹⁸⁹ “Beton blok üzerine vasiyetçinin el yazısı ile yazdığı vasiyetin mirasçı ve lehdara açılıp okunması ile yetinilmesi gerekirken, davanın yazılı gerekçe ile reddi doğru değildir.” Yarg., 3. HD., T. 25.02.2010, E. 2009/20173, T. 2010/2944, karar için bkz. **Özğür**, s. 907-908.

¹⁹⁰ **Escher**, s. 332; **Oğuzman**, s. 119; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 153; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 194; **Gönensay/Birsen**, s. 108; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 18-19; **İnan**, Miras Hukuku, s. 110; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 119; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 204; **Serozan/Engin**, s. 326; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 176; **Akkanat**, s. 806.

¹⁹¹ Bu konuda ilginç bir örnek Amerika Birleşik Devletleri’nin Philadelphia kentinde yaşanmıştır. Herman Schmidt adında bir kişi, ölümünden kısa bir süre sonra, hasta olarak yattığı hastane yatağının bitişiğindeki duvara son arzularını yazdıktan sonra vefat etmiştir. Bu şekilde yazılan vasiyetnameye itiraz edilmediği için, ilgilinin başvurusu üzerine Philadelphia Sicil Memurluğunca, vasiyetname olarak tescil edilmiş ve duvarın vasiyetname olan kısmı koruma altına alınmıştır (**İnan**, Miras Hukuku, s. 110, 45 nolu dipnot ve vasiyetnamenin fotokopisi, **Gönen**, s. 55).

¹⁹² **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 22-23; **İnan**, Miras Hukuku, s. 109; **Oğuzman**, s. 119; **Köprülü**, s. 153; **Escher**, s. 334; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Dural/Öz**, s. 82; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 176; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 204; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131.

¹⁹³ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 20; **Dural/Öz**, s. 82; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131.

¹⁹⁴ “Vasiyetnamenin Türkçe yazılması zorunluluğu bulunmadığı için, vasiyetçinin el yazısı ile vasiyetini Fransızca yazmış olması geçerliliğini etkilemez.” Yarg., 2.HD., T. 20.01.1981, E. 5977, K. 79, karar için bkz. **İnal**, s. 177.

¹⁹⁵ **Oğuzman**, s. 119; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 23; **Gönen**, s. 49.

¹⁹⁶ **Akkanat**, s. 809; **Dural/Öz**, s. 83.

Mirasbırakanın, vasiyetnamesinde kullandığı dili bilmesi ve anlaması gerekir¹⁹⁷. Mirasbırakan, bilmediği dilde vasiyetname yaparsa, bu vasiyetname geçersiz olmalıdır. Çünkü bu durumda mirasbırakanın, vasiyetnamesinin son arzularına uygun olup olmadığını tespit etmesi mümkün değildir. Bu gibi durumlarda, şekil şartlarına uygun olarak yapılmış bir vasiyetname olmasına rağmen vasiyetname şekil eksikliğine değil de, Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin ikinci fıkrasındaki yanılma ve aldatma sebeplerine dayanılarak iptal edilmelidir¹⁹⁸.

Okuma yazma bilenlerin el yazılı vasiyetname yapabilecekleri konusunda herhangi bir tereddüt yoktur. Okuma yazma bilmeyenler ile bedeni arızaları sebebiyle hiç yazı yazamayan kişiler, geçerli bir el yazılı vasiyetname yapamazlar¹⁹⁹. Bu kişiler, son arzularını yazamayacakları gibi başkaları tarafından yazılan metni de kopyalayamazlar²⁰⁰. Diğer bir ifade ile son arzularından emin olamazlar.

Okuma bilen fakat yazamayan kimseler, başkasına bir metin yazdırıp daha sonra bu metni kopya ederek geçerli bir el yazılı vasiyetname yapabilirler. Çünkü bu durumda, ortaya çıkan yazı, hem mirasbırakana ait olur hem de mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularına uygun olup olmadığını kontrol edebilir²⁰¹.

Görme engelli kimseler, yazdıklarını göremedikleri için bunların el yazılı vasiyetname yapmaları mümkün değildir²⁰². Bununla birlikte görme engellilerin, kendilerine özgü kabartma yazı sistemi (Braille Alfabesi) ile el yazılı vasiyetname yapıp yapmayacakları doktrinde tartışmalıdır. Doktrinindeki bir görüşe göre²⁰³, mirasbırakan, Braille Alfabesi'ni yazıp anlayabiliyorsa bu alfabe ile hazırlanmış el

¹⁹⁷ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 23; **Dural/Öz**, s. 83.

¹⁹⁸ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 23.

¹⁹⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 130; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83.

²⁰⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **İnan/Ertuş Albaş**, s. 175; **Serozan/Engin**, s. 325; **Gönen**, 48.

²⁰¹ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 18; **Akkanat**, s. 805.

²⁰² **İmre**, s. 117; **İmre/Erman**, s. 73.

²⁰³ **Escher**, s. 334.

yazılı vasiyetname geçerlidir. Bizim de katıldığımız ve doktrinde baskın olan görüşe göre²⁰⁴, Braille Alfabeti ile yapılmış el yazılı vasiyetnamede mirasbırakanın kişiliği belirlenmediği ve yazının teşhis fonksiyonunu yerine getirilmediği için bu şekilde yapılmış vasiyetname geçersizdir.

Steno yazısı²⁰⁵ ile el yazılı vasiyetnamenin düzenlenip düzenlenemeyeceği de doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre²⁰⁶, steno yazısı ile yapılan bir vasiyetname, steno yazısının okunabilmesi, yazının tamamen mirasbırakana ait olduğunun belirlenmesi ve mirasbırakanın gerçek iradesinin anlaşılması şartıyla bu tür vasiyetnameler geçerli sayılmalıdır. Doktrindeki diğer bir görüşe göre²⁰⁷, steno yazısında yazanın kişiliğini tespit etmek mümkündür. Ancak steno, genelde taslak yazılar için kullanıldığından steno ile yazılan el yazılı vasiyetnamelerde mirasbırakanın vasiyetname yapma arzusu kesin olarak tespit edilemez. Bu sebeple, steno ile el yazılı vasiyetnamenin yapılmasına şüphe ile yaklaşılmalıdır. Kanaatimizce, steno ile yazılmış el yazılı vasiyetnamede, yazının mirasbırakana ait olduğu kesin olarak belirlenebiliyorsa ve mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesinden kuşku duyulmuyorsa, bu şekilde yapılan vasiyetname geçerli olmalıdır²⁰⁸.

El yazılı vasiyetname, dış görünüş itibariyle herhangi bir şekil şartına tabi değildir. Kanun'un aradığı şartların ve mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesini bulunması şartıyla, el yazılı vasiyetnamenin dış görünüşünün herhangi bir önemi

²⁰⁴ **Gönensay/Birsen**, s. 108; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 22; **İmre**, s. 117; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 65; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Dural/Öz**, s. 82; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 175; **İmre/Erman**, s. 73; **Gönen**, s. 52; **Toplandı**, s. 60-61.

²⁰⁵ Steno yazısı, konuşma sırasında söylenen sözleri söylenme hızıyla yazmaya elverişli, kısa ve yalın işaretlerden oluşan yazı yöntemidir. (**Gönen**, s. 52).

²⁰⁶ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 153; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 65; **Gönen**, s. 52.

²⁰⁷ **Dural/Öz**, s. 82-83.

²⁰⁸ Aynı görüş için bkz. **Gönen**, s. 53.

yoktur²⁰⁹. Vasiyetnamenin, “son arzularımdır”, “vasiyetnamemdir”, “ölüme bağlı tasarruflarımdır” ya da benzeri bir başlık taşıması gerekmez²¹⁰.

El yazılı vasiyetnamenin bağımsız bir belge olması gerekmez. Önemli olan, Kanun’un aradığı şekil şartlarını taşıması ve mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesinin bulunmasıdır. Bu sebeple, vasiyetnamenin mektup²¹¹ ya da kartpostal şeklinde veya hisse senedinin arkasına, kitabın bir kenarına yazılması mümkündür²¹².

Vasiyetnamenin tek bir sayfadan oluşması gerekmez. Vasiyetname, birden fazla sayfadan da oluşabilir. Vasiyetnamenin birden fazla sayfadan oluşması durumunda, sayfalar arasında bir bağ bulunmalıdır. Bu bağ, sayfaların numaralandırılması şeklinde kurulabileceği gibi, böyle bir numaralandırılmanın olmadığı durumda sayfalar arasında mantıki bir bütünlüğün olması yoluyla da kurulabilir²¹³.

Mirasbırakanın, vasiyetname tamamlanmadan vasiyetnameye birtakım eklemeler, düzeltmeler, çıkıntılar yapması bazı kısımların üzerini çizmesi ya da karalaması, metnin yeni bir vasiyetname yapma projesi olduğu izlenimini uyandırmadıkça vasiyetnamenin geçerliliğine herhangi bir etkisi olmaz. Bu durumda vasiyetname son haliyle hüküm ifade eder. Üzeri çizilen ya da karalanan kısımlar, hükümsüz olur²¹⁴. Yargıtay, vasiyetnameye sonradan ekleme yapılması durumunda bu kısmın belgenin diğer bölümleri ile aynı anda yazılıp yazılmadığının

²⁰⁹ **Gönen**, s. 57.

²¹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 194; **İnan**, Miras Hukuku, s. 108; **Oğuzman**, s. 119; **Escher**, s. 332; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 19; **Dural/Öz**, s. 82; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 174; **Akkanat**, s. 807.

²¹¹ **Oğuzman**, s. 119; **Serozan/Engin**, s. 326; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 120.

²¹² **Oğuzman**, s. 119; **İnan**, Miras Hukuku, s. 11; **Dural/Öz**, s. 82; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 19; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 176.

²¹³ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 20; **Escher**, s. 332; **İnan**, Miras Hukuku, s. 111; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 194; **Dural/Öz**, s. 82; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 176; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 205.

²¹⁴ **İmre**, s. 117-118; **Eren**, İptal Davası, s. 76; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **Oğuzman**, s. 120; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 92, 93; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 176; **İmre/Erman**, s. 74; **Akkanat**, s. 811.

tespiti için Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gerektiğini, eğer bu kısımlar aynı anda yazılmış ise vasiyetin geçerli olduğunu aksi takdirde vasiyetin geçersiz olacağını belirtmiştir²¹⁵.

Mirasbırakan tarafından vasiyetname tamamlandıktan sonra birtakım eklemeler, düzeltmeler, çıkıntılar yapılması, bazı kısımların üzerinin çizilmesi ya da karalanması durumunda yeni bir vasiyetnamenin varlığı söz konusu olur²¹⁶. Bu durumda, el yazılı vasiyetname için gerekli olan şekil şartları yerine getirilmeli, yani vasiyetnameye tekrar tarih ve imza atılmalıdır²¹⁷.

Burada değinilmesi gereken diğer bir konu ise, üçüncü kişilerin vasiyetnameye yaptığı müdahalelerdir. Üçüncü kişilerin, vasiyetnameye müdahalesi vasiyetname yapılırken mirasbırakanın rızası ile dahi olsa yapılan bu eklemelerin geçersiz olacağı konusunda doktrinde fikir birliği vardır²¹⁸. Çünkü bu kısımlar, Kanun tarafından öngörülen mirasbırakanın el yazısı ile düzenleme şartını taşımamaktadır. Bu sebeple, bu kısımlar hiçbir hüküm ifade etmezler²¹⁹.

Üçüncü kişilerin, mirasbırakanın rızası ile vasiyetnamenin düzenlenmesi sırasında vasiyetnameye yaptığı eklemelerin veya çıkarmaların vasiyetnamenin tümüne yapacağı etki ise doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre²²⁰, üçüncü kişiler tarafından yapılan eklemeler, vasiyetnamenin esaslı noktaları ilgili olsun ya da olmasın vasiyetnamenin tümünün geçersiz olmasına sebep olur. Çünkü Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin dördüncü bendinde esaslı noktalarla

²¹⁵ Yarg., 3. HD., T. 29.04.2014, E. 2013/21191, K. 2014/6575, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 205-206; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 642-643.

²¹⁶ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 93-95; **Eren**, İptal Davası, s. 76; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 66; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 176-177; **Akkanat**, s. 811.

²¹⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 77; **Oğuzman**, s. 120; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 159; **İmre**, s. 118-119; **İRME/ERMAN**, s. 74.

²¹⁸ **İnan**, Miras Hukuku, s. 111; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Eren**, İptal Davası, s. 77; **Oğuzman**, s. 120; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname s. 24; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 66; **Dural/Öz**, s. 83.

²¹⁹ **Akkanat**, s. 812.

²²⁰ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 27-28; **Dural/Öz**, s. 84; **Gönensay/Birsen**, s. 107; **Şener** Vasiyet Hukuku, s. 66.

ilgili olsun ya da olmaksızın her türlü şekil eksikliği mutlak bir şekilde iptal sebebi olarak sayılmıştır.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre²²¹ ise, üçüncü kişiler tarafından yapılan eklemeler ve çıkarmalar, vasiyetname tamamlanmadan mirasbırakanın rızası ile yapılmışsa bunlar, vasiyetnamede bir değişiklik meydana getiriyorlarsa, vasiyetname tamamen geçersiz olmalıdır. Ancak yapılan bu ekleme ve çıkarmalar, vasiyetnameye bir katkı getirmiyor diğer bir ifade ile mirasbırakanın açıkladığı irade de herhangi bir değişikliğe sebep olmuyorsa, sadece yapılan bu eklemeler veya çıkarmalar geçersiz sayılmalı, vasiyetname ise geçerli sayılmalıdır.

Doktrindeki baskın olan ve bizim de katıldığımız son görüşe göre²²², üçüncü kişilerin mirasbırakanın rızası ile vasiyetname tamamlanmadan vasiyetnameye yaptığı eklemeler veya çıkarmalar, vasiyetnamenin esaslı noktalarına ilişkin değilse veya esaslı noktalarına ilişkin olmakla birlikte bu kısımlar olmaksızın vasiyetnamenin yapılabileceği anlaşılıyorsa, sadece bu eklemeler veya çıkarmalar geçersiz sayılmalı, vasiyetnamenin tamamı geçersiz sayılmamalıdır.

Üçüncü kişilerin, vasiyetnameye müdahalesi vasiyetname tamamlanmadan gerçekleşebileceği gibi, vasiyetname tamamlandıktan sonra da gerçekleşebilir. Vasiyetnameme tamamlandıktan sonra mirasbırakanın rızasıyla üçüncü kişiler tarafından vasiyetnameye yapılan eklemeler yok hükmündedir²²³. Vasiyetname tamamlandıktan sonra mirasbırakanın rızasıyla üçüncü kişiler tarafından vasiyetnameye yapılan müdahaleler vasiyetnamenin tamamının geçersiz olmasına sebep olmaz. Çünkü şekle uygun olarak yapılmış vasiyetname vardır. Sonradan

²²¹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160.

²²² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 196; **İmre**, s. 118; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 82; **İmre/Erman**, s. 74; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177; **Serozan/Engin**, s. 323; **Gönen**, s. 66-68.

²²³ **Oğuzman**, s. 120; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **İnan**, Miras Hukuku, s. 112; **Escher**, s. 335; **Serozan/Engin**, s. 328; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177.

şekle aykırı olarak yapılan eklemeler, kural olarak vasiyetnamenin tamamının iptaline yol açmaz²²⁴.

Üçüncü kişilerin, mirasbırakanın rızası olmaksızın vasiyetnameye yaptığı eklemeler ya da çıkarmalar ister vasiyetname düzenlenirken yapılsın ister tamamlandıktan sonra yapılsın, vasiyetin diğer kısımlarının geçerliliğini etkilemeyeceği doktrinde kabul edilmektedir²²⁵. Ancak vasiyetnamenin diğer kısımlarının geçerli olabilmesi için vasiyetname, Kanun'un aradığı şekilde yapılmalı ve tek başına anlamlı olmalıdır²²⁶.

Mirasbırakanın rızası olmaksızın üçüncü kişilerin, vasiyetnameye yaptığı eklemeler yok hükmündedir²²⁷. Burada kısmî bir yokluk söz konusu olup²²⁸, mirasbırakanın kendi yazdığı kısımlar geçerlidir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte el yazılı vasiyetnamede yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Bugün, kalem gibi kullanılan araçla kâğıda yazı yazılıyormuş gibi bilgisayar, tablet ve cep telefonu ekranına yazı yazılabilmektedir. Acaba bu şekilde yazılan metin, el yazılı vasiyetname için Kanun'un aradığı şekil şartlarını taşıyorsa vasiyetname olarak kabul edilecek midir? Doktrindeki bir görüşe göre²²⁹, bu şekilde yazılmış olan vasiyetnameler geçerli olarak kabul edilmelidir. Zira bu şekilde yazılan vasiyetnamelerde, yazının teşhis fonksiyonundan yararlanılarak hem vasiyetnamenin kendisinin hem de vasiyetname içerisinden yer alan maddi

²²⁴ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 28-29; **Oğuzman**, s. 120; **İnan**, Miras Hukuku, s. 112; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177; **Dural/Öz**, s. 84; Kocayusufpaşaoğlu da bu tarz eklemelerin vasiyetnamenin tamamını geçersiz kılmayacağını belirtmekle beraber vasiyetçinin, eklenen ve şekil noksanı yüzünden iptal edilen kısımlar olmaksızın ilk vasiyetnameyi ayakta tutup tutmayı isteyip istemeyeceğinin araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 198.

²²⁵ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **Gönensay/Birsen**, s. 107; **Oğuzman**, s. 120; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 199; **Escher**, s. 335; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname s. 24; **İmre**, s. 118; **Ayiter**, s. 45; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 82; **İmre/Erman**, s. 74; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177.

²²⁶ **Gönen**, s. 71.

²²⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **Oğuzman**, s. 120; **Ayiter**, s. 45; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 82; **Escher**, s. 335; **İnan**, Miras Hukuku, s. 111; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 203.

²²⁸ **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 177.

²²⁹ **Akkanat**, s. 808.

anlamdaki ölüme bağlı tasarrufların metni yazan kişiye ait olduğu belirlenebilmektedir. Yine bu görüşe göre, bilgisayar ekranına yazılan bir yazı ile kâğıda yazılmış bir yazı arasında herhangi bir fark yoktur. Çünkü bir yazının kime ait olduğu tespit edilirken sadece yazının dış görüntüsü dikkate alınmayıp, bunun yanında harflerin yazı içerisindeki eğimi, iki harf arasındaki ve satırlar arasındaki mesafeler dikkate alınmaktadır. Ayrıca bu şekilde yazılmış vasiyetnameler, diskete kaydedilerek kolay ve basit bir şekilde saklanabilir. Hatta mirasbırakan, vasiyetnameyi sakladığı disketin başkalarının eline geçmesini istemiyorsa, diskete şifre koyarak sonradan başkalarının bu disket içerisindeki ölüme bağlı tasarrufları okuyup öğrenmelerini ve üzerinde değişiklik yapmalarını engelleyebilir. Bilgisayarın, günlük hayatın bir parçası haline gelmesi sebebiyle belirli eğitim düzeyine sahip insanların, vasiyetname yapma arzusunun tespit edilebilmesi şartıyla, bu yolla yapılan vasiyetnameyi kabul etmek gerekir²³⁰.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre²³¹, bilgisayar ekranına yazılan vasiyetname, klasik el yazılı vasiyetnameye göre çok daha ve avantajlı ve güvenlidir. Bu sebeple, mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesinin bulunması şartıyla, bilgisayar ekranına yazılan vasiyetname geçerli kabul edilmelidir. Bilgisayar ekranına yazılan vasiyetnamenin, daha sonra bilgisayarın diskinde dijital olarak saklanması ve bunların gerektiğinde kopyalanması mümkündür. Yapılan kopyalama, dijital olarak gerçekleştiği için aslı ile arasında herhangi bir fark yoktur. Bu sebeple, bilgisayar ekranına yazılarak oluşturulan vasiyetnamenin ve kopyalarının dijital veri haline dönüştürülerek başka makinelerde, disket, CD gibi dijital veri taşıyıcılarında saklanması mümkündür. Yapılan vasiyetname, internet ortamında dahi saklanabilir. Bu durumda mirasbırakan, vasiyetnameyi geri almak istediğinde mutlaka vasiyetnamenin bulunduğu yere gitmek zorunda kalmayıp, internet ortamında vasiyetnamesine ulaşarak onu yok edebilir²³².

²³⁰ **Akkanat**, s. 808-809.

²³¹ Abdurrahman **Savaş**, “İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 2, 2007, s. 70-71.

²³² **Savaş**, s. 69-70.

Doktrindeki başka bir görüşe göre²³³, bilgisayar ekranına yazılan bir metin, ister ekrandan bakılsın isterse çıktısı alınsın her durumda el yazısı niteliğini koruması sebebiyle bu şekilde hazırlanan metinler, prensip olarak el yazılı vasiyetname hükmünde kabul edilmelidirler. Ancak hiçbir vasiyetname yapmamış fakat günlük hayatında bu teknolojiyi kullanarak yazılan yazıların, daha sonra kötü kişiler tarafından onun haberi olmadan elektronik ortamda değiştirilme riski vardır. Yine, bu yolla yapılan vasiyetnamenin, kötü niyetli kişilerin eline geçmesi durumunda mevcut metnin değiştirilme riski vardır. Bu riskler giderildikten sonra, bilgisayar ekranına yazılan yazılar, el yazılı vasiyetname olarak kabul edilebilir. Bu riskler de, vasiyetname metnini içeren ve elektronik ortamda saklanan yazı dosyasının, elektronik ortamda saklanan kayıtlarına bakılarak büyük ölçüde giderilebilir²³⁴.

Kanaatimizce, teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayarların, tabletlerin, akıllı telefonların ekranlarına bir alet ile yazılarak yapılan el yazılı vasiyetnameler geçersiz olmalıdır. Her ne kadar el yazılı vasiyetnamenin herhangi bir şey ile nesne üzerine yazılması kabul edilse de, bilgisayar, tablet veya akıllı telefonların ekranlarına yazılan vasiyetname, daha sonra üçüncü kişiler tarafından mirasbırakanın haberi olmadan değiştirebilir. Mirasbırakan, bu şekilde yazdığı vasiyetnameye şifre koyarak bunun üçüncü kişiler tarafından değiştirilmesi önleyebilir. Bu durumda mirasçılar, şifreyi bilmediklerinden el yazılı vasiyetnameye ulaşamadıkları gibi, onun varlığından bile haberdar olmayabilirler. Ayrıca mirasbırakan, bu şekilde yaptığı vasiyetnameye şifre koysa da bugün gelinen teknolojiye devletlerin bile sırlarına erişilebiliyorken, vasiyetnameye de kolaylıkla erişilip, değiştirilebilme imkânı vardır.

(b) Vasiyetnamenin Düzenleme Tarihinin Gösterilmesi

Türk Medenî Kanunu'nun 538 maddesinin birinci fıkrası uyarınca el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihi, vasiyetnamenin yapıldığı günü, ayı ve yılı da

²³³ **Gönen**, s. 56.

²³⁴ **Gönen**, s. 56.

içercek şekilde el yazısı ile yazılmış olması gerekir. Hükümden de anlaşılacağı üzere düzenleme saatinin gösterilmesine gerek yoktur²³⁵.

El yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin gösterilmesinin bir takım faydaları vardır. Mirasbırakanın, vasiyetnameyi yaparken vasiyetname yapma ehliyetine sahip olup olmadığının tespiti düzenleme tarihi sayesinde anlaşılır²³⁶. Düzenleme tarihinin gösterilmesinin ikinci faydası, birden fazla vasiyetnamenin söz konusu olduğu durumlarda, bunlardan hangisinin önce hangisinin sonra yapıldığının belirlenmesidir.²³⁷ Düzenleme tarihinin gösterilmesinin üçüncü faydası, mirasbırakana yapmakta olduğu işi hatırlatarak, onun acele karar vermesini önlemektir²³⁸. Böylece mirasbırakan, anlık duygularla vasiyetname düzenleme²³⁹.

²³⁵ **Oğuzman**, s. 122; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Gönen**, s. 77-78.

²³⁶ **Berki**, Vasiyet, s. 408; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Oğuzman**, s. 121; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 155; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 67; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **İmre**, s. 121; Selahaddin Sulhi **Tekinay**, “El Yazısı İle Vasiyetnamede Yer ve Tarih Unsurlarının Doğruluğu”, *Reha Poray’a Armağan*, İstanbul 1995, s. 380; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132; **İmre/Erman**, s. 76; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku s. 121; **İnan/Ertaş/Albaş** s. 179; **Serozan/Engin**, s. 323; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206; **Ergüne** s. 302; Dural, el yazılı vasiyetnamede tarihin, vasiyetçinin ehliyetini tespitte faydasının her zaman değil, sadece ehliyetin tartışmalı olduğu durumlarda söz konusu olacağını belirtmiştir. Bkz. **Dural/Öz**, s. 86; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 33-34.

²³⁷ **Oğuzman**, s. 121; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 155; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 67; **Ayiter**, s. 46; **İmre**, s. 121; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132; **İmre/Erman**, s. 76; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 121; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 179; **Serozan/Engin**, s. 323; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206; **Ergüne**, s. 302. “*Vasiyetnameye tarih konması, mirasbırakanın ehliyetini, irade selametini tayine, müteaddit vasiyetlerde hangisinin evvel ve hangisinin sonra olduğunu yaramaya yarar.*” YİBK. T. 27.2.1952, E. 1951/7, K. 1952/2, E.T. 26.02.2018, ([http:// www.kazancı.com.tr/](http://www.kazancı.com.tr/)).

²³⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; Aytuğ Ceyhun **Çakır**, “El Yazılı Vasiyetnamede Düzenleme Tarihi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 36, S. 136, Nisan 2014, Ankara, s. 109.

²³⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132; **Gönen**, s. 74; doktrindeki bir görüş, el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin olması, mirasbırakanı düşünmeye sevk etmeyecektir. Çünkü vasiyetnameye düzenleme tarihinin yazılması, mirasbırakanı düşünmeye sevk etmeyecek kadar kısadır. Bkz. **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, **Dural/Öz**, s. 86; **Ergüne**, s. 302, dipnot 794; Ömer **Bağcı**, *El Yazısı İle Vasiyetnamede Düzenleme Yeri ve Tarihi*, (Danışman; Prof. Dr. Serap Helvacı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s. 58. Çakır da vasiyetnamede düzenleme tarihinin gösterilmesi, mirasbırakanı düşünmeye sevk etmeyeceğini ifade etmekle birlikte; mirasbırakanı bilinçli hareket etmeye sevk eden ve son arzuların kararlılığını gösteren vasiyetnamenin imzalanması olduğunu belirtmektedir. Bkz. **Çakır**, s. 109.

Düzenlenme tarihinin gösterilmesinin dördüncü faydası, vasiyetname ile vasiyetname projesinin birbirinden ayrılmasıdır.²⁴⁰ Düzenleme tarihinin son faydası, mirasbırakanın gerçek iradesini açıklamaya yarayacak bir takım olguların tespitini sağlamaktır²⁴¹.

El yazılı vasiyetnamenin zorunlu unsuru olan düzenleme tarihi, genel olarak gün, ay ve yıl şeklinde gösterilse de böyle bir zorunluluk yoktur. Önemli olan tarihin gösteriliş biçiminden vasiyetnamenin düzenlenme tarihinin, yıl, ay ve gün şeklinde kesin olarak tespit edilmesini sağlamaktır²⁴². Bu durumda, düzenleme tarihi, “29.11.2017” şeklinde gösterilebileceği gibi “29 Kasım 2017” şeklinde de gösterilebilir²⁴³. Bunların dışında düzenleme tarihi, 2017 yılının Ramazan Bayramı’nın üçüncü günü, oğlum Berat’ın doğduğu gün, Atatürk’ü kaybedişimizin 75. yılı şeklinde de gösterilebilir²⁴⁴. Bununla beraber 2017 yılının Ramazan Bayramı şeklindeki bir ifade, el yazılı vasiyetnamenin düzenleme tarihini kesin olarak göstermediği için geçerli olarak kabul edilemez²⁴⁵.

Türk Medenî Kanunu’nun 535. maddesinin birinci fıkrası uyarınca el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin el yazısıyla belirtilmesi geçerlilik şartıdır²⁴⁶. Hal böyle olmakla beraber, antetli kâğıtlarda sıklıkla karşılaşılan tarihin bin ve yüzyılı gösteren kısmının basılı, geri kalan kısmının ise mirasbırakan tarafından el

²⁴⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 200; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **Antalya**, Miras Hukuku s. 132; Vasiyetname projesinde de düzenleme tarihinin bulunacağı gerekçesiyle, düzenleme tarihinin vasiyetnamede bulunması ayırt edici bir özellik değildir. Bkz. **Ergüne**, s. 302 dn. 794; **Bağcı**, s. 58.

²⁴¹ **Çakır**, s. 109, dn. 18’de belirtilen yazarlar.

²⁴² **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 33; **İmre**, s. 122; **Dural/Öz**, s. 84; **İmre/Erman**, s. 77; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 133; **Gönen**, s. 76; **Bağcı**, s. 66.

²⁴³ **Gönen**, s. 76; **Bağcı**, s. 66.

²⁴⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 202; **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Gönensay/Birsan**, s. 106; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 33; **Köprülü**, Miras Hukuku, 156; **Oğuzman**, s. 122; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 84; **İmre**, s. 122; **İmre/Erman**, s. 77; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 133; **Gönen**, s. 76-77; **Çakır**, s. 110.

²⁴⁵ **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 33; **Dural/Öz**, s. 84; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Gönen**, s. 77.

²⁴⁶ **Oğuzman**, s. 120; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 36; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 67; **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 155; **Dural/Öz**, s. 86; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132.

yazısı ile yazıldığı vasiyetname de doktrinde geçerli olarak kabul edilmektedir²⁴⁷. O halde, düzenleme yılının 2017 olduğu vasiyetname için kullanılan antetli kağıtta yılın bin ve yüzyılı gösteren kısmı ”20..” basılı olarak bulunuyorsa, geriye kalan “17” kısmı el yazısıyla yazılırsa, bu durumda vasiyetname geçerli olarak kabul edilir²⁴⁸. Ancak tarihin tamamının veya bin, yüz veya on yılını gösteren rakamların basılı olması durumunda vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir²⁴⁹.

Türk Medenî Kanunu’nda el yazılı vasiyetnamede tarih bulunması gerektiğini zorunlu bir unsur olarak belirtmekle birlikte, düzenleme tarihinin vasiyetnamenin neresinde bulunacağı konusunda bir açıklık yoktur. Doktrindeki kabul edilen görüşe göre²⁵⁰, vasiyetname ile bir bütünlük taşıması şartıyla tarih, vasiyetnamenin herhangi bir yerinde olabilir. Bu nedenle tarih vasiyetnamenin sonunda veya başında, mirasbırakanın imzasının altında ya da üstünde olabilir²⁵¹. Burada önemli olan, el yazılı vasiyetnamenin zorunlu unsurları olan metin, tarih ve imza arasında bir bağın ve devamlılığın olmasıdır²⁵². Bununla beraber düzenleme tarihinin, vasiyetnamedeki tüm tasarrufları kapsamı bakımından vasiyetnamenin en altında olması daha uygundur²⁵³.

Düzenleme tarihinin, mutlaka vasiyetname metninin dışında olmasına gerek yoktur. Düzenleme tarihi, mirasbırakanın el yazısı ile yazdığı metnin içinde de

²⁴⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Oğuzman**, s. 122; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 36; **Escher**, s. 338; **Dural/Öz**, s. 86; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 120; **Gönen**, s. 79; **Bağcı**, s. 75.

²⁴⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 120; **Gönen**, s. 79; **Bağcı**, s. 75; **Çakır**, s. 113.

²⁴⁹ **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199-200; **Gönen**, s. 79; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156; **Dural**, el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin miras bırakanın el yazısı ile yazılmasının aramadaki amacın ne olduğunu anlamının oldukça zor olduğunu belirterek, mirasbırakanın el yazısı ile belirtilmiş bir düzenleme tarihi yerine düzenleme tarihinin basılı olması durumunda bunun vasiyetnamenin geçersizliğine neden olmasını eleştirmektedir. Çünkü düzenleme tarihinin basılı olması, miras bırakanın el yazısı ile yazılmış olmasından daha az emniyetli değildir. Bkz. **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 37.

²⁵⁰ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 65; **Escher**, s. 337; **Dural/Öz**, s. 85; **Gönen**, s. 80.

²⁵¹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156; **Dural/Öz**, s. 88; **Gönen**, s. 80; **Bağcı**, s. 108.

²⁵² **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 65; **Dural/Öz**, s. 88; **Gönen**, s. 81.

²⁵³ **Escher**, s. 337; **İmre**, s. 123; **İmre/Erman**, s. 78.

olabilir²⁵⁴. Örneğin, vasiyetnamenin herhangi bir yerinde geçen” *hukuk fakültesini bitirdiğim bu günde*” gibi bir ifade düzenleme tarihi için gerekli şekil şartını taşıyıp vasiyetname geçerli olur²⁵⁵. Vasiyetnamenin, birden fazla sayfadan oluşması durumunda sayfalar arasında devamlılığın anlaşılabilmesi şartıyla, bunların hepsini kapsayacak bir düzenleme tarihinin bulunması yeterlidir²⁵⁶.

Düzenleme tarihinin, vasiyetnamede değil de vasiyetnamenin konulduğu zarfın üzerine bulunması durumunda vasiyetname yine de geçerli olacak mıdır? Bu konuda doktrinde iki farklı görüş vardır. Doktrindeki bir görüşe göre²⁵⁷, düzenleme tarihinin, zarfın üzerinde bulunması vasiyetnamenin iptaline sebep olur. Doktrindeki diğer bir görüşe göre²⁵⁸, zarf ile vasiyetname bir bütünlük taşıyorsa düzenleme tarihi, zarfın üzerinde de bulunabilir. Kanaatimizce, vasiyetname metni, zarfın üzerinde de devam ediyorsa düzenleme tarihi zarfın üzerinde bulunabilir²⁵⁹. Ancak vasiyetnameden ayrı olarak zarfın üzerinde düzenleme tarihinin bulunması, mirasbırakanın ölümü halinde mirasbırakanın daha önce yapmış olduğu bir vasiyetname ile zarfın içerisindeki vasiyetnamenin kolayca değiştirebilme riskini taşır²⁶⁰.

Mirasbırakan, el yazılı vasiyetnameyi tek bir günde tamamlamış ise, o günün tarihi düzenleme tarihi olarak tespit edilir. Ancak mirasbırakan, birden fazla günde düşünerek vasiyetnameyi düzenlemişse, bu takdirde düzenleme tarihi olarak hangi gün yazılacaktır? Bu durum doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre²⁶¹,

²⁵⁴ **Oğuzman**, s. 123; **Gönen**, s. 80; **Bağcı**, s. 106-107.

²⁵⁵ **Gönen**, s. 80; **Çakır**, s. 115.

²⁵⁶ **Gönen**, s. 81; **Çakır**, s. 116.

²⁵⁷ **İmre**, s. 123; **İmre/Erman**, s. 78; Çakır’a göre, vasiyetname metninin zarfın üzerine devam ettiği istisnai durumlar hariç olmak üzere, zarfın üzerinde bulunan düzenleme tarihi, Kanun’un aradığı geçerlilik şartını yerine getirmez. Bkz. **Çakır**, s. 116.

²⁵⁸ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 66; **Dural/Öz**, s. 88.

²⁵⁹ Aynı görüş için bkz. **Gönen**, s. 81.

²⁶⁰ **Escher**, s. 338.

²⁶¹ **Escher**, s. 341; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 179-180; Kocayusufpaşaoğlu, vasiyetname içi veya dışı olgulardan, vasiyetnamenin tamamlandığı günü tespit etmenin mümkün olması sebebiyle düzenleme tarihi olarak vasiyetnamenin tamamlandığı tarihi kabul etmenin bir sakıncası olmadığını belirtmektedir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 209.

vasiyetnamenin düzenlenmesi birden fazla gün sürmüştü vasiyetçinin, her yazdığı kısma ayrı ayrı o günün tarihinin yazılmış olması vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmemekle birlikte, vasiyetnamenin tamamlanma anı mutlaka düzenleme tarihi olarak belirtilmelidir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre²⁶², vasiyetnamenin düzenlendiği her bir günün tarihi yazılabileceği gibi, sadece vasiyetnamenin tamamlandığı anın tarihi de düzenleme tarihi olarak vasiyetname de belirtilmesi yeterlidir.

Bizimde katıldığımız son görüşe göre²⁶³, birden fazla günde düzenlenen vasiyetnamede, düzenleme tarihi olarak bu günlerden herhangi birisi belirtilebilir. Bu durumda, 20 Ekim 2017’de yazımına başlanan ve 25 Ekim 2017’de tamamlanan el yazılı bir vasiyetnamede, vasiyetnamenin kaleme alındığı beş günden herhangi birisi düzenleme tarihi olarak belirtilebilir²⁶⁴.

Vasiyetnamede, düzenleme tarihi olarak birden fazla tarih gösterilmesi durumunda vasiyetnamenin birden fazla günde yazıldığı kabul edilerek, vasiyetname geçersiz olmaz²⁶⁵.

Burada üzerindeki durulması gereken diğer bir konu ise, mirasbırakanın vasiyetnameye sonradan yaptığı eklemelerdir. Mirasbırakanın, vasiyetnameye sonradan yaptığı eklemeler, daha önceki tasarrufların açıklaması niteliğinde ise yeni bir tarih eklenmesine gerek yoktur. Ancak mirasbırakanın, vasiyetnameye sonradan yaptığı eklemeler yeni bir tasarruf niteliği taşıyorsa eklemenin yapıldığı zaman düzenleme tarihi olarak belirtilmelidir²⁶⁶.

²⁶² **Oğuzman**, s. 122; **İmre**, s. 123; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 68; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 46; **Dural/Öz**, s. 85; **İmre/Erman**, s. 78.

²⁶³ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 46; **Dural/Öz**, s. 85; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 133-134; **Toplandı**, s. 65.

²⁶⁴ **Dural/Öz**, s. 85; **Çakır**, s. 112.

²⁶⁵ **Dural/Öz**, s. 85; **Gönen**, s. 78; Escher, vasiyetnamede birden fazla tarihe yer verilmesi durumunda, hangi tarihin düzenleme tarihi olduğunun yorum yoluyla açıklığa kavuşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Bkz. **Escher**, s. 337.

²⁶⁶ **İmre**, s. 123; **Şener**, Vasiyet, s. 69; **İmre/Erman**, s. 78.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası gereğince el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin bulunması şarttır. Ancak bu düzenleme tarihinin doğru olması şart mıdır? Bu konuyu ikili bir ayrıma tabi tutarak incelemek yerinde olacaktır. İlk olarak mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini istemeyerek yanlış belirtmesi durumunu, ikinci olarak mirasbırakanın vasiyetnamenin düzenleme tarihini isteyerek yanlış belirtmesi durumunu inceleyeceğiz.

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini istemeyerek yanlış belirtmesi durumu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre²⁶⁷, düzenleme tarihinin vasiyetnamede bulunması ile bunun yanlış olması farklı şeylerdir. Bu görüş uyarınca, vasiyetnamede yer alan düzenleme tarihi, vasiyetnamenin geçerliliği için yeterli olup, ayrıca bu tarihin doğru olmasına gerek yoktur. Böylece Kanun'un aradığı şekil şartı yerine gelmektedir. Tarihin doğruluğu ise maddî bir meseledir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre²⁶⁸, vasiyetnamede yer alan tarihin doğru olması gerekir. Doktrindeki üçüncü görüş²⁶⁹ ise, mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetinin olup olmadığının ya da birden fazla vasiyetnamenin bulunması halinde bunlar arasındaki sıranın tespit edilmesinde tarihin bulunması gerektiğini ifade etmektedir. Bunların dışında, vasiyetnamede düzenleme tarihine itibar edilmediği gibi, tarihin varlığına dahi gerek yoktur. Bu görüşün kabul edilmesi durumunda, Türk Medenî Kanunu'nun geçerlik şartı olarak kabul ettiği düzenleme tarihi, önem taşıyan somut olaylar dışında fiilen kaldırılmış olur²⁷⁰.

Kanaatimizce, el yazılı vasiyetnamede belirtilen tarih doğru kabul edilmelidir. Mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetinin olup olmadığının ya da birden fazla vasiyetnamenin bulunması halinde, bunlar arasındaki sıranın tespit edilmesi gerekiyorsa, vasiyetnamenin yapıldığı gerçek doğru tarih tespit edilmelidir.

²⁶⁷ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 62; **Dural/Öz**, s. 87; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 134.

²⁶⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 208; **Gönensay/Birsen**, s. 109; **İmre**, s. 121; **Oğuzman**, s. 123; **Escher**, s. 343; **İmre/Erman**, s. 76; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 121.

²⁶⁹ **Serozan/Engin**, s. 324; **Ergüne**, s. 302-303.

²⁷⁰ **Serozan/Engin**, s. 324.

El yazılı vasiyetnamede belirtilen düzenleme tarihinin doğru olduğu karine olarak kabul edilir²⁷¹. Tarihin, doğru olmadığını ispat yükü bunu iddia eden ve vasiyetnamenin iptalini isteyen tarafa aittir²⁷². Düzenleme tarihinin, yanlış olması halinde doğru tarihin tespiti açısından doktrinde iki farklı görüş vardır. Doktrindeki birinci görüşe göre, doğru tarihin vasiyetname içi olgulardan diğer bir ifade ile vasiyetnameme metninden anlaşılması gerekir²⁷³. Bizim de katıldığımız doktrindeki ikinci görüşe göre²⁷⁴, doğru tarih, vasiyetname içi olgulardan tespit edilebileceği gibi, vasiyetname dışı olgulardan da tespit edilebilir. Vasiyetname dışı olgulara tanık beyanları, mirasbırakanın gönderdiği mektuplar örnek olarak gösterilebilir. Bu görüş uyarınca, doğru tarih, her türlü delille ispat edilerek vasiyetname ayakta tutulmalıdır.

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini bilerek, isteyerek yanlış olarak belirtmesi durumunda vasiyetnamenin geçersiz olup olmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüşe göre²⁷⁵, düzenleme tarihinin isteyerek, diğer bir ifade ile kasten yanlış belirtilmesi durumunda, vasiyetname yapma iradesinin (animus testandi) yokluğu sebebiyle vasiyetname geçersizdir. Doktrindeki bir başka görüşe göre²⁷⁶, düzenleme tarihi, kasten yanlış atılmışsa ve bu yanlışlık vasiyetnameden anlaşılamiyorsa bu durum vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir. Bu görüşe göre, kasten yanlış atılan tarihin doğruluğu vasiyetname

²⁷¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s.209; **İmre**, s. 122; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **İmre/Erman**, s. 76; **Gönen**, s. 82.

²⁷² **İmre**, s. 122; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 202; **İmre/Erman**, s. 76; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206.

²⁷³ **Oğuzman**, s. 123; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 68; **İmre**, s. 122; **İmre/Erman**, s. 76; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206.

²⁷⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 208; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 64; **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **Escher**, s. 342; **Dural/Öz**, s. 87; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 179; **Serozan/Engin**, s. 324; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 133; **Gönen**, s. 89; **Bağcı**, s. 109.

²⁷⁵ **Oğuzman**, s. 123; **Dural/Öz**, s. 87; **Gönen**, s. 88; İmre ve İmre/Erman, vasiyetnameye tarihin kasten yanlış atılmasını iptal sebebi olarak görürken; İnan/Ertaş/Albaş ise, vasiyetnamede tarihin kasten yanlış belirtilmiş olması durumunda yokluk ya da geçersizliğin gündeme gelebileceğini belirtmektedirler. Bkz. **İmre**, s. 123; **İmre/Erman**, s. 77; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180.

²⁷⁶ **İmre**, s. 123; **İmre/Erman**, s. 77; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206.

içi olgulardan anlaşılıyorsa vasiyetname geçerli olarak kabul edilir. Doktrindeki son görüşe göre²⁷⁷, kasten yanlış atılan tarihin doğruluğu vasiyetname içi veya dışı her türlü olgudan yararlanılarak tespit edilebiliyorsa vasiyetname geçerli olarak kabul edilir.

Kanaatimizce, el yazılı vasiyetnamede belirtilen düzenleme tarihi doğru kabul edilmelidir. Vasiyetnamede bulunan tarihin doğruluğu bakımından eğer, mirasbırakanın ehliyeti, ya da birden fazla vasiyetname arasındaki düzenleme sırasının tespiti gerekiyorsa tarih doğru olmalıdır. Ancak bu durumlar yoksa vasiyetnamede belirtilen tarih geçerli sayılmalı ve vasiyetname ayakta tutulmalıdır. Mirasbırakanın ehliyeti veya birden fazla vasiyetname arasındaki sıranın tespiti için hem vasiyetname içi hem de vasiyetname dışı olgulardan yararlanılarak doğru tarih belirlenmelidir. Zira el yazılı vasiyetname açısından şekil şartlarını bilmeyen mirasbırakanın iradesine üstünlük tanınmalıdır. Mirasbırakanın, vasiyetnamedeki düzenleme tarihini kasten yanlış belirtmesi durumunda, vasiyetname yapma iradesi olmadığı için, bu vasiyetname geçersiz olmalıdır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, mirasbırakan öldükten sonra kasten yanlış atılan tarihin doğruluğunu tespit etmek oldukça güçtür²⁷⁸.

Üzerinde durulması gereken diğer bir nokta da düzenleme tarihinin eksik olmasıdır. Vasiyetnamede düzenleme tarihi hiç bulunmuyorsa tam eksik tarihten bahsedilir. Tarihin, yıl, ay ve gün, şeklinde belirtilmesi gereken unsurlardan bir kısmı vasiyetnamede bulunuyor, diğer kısmı bulunmuyorsa kısmen eksik tarih söz konusu olur. Örneğin, sadece “2017” yılı belirtilmiş gün ve ay belirtilmemiş ya da “25 Ekim” şeklinde bir tarih belirtilmesine rağmen yıl belirtilmemişse kısmen eksik tarih söz konusu olur²⁷⁹. Düzenleme tarihinin, tam olarak belirtilmesine rağmen bu tarihin, kısmen doğru kısmen yanlış olması durumunda da kısmen eksik tarihten bahsedilir. Örneğin, düzenleme tarihi olarak “25.10.2017” belirtilen bir

²⁷⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 208.

²⁷⁸ Aynı görüş için bkz. **Çakır**, s. 121.

²⁷⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 208; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 207; **Gönen**, s. 90-91.

vasiyetnamede, düzenleme yılının “2017” olmasına rağmen vasiyetnamenin, gerçekte 27 Ekim’de düzenlendiğinin tespit edilmesi kısmen eksik tarih olarak nitelendirilir²⁸⁰.

El yazılı vasiyetnamenin düzenleme tarihinin kısmen eksik olması durumunda, Kanun’un lafzına bağlı kalınarak bunun bir iptal sebebi olduğu doktrinde ifade edilmektedir²⁸¹. Ancak doktrindeki bir görüşe göre²⁸², vasiyetname içi olgulara dayanılarak doğru tarih tespit edilebiliyorsa vasiyetname ayakta tutulabilir. Bu görüş, kökü vasiyetname içinde bulunan olguların vasiyetname dışı olgularla da açıklanmasını kabul etmektedir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre²⁸³, hem vasiyetname içi hem de vasiyetname dışı olgulardan yararlanılarak kısmen eksik tarih tamamlanıp, vasiyetname ayakta tutulmalıdır. Bu konuda doktrindeki son görüşe göre²⁸⁴, mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetinin tespiti ya da birden fazla vasiyetname arasındaki ilişkinin belirlenmesi gibi bir durum var ise, vasiyetnamenin düzenleme tarihi, hem vasiyetname içi olgulardan hem de vasiyetname dışı olgulardan yararlanılarak tamamlanabilir. Düzenleme tarihinin tamamen eksik olması, diğer bir ifade ile vasiyetnamede hiç bulunmaması durumunda, tarihin kısmen eksik olmasına ilişkin belirtilen görüşler burada da söz konusudur²⁸⁵.

Kanaatimizce tarihin kısmen veya tamamen eksik olduğu durumlarda mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetinin veya birden fazla vasiyetnamenin bulunması durumunda bunlar arasındaki sıranın tespiti açısından düzenleme tarihi önem taşıyorsa düzenleme tarihi tamamlanmalıdır. Bu gibi durumlar yoksa düzenleme tarihinin kısmen veya tamamen eksik olması vasiyetnamenin geçersizliğine sebep olmaz. Vasiyetnamedeki düzenleme tarihinin önem taşıdığı

²⁸⁰ **Ergüne**, s. 303; **Çakır**, s. 123.

²⁸¹ **İmre**, s. 122; **İmre/Erman**, s. 76; Kılıçoğlu, el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihini zorunlu unsur olarak görmektedir. Bkz. **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 121.

²⁸² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 210; **Antalya**, Miras hukuku, s. 133 **Gönen**, s. 90.

²⁸³ **Öztañ**, Miras Hukuku, 207.

²⁸⁴ **Serozan/Engin**, s. 325; **Ergüne**, s. 303.

²⁸⁵ **Çakır**, s. 123.

durumlarda düzenleme tarihi vasiyetname içi olgularla tamamlanmalıdır. Vasiyetname dışı olgulardan ise kökü vasiyetname içinde bulunması şartıyla yararlanılabilir²⁸⁶.

(c) *İmza*

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, el yazılı vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için mirasbırakan tarafından imzalanması gerekir. Yargıtay, mirasbırakan tarafından imzalanmayan vasiyetnamenin geçersiz olduğunu belirtmiştir²⁸⁷.

Doktrinde, imzanın iki fonksiyonunun olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki, imzanın teşhis fonksiyonunun bulunmasıdır. Diğer bir ifade ile el yazılı vasiyetnamedeki imza sayesinde mirasbırakanın kim olduğunu belirlenerek, onun kimliği tespit edilir²⁸⁸. İmzanın ikinci fonksiyonu vasiyetnameyi kapatmasıdır. İmzanın bu fonksiyonunun iki yönü vardır. Bunlardan ilki vasiyetnamenin nerede bittiğini, diğer bir ifade ile hangi tasarrufların vasiyetnameye dâhil olduğunun tespitini sağlar²⁸⁹. İkinci yönü ise, mirasbırakan attığı imza ile vasiyetnamede yer

²⁸⁶ Aynı görüş için bkz. **Çakır**, s. 125.

²⁸⁷ “Somut olayda, davaya konu vasiyetname mirasbırakan Ayşe B. B. tarafından 10.01.1993 tarihinde hazırlanmış olup, söz konusu vasiyetnameye mirasbırakanın isim ve soy ismini yazdığı ancak vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından yazılmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar davalılar 10.01.1993 tarihli el yazılı vasiyetnameyi mirasbırakanın adı ve soyadını yazmak suretiyle imzaladığını ve hüküm ifade edeceğini ileri sürmüş ise de davacılar tarafından mahkemeye ibraz edilen mirasbırakan Ayşe B.'ye ait vekâletnamede mirasbırakanın imzasını ad ve soyad yazmak suretiyle atmadığı anlaşılmaktadır. O halde 10.01.1993 tarihli vasiyetnamede mirasbırakanın imzasının bulunmadığı, el yazısı ile düzenlenen vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından imzalanmış olmasının zorunlu olduğu gözetilerek, davanın kabulü ile vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken; yanlışlı değerlendirme ile yazılı şekilde davanın reddine ilişkin hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” Yarg., 3. HD., T. 27.02. 2017, E. 2016/8717, K. 2017/2051, (**Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 288- 289).

²⁸⁸ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 68; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Dural/Öz**, s. 88; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135.

²⁸⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 68; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Dural/Öz**, s. 88; **Gönen**, s. 93.

alan tasarrufların kendi beyanı olduğunu kabul eder. Bu noktada imza ile metnin, bir vasiyetname projesi mi, yoksa gerçekten bir vasiyetnamemi olduğu belirlenir²⁹⁰.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesi uyarınca imza, mirasbırakanın el yazısı ile atılması gerekir. Mühür basmak veya bir alet ile atılan imza geçersizdir. Aynı şekilde mirasbırakanın vasiyetnameye parmak basması da imza yerine geçmez. Türk Borçlar Kanunu'nun 15/II, III ve 16. maddeleri teşhis fonksiyonunu taşınamaması sebebiyle uygulanmaz²⁹¹. Zira mirasbırakan öldükten sonra hüküm ve sonuç doğuracak olan vasiyetnamede, imzanın teşhis fonksiyonu özel bir önem taşımaktadır.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesi, imzanın el yazısı ile atılması gerektiğini belirtmekle birlikte ne şekilde atılması gerektiği konusunda bir düzenleme getirmemiştir. Soyadı Kanunu'nun 2. maddesi gereğince kural olarak imza, öz ad ve soyad ile atılmalıdır. Ancak mirasbırakanın kimliğinin belirlenmesi şartıyla imza, sadece adla veya soyad ile ya da her ikisiyle birlikte atılabilir. Bunun yanı sıra mirasbırakanın kesin olarak kimliğinin tespit edilebilmesi şartıyla lakap veya müstear ad kullanılarak da imza atılabilir. Mirasbırakan, hiçbir isim zikretmeksizin sadece babanız, anneniz, amcanız şeklinde imza atmışsa, kimliği de kesin olarak tespit edilebiliyorsa, bu gibi ifadeler de geçerlidir. Mirasbırakanın kimliğinin kesin olarak tespit edilmesi şartıyla imza yerine sadece ad ve soyadın ilk harflerinin yazılması da yeterlidir²⁹².

²⁹⁰ **Oğuzman**, s. 123; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 68; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156-157; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 70; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Dural/Öz**, s. 88; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 134-135.

²⁹¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Oğuzman**, s. 123; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Escher**, s. 336; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114; **İmre**, s. 125; **Ayiter**, s. 48; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 85; **Şener**, Vasiyet Hukuku, 69; **Dural/Öz**, s. 88; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **İmre/Erman**, s. 78; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180.

²⁹² **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 85; **Oğuzman**, s. 124; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **İmre**, s. 126; **Ayiter**, s. 85; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 47-48; **Dural/Öz**, s. 88; **İmre/Erman**, s. 79; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180; **Serozan/Engin**, s. 327; Antalya, takma adla veya lakapla ya da ad bulunmaksızın baban, annen ya da kardeşin tarzındaki bir kelimenin imza yerine geçmeyeceğini belirtmektedir. Bkz. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135.

Mirasbırakan tarafından el yazılı vasiyetnameye atılması gereken imzanın vasiyetnamenin sonuna atılması gerektiği doktrinde genel olarak kabul edilmektedir. Çünkü imza, vasiyetnamenin sonuna atılarak tüm vasiyetnameyi kapsar²⁹³. Böylece ortada bir vasiyetname projesi değil, gerçek bir vasiyetname olur²⁹⁴.

İmzanın, el yazılı vasiyetnamenin sonunda bulunması kural olmakla beraber, vasiyetnamenin başka şekilde kapandığı açık olarak anlaşılıyorsa imza, vasiyetnamenin başka bir yerinde de olabilir²⁹⁵. İmza da önemli olan vasiyetname üzerindeki tasarrufları örtmesidir. Örneğin, vasiyetname metninin en sonuna yazılan “*son arzularım yukarıdaki saydıklarımдан ibarettir*” şeklindeki bir cümle, vasiyetnameyi kapatabilir ve imza farklı bir yerde olabilir²⁹⁶.

El yazılı vasiyetname, birden fazla sayfadan oluşuyorsa ve bu sayfalar arasında gerekli bağıllık da varsa en son sayfanın imzalanması yeterlidir²⁹⁷. Bununla birlikte her bir sayfanın tek tek imzalanmasında da herhangi bir sakınca yoktur²⁹⁸. Vasiyetname, birden fazla sayfadan oluşuyorsa her bir sayfa tek tek imzalanmamışsa ve sayfalar arasında bir bağıllık yoksa vasiyetname dışından elde edilen delillerle örneğin, tanık sözleri ile bu eksiklik tamamlanamaz²⁹⁹.

İmzanın, vasiyetnamenin yazıldığı kâğıt üzerine değil de onun içine konduğu zarfın üzerine atılması durumunda kural olarak vasiyetname geçersizdir. Bu

²⁹³ **Oğuzman**, s. 124; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **Eren**, İptal Davası, s. 75; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114; **İmre**, s. 126; **Ayiter**, s. 48; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 85; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 180; **Dural/Öz**, s. 89; **İmre/Erman**, s. 78; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Serozan/Engin**, s. 327.

²⁹⁴ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **Dural/Öz**, s. 89; **Oğuzman**, s. 124.

²⁹⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 75; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **Dural/Öz**, s. 89; **Gönen**, s. 97.

²⁹⁶ **Gönen**, s. 97.

²⁹⁷ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Oğuzman**, s. 124; **Escher**, s. 332; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **İmre**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 89; **İmre/Erman**, s. 79; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208.

²⁹⁸ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Oğuzman**, s. 124; **Escher**, s. 332; **İmre**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 89; **İmre/Erman**, s. 79; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208.

²⁹⁹ **İmre**, s. 127; **İmre/Erman**, s. 79.

geçersizlik, şekil yönünden kaynaklanmaktadır. Bu durumda vasiyetnamede, üç unsurdan birisi olan imza yoktur³⁰⁰. Ayrıca bu durumda henüz tamamlanılmayan ve imzasız bırakılan bir vasiyetname projesi, kötü niyetli üçüncü bir kişi tarafından mirasbırakanın başka bir amaç için yazıp imzaladığı boş bir zarfa koyularak, geçerli bir vasiyetname niteliği kazandırılabilir³⁰¹. Vasiyetname ile zarf arasında bir bağlılık varsa örneğin, son arzular kâğıt ve zarfa yazılmışsa zarf üzerine atılan imza geçerlidir³⁰².

Bilgisayarda klavye kullanılarak yazılan bir vasiyetname metninin, elektronik imza ile imzalanması durumunda vasiyetnamenin geçerli olup olmayacağı üzerinde durulması gereken diğer bir konudur. Doktrindeki bir görüşe göre³⁰³, elektronik imza ile vasiyetname düzenlenemez. Çünkü elektronik imza ile vasiyetname düzenlemek, vasiyetname metninin ve tarihinin, vasiyetçinin el yazısı ile olması şartını arayan Kanun'un ruhuna aykırıdır³⁰⁴. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, her ne kadar Kanun'da el yazılı vasiyetname için el ile yazılmış olma şartı aranmış olsa dahi, hükmün konuluş amacı da göz önünde bulundurarak klavye ile bilgisayar ortamında dijital olarak yazılmış ve elektronik imza ile imzalanmış vasiyetnameler de geçerlidir. Aksi durumda hızla gelişen teknoloji karşısında hukuk yetersiz kalıp, değişen ihtiyaçlara cevap veremez. Bu görüş, bilgisayarda klavye kullanılarak vasiyetname metninin elektronik imza ile imzalanması durumunda geçerli bir el yazılı vasiyetnamenin meydana geleceğini şu gerekçelerle savunmaktadır. İlk olarak, bilgisayarda oluşturulan elektronik imza ile imzalanan bir metin elektronik imza açısından teşhis fonksiyonunu, metin açısından da sonuçlandırma

³⁰⁰ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79.

³⁰¹ **Gönen**, s. 98.

³⁰² **Escher**, s. 336; **Eren**, İptal Davası, s. 75; **Dural/Öz**, s. 89; **Gönen**, s. 98; **Toplandı**, s. 70; **Dural**, zarfın vasiyetnamenin devamı olup olmadığına bakılmaksızın, zarf üzerine atılan imzanın vasiyetnameyi geçersiz kılacağını belirtmektedir. Zira zarf, içinde bulunduğu belge ile bütünlük teşkil etmez. Bkz. **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 87; **Serozan/Engin**, vasiyetnamenin zarfta devam edip etmemesine bakılmaksızın, vasiyetnamenin içine konduğu zarfın üzerine atılan imzanın geçerli olacağı görüşündedir. Yazara göre, imza, mirasbırakanın kimliğini ve onun vasiyetname yapma iradesini yansıtır zarfın üzerine atılabilir. Bkz. **Serozan/Engin**, s. 328.

³⁰³ **Serozan/Engin**, s. 327; **Gönen**, s. 94.

³⁰⁴ **Gönen**, s. 94.

fonksiyonunu yerine getirmektedir. Ancak elektronik imzanın, metne ait olan teşhis fonksiyonunun nasıl gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi gerekir. İkinci olarak, el ile atılan imzanın mecâzi anlamda metni kuşatma ve sonradan yapılacak eklemeleri kapatma fonksiyonu, elektronik imza ile de sağlanmaktadır. Üçüncü olarak, elektronik imzalı bir metne yapılabilecek bir karakter ilavesi, metnin tekrar şifrelenmesi gerektireceğinden ve bu da metnin orijinalliğini bozacağından; elektronik imzalı metnin her karakterinin imzalanan kişiye ait olduğunu gösterir. Dördüncü olarak, elektronik imza, karışık görünmesine rağmen bilgisayar kullanabilen kişiler, kolaylıkla ve kâğıt masrafı olmadan elektronik imza ile vasiyetname yapabilirler. Beşinci olarak, elektronik imza ile yapılan vasiyetnamenin hem varlığı hem de muhtevası gizlenebilmektedir. Altıncı olarak, elektronik imza ile düzenlenen bir vasiyetname, elektronik veriye dönüşeceği ve elektronik veriler arasında da asıl-kopya ayrımı olmadığından, vasiyetnamenin kaybolmasının ve tahrif edilmesinin önüne geçilmektedir. Son olarak, elektronik imzanın uyarı fonksiyonunun elle atılan imzaya göre daha fazla olması sebebiyle elektronik imzalı vasiyetnameler, proje olmayıp son metin olduğu yönünde daha kuvvetli bir durum ortaya çıkarır³⁰⁵.

Kanaatimizce, elektronik imza ile el yazılı vasiyetname düzenlenemez. Her ne kadar Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrası, “*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.*” şeklinde ise de yine aynı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında, “*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.*” denilmektedir. El yazılı vasiyetnamenin düzenlenmesi de Kanun'da özel bir merasime tabi tutulduğu için elektronik imza ile el yazılı vasiyetname düzenlenemez.

(iii) El Yazılı Vasiyetnamenin Saklanması

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin ikinci fıkrası, “*El yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir.*” şeklindedir. Bu hüküm uyarınca, mirasbırakan

³⁰⁵ Savaş, s. 75-80.

düzenlendiği el yazılı vasiyetnameyi saklanmak üzere notere, sulh hâkimine veya resmi memura bırakabilir. El yazılı vasiyetnamenin bırakılması zorunlu olmayıp, mirasbırakanın isteğine bağlıdır³⁰⁶. Vasiyetnamenin bırakılmaması, vasiyetnameyi geçersiz kılmaz³⁰⁷.

Geçerli bir şekilde düzenlenmiş olan el yazılı vasiyetnamenin, mirasbırakan tarafından ilgili kişilere bırakılmasının bazı faydaları olduğu gibi sakıncaları da vardır. El yazılı vasiyetnamenin bırakılmasının en büyük faydası, vasiyetnamenin kaybolma, tahrif edilme ve yok olma gibi tehlikelerin ortadan kalkmasıdır³⁰⁸.

Vasiyetnamenin bırakılmasının bazı sakıncaları da vardır. Vasiyetnamenin bırakılması ile birlikte onun mevcudiyetini herkesten ve tamamen gizleme olanağını ortadan kalkar³⁰⁹. Vasiyetnamenin bırakılmasıyla onun mevcudiyetini öğrenilse de, vasiyetnamenin kapalı olarak bırakılmasıyla içeriği öğrenilemez³¹⁰.

(c) Sözlü Vasiyetname

(i) Genel Olarak

Sözlü vasiyetname, Türk Medenî Kanunu'nun 539 ile 541. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Sözlü vasiyetname, resmi ve el yazılı vasiyetnamenin aksine istisnai nitelikte olan bir vasiyetnamedir³¹¹. Gerçekten de sözlü vasiyetname

³⁰⁶ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 89; **Gönensay/Birsen**, s. 109; **İnan**, Miras Hukuku, s. 115; **İmre**, s. 127; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 73; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 217; **Oğuzman**, s. 125; **Ayiter**, s. 49; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 86; **Dural/Öz**, s. 89; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **İmre/Erman**, s. 80; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 181; **Serozan/Engin**, s. 330.

³⁰⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 218; **Gönensay/Birsen**, s. 109; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 161; **İmre**, s. 127; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 88; **Ayiter**, s. 49; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 86; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; **Dural/Öz**, s. 90; **İmre/Erman**, s. 80; **Gönen**, s. 102; **Serozan/Engin**, s. 330.

³⁰⁸ **Oğuzman**, s. 124; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 217; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 160; **İnan**, Miras Hukuku, s. 115; **Ayiter**, s. 49; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 86; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 88; **Dural/Öz**, s. 87; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 181; **Serozan/Engin**, s. 330; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135.

³⁰⁹ **Ayiter**, s. 49; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 218; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 88; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 86; **Dural/Öz**, s. 90.

³¹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 217-218; **Serozan/Engin**, s. 330; **Gönen**, s. 102.

³¹¹ Akil **Önder**, Vasiyet Hukuku, Ankara 1944, s. 92; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 161; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 219; **Ayiter**, s. 53; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 90;

yapabilmek için mirasbırakanın olağanüstü bir durum içerisinde bulunması ve diğer vasiyetname çeşitlerinden herhangi bir tanesini yapamayacak durumda olması gerekmektedir. Bu sebeple, sözlü vasiyetname, zorunluluktan doğan vasiyetname olarak da nitelendirilir³¹².

İstisnai olarak yapılan sözlü vasiyetnamenin, bazı sakıncaları olduğu doktrinde ileri sürülmektedir. Vasiyetnamenin içeriğinin mirasbırakanın gerçek iradesine uygun olup olmadığının tespiti sözlü vasiyetnamenin en büyük sakıncalarından bir tanesidir. Sözlü vasiyetnamede, mirasbırakanın son arzularını sözlü olarak beyan etmesi onun ölümünden sonra bu beyanların kime ait olduğunun tespit edilmesini zorlaştırmaktadır³¹³. Sözlü vasiyetnamenin bir diğer sakıncası, kötüye kullanılmasının müsait olmasıdır. Gerçekten de birkaç kişi bir araya gelerek ölmüş bir kişi adına sözlü vasiyetname düzenleyebilirler³¹⁴. Bu sakıncalara rağmen sözlü vasiyetname, Türk Medenî Kanunu'nda kabul edilerek mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi sağlanmak istenmiştir. Türk Medenî Kanunu'nda yukarıda belirttiğimiz sakıncaları gidermek için birtakım tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden bir tanesi sözlü vasiyetnamenin mutlaka belgelendirilmesidir. Ayrıca mirasbırakanın, sözlü vasiyetname yapabilmek için olağanüstü bir durum içerisinde bulunması ve diğer vasiyetname çeşitlerinden birisini yapma imkânına sahip olmaması gerekir. Yine sözlü vasiyetnamenin hükmünün geçici olması bu tedbirlerdendir³¹⁵.

Gönensay/Birsen, s. 110; **Oğuzman**, s. 125; **İmre**, s. 142; **Dural/Öz**, s. 91; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 218; **İmre/Erman**, s. 91; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Koyuncu**, s. 39.

³¹² **Escher**, s. 342; **İmre**, s. 142; **İmre/Erman**, s. 91; Serozan/Engin, kitabında sözlü vasiyetnameyi, olağanüstü sözlü vasiyetname olarak incelemiştir. Bkz. **Serozan/Engin**, s. 331.

³¹³ Fikret **Güvenç**, "Sözlü Vasiyet", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 52, S. 7-8-9, Temmuz-Ağustos-Eylül 1978, s. 468; **İnan**, Miras Hukuku, s. 124; **İmre**, s. 142-143; **Ayiter**, s. 53; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 90; **İmre/Erman**, s. 91; **İnan/Ertay/Albay**, s. 190.

³¹⁴ **Önder**, s. 92; **Şener**, s. 74; **Güvenç**, s. 469; **Koyuncu**, s. 40.

³¹⁵ **İnan**, Miras Hukuku, s. 124; **İmre**, s. 142-143; **İnan/Ertay/Albay**, s. 190; **İmre/Erman**, s. 91.

(ii) *Sözlü Vasiyetname Yapmak İçin Gerekli Olan Şartlar*

Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin birinci fıkrası, “*Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmî veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir*” şeklindedir. Bu hüküm uyarınca sözlü vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için, mirasbırakanın olağanüstü bir durumda bulunması ve bu durum sebebiyle diğer iki vasiyetnameyi yapabilme imkânının bulunmaması gerekir³¹⁶. Bu iki şarttan birinin bile eksik olması durumunda sözlü vasiyetname geçerli olmaz³¹⁷. Olağanüstü bir durum bulunmasına rağmen mirasbırakanın, diğer vasiyetname şekillerinden birini yapabilme imkânı varsa, sözlü vasiyetname yapılamaz. Bu durumda yapılan sözlü vasiyetname hükümsüz olur³¹⁸.

Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin birinci fıkrasında sözlü vasiyetname yapabilmek için gerekli olan olağanüstü durumlar sınırlı bir şekilde belirtilmemiştir. Burada olağanüstü durum sayılabilecek önemli bazı örneklere yer verilmiştir. Maddede sayılan durumlar dışında da olağanüstü bir durum söz konusu olabilir³¹⁹. TMK'nın 539. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen olağanüstü durumlar; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık ve savaş halidir. Olağanüstü durumdan, mirasbırakanın sağ olarak kurutulup kurtulamayacağını bilmediği her türlü durumun anlaşılması gerekir³²⁰.

³¹⁶ Köprülü, Miras Hukuku, s. 161-162; Oğuzman, s. 126; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 219; İmre, s. 143-244; İnan, Miras Hukuku, s. 124-125; Dural/Öz, s. 91; Antalya, Miras Hukuku, s. 136; İnan/Ertas/Albaş, s. 191; İmre/Erman, s. 92; Öztan, Miras Hukuku, s. 218; Abdülkerim, Yıldırım, “Sözlü Vasiyetname”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 5, S. 16, Ocak 2014, s. 212; Kayak, s. 203.

³¹⁷ Oğuzman, s. 126; Dural/Öz, s. 91; İnan/Ertas/Albaş, s. 191; Yıldırım, Sözlü Vasiyetname, s. 212.

³¹⁸ Köprülü, Miras Hukuku, s. 163; İnan, Miras Hukuku, s. 125; Escher, s. 345; İmre, s. 143; İmre/Erman, s. 92; Dural/Öz, s. 91; İnan/Ertas/Albaş, s. 191; Kayak, s. 209.

³¹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 221; Gönensay/Birsen, s. 110; İnan, Miras Hukuku, s. 124; Ayiter, s. 53; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 90; Oğuzman, s. 126; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 77-78; İnan/Ertas/Albaş, s. 191; Öztan, Miras Hukuku, s. 218; İmre/Erman, s. 92; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 122; Güvenç, Sözlü Vasiyet, s. 470; Kayak, s. 202; Yıldırım, Sözlü Vasiyetname, s. 212.

³²⁰ Ayiter, s. 53; İnan, Miras Hukuku, s. 124; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 90; İnan/Ertas/Albaş, s. 191.

(a) Olağanüstü Bir Halin Bulunması

(1) Yakın Ölüm Tehlikesi

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin birinci fıkrasında yakın ölüm tehlikesi olarak bahsedilen durum, 743 sayılı Medenî Kanun'da ölüm tehlikesi olarak ifade edilmiştir. Ancak, 743 sayılı Medenî Kanun döneminde de ölüm tehlikesinin “*yakın ölüm tehlikesi*” olarak ifade edilmesi gerektiği doktrinde ileri sürülmüştür³²¹. Gerçekten de sözlü vasiyetname yapabilmek için işin niteliği gereği yakın ölüm tehlikesi içerisinde bulunulması gerekir.

Yakın ölüm tehlikesi, olağanüstü haller içerisinde en çok karşılaşılan, en önemli ve en kapsamlı durumdur³²². Hatta doktrinde, sözlü vasiyetname için gerekli olan olağanüstü durumlardan yalnız bu durumun gösterilmesinin yeterli olacağı; biraz geniş yorumlanarak diğer bütün durumların bu durum içerisine sokulabileceği ifade edilmektedir³²³. Yakın ölüm tehlikesi durumunda, kişinin, ölebileceği yönünde güçlü bir ihtimal vardır. Ancak ölümün gerçekleşeceği kesin değildir³²⁴.

Yakın ölüm tehlikesini ortaya çıkaran sebepler çeşitli olabilir. Hasta bir kişinin komaya girme tehlikesi ile karşı karşıya kalması, bir kişinin trafik kazasında ağır yaralanıp kan kaybetmeye başlaması, denizde çarpınması, yangın, deprem, toprak kayması, sel gibi afetler sırasında hayatını kaybetme tehlikesi içerisinde olması ve bu nitelikteki olaylar, yakın ölüm tehlikesinin varlığına karine teşkil edebilir³²⁵.

Yakın ölüm tehlikesinin bulunup bulunmadığı mirasbırakanın, sözlü vasiyetini açıkladığı andaki duruma göre belirlenir. Diğer bir ifade ile yakın ölüm

³²¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 219; **İmre**, s. 144; **Oğuzman**, s. 126; **Şener**, s. 74-75; **Güvenç**, s. 471.

³²² **İmre**, s. 144; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 162; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 219; **Şener**, s. 74-75; **İmre/Erman**, s. 92.

³²³ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 219; **İmre**, s. 144; **İmre/Erman**, s. 92.

³²⁴ **İmre**, s. 144; **İmre/Erman**, s. 93; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 162; **Kayak**, s. 204.

³²⁵ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 76; **Kayak**, s. 205.

tehlikesi, sözlü vasiyetnamenin yapıldığı anda bulunmalıdır³²⁶. Bu sebeple, Yargıtay'ın da haklı olarak belirttiği gibi mirasbırakanın hastalığının daha önceki safhasında el yazısı ile ya da resmi şekilde vasiyetname düzenleyecek durumda bulunmasından dolayı yaptığı sözlü vasiyetname geçersiz sayılmaz³²⁷.

Yargıtay, bir kimsenin, günden güne artan bir zafiyete uğraması ve sonunda elini kolunu oynatamayacak derecede bitkin bir hale düşmesi halinde de ölüm tehlikesinin var olduğunu kabul etmektedir³²⁸. Şunu da belirtmek gerekir ki, hiç kimse, ölecek diye vasiyetname yapmaya zorlanamaz. Vasiyetnameyi ne zaman yapacağına mirasbırakan karar vermelidir³²⁹.

Ölüm tehlikesinin yakın olup olmadığı belirlenirken sübjektif ve objektif olgulardan hareket edilmesi ve bunların birlikte bulunması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir³³⁰. Buna göre, somut olayda, mirasbırakanın ve sözlü vasiyetnameye tanıklık edenlerin, yakın ölüm tehlikesinin fiilen gerçekleştiğine inanmış olmaları yani, sübjektif değerlendirmede bulunmaları yeterli değildir. Ayrıca mirasbırakanın ve tanıkların bildiği olguların objektif olarak da yani, dürüst ve dikkatli bir kişinin yapacağı değerlendirme ile yakın ölüm tehlikesinin var olduğuna kanaat getirilmesi haklı görülebilir olmalıdır³³¹.

Sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesi için gereken şartların oluşup oluşmadığına uyuşmazlık halinde hâkim karar verir. Hâkim, bu belirlemeyi

³²⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 219-220; **İmre**, s. 144; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 75; **Dural/Öz**, s. 92; **İmre/Erman**, s. 92; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 218; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Güvenç**, Sözlü Vasiyet, s. 472; **Kayak**, s. 204.

³²⁷ YHGK., T. 8.2.1969, E. 966/2-1205, K. 94, karar için bkz. **Şener**, Miras Hukuku II, s. 192 vd.

³²⁸ YHGK., T. 8.2.1969, E. 966/2-1205, K. 94, karar için bkz. **Şener**, Miras Hukuku, II, s. 192 vd.

³²⁹ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 75.

³³⁰ **Oğuzman**, s. 126; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 162; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 220; **İmre**, s. 145; **Dural/Öz**, s. 92; **İmre/Erman**, s. 93; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 218; **Kayak**, s. 206; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 213.

³³¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 220; **Oğuzman**, s. 126; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 162; **İmre**, s. 145; **Dural/Öz**, s. 92; **İmre/Erman**, s. 93; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 218; **Güvenç**, s. 472; **Kayak**, s. 206; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 213.

yaparken gerekli dikkat ve özeni göstererek, sözlü vasiyetnamenin istisnai karakterini gözden uzak tutmamalıdır³³².

Yargıtay, yakın ölüm tehlikesinin varlığı konusunda titiz davranarak³³³, yakın ölüm tehlikesinin kabulü için genellikle ani ölüm tehlikesinin varlığını aramaktadır³³⁴. Ayrıca Yargıtay, yakın ölüm tehlikesinin var olup olmadığı değerlendirilmesini yaparken somut olayda, diğer vasiyetnamelerden herhangi birisini yapma imkânının olup olmadığını da dikkate almaktadır³³⁵.

³³² **İmre**, s. 145; **İmre/Erman**, s. 93; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 213-214.

³³³ “...Vasiyetçi olduğu iddia edilen şahsın 7 Şubat 1962 çarşamba günü şifahi vasiyetini saat 9.30 da yaptığı ve ölümün de aynı gün saat 11 de vuku bulduğunu mahkeme tespit etmiştir. Ölümün kalp rahatsızlığından ileri geldiği bildirilmektedir. Şu hale nazaran kalpten yatan bir kimsenin şifahi şekilde vaki vasiyetinin Medeni Kanun’un 486. maddesi hükümlerine göre muteber addedilebilmesi için lazım olan şartlardan “ölüm tehlikesi”, şartı bu vasiyeti (vasiyette olmalıdır) tahakkuk etmiş addolunamaz. Bu maddenin tatbik edilebilmesi, vaki olan hallerin hakikaten fevkalade olması keyfiyetine bağlıdır. İstanbul’da Taksim’de Noter dairelerine pek yakın bir yerde sabah saat 8 de vasiyetçi böyle bir arzu izhar ederse en yakın Notere saat 9 da bu arzusunun bildirilmesi mümkündür. Binaenaleyh 486. madde hükmü göz önünde tutularak sabah saat 9.30 da vasiyetin kabulünü zaruri kılan sebeplerin ne olduğunun karar yerinde tebarüz ettirilmesi icap eder. Kaldı ki, saat 8 de hastanın yanına giden şahitlerin saat 9.30 da vasiyeti kabul etmiş olmalarına ve o günün bir çalışma günü bulunmasına göre sabah saat 9 da çalışmaya başlayan Beyoğlu Noterlerinde herhangi birisinin haberdar edilmesi de imkân dâhilinde iken bu yola tevessül edilmemesi de şayanı dikkat bulunmuştur...” Yarg., 2. HD., T. 10.06.1963, E. 3426, K. 3615, Karar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 221.

³³⁴ “...Hadisemizde normal şekilde vasiyetnamenin yapılmasını hakikaten imkânsız kılacak hususlar ispat edilmiş değildir. Vasiyette bulunduğu ileri sürülen şahsın ölüm anı bir kaza neticesinde vukua gelmemiştir. Mevti intaç eden beyin kanaması halinin ani hissedilmesi, bir an için düşünülse bile vasiyetin yapıldığı zaman şehirde bulunan ve evinde telefon olan bu şahsın şehirdeki noteri çağırması daima mümkün idi. Kaldı ki vasiyete şahadet eden şahıslar o sırada muris Mustafa’nın ani bir ölüm tehlikesi halinde bulunmadığını da söylemişlerdir. Üstelik vasiyetin yapıldığı 12.9.1963 günü, bir tatil günü de değildir...” Yarg., 2. HD., T. 20.04.1965, E. 1257, K. 2033, karar için bkz. **Özüğür**, s. 465-466. 2. HD; Yargıtay, bir başka kararında, “... Olayda miras bırakan Darülaceze Kurumunda yatmakta iken vefat etmiştir. Sözlü vasiyetname tanzimi için yasanın aradığı olağanüstü haller bulunmamaktadır...” ifadelerine yer vermiştir. 2. HD., T. 14.06.2010. E. 2010/5347, K. 2010/11722, karar için bkz. **Gençcan**, s. 335.

³³⁵ “Vasiyetçi olduğu iddia edilen şahsın 7 Şubat 1962 Çarşamba günü şifahi vasiyetini saat 09.30’da yaptığını ve ölümün de aynı gün saat 11’de vuku bulduğunu mahkeme tespit etmiştir. Ölümün kalp rahatsızlığından ileri geldiği bildirilmektedir. Şu hale nazaran kalpten yatan bir kimsenin şifahi şekilde vasiyetinin Medeni Kanun hükümlerine göre muteber addedilebilmesi için lazım olan şartlardan ölüm tehlikesi şartı bu vasiyette tahakkuk etmiş addolunamaz. Bu maddenin tatbik edilebilmesi, vaki olan hallerin hakikaten fevkalade olması keyfiyetine bağlıdır. İstanbul’da Taksim’de noter dairelerine pek yakın bir yerde sabah saat 8’de vasiyetçi böyle bir arzu izhar ederse en yakın notere bu arzusunun saat 9’da bildirilmesi mümkündür. Binaenaleyh 486. madde hükmü göz önünde tutularak sabah saat 9.30’da vasiyetin kabulünü zaruri kılan sebeplerin ne olduğunun karar yerinde tebarüz ettirilmesi icap eder. Kaldı ki saat 8’de hastanın yanına giden şahitlerin saat 9.30’da vasiyeti

(2) Ulaşımın Kesilmesi

Kanun koyucunun öngördüğü olağanüstü hallerden biri de ulaşımın kesilmesidir. Ulaşımın kesilmesi, gerek mirasbırakanın, gerekse vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak kişilerin, yolların herhangi bir sebeple kapanması sonucu bir yerden bir yere gitme imkânlarının ortadan kalkmasıdır³³⁶. Ulaşımın kesilmesi, deprem, sel, toprak kayması, karayoluna kaya düşmesi, çığ, tipi, volkan patlaması, köprü yıkılması gibi doğal afetlerden kaynaklanabileceği gibi; halk ayaklanması, grev, ihtilal gibi sosyal sebeplerden de kaynaklanabilir³³⁷. Örnek olarak belirtilen bu durumlarda ulaşımın fiilen kesilmesi gerekir. Ulaşımın kesilme ihtimalinin bulunması, sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesi için yeterli değildir³³⁸.

Mirasbırakan ile vasiyetnameyi düzenleyecek kişinin, bulunduğu yer arasındaki mutad ulaşım araçları ile yapılan ulaşımın kesilmesi de bu anlamda ulaşımın kesilmesi olarak değerlendirilir. Örneğin, o bölgede ulaşım hayvanlarla sağlanıyorsa ancak sadece araçlar için ulaşımın kesilmesi söz konusu ise, sözlü vasiyetname düzenlenemez. Bu noktada ulaşımın olağan olarak hangi araçlarla sağlandığının belirlenmesinde titiz ve dikkatli olunmalıdır³³⁹. Doktrinde, ulaşımın kesilmesi halinde ölüm tehlikesinin bulunması gerektiği ancak yakın ölüm tehlikesinin bulunmasına gerek olmadığı ifade edilmektedir³⁴⁰.

Ulaşımın kesilmesine sebep olan olaylardan yaralanmadan kurtulan fakat manevi ve duygusal yönden heyecanlanıp öleceğini düşünen bir kişinin, sözlü

kabul etmiş olmalarına ve o günün bir çalışma günü bulunmasına göre sabah saat 9'da çalışmaya başlayan Beyoğlu noterlerinden herhangi birisinin haberdar edilmesi de imkân dâhilinde iken bu yola tevessül edilmemesi de şayanı dikkat bulunmuştur.” Yarg., 2. HD., T. 10.06.1963, E. 3426, K. 3615, karar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 221.

³³⁶ **Gönensay/Birsen**, s. 111; **İmre**, s. 146; **Oğuzman**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 92; **İmre/Erman**, s. 93; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Güvenç**, S. 473.

³³⁷ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 76; **İmre**, s. 146; **Oğuzman**, s. 127; **Gönensay/Birsen**, s. 111; **Koyuncu**, s. 58.

³³⁸ **Escher**, s. 346; **İmre**, s. 146; **İmre/Erman**, s. 94; **Kayak**, s. 206.

³³⁹ **Koyuncu**, s. 60; Önder'e göre, ulaşımın hayvanla yapılması olağan bir durum ise, hayvan ile ulaşımın sağlanması mümkün oldukça, araç ile ulaşım kesilmiş olsa dahi sözlü vasiyetname düzenlenemez. Bkz. **Önder**, s. 93.

³⁴⁰ **Oğuzman**, s. 127; **Escher**, s. 346; **İmre**, s. 146; **İmre/Erman**, s. 94; **Güvenç**, s. 473; **Kayak**, s. 206; **Toplandı**, s. 89.

vasiyetname düzenlemesi durumunda, bunun geçerli olup olmayacağı üzerinde durulması gereken diğer bir konudur. Doktrinde kabul edilen görüşe göre, bu olaylar sebebiyle manevi olarak perişan halde olan kişi, maddî açıdan el yazılı vasiyetname yapabilir. Ancak yaşadığı olayın etkisiyle el yazılı vasiyetname imkânından bile yoksun olduğunu düşünmektedir. Artık mirasbırakana göre tek çare son arzularını sözlü olarak aktarmaktır. Ayrıca ölüm tehlikesi ile karşı karşıya kalmanın verdiği telaş, sübjektif olarak sözlü vasiyetnamenin şartının gerçekleştiğini gösterir. Bu sebeplerle bu durumda yapılan sözlü vasiyetname geçerlidir³⁴¹. Ancak bu tür olaylarda, çok dikkatli davranılmalı kişinin gerçekten bu tür heyecan ve korku içerisinde bulunup bulunmadığı dikkatli ve titiz bir şekilde araştırılmalıdır. Bu açıdan her somut olay, kendi koşulları içerisinde değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır³⁴².

Ülkemizin doğusunda bulunan köy ve mezralarda, her yıl kış aylarında ulaşım genellikle kesilmektedir. Ulaşımın olağan bir şekilde yılın belirli zamanlarında kesilmesi durumunda, sözlü vasiyetname düzenlenmesi mümkün müdür? Kanaatimizce, ulaşımın kesilmesi yılın belirli dönemlerinde olağan bir şekilde yaşanıyorsa, burada yaşayan kişilerin sözlü vasiyetname yapmayıp yolların açılmasını beklemeleri gerekir. Yine ulaşımın kesilmesi, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak kişiler için olağan bir durum ise, Kanun'un aradığı olağanüstü durum gerçekleşmeyeceği için sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesi mümkün değildir³⁴³.

(3) Hastalık

Kanun koyucunun örnek olarak saydığı olağanüstü durumlardan bir diğeri de hastalıktır. 743 sayılı Medenî Kanun'da hastalık ifadesi yeterli görülmeyip bunun

³⁴¹ **İmre**, s. 146-147; **Şener**, s. 76; **Kayak**, s. 207.

³⁴² **Şener**, s. 76; **İmre**, s. 147; **Kayak**, s. 207; **Koyuncu**, s. 63-64.

³⁴³ Aynı görüş için bkz. **Koyuncu**, s. 61.

yanında bulaşıcı hastalık ifadesi kullanılmıştır³⁴⁴. Böylece, sözlü vasiyetname yapma imkânı en azından lafzen genişletilmiştir³⁴⁵.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda, 743 sayılı Medeni Kanun'dan farklı olarak bulaşıcı hastalık değil de hastalık ifadesinin kullanılması doktrinde bir kısım yazarlarca olumlu karşılanırken, diğer bir kısım yazarlar tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bulaşıcı hastalık ifadesi yerine, hastalık ifadesini kullanılmasını olumlu bulan görüşe göre, kişinin sözlü vasiyetname yapabilmek için mutlaka bulaşıcı hastalığa yakalanmasını aramanın doğru olmadığını; kişi hastalığı sebebiyle olağan vasiyetname yapamayacak durumda değilse, artık hastalığın bulaşıcı hastalık olması gerekmeksizin sözlü vasiyetname yapılabilir. Yine bu görüşe göre, burada önemli olan hastalığın niteliği değil, mirasbırakanı diğer vasiyetname düzenleme imkânlarından yoksun bırakmasıdır³⁴⁶.

Terim değişikliğini olumsuz bulan görüş, hastalık ifadesini geniş bularak gribin de bir hastalık olduğunu ve gribe yakalanan bir kişinin de şu veya bu sebeple, el yazılı ya da resmî vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyetname yapabileceğini ifade etmektedir. Yine bu görüş, kanun koyucunun, trafik kazasını hastalık sayarak sırf trafik kazası geçirmiş kimselere sözlü vasiyetname yapma imkânı tanımak için bulaşıcı teriminin kaldırıldığını ifade etmektedir³⁴⁷.

Kanaatimizce, hastalığın isminden ya da bulaşıcı olup olmamasından ziyade burada önemli olan diğer vasiyetname türlerinden bir tanesine başvurma imkânının bulunup bulunmadığı meselesidir. Bu bağlamda hastalık, bulaşıcı olsa bile

³⁴⁴ Madde gerekçesine göre: “Sözlü vasiyet için tek başına olağanüstü koşullar içinde bulunmanın yeterli olmadığı, buna ilaveten, vasiyetçinin diğer vasiyetlerden birine başvurma olanağına sahip bulunmaması arandığından, olağanüstü hallere örnek olan hastalığın salgın bir hastalık olmasının şart olmadığı öngörülmüştür. Buna göre bir trafik kazası sonunda hastaneye kaldırılan bir kişi de, diğer vasiyetlerden birini yapma olanağına sahip değilse, sözlü vasiyet yapabilecektir.”

³⁴⁵ Veysel **Başpınar** “Yeni Türk Medenî Kanunu Hakkında Bazı Düşünceler” *GÜHFD*, C. 3, S. 1-2, Haziran-Aralık 1999, s. 55; **İşgüzar**, s. 57; Veysel **Başpınar**, “Yeni Türk Medenî Kanunu”, *Prof. Dr. Turgut Kalpsuz'e Armağan*, Ankara 2003, s. 683.

³⁴⁶ **İmre**, s. 145; **Kayak**, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 123; **İmre/Erman**, s. 94.

³⁴⁷ **Dural/Öz**, s. 92-93.

mirasbırakan, diğer vasiyetname türlerinden bir tanesini yapma imkânına sahipse sözlü vasiyetname yoluna başvurulamaz. Buna karşın hastalık, bulaşıcı olmamasına rağmen somut olayda mirasbırakan hastalığı dolayısıyla diğer vasiyetname türlerinden birini bile yapma imkânına sahip değilse, söz konusu hastalık Kanun'un aradığı anlamda bir hastalık olarak kabul edilmelidir³⁴⁸.

Hastalığın, yakın ölüm tehlikesi taşımaya gerek yoktur. Zira kanun koyucu, olağanüstü durumlara örnek verirken hastalık ve yakın ölüm tehlikesi hallerini ayrı ayrı belirtmiştir³⁴⁹.

Sözlü vasiyetname düzenleyebilmek için mirasbırakanın hastalanması şart değildir. Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılacak olan resmi memur veya tanıklar, bulaşıcı veya salgın hastalık sebebiyle mirasbırakanın bulunduğu yere gelemiyorlarsa ve el yazılı vasiyetname düzenleme imkânı da yoksa sözlü vasiyetname düzenlenebilir³⁵⁰.

Hastalığın, salgın halini alması ve önlenmesi amacıyla karantina uygulamasının yapıldığı durumlarda, karantina bölgesi içerisinde kalan mirasbırakan, hastalık sebebiyle diğer vasiyetname çeşitlerinden herhangi birini yapamıyorsa, sözlü vasiyetname yapabilir. Ancak karantina bölgesi içerisinde bir yerden başka bir yere gitmek serbest ise ve noter de bulunuyorsa, mirasbırakan resmî vasiyetname yapmalıdır. Hastalık sebebiyle sadece mirasbırakan karantina altına alınmışsa ve evinden çıkmasına izin verilmiyorsa, el yazılı vasiyetname düzenleme imkânı da yoksa sözlü vasiyetname düzenlenebilir³⁵¹.

(4) Savaş

Savaş da kanun koyucu tarafından örnek olarak sayılan olağanüstü durumlardan bir tanesidir. Savaş halinde sözlü vasiyetname düzenleyebilmek için bunun hukuken değil, fiilen olması gerekir. Diğer bir ifade ile fiilen savaş hâlinin

³⁴⁸ Ahmet **Kılıçoğlu**, *Medeni Kanun'unuzun Aile Miras ve Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler*, Ankara, 2003, s. 282; **Yıldırım**, *Sözlü Vasiyetname*, s. 215; **Koyuncu**, s. 66-67.

³⁴⁹ **Oğuzman**, s. 127; **Yıldırım**, *Sözlü Vasiyetname*, s. 215; **Toplandı**, s. 90.

³⁵⁰ **İmre**, s. 147; **Escher**, s. 346; **İmre/Erman**, s. 94; **Kayak**, s. 207.

³⁵¹ **Koyuncu**, s. 67-68.

olmadığı durumlarda başka bir olağanüstü bir durum da yoksa sözlü vasiyetname düzenlenemez³⁵². Ayrıca fiilen savaş hali olsa da sözlü vasiyetname yapabilmek için diğer vasiyetname çeşitlerinden herhangi birisinin yapılamaması gerekir³⁵³.

Savaş halinde bulunan kişi, asker olabileceği gibi sivil de olabilir³⁵⁴. Fiilen savaş hali içerisinde bulunan asker veya sivil, yakın ölüm tehlikesi söz konusu olmasa hatta yaralanmasa, hasta olmasa dahi³⁵⁵ sözlü vasiyetname yapabilir³⁵⁶. Bunun yanı sıra yoğun bombardıman altında kalarak aşırı korku ve aceleyle sığınağa giren ve elleri titrediği için yazamayan bir kişi de sözlü vasiyetname yapabilir³⁵⁷.

(b) Resmi veya El Yazılı Vasiyetname Yapma İmkânının Bulunmaması

Sözlü vasiyetname düzenleyebilmek için aranan ikinci şart, mirasbırakanın olağanüstü durumlar sebebiyle resmi veya el yazılı vasiyetname düzenleyebilme imkânına sahip olmamasıdır. Diğer bir ifade ile sadece yakın ölüm tehlikesi, hastalık, ulaşımın kesilmesi, savaş gibi olağanüstü durumların varlığı sözlü vasiyetname yapabilmek için yeterli değildir. Ayrıca olağanüstü durum sebebiyle mirasbırakanın, diğer vasiyetname türlerinden herhangi birisini yapma imkânına sahip bulunmaması gerekir³⁵⁸. Bütün imkânların tükendiği hallerde son çare olarak sözlü vasiyetname yapılmalıdır³⁵⁹.

Mirasbırakanın, diğer vasiyetname çeşitlerinden bir tanesini yapabildiği durumlarda sözlü vasiyetname yapılamaz. Olağan vasiyetname şekilleri resmi ya da el yazılı vasiyetname olduğundan bunlara başvurulup başvurulamayacağı ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Resmî vasiyetname yapamamak, tatil olması sebebiyle

³⁵² **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 216; **Koyuncu**, s. 70.

³⁵³ **İmre**, s. 147; **Dural/Öz**, s. 93; **İmre/Erman**, s. 94; **Kayak**, s. 209; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 216.

³⁵⁴ **Escher**, s. 346; **İmre**, s. 147; **İmre/Erman**, s. 94.

³⁵⁵ **İmre**, s. 147; **İmre/Erman**, s. 94.

³⁵⁶ **Oğuzman**, s. 127; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 216.

³⁵⁷ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 77; **Kayak**, s. 209; **Koyuncu**, s. 71.

³⁵⁸ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 216.

³⁵⁹ **Şener**, Vasiyet Hukuku s. 74.

resmi dairelerin kapalı olmasından ya da resmi memura ulaşılamamasından kaynaklanabilir³⁶⁰. Ancak Noterlik Kanunu'nun 52. maddesi gereğince, noterlerin tatil günlerinde veya iş günlerinin tatil saatlerinde vasiyetname düzenleyebilecekleri de unutulmamalıdır³⁶¹. El yazılı vasiyetname yapamamak, mirasbırakanın okuma yazma bilmemesinden ya da vasiyetname yapabilmek için gerekli araç ve gerecin olmamasından veya kişinin içinde bulunduğu durum sebebiyle yazı yazamamasından kaynaklanmış olabilir³⁶².

Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen olağanüstü durumlardan birinin var olması sebebiyle diğer vasiyetname şekillerinden birine başvurmanın imkânsız olduğunu, sözlü vasiyetnamenin geçerli olduğunu ileri süren taraf ispatlamalıdır.³⁶³

(c) Mirasbırakanın Son Arzularını Tanıklara Bildirmesi

Sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesinin ilk aşaması olan son arzuların tanıklara bildirilmesi, Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, "*Mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatır ve onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevini yükler.*" şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatarak tanıkların kabul etmesi halinde, son arzularını yazmaları veya yazdırmaları görevini onlara yükler³⁶⁴.

Mirasbırakan, son arzularını tanıklara sözlü olarak bildirir. Ancak doktrinde, bu bildirim sözlü olarak değil de başka şekilde yapılıp yapılamayacağı tartışmalıdır³⁶⁵. Kanaatimizce esas olan mirasbırakanın son arzularını sözlü olarak

³⁶⁰ **Koyuncu**, s. 44-45.

³⁶¹ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 217.

³⁶² **Escher**, s. 346; **Koyuncu**, s. 46.

³⁶³ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 221, dn. 195.

³⁶⁴ **İmre**, s. 147; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 163; **İnan**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 191; **İmre/Erman**, s. 94; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 217.

³⁶⁵ Doktrindeki bir görüş, mirasbırakanın, durumunun son arzularını sözlü olarak bildirmeye müsait olmadığı durumlarda başka bir bildirme şeklinin imkânsız olmadığını; mirasbırakanın gırtlak kanseri gibi konuşmadığı durumlarda sorulacak sorulara baş eğerek cevap

bildirmesidir. Ancak olağanüstü durumlar içerisinde kalan mirasbırakanın, sözlü olarak son arzularını açıklaması mümkün olmayabilir. İşte bu durumda mirasbırakan, işaretlerle son arzularını açıklayabilir. Yine konuşma yeteneği olmayan bir kişi de, işaret diliyle son arzularını tanıklara anlatabilir. Ancak bu durumda tanıkların da işaret dilini bilmesi gerekir³⁶⁶. Ancak bütün bu durumlarda oldukça dikkatli olunması, tasarrufların mirasbırakana ait olup olmadığı dikkatli ve titiz bir şekilde incelenmesi gerekir. Herhangi bir şüphe duyulması durumunda vasiyetname geçersiz olmalıdır.³⁶⁷

Mirasbırakan, son arzularını iki tanığa da aynı anda açıklamalıdır³⁶⁸. Son arzuların tek bir tanık önünde açıklanması, yapılan sözlü vasiyetnameyi geçersiz kılar³⁶⁹. Mirasbırakan, son arzularını ikiden fazla tanığa anlatırsa yapılan sözlü

verebileceğini belirtmektedir. Yine bu görüş, mirasbırakanın, birkaç kelime yazdıktan sonra sorulacak sorulara işaretle cevap vererek, son arzularının yakın anlamlarının tespitinin mümkün olduğunu; bu gibi durumlarda, sözlü vasiyet adı tam olarak yerine gelmese dahi, yoruma müsait olduğunu kabul etmektedir (**Escher**, s. 347). Doktrindeki bir başka görüş ise, mirasbırakanın, hastalığı sebebiyle konuşamadığı durumlarda bazı kelimeleri kâğıda yazarak veya işaretlerle fikirlerini anlatabileceğini ve mirasbırakanın tanıkların sorularına baş eğmek veya sallamak suretiyle cevap verebileceğini belirtmektedir. Ancak bu şartlar içinde yapılan vasiyetnamenin ve içerisindeki tasarrufların, mirasbırakanın son arzularına uygun olup olmadığı hususunda tereddüt ve şüphe duyulabileceğini; bu nedenle bu gibi durumlarda, gayet dikkatli olunması; aksi takdirde yani şüphe ve tereddüt halinde vasiyetnamenin geçerliliğinin reddi yoluna gidilmesi gerekir (**İmre**, s. 148). Doktrindeki başka bir görüş, konuşamayan mirasbırakanını, işaretlerle son arzularını bildirebileceğini ifade etmektedir (**Eren**, İptal Davası, s. 84, dn. 63; **Ergüne**, s. 307, dn. 809). Doktrindeki bir başka görüş ise, el, baş veya başka işaretlerle yapılan sözlü vasiyetnamenin geçerli olmayacağını belirtmektedirler. Bu görüşte olan yazarlar, Kanun'un lafzından hareket ederek, mirasbırakanın son arzularının söylemesi gerektiği ifade etmektedir (**Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 78; **Kayak**, s. 209).

³⁶⁶ **Koyuncu**, s. 76.

³⁶⁷ **İmre**, s. 148.

³⁶⁸ **Oğuzman**, s. 127; **Eren**, İptal Davası, s. 83; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 222; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164; **İmre**, s. 149; **Escher**, s. 347; **Dural/Öz**, s. 93; **İmre/Erman**, s. 95; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Gençcan**, s. 336; **İşgüzar**, s. 58. Savaş, mirasbırakanın son arzularını iki tanığa da aynı anda açıklanması kuralını çok sert yorumlanmaması gerektiğini ifade etmektedir. Şahitlerin, birbirleri ile aynı ortamda olmamalarına rağmen diğer bir şahidin daha olduğunu ve vasiyeti dinlediğini bilmesi yeterli olmalıdır. Bkz. **Savaş**, s. 85.

³⁶⁹ **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 124; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 217.

vasiyetname geçerliliğini korur³⁷⁰. Sözlü vasiyetnamede tanıklar, mirasbırakanın son arzularından haberdar olurlar³⁷¹.

Tanıkların, mirasbırakanı görmeleri gerekmez. Sadece sesini duymaları ve kesin olarak mirasbırakanın kimliğini tespit etmeleri yeterlidir³⁷². Mirasbırakanın, derin ve karanlık bir çukura düşmesi veya depremde enkaz altında, maden ocağında göçük altında kalması, bu kapsamda değerlendirilebilir³⁷³. Bu noktada doktrinde ileri sürülen bir görüş, tanıkların mirasbırakanı görmelerinin zorunlu olmaması ve fiziki olarak bir arada bulunmamasından hareket ederek, cep telefonu ya da internet gibi iletişim araçlarıyla sözlü vasiyetname düzenlenebileceğini savunmaktadır. Çöken bir enkazın altında kalan kişiler, seslerini duyuramayacak kadar derinde iseler bunlar, cep telefonu veya kablolu telefon ya da diaofon gibi benzeri araçlarla yukarıdakilere ulaşabilirler. Böyle bir durumda enkaz altında kalanlar, kimliklerini ifade ederek yardım isteyebiliyorlarsa, öleceklerini düşündükleri zamanda son arzularını söyleyebilmelidirler³⁷⁴.

Kanaatimizce, vasiyetname yapma iradesinin (favor testamenti) bulunması ve tanıkların, mirasbırakanın kimliğinden ve ehliyetinden emin oldukları olaylarda telefon, ya da internet ile yapılan sözlü vasiyetname geçerli olmalıdır. Şunu da belirtmek gerekir ki, telefon ya da internet yoluyla sözlü vasiyetname yapmak son çare olmalıdır. Mirasbırakan, fiziki yollarla tanıklara sesini duyurabiliyorsa, belirttiğimiz bu yollarla sözlü vasiyetname düzenlenemez.

Resmî vasiyetname düzenlenmesinde okuryazar olma koşulu dışında, tanıklara ilişkin yasaklar, sözlü vasiyetnamedeki tanıklar için de geçerlidir (TMK m. 539/III). Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları,

³⁷⁰ **Güvenç**, s. 476; **Koyuncu**, s. 73.

³⁷¹ **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 124.

³⁷² **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 165; **Oğuzman**, s. 127; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 222; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 91; **Dural/Öz**, s. 93; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Kayak**, s. 211; **İşgüzar**, s. 58.

³⁷³ **Köprülü**, Miras Hukuku s. 83; **Kayak**, s. 211; **Savaş**, s. 83.

³⁷⁴ **Savaş**, s. 83-84.

kardeşleri ve bu kişilerin eşleri,³⁷⁵ sözlü vasiyetnamenin düzenlenmesinde tanıklık yapamazlar (TMK m. 536/I).

(d) Son Arzuların Tanıklar Tarafından Belgelemesi

Son arzularını iki tanığa anlatan mirasbırakan, onlara bu beyanına uygun olarak vasiyetname yazma ya da yazdırma görevini yükler (TMK m. 539/II). Fakat tanıkların bu görevi kabul etme gibi bir zorunlulukları olmayıp isterlerse reddebilirler³⁷⁶. Tanıklar tarafından bu işin kabulü açık olabileceği gibi, hal ve durumun şartlarına göre zımnî de olabilir³⁷⁷. Tanıklar, bu görevi kabul ettikleri takdirde mirasbırakan ile aralarında bir vekâlet ilişkisi kurulur³⁷⁸. Tanıklar, bu görevi kabul ettikleri takdirde kanunen kendilerine düşen yükümlülükleri yerine getirmek ve sözlü vasiyetnamenin kendilerince yapılması gereken tüm işlemleri yapmak zorundadırlar³⁷⁹. Tanıkların, görevlerini hiç ya da gereği gibi yerine getirmemeleri durumunda sorumlulukları doğar. Tanıkların, görevlerini ihmal etmeleri durumunda sorumluluklarının ne olacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, tanıkların görevlerini kusurlu olarak yapmamaları ya da mahkemeye geç başvurmaları durumunda, Türk Medenî Kanunu'nun 543. maddesinde düzenlenen vasiyetnamenin başkaları tarafından yok edilmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağını savunur³⁸⁰. Doktrindeki diğer bir görüş ise, tanıkların görevlerini yerine getirmemeleri halinde tazminat ödemeleri gerektiğini ve TMK'nın 578. maddesinin birinci fıkrasının dördüncü bendi gereğince mirastan

³⁷⁵ "...Sözlü vasiyetname tanıklar tarafından vakit geçirilmeksizin mahkemeye verilmediği gibi, davalının eşi vasiyet tanzimine iştirak edemez. Bu yönüyle de vasiyet geçersizdir." Yarg., 2. HD., T. 07.06.2002, E. 2002/6731, K. 2002/7734, karar için bkz. **Gençcan**, s. 339.

³⁷⁶ **İmre**, s. 149; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 79; **Dural/Öz**, s. 94; **İmre/Erman**, s. 95; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137 **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **Kayak**, s. 211; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 218.

³⁷⁷ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164, dn. 76; **İmre**, s. 149; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 79; **Escher**, s. 347; **Dural/Öz**, s. 94; **İmre/Erman**, s. 95.

³⁷⁸ **Oğuzman**, s. 127; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 224; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 92; **Escher**, s. 347; **İmre**, s. 148-149; **Şener**, Vasiyet, s. 79; **Dural/Öz**, s. 94; **İmre**, s. 95; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Kayak**, s. 211.

³⁷⁹ **İmre**, s. 149; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164; **İmre/Erman**, s. 95; **Kayak**, s. 211; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137.

³⁸⁰ Bu görüşü savunanlar için bkz. **İmre**, s. 149, dn. 14'teki yazar; **İmre/Erman**, s. 96, dn. 13'teki yazar; **Dural/Öz**, s. 94, dn. 249'daki yazar.

yoksun olacaklarını savunmaktadır³⁸¹. Bizim de katıldığımız ve doktrinde hâkim olan görüşe göre, tanıklar, Türk Borçlar Kanunu'nun vekilin sorumluluğuna ilişkin olan 506. maddesine göre sorumludurlar³⁸².

Mirasbırakan tarafından tanıklara yüklenen son arzularına uygun olarak bir vasiyetname yazılması veya yazdırılması görevinin tanıklar tarafından iki şekilde yerine getirileceği Türk Medenî Kanunu'nun 540. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu hüküm gereğince, görevi kabul eden tanıklar, ya mirasbırakan tarafından kendilerine bildirilen son arzuları, yer, yıl ay ve günü de yazarak ve imzalayarak bizzat hâkime tevdi edecek ya da hâkime doğrudan başvurarak, mirasbırakanın son arzularının tutanağa geçirilmesini sağlayacaktır. Burada, öncelikle mirasbırakanın son arzularının bizzat tanıklar tarafından yazılıp mahkemeye tevdi edilmesini daha sonra, tanıkların doğrudan mahkemeye başvurarak mirasbırakanın son arzularının tutanağa geçirilmesi imkânını açıklayacağız.

Türk Medenî Kanunu'nun 540. maddesinin birinci fıkrası gereğince mirasbırakanın tanıklara söylediği son arzuları, tanıklardan bir tanesi yer, yıl ve tarihi de belirterek hemen yazar ardından bu belgeyi iki tanık da imzalar. Tanıkların, mirasbırakanın son arzularını el yazısı ile yazması şart olmayıp, bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya daktilo gibi mekanik araçlarla da yazabilirler³⁸³. Daha sonra tanıklar, yazılan bu belgeyi vakit geçirmeksizin birlikte

³⁸¹ Bu görüşü savunanalar için bkz. **İmre**, s. 149, dn 15'teki yazar; **Dural/Öz**, s. 94, dn. 251'deki yazar.

³⁸² **Oğuzman**, s. 127; **Escher**, s. 347; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 79-80; **Escher**, s. 347; **İmre/Erman**, s. 96; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Koyuncu**, s. 86; **Toplandı**, s. 92.

³⁸³ **İmre**, s. 150; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 79; **Eren**, İptal Davası, s. 83; **Escher**, s. 309; **İmre/Erman**, s. 97; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 191; **Güvenç**, s. 477; **Özğür**, s. 453; **Ergüne**, s. 309; Aksi görüşte olan Kocayusufpaşaoğlu, üçüncü bir kişi tarafından yazılan metnin, mirasbırakanın iradesini doğru ve tam yansıtmadığı gibi bizzat şahit tarafından daktilo ile yazılmış bir metnin de yeterli olmayacağını, böyle bir belge hâkime verildiği zaman hâkim, bunun kimin tarafından daktilo edildiğini kontrol edemeyeceğini; daktilo ile yazılan yazının, el yazısının aksine hiçbir zaman onu bizzat yazdığını iddia eden kişinin yazdığına delil teşkil etmeyeceğini; bu durumda, yazıyı üçüncü bir kişiye yazdırmış, altını hiç okumadan imzalamış olmaları tehlikesinin büyük olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 223-224; Kayak, daktilo ile yazılan sözlü vasiyetname metninin geçerli olacağını kabul edilmesi durumunda metnin, şahitler

sulh veya asliye mahkemesine vererek, mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzularını olağanüstü durum içerisinde kendilerine anlattıklarını beyan ederler.

Kanun'da, mirasbırakanın son arzularının, tanıklardan biri tarafından yazılması belirtilmesine rağmen bunun üçüncü kişiye yazdırılıp yazdırılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş³⁸⁴, mirasbırakanın son arzularının, bizzat tanıklar tarafından yazılması gerektiğini üçüncü kişiye yazdırılmayacağını kabul etmektedir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre³⁸⁵, mirasbırakan tarafından kendilerine bildirilen son arzuları, tanıklar üçüncü bir kişiye yazdırabilecektir. Doktrindeki başka bir görüş³⁸⁶, tanıkların, okuryazar olmadığı durumlarda mirasbırakanın kendilerine anlattığı son arzularını, üçüncü kişiye yazdırabileceğini ancak hâkimin bir tutanak düzenleyerek son arzuların tam ve doğru olarak tespitini sağlaması gerektiğini savunur.

Kanaatimizce, esas olan son arzuların bizzat tanıklar tarafından yazılmasıdır. Ancak tanıklar, okuma yazma bilmiyorsa son arzular, üçüncü kişiye yazdırılabilir. Bu durumda hâkimin, mirasbırakanın son arzularını tam ve doğru bir şekilde tespitini sağlaması gereklidir.

Türk Medenî Kanunu'nun 540. maddesinin birinci fıkrası gereğince sözlü vasiyetnameyi belgeleyen tanıkların, son arzuların bildirildiği yer ve tarihi de yazmaları gerekir. Ancak son arzuların bildirildiği yer ve tarih yazılmamış olabileceği gibi, tarih, gün, ay ve yıl şeklinde değil de sadece yılı içerecek şekilde yazılmış da olabilir. Bu durumda yer ve tarih, vasiyetname içi veya vasiyetname dışı olgulardan tespit edilebiliyorsa³⁸⁷ sözlü vasiyetname geçerli olmalı, diğer bir

tarafından değil, bu ilişkinin tamamen dışında üçüncü bir kişi tarafından daktilo edilmesi tehlikesini beraberinde getireceğini ifade etmiştir. Bkz. **Kayak**, s. 213.

³⁸⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 223; **Escher**, s. 348-349; **Dural/Öz**, s. 212; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 165; **Kayak**, s. 212.

³⁸⁵ **Gönensay/Birsen**, s. 114; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 87; **Özüğür**, s. 453; **Ergüne**, s. 309.

³⁸⁶ **Koyuncu**, s. 92.

³⁸⁷ **Ergüne**, s. 309.

ifadeyle sözlü vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptaline karar verilmemelidir³⁸⁸.

Tanıkların, mirasbırakanın kendilerine bildirdiği son arzuları hemen yazması gerekir. Böylelikle, mirasbırakanın açıkladığı son arzuların unutulması veya yanlış hatırlanması engellenmiş olur³⁸⁹. “*Hemen*” kavramı, imkân bulur bulmaz şeklinde anlaşılmalıdır.³⁹⁰ Yakın ölüm tehlikesi içerisinde son arzuların açıklanması durumunda tanıklar, öncelikle ilk yardım faaliyetinde bulunmak, ambulans çağırmak gibi mirasbırakanın hayatta kalması için gerekli çabayı göstermeli, bütün bu çabalara rağmen mirasbırakan ölmüşse, bu andan hemen sonra son arzuları yazıp belgelemelidirler³⁹¹. Mirasbırakanın son arzuları, yazılıp belgelendikten sonra tanıklar, bu belgeyi vakit geçirmeksizin sulh veya asliye mahkemesine teslim ederler.

Tanıkların, vasiyetname metnini bizzat ve birlikte mahkemeye vermeleri gerekir³⁹². Tanıkların, bizzat ve birlikte mahkemeye başvurmalarının sebebi mirasbırakanın son arzularının üçüncü kişilerin eline geçmesi önlemek ve sözlü vasiyetnamenin güven ve selametini sağlamaktır³⁹³. Dolayısıyla vasiyetname metninin, tanıklardan biri tarafından mahkemeye teslim edilmesi geçerli olmayacağı gibi³⁹⁴, üçüncü bir kişi tarafından³⁹⁵ veya posta yoluyla mahkemeye

³⁸⁸ **Koyuncu**, s. 94; Escher, yer ve tarihin yanlış gösterilmesinin sözlü vasiyetnameyi hükümsüz kılacağını; ancak bu yanlışlık, kasten değil de bir yanlışlıktan kaynaklanıyorsa ve belgeden de gerçek tarih anlaşılıyorsa, sözlü vasiyetnamenin hükümsüz olmayacağını belirtmiştir. Bkz. **Escher**, s. 349.

³⁸⁹ **İmre**, s. 150; **Güvenç**, Sözlü Vasiyet, s. 476; **İmre/Erman**, s. 97.

³⁹⁰ **Gönensay/Birsen**, s. 113.

³⁹¹ **Koyuncu**, s. 94.

³⁹² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 222; **Oğuzman**, s. 128; **İmre**, s. 151; **Gönensay/Birsen**, s. 113; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 81; **Dural/Öz**, s. 95; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **İmre/Erman**, s. 97; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 192; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 219.

³⁹³ **İmre**, s. 152; **Escher**, s. 349; **İmre/Erman**, s. 98.

³⁹⁴ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 219.

³⁹⁵ **İmre**, s. 151-152; **Oğuzman**, s. 128, dn. 219 b; **İmre/Erman**, s. 97.

gönderilmesi de vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesine sebep olabilir³⁹⁶.

Vasiyetnamenin, mahkemeye vakit geçirmeksizin teslim edilmesi gerekmektedir. “*Vakit geçirmeksizin*” ifadesinden makul ve hayatın olağan akışına uygun bir süre anlaşılmalıdır³⁹⁷. Yargıtay, suistimalleri önlemek, tanıkların mirasçılarla görüşmesine fırsat vermemek ve bu yolla vasiyetçinin son arzularının değiştirilmesine engel olmak gibi düşüncelerle vasiyetnamenin vakit geçirilmeksizin mahkemeye teslim edilmesini istemiştir³⁹⁸. Mirasbırakanın, son arzularını tanıklara bildirilmesi ile bunların belgelenip teslim edilmesi arasında geçen sürenin vakit geçirmeksizin teslim koşulunu sağlayıp sağlamadığı hâkim tarafından değerlendirilir³⁹⁹.

Yargıtay, vasiyetnamenin vakit geçirilmeksizin mahkemeye tevdi edilmesi konusunda oldukça hassas davranmıştır. Yargıtay vasiyetnamenin iki gün⁴⁰⁰, üç

³⁹⁶ Yıldırım, Sözlü Vasiyetname, s. 219.

³⁹⁷ İmre, s. 152; Dural/Öz, s. 96; İmre/Erman, s.98; Gençcan, s. 338.

³⁹⁸ Yarg., 2. HD., T. 29.9.1992, E. 7372, K. 8705, karar için bkz. Şener, Miras Hukuku II, s. 356-359.

³⁹⁹ İmre, s. 152; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 82; İmre/Erman, s. 98; Koyuncu, s. 101.

⁴⁰⁰ “Sözlü vasiyet tanıkları, vakit geçirmeksizin vasiyetnameyi birlikte mahkemeye vermek ya da durumu hâkime beyan ederek tutanak düzenlettirmekle yükümlüdürler. Bu kural vasiyetin geçerliğine ilişkin emredici bir hükümdür. Amaç, çeşitli sebeplerle mirasçılarının haklarının ziyânı önlemektedir. (M.K. 487) İbraz edilen vasiyetnameden anlaşıldığı gibi, ölüm 28.12.1972 Salı günü saat 12.30 da vaki olmuş, vasiyetname ise 30.11.1972 günü hâkime tevdi edilmiştir. Oysa sözlü vasiyetnamenin hukuki sonuç doğurabilmesi için, vakit geçirmeksizin hemen mahkemeye verilmesi lazımdır. Olayda ise iki gün geçmiştir.” Yarg., 2. HD., T. 11.01.1974, E. 1973/8059, K. 1974/75, E.T. 17.11.2017, (<https://www.lexpera.com.tr>)

gün⁴⁰¹, yedi gün⁴⁰², dokuz gün⁴⁰³, on gün⁴⁰⁴, on yedi gün⁴⁰⁵ ve bir ay⁴⁰⁶ geçtikten sonra mahkemeye tevdi edilmesini geçerli saymamıştır. Yargıtay, tanığın işlerinin olması sebebiyle vasiyetnamenin geç tevdi edilmesi durumunda da vasiyetnameyi geçerli saymamıştır⁴⁰⁷. Ancak objektif imkânsızlık sebebiyle birkaç günlük gecikmenin yaşanabileceğini kabul etmiştir⁴⁰⁸. Yine Yargıtay, tanıkların kendileri ve/veya yakınları için hayati önem taşıyan işler sebebiyle vasiyetnamenin tesliminin geç yapılmasının vasiyetnameyi geçersiz kılmayacağını belirtmiştir⁴⁰⁹.

⁴⁰¹ “Olayda vasiyetçi 18.9.1978 günü ölmüş, tanıklar ise 21.9.1978 tarihinde hâkim huzuruna çıkıp tutanak düzenlettirmişlerdir. İddia edildiği gibi 20.9.1978 günü gidip de hâkimi bulamamış olsalar bile, anılan süreler Kanun'un öngördüğü anlamda "vakit geçirmeksizin" hâkim huzuruna çıkma süresini aşar niteliktedir. Gecikmenin objektif bir imkânsızlıktan doğduğu da ileri sürülüp ispat olunamamıştır.” Yarg., 2. HD., T. 9.5.1985, E. 1985/4279, K. 1985/4539, E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

⁴⁰² “Olayda ölüm, 8.8.1985 gününde meydana gelmiş, tanıklar 15.8.1985 günü sulh mahkemesinde tutanak düzenlettirmişlerdir. Ölümden yedi gün sonra mahkemeye başvurulması, kanunda öngörülen (vakit geçirmeksizin) hükmü ile bağdaşmaz. Yâni, mahkemeye başvurma süresi geçmiştir. Bu sebeple vasiyet geçerlik kazanmamıştır. Öyle ise vasiyetin iptaline karar verilmesi gerekirken isteğin reddi Usul ve Kanun'a aykırıdır.” Yarg., 2. HD., T. 21.4.1988, E. 1988/3329, K. 1988/4489, E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

⁴⁰³ Yarg., 2. HD., T. 11.1.1997, E. 7268, K. 7543, Karar için bkz. **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 220.

⁴⁰⁴ “Sözlü vasiyetnamenin, vakit geçirmeksizin tanıklar tarafından birlikte hâkime verilmesi zorunludur. Vasiyetçi, 10.09.2006 tarihinde ölmüş vasiyetname ise 20.09.2006 tarihinde yani 10 gün sonra hâkime teslim edilmiştir. O halde sözlü vasiyet bu yönüyle geçerli olamaz.” Yarg., 2. HD., T. 18.06.2009, E. 2009/20759, K. 2009/11995, (**Gençcan**, s. 339).

⁴⁰⁵ “...Olayımızda ise vasiyetnamenin 17 gün sonra mahkemeye tevdi edildiği gerçekleşmiştir. Bu durumda vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken olaya uymayan yazılı düşüncelerle isteğin reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır.” YHGK, T. 24.5.1989, E. 1989/2-296, K. 1989/388, T. 24.5.1989, E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

⁴⁰⁶ “...Tanıklarca yazıya dökülen sözlü vasiyetin bir ay sonra sulh hâkimine tevdi edildiği vakit geçirilmeksizin koşulunun yerine getirilmediği; Sulh Mahkemesince de tanık beyanlarının Medeni Kanunu'nun 487. maddesinde gösterilen şekilde tespit edilmediği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan sözlü vasiyet kanunda öngörülen geçerlilik koşullarında yoksun bulunmaktadır.” Yarg., 2. HD., T. 19.10.2000, E. 2000/10427, K. 2000/112475, (**Gençcan**, s. 338).

⁴⁰⁷ “...Öte yandan tanığın işlerinden dolayı vasiyetnameyi geç götürmesi de haklı sebep değildir. O halde sözlü vasiyet şartları gerçekleşmemiştir.” Yarg., 2. HD., T. 18.06.2009, E. 20759, K. 11995, (**Gençcan**, s. 339).

⁴⁰⁸ YHGK, T. 8.2.1969, E. 1205, K. 94, karar için bkz. **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 220.

⁴⁰⁹ Yarg., 2. HD., T. 29.09.1992, E. 1992/7372, K. 1992/8705, E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

Mirasbırakanın son arzuları belgelendikten sonra bu belge, Türk Medenî Kanunu'nun 540. maddesinin birinci fıkrası gereğince herhangi bir sulh veya asliye mahkemesine verilir. Buradaki amaç, mirasbırakanın son arzularını içeren belgenin en yakın mahkemeye verilmesinin sağlanmasıdır⁴¹⁰. Belgenin, en yakın mahkemeye teslim edilmesiyle Kanun'un aradığı vakit geçirmeksizin şartını sağlamak ve son arzuların unutulmasını önlemek amaçlanmıştır⁴¹¹. Yargıtay da, tanıkların en kolay hangi mahkemeye ulaşmaları mümkün ise o mahkemeye tevdimin yapılması gerektiğini belirtmiştir⁴¹².

Sözlü vasiyetnamenin, mutlaka mirasbırakanın son yerleşim yeri asliye ve sulh hukuk mahkemesine teslim edilmesine gerek yoktur. Tanıkların, vasiyetnameyi tevdi ettikleri mahkemenin mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi olmaması durumunda mahkemenin yapacağı işlem Türk Medenî Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 37. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, *“Sözlü vasiyetin bulunduğu kendisine bildirilen mahkeme, miras bırakanın yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesi değilse, bu mahkeme sözlü vasiyetnameyi hemen miras bırakanın yerleşim yeri sulh hukuk mahkemesine gönderir.”* şeklindedir. Buna göre, sözlü vasiyetnamenin teslim edildiği mahkeme, sözlü vasiyetnameyi hemen mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesine gönderir⁴¹³.

Sözlü vasiyetnamenin teslim edildiği mahkeme, tanıkların ifadeleri ile yetinerek vasiyetnamenin geç teslim edilip edilmediğini⁴¹⁴ veya geçerli olup

⁴¹⁰ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 220.

⁴¹¹ **Dural/Öz**, s. 95; **Kayak**, s. 214.

⁴¹² *“...Medenî Kanunda şahitlerin hangi mahkemeye müracaat edecekleri belirlenmemiştir. Ancak işin icabı bunun en kolay şekilde ulaşılabilecek mahkeme olduğu yönünde kuşku duymamak gerekir...”* Yarg., 2. HD., T. 29.09.1992, E. 1992/7372, K. 1992/8705, E.T. 17.11.2017 (<http://www.kazanci.com>).

⁴¹³ **Dural/Öz**, s. 95; **Koyuncu**, s. 97; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 221.

⁴¹⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 225-226; **Şener**, Vasiyet Hukuku s. 86; **Güvenç**, Sözlü Vasiyet, s. 479; **Dural/Öz**, 96; aksi görüşe göre, vasiyetnameyi tekemmül ettirecek merci olarak mahkeme tespit edilmiştir. Bu tespitin amacı istisnai olarak düzenlenen sözlü vasiyetnamenin, Kanun'unun aradığı şartları taşıyıp taşımadığının başlangıçta kontrol edilmesidir. Bu sebeple,

olmadığı yönünde bir karar veremez. Diğer bir ifade ile sözlü vasiyetname, geçerli olmasa veya geç teslim edilse yine de mahkeme vasiyetnameyi kabul etmek zorundadır. Yargıtay da, sulh hâkiminin, sözlü vasiyetin Kanun'da öngörülen şartlar içinde yapılıp yapılmadığının geçerli olup olmadığını değerlendirme ve bu konuda karar verme yetkisinin olmadığını belirtmiştir⁴¹⁵.

Tanıklar, vasiyetnameyi mahkemeye teslim ederken mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun olağanüstü durum içerisinde son arzularını kendilerine açıkladıklarını beyan ederler (TMK m. 540/I, c. 2). Tanıklar tarafından yapılması gereken bu beyanın olmaması durumunda vasiyetnamenin iptali istenebilir⁴¹⁶. Tanıklar tarafından yapılan bu beyanın, tutanağa geçirilmesi Kanun'da belirtilmemiş olsa da doktrinde, tanıkların beyanının bir tutanakla tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁴¹⁷. Keza tanıklar tarafından yapılan beyanlar, sözlü vasiyetnamenin maddî şartlarına ilişkin olup, bu maddî şartların varlığı ya da yokluğu, sözlü vasiyetnamenin geçerliliği için büyük önem taşımaktadır⁴¹⁸.

Tanıkların, mirasbırakan tarafından kendilerine yüklenmiş olan belgeleme görevini yerine getirirken yararlanabilecekleri ikinci imkân Türk Medenî

Kanun'un aradığı şartları taşımayan sözlü vasiyetnameyi hâkim red edebilir. Bu görüş için bkz. **Oğuzman**, s. 129

⁴¹⁵ “Sözlü vasiyeti yazan tanıkların yazdıkları bu belgeyi alan sulh hâkiminin görevi tanıkların beyanlarını tesbit etmekten ibarettir (MK. 487). Sulh hâkiminin sözlü vasiyetin kanunda öngörülen şartlar içinde yapılıp yapılmadığının geçerli olup olmadığını değerlendirme ve bu konuda bir karar verme yetkisi yoktur. Ancak görevli mahkemede bir iptal davası açıldığı takdirde sözlü vasiyetin geçerliliği orada tartışılıp değerlendirilir. Bu bakımdan sözlü vasiyeti yazılı tutanak haline getiren tanıkların bu belgeyi sulh hâkimine tevdi etmeleri durumunda, hâkimin yapacağı iş, tanıkların yazılı hale getirdikleri belgeyi almak ve beyanlarını Medeni Kanun 487'ye göre tesbit etmekten ibarettir.” Yarg., 2. HD., T. 2.10.1997, E. 1997/8602, K. 1997/9946, E.T. 18.11.2007 (<http://www.kazanci.com>).

⁴¹⁶ **İmre**, s. 154; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 82; **İmre/Erman**, s. 100; **Escher** bu beyanının yapılmasını geçerlilik koşulu olarak görmüştür. **Escher**, s. 349; “...Miras bırakanın vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularının olağanüstü durum içinde kendilerine anlatıldığının tesbit edilmediği anlaşılmıştır. Bu bakımdan sözlü vasiyet kanunda öngörülen geçerlilik koşullarından yoksun bulunmaktadır. (TMK. m. 539 – 540) Açıklanan sebep ve gerekçelerle sözlü vasiyetin iptali gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır. ” Yarg., 2. HD., T. 12.07.2005, E. 2005/ 6053, K. 2005/11085, (**Gençcan**, s. 337).

⁴¹⁷ **Oğuzman**, s. 128; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 223; **Escher**, s. 349; **Koyuncu**, s. 103.

⁴¹⁸ **Koyuncu**, s. 103.

Kanunu'nun 540. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “Tanıklar, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup yukarıdaki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirebilirler.” şeklindedir. Buna göre, tanıklar, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurarak mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzularını olağanüstü durum içerisinde kendilerine anlattığını beyan ederek, mirasbırakanın son arzularını tutanağa geçirirler⁴¹⁹. Bu imkâna başvuran tanıklar, birlikte⁴²⁰ ve vakit geçirmeksizin mahkemeye başvururlar⁴²¹. Mahkeme, herhangi bir sulh veya asliye mahkemesi olabilir.

Vakit geçirmeksizin mahkemeye başvuran tanıklar, mirasbırakanın son arzularını hâkime bildirerek, mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzularını olağanüstü durum içerisinde kendilerine anlattığını beyan ederler⁴²². Bu beyanlar, hâkim tarafından tutanağa geçirilir. Daha sonra bu tutanak, tanıklar tarafından imzalanır⁴²³. Tutanağın en sonunda hâkimin imzası ve mahkemenin mührü bulunur⁴²⁴.

Türk Medenî Kanunu'nun 540. maddesinin üçüncü fıkrası ve Türk Medenî Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 37. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse, askerlik hizmetinde bulunuyorsa teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay;

⁴¹⁹ **Oğuzman**, s. 128; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 226; **Öztrak**, s. 42; **Escher**, s. 350; **Dural/Öz**, s. 97; **Öztan** Miras Hukuku, s. 221; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 92; **Göktürk**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 223.

⁴²⁰ “...Öte yandan tanıkların birlikte mahkemeye başvurmaları öngörülmüştür. Dosyadaki bu kanuni zorunluluğa uyduğu da anlaşılammıştır. Dilekçede çift imzanın bulunması herhâlde tanıkların birlikte başvurduğunun kabulünü de gerektirmez.” Yarg., 2.HD., T.11.1.1974, E. 8059, K.75, (**Şener**, Miras Hukuku II, s.196-197).

⁴²¹ **İmre**, s. 151; **İmre/Erman**, s. 99 **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137.

⁴²² **Oğuzman**, s. 128; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 226; **Öztrak**, s. 42; **Escher**, s. 350; **Dural/Öz**, s. 97; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 221; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 92; **Göktürk**, s. 66; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname s. 223.

⁴²³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 226; **Dural/Öz**, s. 97; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220.

⁴²⁴ **Koyuncu**, s. 104.

sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, baştabip, baştabip yoksa yardımcısı, onlarda yoksa nöbetçi tabip, bunlardan hiçbiri yoksa hastane müdürü; sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse, ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, otobüste kaptan şoför, uçakta pilot, gemide kaptan, trende kondüktör veya şef veya bunların yardımcıları, hâkim yerine geçer ve tevdi bunlara yapılabilir.

(iii) Sözlü Vasiyetnamenin Hükümden Düşmesi

Sözlü vasiyetname, olağanüstü hallerde yapılabildiği için mirasbırakan açısından olağanüstü durum ortadan kalkmış her şey normale dönmüş ve resmi veya el yazılı vasiyetname yapma imkânı da var ise, artık sözlü vasiyetnameye itibar edilmez⁴²⁵. Sözlü vasiyetnamenin geçici olmasının bir sonucu olarak kanun koyucu belli şartların gerçekleşmesi durumunda vasiyetnamenin hükümden düşeceğini belirtmiştir. Türk Medenî Kanunu'nun 541. maddesi, “*Mirasbırakan için sonradan diğer şekillerde vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşer.*” şeklindedir. Buna göre, sözlü vasiyetname, mirasbırakan için el yazılı veya resmî vasiyetname yapma imkânının doğduğu tarihten itibaren bir ay içerisinde Kanun gereğince hükümden düşer⁴²⁶. Sözlü vasiyetnamenin hükümden düşmesi için mirasbırakanın, vasiyetnameden rücu etmesine veya iptal davası açılmasına gerek yoktur⁴²⁷. Yargıtay, bu durumda vasiyetnamenin yok hükmünde olduğunu belirtmiştir⁴²⁸. Ancak vasiyetnamenin

⁴²⁵ Yıldırım, s. 223.

⁴²⁶ Gönensay/Birsen, s. 115; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 227; Köprülü, Miras Hukuku, s. 166; Oğuzman, s. 129; İmre, s. 154 – 155; İnan, Miras Hukuku, s. 126; İmre/Erman, s. 100; Hatemi, Miras Hukuku s. 105; Dural/Öz, s. 98; Serozan/Engin, s. 332; Ayiter, s. 55; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 93; İnan/Ertas/Albaş, s. 193; Öztan, Miras Hukuku, s. 221, s. 188; Aybay, Miras Hukuku, s. 40; Kayak, s.215 – 216; Yıldırım, Sözlü Vasiyetname, s. 223.

⁴²⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 227; Oğuzman, s. 129; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 93; İmre, s. 155; Escher, s. 352; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 85; İmre/Erman, s. 100-101; Kayak, s. 216; Gençcan, s. 343.

⁴²⁸ “... İstanbul 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 1998/178 esas, 1999/664 sayılı dosyasında vasiyetnamenin iptali davası geçerli bir sözlü vasiyetname bulunmadığı diğer bir deyişle sözlü vasiyetnamenin geçersiz olduğu gerekçesi ile reddedilmiştir. Bu durumda vasiyetname yoklukla malul olup, yoklukla malul vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi de gerekmez. Bu yön gözetilmeden ve kesinleşen 2. Asliye Hukuk Mahkemesi kararına yanlış yorum yapılarak hüküm tesisi doğru görülmemiştir.” Yarg., 2. HD., T. 30.10.2000, E. 2000/11031, K. 2000/13193, (Gençcan, s. 344).

hükümsüzlüğü için bir tespit davası açılabilir. Bu durumda, mahkemeden alınan karar yenilik doğurmaz⁴²⁹.

Durumun normalleşmesi, diğer bir ifade ile olağanüstü durumun ortadan kalkması üzerine mirasbırakana diğer vasiyetname türlerinden birini yapması için bir aylık süre tanınmıştır. Bu bir aylık sürede mirasbırakan, hareketsiz kalıp el yazılı veya resmî vasiyetname yapmaz ise, sözlü vasiyetname hükümsüz kalır. Bu bir aylık süre içerisinde mirasbırakan ölür veya ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybederse, artık vasiyetname yapma ehliyetini kaybedeceği için yapılan sözlü vasiyetname geçerliliğini korur⁴³⁰. Ancak mirasbırakan, ayırt etme gücünü geçici olarak kaybedip, ayırt etme gücünü yıllar sonra kazansa dahi, bu kazanma anından itibaren bir ay sonra sözlü vasiyetname hükümden düşer. Zira bu kişi için diğer şekillerde vasiyetname yapabilme imkânı ayırt etme gücünü kazandığı anda doğmuştur⁴³¹.

b) Miras Sözleşmesi

(1) Genel Olarak

Şekli anlamdaki ölüme bağlı tasarrufların bir başka çeşidi miras sözleşmesidir. Miras sözleşmesi, mirasbırakan ile mirasçısı ya da üçüncü kişi arasında yapılan ölüme bağlı bir tasarruftur⁴³². Miras sözleşmesi ile ya mirasbırakan kendi terekesi üzerinde bağlayıcı bir tasarrufta bulunur ya da karşı taraf, mirasbırakanın terekesi üzerinde ileride doğacak miras hukukuna ilişkin taleplerinden vazgeçer⁴³³. Miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan bunu yapanları karşılıklı olarak bağlar. Miras sözleşmesi yaparak ölüme bağlı

⁴²⁹ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 224.

⁴³⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 227; **Ayiter**, s. 55; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **İnan**, Miras Hukuku, s. 126; **İmre**, s. 155; **Dural/Öz**, 98; **İmre/Erman**, s. 101; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 193; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 221; **Kayak**, s. 216.

⁴³¹ **Koyuncu**, s. 118-119.

⁴³² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 128; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 17; **İnan**, Miras Hukuku, s. 133; **İmre**, s. 96; **Ayiter**, s. 96; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 137; **Dural/Öz**, s. 99; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 200; **İmre/Erman**, s. 56.

⁴³³ Mehmet **Demir**, “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, *Yargıtay Dergisi*, C. 20, S. 3, Temmuz 1994, s. 280; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 17.

tasarrufta bulunan kimse, daha sonra bu miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönemez⁴³⁴. Miras sözleşmesi ile mirasbırakanın terekesi yükümlülük altına girer. Miras sözleşmesi ile sözleşmenin karşı tarafı ancak mirasbırakanın ölümünden sonra hak kazanabilir⁴³⁵.

(2) *Miras Sözleşmesinin Şekli*

Miras sözleşmesinin Türk Medenî Kanunu'nun 545. maddesinin birinci fıkrası gereğince resmî vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir. Ancak miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan şekil yönünden resmî vasiyetnameye ile aralarında birtakım farklılıklar vardır⁴³⁶.

Türk Medenî Kanunu'nda okunarak ve imzalanarak (TMK m. 533-534) ve okunmaksızın ve imzalamaksızın (TMK m. 535) olmak üzere iki şekilde resmî vasiyetname yapılabileceği kabul edilmiştir. Miras sözleşmesinin düzenlenmesine ilişkin olarak Türk Medenî Kanunu'nun 545. maddesinde, sadece resmî vasiyetnameden söz edildiği için resmî vasiyetnamenin her iki türünde de miras sözleşmesi yapılabilir⁴³⁷.

Miras sözleşmesinin yapılması sırasında Kanun'un aradığı sıkı şekli şartları sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için geçerlidir. Karşı taraf, miras sözleşmesi ile herhangi bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyorsa, onun için Türk Medenî Kanunu m. 532 vd. hükümleri uygulanmayıp, genel hükümler uygulanır. Ancak her iki taraf da miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ise, resmî vasiyetnameye ilişkin sıkı şekil şartları her iki taraf için de uygulanır⁴³⁸.

⁴³⁴ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 24; **İmre**, s. 96-97; **Dural/Öz**, s. 100; **Öztañ**, Miras, Hukuku, s. 257; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 145; **İmre/Erman**, s. 57; **Aybay**, Miras Hukuku, s. 40; **Demir**, (Mehmet), s. 281

⁴³⁵ **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 257.

⁴³⁶ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 83; **Oğuzman**, s. 134; **Köprülü**, s. 167; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 227; **İnan**, Miras Hukuku, s. 133-135; **Dural/Öz**, s. 106; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 200-202; **Antalya**, Miras Hukuku, s.148; **Toplandı**, s. 98.

⁴³⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 84; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 148.

⁴³⁸ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 83; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134, **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Oğuzman**, s. 135-136; **Dural/Öz**, s. 106; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 201; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 259.

Türk Medenî Kanunu'nun 545. maddesinin ikinci fıkrası “*Sözleşmenin tarafları, arzularını resmî memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar.*” şeklindedir. Buna göre, miras sözleşmesinin tarafları aynı anda resmi memur önünde hazır bulunarak⁴³⁹, uygun irade beyanlarını aynı zamanda açıklarlar. Aynı zamanda ifadesinden, tarafların iradelerini birbiri ardına ve aralıksız olarak açıklamaları anlaşılmalıdır⁴⁴⁰. Taraflar, iradelerini herhangi bir şekilde sözlü, yazılı veya işaretle açıklayabilirler⁴⁴¹.

Miras sözleşmesinde bir taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunabileceği gibi, her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Eğer her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, her ikisinin de resmi memur önünde hazır bulunması ve iradelerini bizzat açıklaması gerekir. Ancak taraflardan sadece bir tanesi ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, sadece onun resmi memur önünde hazır bulunması ve iradesini bizzat açıklaması gerekir. Zira ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için kanunî ya da iradî temsil mümkün değildir⁴⁴². Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın bizzat resmi memur önünde hazır bulunmasına gerek olmayıp, bu kimse, bir başkası tarafından temsil edilebilir⁴⁴³. Bu bakımdan tam ehliyetli ve sınırlı ehliyetli kişiler, iradî temsilci tarafından temsil edilebileceği gibi, kanunî temsilci tarafından da temsil edilebilirler. Sınırlı ve tam ehliyetsizler, vesayet altında ise sulh ve asliye mahkemesinin onayı gerekir⁴⁴⁴. Sınırlı ehliyetsiz,

⁴³⁹ **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 259; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

⁴⁴⁰ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 88-89; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Gönensay/Birsan**, s. 121; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Oğuzman**, s. 134; **Eren**, İptal Davası, s. 85; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Dural/Öz**, s. 107-108; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

⁴⁴¹ **Eren**, İptal Davası, s. 86; **Gönensay/Birsan**, s. 121; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 260.

⁴⁴² **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

⁴⁴³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 68-69; **Dural/Öz**, s. 108; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

⁴⁴⁴ **Dural/Öz**, s. 108; Serap **Özbey**, *Olumlu Miras Sözleşmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Serap Helvacı) Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 75.

sağlararası bir borç altına giriyors, hem kendisinin hem de yasal temsilcisinin resmi memur önünde hazır bulunması gerekir⁴⁴⁵.

Mirasbırakan tarafından bildirilen beyanlar, resmi memur tarafından yazılır veya yazdırılır (TMK m. 533/I). Daha sonra miras sözleşmesi, okunması için taraflara verilir. Ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf, okuma yazma bilmiyor ise, sözleşme metni, resmi memur tarafından ona okunur⁴⁴⁶. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın sözleşme metnini nasıl öğrendiğinin bir önemi yoktur. Diğer bir ifade ile miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın, sözleşme metnini bizzat okumasına gerek olmayıp, onun yerine sözleşme metnini resmi memur veya üçüncü bir kişi okuyabilir⁴⁴⁷. Her iki taraf da miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ve okuma yazma biliyor ise, her ikisi de miras sözleşmesini okumak zorundadır⁴⁴⁸.

Sözleşme metni, bizzat mirasbırakan veya resmi memur tarafından okunduktan sonra her iki tarafta sözleşmeyi resmi memur ve iki tanığın önünde imzalar (TMK m. 545/II). Bu durum geçerlilik şartıdır⁴⁴⁹. Her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ve okuma yazma biliyorsa, imzalarını bizzat ve kendi el yazıları ile atmaları gerekir⁴⁵⁰. Miras sözleşmesinin okunmadan ve imzalanmadan düzenlendiği durumlarda mirasbırakanın imzasının yerine Türk Medenî Kanunu'nun 535. maddesindeki kurallar uygulanarak tanıklar tarafından şerh konulur⁴⁵¹. Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf,

⁴⁴⁵ **Dural Öz**, s. 108.

⁴⁴⁶ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 260; **Dural/Öz**, s. 108.

⁴⁴⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 90; **Oğuzman**, s. 135; **Dural/Öz**, s. 108; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 260.

⁴⁴⁸ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 90.

⁴⁴⁹ **Öztan**, Miras Hukuku, 260.

⁴⁵⁰ **Dural** Miras Sözleşmeleri, s. 90-91; **Oğuzman**, s. 135; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural/Öz**, s. 108; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

⁴⁵¹ **Eren**, İptal Davası, s. 85; **Dural** Miras Sözleşmeleri, s. 90 **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural/Öz**, s. 105; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

Türk Borçlar Kanunu'nun 15 vd. maddelerine⁴⁵² göre imza atabilir. Çünkü miras sözleşmesinin yapılmasında resmî vasiyetnameye ilişkin şekil kuralları sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa uygulanıp, karşı taraf ise şekil açısından genel kurallara tabi olmaktadır⁴⁵³. Böylece imza atamayan bir kişi de ölüme bağlı tasarruf da bulunmayan taraf olarak miras sözleşmesi yapabilir⁴⁵⁴. Tarafların, miras sözleşmesini imzalamalarından sonra resmi memur, tarih atıp miras sözleşmesini imzalar⁴⁵⁵.

Resmi memur, miras sözleşmesine tarih atıp imzalandıktan sonra tarafların metni okuduklarını ve son arzularına uygun olduğunu tanıklar önünde beyan etmeleri gerekir⁴⁵⁶. Ancak miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın, böyle bir beyanda bulunmasına gerek yoktur. Zira onun, sözleşmeyi tanıklar önünde imzalaması beyan yerine geçer. Bu durum, miras sözleşmesinin onun beyanına uygun olduğunu gösterir⁴⁵⁷. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf, okuma yazma bilmiyorsa, bu durumda sözleşme, resmi memur tarafından tanıkların huzurundan mirasbırakana okunur ve mirasbırakan da okunan bu metnin son arzularına uygun olduğunu tanıkların önünde resmi memura beyan

⁴⁵² TBK m. 15, “*İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır. Usulüne göre onaylanmadıkça veya imza ettikleri sırada metnin içeriğini bildikleri ispat edilmedikçe, görme engellilerin imzaları onları bağlamaz.*” TBK, m. 16, “*İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler.*” şeklindedir.

⁴⁵³ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 91; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228, dn. 3; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Oğuzman**, s. 135; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural/Öz**, s. 108; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 201 **Özcan**, Miras Sözleşmeleri, s. 260; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 148.

⁴⁵⁴ **Oğuzman**, s. 135; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 168; **Dural** Miras Sözleşmeleri, s. 91; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 201.

⁴⁵⁵ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 168; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 93; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 201; **Dural/Öz**, s. 108; **Özcan**, Miras Hukuku, s. 260.

⁴⁵⁶ **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 93; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 168; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 201; **Özcan**, Miras Hukuku, s. 260; **Dural/Öz**, s. 108.

⁴⁵⁷ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 93; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Dural/Öz**, s. 108.

eder. Bu aşamadan sonra tanıklar, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişiyi miras sözleşmesi yapmaya ehil gördüklerini ve irade beyanlarının huzurlarında yapıldığını şerh vererek, miras sözleşmesini imzalarlar. Okuma yazma bilmeyen kişiler için tanıklar, sözleşme metninin resmi memur tarafından huzurlarında okunduğunu da yazmaları gerekir⁴⁵⁸. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf için tanıkların şerh vermelerine gerek yoktur. Ancak miras sözleşmesi ile her iki taraf ta ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, tanıkların, her ikisi için de şerh vermeleri gerekir⁴⁵⁹.

Miras sözleşmesini düzenleyen resmi memurun, sözleşmenin aslının saklamasına ilişkin Türk Medenî Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde, resmi memurun, miras sözleşmesinin aslını saklamasının zorunlu olmadığı ifade edilmektedir⁴⁶⁰. Ancak miras sözleşmesini düzenleyen resmi memur noter ise, Noterlik Kanunu'nun 84. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca sözleşmenin aslını saklamakla yükümlüdür. Fakat noterin, aslını saklamaması sözleşmenin geçerliliğini etkilemez⁴⁶¹.

(3) *Miras Sözleşmesinin Çeşitleri*

Miras sözleşmelerinin çeşitli şekillerde sınıflandırılması mümkündür. Miras sözleşmesi içeriğine göre olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılır. Esas itibariyle Türk Medenî Kanunu'nda miras sözleşmesi olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı şekilde düzenlenmiştir⁴⁶². Taraflardan birinin veya her ikisinin terekesi üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunup bulunmamasına göre miras sözleşmesi, bir taraflı ve iki taraflı olarak ikiye ayrılır.⁴⁶³ Lehine ölüme bağlı

⁴⁵⁸ **Oğuzman**, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 260-261.

⁴⁵⁹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 94; **İnan**, Miras Hukuku, s. 135; **Dural/Öz**, s. 108-109; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 202.

⁴⁶⁰ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 95; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 230; **Eren**, İptal Davası, s. 86; **İnan**, Miras Hukuku, s. 135; **Dural/Öz**, s. 109; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 202; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 261.

⁴⁶¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 230; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 95; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 202; **Dural/Öz**, s. 109; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 261.

⁴⁶² **Turan**, s. 18.

⁴⁶³ **İmre**, s. 277; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 44; **Dural/Öz**, s. 101; **İmre/Erman**, s. 185.

tasarrufta bulunulan kişinin sağlararası bir borç altına girip girmemesine göre miras sözleşmesi, ivazlı ve ivazsız olarak ayrıma tabi tutulabilir⁴⁶⁴.

(a) Olumlu Miras Sözleşmesi-Olumsuz Miras Sözleşmesi (Mirastan Feragat Sözleşmesi)

(i) Olumlu Miras Sözleşmesi

Mirasbırakanın, mirasçısı veya üçüncü kişi yararına terekesine ilişkin ölüme bağlı tasarrufları içeren sözleşmeye olumlu miras sözleşmesi denileceği doktrinde belirtilmektedir⁴⁶⁵. Olumlu miras sözleşmesi, Türk Medenî Kanunu'nun 527. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*” şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, sözleşmenin karşı tarafını terekesinin tamamı ya da belirli bir kısmı için mirasçı atayabileceği gibi, sözleşmenin karşı tarafına terekesindeki bir malı da bırakabilir. Ayrıca mirasbırakan, karşı taraf ile yaptığı miras sözleşmesi ile bir üçüncü kişiyi de mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atayabilir⁴⁶⁶. Miras sözleşmesi ile mirasçı atama veya belirli mal bırakma dışında da ölüme bağlı tasarruflar yapılabilir⁴⁶⁷. Bu anlamda miras sözleşmesi ile yükleme, koşul koyulabileceği gibi, vasiyeti yerine getirme görevlisi da atanabilir⁴⁶⁸.

⁴⁶⁴ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 48; Dural/Öz, s. 101-102.

⁴⁶⁵ Oğuzman, s. 130; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 30, 137; Dural/Öz, s. 96; Öztan, Miras Hukuku, s. 258; Gençcan, s. 413; İşgüzar, s. 49; İnan/Ertas/Albaş, s. 200; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 137; Ayiter, s. 88; Kocayusufpaşaoğlu, s. 128; Antalya, Miras Hukuku, s. 145; Turan, s. 19; şener, Miras Hukuku II, s. 325. Koyuncu, s. 19.

⁴⁶⁶ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 30-31; Oğuzman, s. 130; İmre, s.280; İnan/Ertas/Albaş, s. 256; İmre/Erman, s. 181; Öztan, Miras Hukuku, s. 261-262.

⁴⁶⁷ İmre, s. 277; Oğuzman, s. 138; İnan, Miras Hukuku, s. 175; Ayiter, s. 89; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 109; şener, Miras Hukuku II, s. 321; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 138; İmre/Erman, s. 184; Antalya, Miras Hukuku, s. 183; Dural/Öz, s. 137; Aybay, Miras Hukuku, s. 44; İnan/Ertas/Albaş, s. 256; Gençcan, s. 378; Turan, s. 25.

⁴⁶⁸ İnan, Miras Hukuku, s.175; İmre, s. 277; Oğuzman, s. 138; şener, Miras Hukuku, s. 321; İmre/Erman, s. 184; Antalya, Miras Hukuku, s. 183; Dural/Öz, s. 137; İnan/Ertas/Albaş, s. 256.

(ii) *Olumsuz Miras Sözleşmesi (Mirastan Feragat Sözleşmesi)*

Olumsuz miras sözleşmesi, diğer bir ifade ile mirastan feragat sözleşmesi⁴⁶⁹, Türk Medenî Kanunu'nun 528. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.*” şeklindedir. Buna göre, mirastan feragat sözleşmesi, kanunen veya atanmış mirasçının ya da vasiyet alacaklısının, ileride mirasbırakanın terekesinden kendi lehine doğacak olan haklarından bir ivaz olarak veya ivaz almaksızın vazgeçmesi konusunda mirasbırakan ile yaptığı anlaşmadır⁴⁷⁰. Mirastan feragat sözleşmesini ileride daha detaylı inceleyeceğimiz için bu kadar açıklama ile yetiniyoruz.

(b) *Tek Taraflı Miras Sözleşmesi-İki Taraflı Miras Sözleşmesi*

(i) *Tek Taraflı Miras Sözleşmesi*

Taraflardan sadece birisinin ölüme bağlı tasarrufta bulunup diğer tarafın ya mirasbırakanın irade açıklamasını kabul ettiği ya da sağlararası borç altına girdiği miras sözleşmesi, tek taraflı miras sözleşmesi olarak adlandırılır⁴⁷¹.

(ii) *İki Taraflı Miras Sözleşmesi*

Her iki tarafın da terekesi üzerinde bağlayıcı olarak tasarrufta bulunduğu miras sözleşmelerine iki taraflı miras sözleşmeleri denir. İki taraflı miras sözleşmelerinde her iki tarafın da bağlayıcı olarak ölüme bağlı tasarrufta bulunması dikkat edilmesi gereken bir husustur⁴⁷². Örneğin, mirasbırakanlardan birisinin diğer mirasbırakanı kendisi için mirasçı atadığı miras sözleşmesinde, diğer mirasbırakan da kendi terekesi için bir vasiyet yerine getirme görevlisi atar ise, burada iki taraflı

⁴⁶⁹ Mirastan feragat sözleşmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. O. Gökhan **Antalya**, *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999, s. 17 vd.; Seher Serap **Dinçer**, *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, (Danışman: Doç. Dr. Baki İlkay Engin), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 2. vd.

⁴⁷⁰ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 28-29; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 43; **Oğuzman**, s. 132; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 300-301; **İnan**, Miras Hukuku, s. 179; **İmre**, s. 299; **Ayiter/Kılıçoğlu**, 147; **Dural/Öz**, s. 101; **İmre/Erman**, s. 196; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 271; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 260; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 228.

⁴⁷¹ **Oğuzman**, s. 133; **İmre**, s. 277; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 44; **İmre/Erman**, s. 185; **Dural/Öz**, s. 101; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 227; **Demir**, (Mehmet), s. 282-283.

⁴⁷² **İmre**, s. 278; **Oğuzman**, s. 133; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 44; **İmre/Erman**, s. 185; **Dural/Öz**, s. 101; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 227; **Demir**, (Mehmet), s. 283.

miras sözleşmesi söz konusu değildir. Çünkü diğer mirasbırakan, vasiyeti yerine getirme görevlisi atayarak bağlayıcı olmayan bir ölüme bağlı tasarruf yapmıştır⁴⁷³.

İki taraflı miras sözleşmesinde, taraflar yalnızca birbiri lehine değil, üçüncü bir kişi lehine de ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Ancak üçüncü kişi lehine yapılan ölüme bağlı tasarrufun bağlayıcı olması gerekir⁴⁷⁴.

(c) İvazlı Miras Sözleşmesi- İvazsız Miras Sözleşmesi

(i) İvazlı Miras Sözleşmesi

İvazlı miras sözleşmelerinde mirasbırakan, ölüme bağlı bir tasarrufta bulunurken, sözleşmenin karşı tarafı ya sağlararası bir borç altına girmekte ya da mirasbırakan lehine bir şey yapma borcu üstlenmektedir⁴⁷⁵. İvazlı miras sözleşmesinde bir karşı edim elde edilse bile, bu durum karma bir hukuki işlem niteliği taşımaz. Miras sözleşmesi, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm doğuracağı için, sözleşme bir ölüme bağlı tasarruf olarak kalır⁴⁷⁶.

(ii) İvazsız Miras Sözleşmesi

İvazsız miras sözleşmesinde, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunurken sözleşmenin karşı tarafı herhangi bir sağlararası borç altına girmeyip, sadece lehine yapılan tasarrufu kabul etmektedir⁴⁷⁷.

B. Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar

1. Genel Olarak

Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflardan mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarının doğurmasını istediği son arzuları anlaşılır.

⁴⁷³ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 45; Dural/Öz, s. 101.

⁴⁷⁴ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 45; Dural/Öz, s. 101.

⁴⁷⁵ Oğuzman, s. 133; İmre, s. 279; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 50; Serozan, Sağlararası İşlem, s. 101; Dural/Öz, s. 102; Antalya, Miras Hukuku, s. 227; Öztan, Miras Hukuku, s. 263; İmre/Erman, s. 186; Turan, s. 20.

⁴⁷⁶ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 50.

⁴⁷⁷ İmre, s. 229; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 49; Oğuzman, s. 133; Dural/Öz, s. 101; Öztan, Miras Hukuku, s. 263; Antalya, Miras Hukuku, s. 227; İmre/Erman, s. 186.

Vasiyetnamelerin ve miras sözleşmelerinin konusunu maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar oluşturur⁴⁷⁸.

Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflardan bazıları doğrudan doğruya miras hukuku ile ilgili iken, bazıları da miras hukuku ile ilgili olmayıp mirasbırakanın ölümünden sonra yerine getirilmesini istediği emirlerini içerir⁴⁷⁹. Miras hukuku ile ilgili olan maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, Türk Medenî Kanunu'nun 514 ile 530. maddeleri arasında belirtilmiştir. Bu açıdan mirasçı atama, belirli mal bırakma, yükleme, şarta bağlı tasarruflar, yedek ve art mirasçı atama, vakıf kurma, mirastan feragat sözleşmesi yapma gibi tasarruflar miras hukukuna ilişkin tasarruflardır. Ancak miras hukuku ile doğrudan doğruya ilgili olan maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar bundan ibaret değildir. Bu anlamda TMK m. 510 ve 513'te düzenlenen mirasçılıktan çıkarma ve TMK m. 550'de düzenlenen vasiyeti yerine getirme görevlisi atama da miras hukuku ile doğrudan ilgili olan maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflardır.

Miras hukuku ile ilgili olmayan maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar daha çok aile, kişiler ve borçlar hukuku ile ilgilidir. Evlilik dışı çocuğun tanınması, cenaze törenine ilişkin arzular, miras hukuku ile ilgili olmayan maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflardandır⁴⁸⁰.

2. Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf Türleri

Miras hukuku ile doğrudan doğruya ilgili olan maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir kısmı sadece vasiyetname ile bir kısmı sadece miras sözleşmesi ile yapılabilir. Bunların dışındaki maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, hem

⁴⁷⁸ Eren, İptal Davası, s. 6; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 255; İnan, Miras Hukuku, s. 95; İmre, s. 57; Dural/Öz, s. 55; İnan/Ertas/Albaş, s. 163; İmre/Erman, s. 57; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 142; Öztan, Miras Hukuku, s. 293.

⁴⁷⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 255; İnan, Miras Hukuku, s. 141; Oğuzman, s. 137; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 142; Antalya, Miras Hukuku, s. 183-184; Öztan, Miras Hukuku, s. 294-295; Dural/Öz, s. 137-138; İnan/Ertas/Albaş, s. 208; Serozan/Engin, s. 358; Turan, s. 23.

⁴⁸⁰ Eren, İptal Davası, s. 7; İnan, Miras Hukuku, s. 142; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 256; Dural/Öz, s. 138; İnan/Ertas/Albaş, s. 208; Antalya, Miras Hukuku, s. 184; Öztan, Miras Hukuku, s. 295.

vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabilirler. Maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufları bu ayırım dikkate alarak inceleyeceğiz.

a) Sadece Vasiyetname İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar

Maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir kısmının sadece vasiyetname ile yapılabileceği kabul edilmiştir. Yalnızca vasiyetname ile yapılabilecek maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, vakıf kurmak ve vasiyet yerine getirme görevlisi atamaktır⁴⁸¹.

Sadece vasiyetname ile yapılabilen maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların miras sözleşmesi ile yapılıp yapılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Konuyu sadece vakıf kurma ve vasiyeti yerine getirme görevlisi atama açısından ele alan bir görüş, sadece vasiyetname ile yapılabilen maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların miras sözleşmesi ile yapılamayacağını belirtmektedir⁴⁸². Doktrinde baskın olan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, sadece vasiyetname ile yapılabilen maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların, miras sözleşmesi ile yapılmasına bir engel yoktur. Çünkü miras sözleşmesi, vasiyetname için aranan şekil şartını yerine getirmektedir. Ancak bu tasarruflar, miras sözleşmesinin bağlayıcı olmayan içeriğini teşkil etmesi sebebiyle mirasbırakan, ölünceye kadar tek taraflı olarak bu tasarrufları geri alabilir⁴⁸³.

(1) Vakıf Kurma

Vakıf, belirli bir amaca özgülenmiş tüzel kişiliği olan mal topluluğudur⁴⁸⁴. Vakıf kurma ise, bir malın belirli bir amaca özgülenmesi için yapılan irade

⁴⁸¹ İnan/Ertuş/Albaş, s. 242; Serozan/Engin, s. 359; Gençcan, s. 364.

⁴⁸² Gönensay/Birsen, s. 159 vd.; İnan, Miras Hukuku, s. 143; İnan/Ertuş/Albaş, s. 209.

⁴⁸³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 258; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 110; İmre, s. 277; Eren, İptal Davası, s. 8; Köprülü, Miras Hukuku, s. 198; Öztrak, s. 67 Dural/Öz, s. 141; Antalya, Miras Hukuku, s. 216; Öztan, Miras Hukuku, s. 293; İmre/Erman, s. 184; Aybay, Miras Hukuku, s. 44.

⁴⁸⁴ Kemal Oğuzman/Özer Selici/Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 14.bs., İstanbul 2016, s. 366-367; Oğuzman, s. 157-158; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 128; Öztan, Miras Hukuku, s. 337.

açıklamasıdır⁴⁸⁵. Vakıf kurma iradesinin nasıl açıklanacağı Türk Medenî Kanunu'nun 102. maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu hüküm gereğince vakıf kurma iradesi resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanabilir. Vakıf kurma iradesinin ölüme bağlı tasarrufla açıklanabileceği TMK'nın 102. maddesine paralel bir şekilde TMK m. 526'da da belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir.*” şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, kanunî mirasçılarının saklı paylarını ihlal etmemek koşuluyla tasarruf oranının tümü ile vakıf kurabilir⁴⁸⁶. Mirasbırakan, vakıf kurma iradesini açık bir şekilde ifade ederek, vakfın amacını ve vakfa özgülenen malvarlıklarını tek tek belirtmelidir⁴⁸⁷.

Türk Medenî Kanunu'nun 526. maddesinin ikinci fıkrası, “*Vakıf, ancak kanun hükümlerine uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanır.*” şeklindedir. Buna göre, ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakıfların, tüzel kişilik kazanmasında özel bir düzenleme getirilmemiştir. Ölüme bağlı tasarruf ile kurulan vakıf, mirasbırakanın ölümü ile değil, mirasbırakanın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesindeki sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır⁴⁸⁸. Vakfın, tescilini kimlerin isteyebileceği TMK'nın 102. maddesinin üçüncü fıkrasında ve Türk Medenî Kanunu'na Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzüğün 5. maddesinde belirtilmiştir⁴⁸⁹. Buna göre,

⁴⁸⁵ **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 158; **Turan**, s. 24.

⁴⁸⁶ **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 338.

⁴⁸⁷ **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 158; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 338.

⁴⁸⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 285; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 128; **Dural/Öz**, s. 169; **İmre/Erman**, s. 167; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 216; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 243; **Serozan/Engin**, s. 396.

⁴⁸⁹ TMK'nın 102. maddesinin üçüncü fıkrası, “*Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufla dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğüne re'sen yapılır.*” şeklindedir. Türk Medenî Kanun'una Göre Kurulan Vakıflar Hakkındaki Tüzüğün 5. Maddesinin üçüncü fıkrası, “*Vasiyet yoluyla kurulan vakıflarda vakfedenin mirasçısı veya vakfeden tarafından mirası resmen idare etmekle görevlendirilmiş kişi, tescil talebinde bulunabilir. Vasiyetnamenin açılması tarihinden itibaren üç ay içinde bunlar tarafından tescil talebinde bulunulmamış ise vakfın tescili hususundaki başvurma Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.*” şeklindedir.

mirasbırakanın mirasçuları, vakfeden tarafından mirası resmen idare etmekle görevlendirilmiş kişi⁴⁹⁰ ve Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakfın tescilini isteyebilir⁴⁹¹.

Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın, kendisine özgülenen malları ne zaman kazanacağı hususunda ceninin mirasçılığına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı doktrinde kabul etmektedir. Buna göre, nasıl cenin sağ doğmak koşuluyla mirasçı oluyorsa (TMK m. 582/I), vakıflar da, tüzel kişilik kazanmalarıyla birlikte geçmişe etkili olarak, mirasın açıldığı andan itibaren kendisine özgülenen malvarlığı üzerinde hak sahibi olurlar⁴⁹².

(2) Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi Atama

Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflardan bir diğeri olan vasiyeti yerine getirme görevlisi⁴⁹³ atama tasarrufu Türk Medenî Kanunu'nun 550 ile 556. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 550. maddesinin birinci fıkrası, “*Mirasbırakan, vasiyetnameyle bir veya birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabilir.*” şeklindedir. Buna göre, vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda açıkladığı son arzuları yerine getirmek, vasiyet hükümlerini icra etmek vb. işlemlerde bulunmak amacıyla mirasbırakan tarafından atanan kişi veya kişilerdir⁴⁹⁴. Mirasbırakan, tam fiil ehliyetine sahip olan herkesi vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atayabilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasçılardan birisi olabileceği gibi, bir üçüncü kişi de olabilir. Ancak

⁴⁹⁰ Bu kişi, mirasbırakan tarafından atanmış vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak anlaşılmalıdır. **Dural/Öz**, s. 169.

⁴⁹¹ **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 338-339.

⁴⁹² Ahmet **İşeri**, *Türk Medenî Kanun'una Göre Vakıf*, Ankara 1968, s. 114; **İmre**, s. 245; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 286; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 202-203; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 128; **Dural/Öz**, s. 170; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 243; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 338; **İmre/Erman**, s. 167; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 159; **Serozan/Engin**, s. 396; karşı görüş, **Oğuzman**, s. 160.

⁴⁹³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Köksal **Kocağa**, *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, Ankara 2006, s. 45 vd.; Cem **Akbıyık**, *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, İstanbul 2012, s. 4 vd.

⁴⁹⁴ Fikret **Güvenç**, “Vasiyeti Tenfiz Memuru”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 44, 1970, s. 867; **Oğuzman**, s. 160; **İnan**, Miras Hukuku, s. 170; **İmre**, s. 248; **Dural/Öz**, s. 185; **İmre/Erman**, s. 168; **Serozan/Engin**, s. 413-414; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 245; **Akbıyık**, s. 4; **Kocağa**, s. 47; Köksal **Kocağa**, “Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Hukuki Niteliği”, *GÜHFD*, C. 6, S. 1-2, Haziran-Aralık 2002, s. 58-59.

hâkimler ve savcılar, Türk Cumhuriyeti Anayasası'nın 140. maddesi gereğince vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanamazlar⁴⁹⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 550. maddesinin ikinci fıkrası, "*Vasiyeti yerine getirme görevlisinin, göreve başladığı sırada fiil ehliyetine sahip olması gerekir.*" şeklindedir. Buna göre, vasiyeti yerine getirme görevlisi, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda değil, göreve başladığı anda fiil ehliyetine sahip olmalıdır⁴⁹⁶. Ancak göreve başladığı sırada fiil ehliyetine sahip olan vasiyeti yerine getirme görevlisi, sonradan bu ehliyetini kaybeder ise görevine devam edemez. Diğer bir ifade ile vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevi süresince fiil ehliyetine sahip olmalıdır⁴⁹⁷. Burada belirtilen fiil ehliyetinden tam fiil ehliyeti anlaşılmalıdır. Göreve başladığı sırada sınırlı ehliyetsiz olan bir kişi vasiyeti yerine getirme görevlisi olamaz⁴⁹⁸.

Türk Medenî Kanunu'nun 550. maddesinin üçüncü fıkrası, "*Vasiyeti yerine getirme görevlisine sulh hâkimi tarafından bu görevi bildirilir; bildirim tarihinden başlayarak onbeş gün içinde kabul edilmediği sulh hâkimine bildirilmezse, görev kabul edilmiş sayılır.*" şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan tarafından atanan vasiyeti yerine getirme görevlisinin bu görevi kabul etme zorunluluğu yoktur. Ancak vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanan kişiye sulh hukuk mahkemesi tarafından bu göreve atandığı bildirilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanan kişi, bu bildirim tarihinden başlayarak on beş gün içerisinde görevi kabul ettiğini sulh hukuk mahkemesine bildirmede görevi kabul etmiş sayılır. Kabul, açık bir irade beyanıyla yapılabileceği gibi, bazı hallerde örtülü olarak yapılabilir. Örneğin, on beş günlük süre dolmadan ve kabul cevabını bildirmeden vasiyeti yerine getirme görevlisi, göreve başlarsa bu işi kabul ettiği anlaşılır⁴⁹⁹.

⁴⁹⁵ **İmre**, s. 248; **Dural/Öz**, s. 186; **Öztan**, Miras Hukuku, 340; **İmre/Erman**, s. 168; **Kocağa**, s. 57, 60.

⁴⁹⁶ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 340; **Dural/Öz**, s. 184; **Kocağa**, s. 58; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 218.

⁴⁹⁷ **Kılıçoğlu**, Yenilikler, s. 307; **Kocağa**, s. 58.

⁴⁹⁸ **Dural/Öz**, s. 185; **Kocağa**, s. 58 ve dn. 4'te belirtilen yazarlar.

⁴⁹⁹ **Güvenç**, Vasiyeti Tenfiz Memuru, s. 870; **Kocağa**, s. 77; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 343; **Kocağa**, Hukuki Nitelik, s. 62.

Görevi kabul eden vasiyeti yerine getirme görevlisi, Türk Medenî Kanunu'nun 532. maddesinin birinci fıkrası gereğince mirasbırakan, tasarrufunda aksini öngörmemiş veya sınırlı bir görev vermemiş ise mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi için gerekli bütün işlemleri yapmakla görevli ve yetkilidir. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin görev ve yetkilerinin neler olduğu öncelikle mirasbırakan tarafından belirlenir⁵⁰⁰. Diğer bir ifade ile vasiyeti yerine getirme görevlisinin görev ve yetkilerini belirleme yetkisi mirasbırakanın tekelindedir⁵⁰¹. Mirasbırakan, vasiyeti yerine getirme görevlisinin yetkilerini istediği oranda sınırlayabileceği gibi, kurumun amacının sınırlarının dışına çıkmamak üzere genişletebilir. Ancak mirasbırakan, emredici hükümlere ve saklı pay kurallarına aykırı bir düzenleme yapamaz⁵⁰².

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufta vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevlerini belirtmemişse, vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasbırakanın son arzularını yerine getirmek için gerekli olan bütün iş ve işlemleri yapar⁵⁰³. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, bu yetkileri doğrudan kendi adına fakat mirasbırakanın yararına kullanır. Diğer bir ifade ile vasiyeti yerine getirme görevlisinin tereke üzerinde sahip olduğu yetkiler ölçüsünde mirasçılarının yetkileri sona erer⁵⁰⁴.

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin sahip olduğu yetkiler, Türk Medenî Kanunu'nun 552. maddesinin ikinci fıkrasında örnek olarak sayılmıştır. Buna göre, vasiyeti yerine getirme görevlisi, göreve başladıktan sonra gecikmeksizin terekedeki malların, hakların ve borçların listesini imkân varsa mirasçılarının da hazır bulunmalarını sağlayarak düzenler (TMK m. 552/II, b. 1). Ayrıca vasiyeti yerine

⁵⁰⁰ **Oğuzman**, s. 161; **İnan**, Miras Hukuku, s. 173; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 220; **Dural/Öz**, s. 89; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 249; **Kocağa**, s. 118; **Akbıyık**, s. 67; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 343.

⁵⁰¹ **Kocağa**, s. 118 ve dn. 5'te belirtilen yazarlar.

⁵⁰² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 300; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 204; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 129; **Oğuzman**, s. 162; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 220; **Dural/Öz**, s. 189; **İmre/Erman**, s. 172-173.

⁵⁰³ **Dural/Öz**, s. 189; **Kocağa**, s. 118; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 249; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 345-346.

⁵⁰⁴ **Kocağa**, s. 118.

getirme görevlisi, terekeyi yönetecek, yönetimin gerektirdiği ölçüde tereke mallarının zilyetliğinin kendisine devrini isteyecek (TMK m. 552/II, b. 2); tereke alacaklarını tahsil edecek ve borçlarını ödeyecek (TMK m. 552/II, b. 3); varsa mirasbırakanın vasiyetlerini yerine getirecek (TMK m. 552/II, b. 4); mirasçılarının terekeyi paylaşmasını sağlamak amacıyla plan yapacaktır (TMK m. 552/II, b. 5). Vasiyeti yerine getirme görevlisi, ayrıca tereke ile ilgili dava ve takiplerde miras ortaklığını temsil edecek, mirasçılar tarafından açılan davalarda görevi ile ilgili olanlara müdahil olacak (TMK m. 552/II, b. 6); açtığı ve aleyhine açılan davalar ile yapılan takipleri mirasçılara bildirecektir (TMK m. 552/II, b. 7).

Türk Medenî Kanunu'nun 553. maddesinde de vasiyeti yerine getirme görevlisinin yetkisine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, vasiyeti yerine getirme görevlisi, terekeye dâhil malların devri ve bunlar üzerinde sınırlı aynı hak kurulması vb. işlemleri mirasbırakan tarafından taahhüt edilmedikçe, sulh hâkiminden yetki alarak yapabilir. Bu durumda sulh hâkimi, olanak bulursa mirasçıları dinleyerek vasiyeti yerine getirme görevlisine bu yetkiyi verir⁵⁰⁵.

b) Sadece Miras Sözleşmesi İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruf

Sadece miras sözleşmesi ile yapılabilen maddî anlamda ölüme bağlı tasarruf mirastan feragat sözleşmesidir⁵⁰⁶. Doktrinde ölünceye kadar bakma sözleşmesi ve tenfizi ölüme bağlı bağışlamaların da sadece miras sözleşmesi ile yapılabileceğini kabul eden yazarlar vardır⁵⁰⁷.

(1) Mirastan Feragat Sözleşmesi

Mirastan feragat sözleşmesi, Türk Medenî Kanunu'nun 528 ile 530. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 528. maddesinin birinci fıkrası

⁵⁰⁵ H. Tolunay Ozanemre **Yayla**, "Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Ölümü Bağlı Tasarrufun İptali Davası Açması", *Prof. Dr. Erzan Erzurumluoğlu Armağanı*, Ankara 2012, s. 844.

⁵⁰⁶ **Gönensay/Birsen**, s. 166; **İnan**, Miras Hukuku, s. 180; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 147; **Oğuzman**, s. 165; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 214; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 257; **Eren**, İptal Davası, s. 9; **Dural/Öz**, s. 139; **Antalya Feragat Sözleşmesi**, s. 85; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 261; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 160.

⁵⁰⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 9; **Dural/Öz**, s. 140.

“Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.” şeklindedir. Buna göre, mirastan feragat sözleşmesi, kanunen veya atanmış mirasçının ya da vasiyet alacaklısının ileride mirasbırakanın terekesinden kendi lehine doğacak olan haklarından bir ivaz olarak veya ivaz almaksızın vazgeçmesi konusunda mirasbırakan ile yaptığı anlaşmadır⁵⁰⁸.

Mirastan feragat sözleşmesinde feragat eden, gelecekte kazanabileceği miras hakkından sağlararası bir tasarrufla vazgeçerken mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarda bulunmamaktadır⁵⁰⁹. Feragat eden, miras payının tamamından feragat edebileceği gibi, bir kısmından da feragat edebilir⁵¹⁰. Feragat eden, miras payının tamamından feragat etmiş ise mirasçılık sıfatını kaybeder⁵¹¹. Mirasçılık sıfatını kaybeden feragat eden, terekenin borçlarından da sorumlu olmaz⁵¹². Feragat eden, miras payından kısmen feragat etmişse, mirasçılık sıfatını kaybetmeyip sadece miras payı azalır⁵¹³. Saklı paylı mirasçılar, sadece saklı paylarından da feragat edebilir. Bu durumda mirasbırakan, feragat edenin saklı payı üzerinde serbestçe tasarruf edebilir. Ancak mirasbırakan, feragat eden mirasçısının saklı payı üzerinde herhangi bir tasarrufla bulunmamış ise, feragat eden mirasçının, mirasçılığı devam eder⁵¹⁴.

⁵⁰⁸ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 28-29; **Hakan Albaş**, “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, 2007, s. 535; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 43; **Oğuzman**, s. 132; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 300-301; **İnan**, Miras Hukuku, s. 179; **İmre**, s. 299; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 147; **Dural/Öz**, s. 101; **İmre/Erman**, s. 196; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 271; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 260; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 228.

⁵⁰⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 230.

⁵¹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 301; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 148; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 216; **İnan**, Miras Hukuku, s. 181; **İmre**, s. 304; **Dural/Öz**, s. 196; **Serozan/Engin**, s. 407; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 261; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 121; **İmre/Erman**, s. 199.

⁵¹¹ **Oğuzman**, s. 166; **Gönensay/Birsen**, s. 167; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 217; **İnan**, Miras Hukuku, s. 181; **İmre**, s. 304; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 302; **Dural/Öz**, s. 196; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 272; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 161; **İmre/Erman**, s. 199; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 261; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 162.

⁵¹² **Köprülü**, s. 217; **İnan**, Miras Hukuku, s. 182; **Oğuzman**, s. 166; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 262; **Dural/Öz**, s. 198; **Öztan** Miras Hukuku, s. 272.

⁵¹³ **İnan**, Miras Hukuku, s. 182; **İmre**, s. 304; **Dural/Öz**, s. 198; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 263; **İmre/Erman**, s. 199.

⁵¹⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 301.

Mirastan feragat sözleşmesi, her mirasçı ile yapılabilir. Ancak önemini saklı paylı mirasçılarda gösterir. Çünkü mirasbırakan, saklı paylı olmayan mirasçısının miras payı üzerinde serbestçe tasarruf edebilir⁵¹⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 528. maddesinin birinci fıkrası gereğince feragat sözleşmesi, ivazlı veya ivazsız yapılabilir. İvazlı feragat sözleşmesinde feragat eden, sağlığında mirasbırakandan aldığı veya alacağı bir bedel karşılığında muhtemel mirasçılık hakkından feragat etmektedir. İvazsız mirastan feragat sözleşmesinde feragat eden, sağlığında mirasbırakandan herhangi bir bedel almadan muhtemel miras hakkından feragat etmektedir⁵¹⁶.

Türk Medenî Kanunu'nun 528. maddesinin ikinci fıkrası gereğince feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder. Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybetmesine rağmen onun altsoyunun mirasçılık sıfatının devam edip etmeyeceği feragatin ivazlı olup olmamasına göre değişir. TMK'nın 528. maddesinin üçüncü fıkrası, "*Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur.*" şeklindedir. Buna göre, mirastan feragat ivazlı ise, aksi kararlaştırılmadıkça feragat edenin altsoyu, saklı paylı mirasçı olsalar bile mirasçılık sıfatını kaybeder. Buna karşılık feragatin ivazsız olması durumunda feragat edenin altsoyu, feragat edenin yerine geçerek mirasçılık sıfatını elde eder⁵¹⁷.

⁵¹⁵ **İmre**, s. 302; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 147-148; **Dural/ÖZ**, s. 197; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 301; **İmre/Erman**, s. 198; **Serozan/Engin**, s. 408; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 272; **Albaş**, Feragat, s. 537.

⁵¹⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 301; **İnan**, Miras Hukuku, s. 181; **Köprülü**, s. 215; **Oğuzman**, s. 165; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 148; **İmre**, s. 301; **Dural/Öz**, s. 197; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 262; **İmre/Erman**, s. 197; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 162-163; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 97 vd.; **Albaş**, Feragat, s. 539.

⁵¹⁷ **İmre**, s. 304-305; **Oğuzman**, s. 166; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 218; **Gönensay/Birsen**, s. 167; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 250; **Dural/Öz**, s. 198-199; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 238; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 238; **İmre/Erman**, s. 200; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 262; **Serozan/Engin**, s. 410; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 162-163; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 168 vd.

c) Hem Miras Sözleşmesi Hem de Vasiyetname İle Yapılabilen Maddî Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar

Mirasçı atama, belirli mal bırakma, yedek mirasçı atama, art mirasçı atama, mirasçılıktan çıkarma, koşul ve yükleme şeklindeki maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, miras hukuku kitabında düzenlenen ve hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabılırler⁵¹⁸. Belirtilen bu maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufları kısaca açıklayacağız.

(1) Mirasçı Atama

Türk Medenî Kanunu'nun 516. maddesinin birinci fıkrası "*Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir.*" şeklindedir. Buna göre mirasbırakan, terekesinin tamamı veya belirli bir kısmı için bir veya birden fazla kişiyi mirasçısı olarak atayabilir⁵¹⁹. Birden fazla kişinin mirasçı atanması durumunda ölüme bağlı tasarrufta aksi belirtilmemiş ise, bunların paylarının eşit olduğu kabul edilir⁵²⁰.

Atanmış mirasçı, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir⁵²¹. Hatta henüz doğmamış bir çocuk veya henüz tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluk da atanmış mirasçı olabilir⁵²². Atanmış mirasçılar, mirasbırakanın küllî halefidirler⁵²³. Diğer bir ifade ile atanmış mirasçı, mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası kazanarak, tereke malları üzerinde bütün olarak tüm aktif ve pasifleriyle birlikte hak sahibi olur (TMK m. 599)⁵²⁴. Bunun sonucunda da atanmış mirasçı, tereke

⁵¹⁸ İnan, Miras Hukuku, s. 144; Dural/Öz, s. 140; İnan/Ertas/Albaş, s. 210.

⁵¹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 258; Oğuzman, s. 168 Köprülü, Miras Hukuku, s. 169; İnan, Miras Hukuku, s. 152; İmre, s. 185; Dural/Öz, s. 142; İmre/Erman, s. 121; Antalya, Miras Hukuku, s. 184; İnan/Ertas/Albaş, s. 221; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 149; Serozan/Engin, s. 360.

⁵²⁰ Gönensay/Birsen, s. 131; İnan, Miras Hukuku, s. 153; İnan/Ertas/Albaş, s. 221; Öztan, Miras Hukuku, s. 312.

⁵²¹ Dural/Öz, s. 142; Antalya, Miras Hukuku, s. 185; Öztan, Miras Hukuku, s. 310.

⁵²² Öztan, Miras Hukuku, s. 310; Antalya, Miras Hukuku, s. 185.

⁵²³ Köprülü, Miras Hukuku, s. 169-170; İmre, s. 186; İnan, Miras Hukuku, s. 153; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 258; İmre/Erman, s. 122; Dural/Öz, s. 142; İnan/Ertas/Albaş, s. 221; Öztan, Miras Hukuku, s. 312.

⁵²⁴ İmre, s. 186; İmre/Erman, s. 122.

borçlarından şahsen⁵²⁵ ve varsa diğer mirasçılarla birlikte müteselsilen sorumlu olur⁵²⁶.

Bir yasal mirasçının da ölüme bağlı tasarrufla mirasçı olarak atanması mümkündür. Ancak bu durumda gerçek bir mirasçı atama söz konusu olmayıp, yasal mirasçının miras payı genişletilmektedir⁵²⁷

(2) Belirli Mal Bırakma (Vasiyet)

Belirli mal bırakma⁵²⁸, Türk Medenî Kanunu'nun 517 ile 520. maddelerinde düzenlenmiştir. Yeni Türk Medenî Kanunu'nda belirli mal bırakma terimi kullanılmasına karşın Eski Medenî Kanun'da muayyen malda tasarruf terimi kullanılmıştır. Doktrinde ise, vasiyet, muayyen mal vasiyeti terimleri kullanılmaktadır⁵²⁹.

Türk Medenî Kanunu'nun 517. maddesinin birinci fıkrası, “*Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir.*” şeklindedir. Buna göre, belirli mal bırakma, mirasbırakanın bir kimseyi mirasçı atamaksızın o kişiye ölüme bağlı olarak alacak niteliğinde bir malvarlığı menfaatinin kazandırılmasıdır⁵³⁰.

Türk Medenî Kanunu'nun 517. maddesinin ikinci fıkrası, “*Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik*

⁵²⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 258; **Dural/Öz**, s. 142; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 310.

⁵²⁶ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 169; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 258; **Dural/Öz**, s. 142.

⁵²⁷ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 184; **Dural/Öz**, s. 142.

⁵²⁸ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Tahir **Gürsoy**, *Türk Medenî Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti*, Ankara 1955, s. 11 vd.

⁵²⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 257; **İmre**, s. 187; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 170; **Oğuzman**, s. 138; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 101; **Dural/Öz**, s. 142; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 186; **İmre/Erman**, s. 123.

⁵³⁰ **Gürsoy**, Mal Vasiyeti, s. 34; **Oğuzman**, s. 140; **İnan**, Miras Hukuku, s. 154; **İmre**, s. 187; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 259; **Köprülü**, s. 170-171; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 101; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 186; **Dural/Öz**, s. 143; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 224; **İmre/Erman**, s. 123; **Serozan/Engin**, s. 362; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 150.

olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir.” şeklindedir. Buna göre, belirli mal bırakma çeşitli şekillerde olabilir. Belirli mal bırakma, alt vasiyet, ön vasiyet, alacak vasiyeti, ibra vasiyeti, intifa vasiyeti, irat vasiyeti, olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belirli mal bırakmanın söz konusu olabilmesi için bir kimseye ölüme bağlı tasarrufla bir kazandırmada bulunulması gereklidir. İşte lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan ve vasiyetten yararlanan kişiye vasiyet alacaklısı denir⁵³¹. Vasiyet alacaklısı, bir veya birden fazla kişi olabileceği gibi; gerçek veya tüzel kişi de olabilir. Hatta tüzel kişiliği olmayan bir topluluk da vasiyet alacaklısı olabilir⁵³².

Türk Medenî Kanunu’nun 600. maddesinin birinci fıkrası, “*Vasiyet alacaklısı, vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona; yoksa yasal veya atanmış mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olur.*” şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufla bir vasiyeti yerine getirme görevlisi atamış ise, bu kişi veya kişiler vasiyet borçlusudur olacaktır. Mirasbırakan, vasiyeti yerine getirme görevlisi atamamışsa, kanunî ve varsa atanmış mirasçılar⁵³³, vasiyet borçlusudur olacaktır⁵³⁴. Buradaki vasiyeti yerine getirme görevlisinden TMK m. 550 ve devamında düzenlenen teknik anlamdaki vasiyeti yerine getirme görevlisi anlaşılmalıdır⁵³⁵, vasiyeti yerine getirmekle görevli atanmış yasal mirasçılar ya da başka bir vasiyet alacaklısı anlaşılmalıdır⁵³⁶.

Vasiyet borcu, mirasbırakanın ölmesi ile kendiliğinden doğar. Ancak bu alacağın muaccel olması için vasiyet borçlusunun mirası kabul etmesi ya da red hakkının düşmesi gerekir. Bu durum, vasiyet borçlusunun mirasçılar olması

⁵³¹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 190.

⁵³² **Dural/Öz**, s. 150-151.

⁵³³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 266; **Dural/Öz**, s. 152.

⁵³⁴ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 191; **Dural/Öz**, s. 152.

⁵³⁵ **Dural/Öz**, s. 15.

⁵³⁶ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 191.

durumunda da geçerlidir. Vasiyet borçlusunun bir başka vasiyet alacaklısı olması durumunda onun vasiyet alacağına muaccel olduğu an, alt vasiyet alacaklısının alacağı da muacceliyet kazanır. Sonuç itibariyle her iki vasiyet alacaklısının da alacağı aynı anda muaccel olur⁵³⁷. Yargıtay, vasiyet alacaklısının, vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona; yoksa yasal veya atanmış mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olduğunu belirtmiştir⁵³⁸.

Vasiyet alacaklısı, yasal ya da atanmış mirasçılar gibi mirasbırakanın küllî halefi olmayıp, cüz’i halefidir⁵³⁹. Bu sebeple, vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın ölümü ile kendisine vasiyet edilen şey üzerinde mutlak bir hak elde etmez. Vasiyet alacaklısı, sadece vasiyet borçlusundan mirasbırakan tarafından vasiyet edilen şeyin kendisine devredilmesini isteyebilir. Ayrıca vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın borçlarından sorumlu da değildir⁵⁴⁰. Yargıtay da, vasiyet alacaklısının, mirasbırakanın küllî halefi olmayıp, cüzi halefi olduğu için vasiyet olunan mal üzerinde doğrudan hak kazanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir⁵⁴¹

(3) Yedek Mirasçı Atama

Yedek mirasçı atama⁵⁴², Türk Medenî Kanunu’nun 520. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, atadığı mirasçının kendisinden önce ölmesi veya mirası reddetmesi hâlinde onun yerine geçmek üzere bir veya birden çok kişiyi yedek mirasçı olarak atayabilir.*” şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan tarafından atanan mirasçının kendisinden önce ölmesi veya miras red etmesi gibi mirasçı olamayacağı durumlarda onun yerine bir veya birden fazla kişi mirasçı olarak atanabilir. Hükümde yedek mirasçılık için mirasçının önceden

⁵³⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 267-268; Dural/Öz, s. 151-152.

⁵³⁸ Yarg., 3. HD., T. 11.02.2013, E. 2013/266, K. 2013/1961, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, 381-382.

⁵³⁹ **İmre/Erman**, s. 122.

⁵⁴⁰ **Serozan/Engin**, s. 363.

⁵⁴¹ Yarg., 3. HD., T.13.05.2014, E. 2014/6665, K. 2014/7406, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 203-204; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 641-642.

⁵⁴² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Baki İlkey **Engin**, *Yedek Mirasçılık*, İstanbul 2003, s. 5 vd.

ölmesi veya mirası red etmesi ihtimalleri düzenlense de mirastan yoksunluk, çıkarma, feragat ya da ölüme bağlı tasarrufun geçersizliği gibi hak sahibi olmayı önleyen durumlarda da yedek mirasçılık hükümlerinin uygulanacağı doktrinde kabul edilmektedir⁵⁴³. Türk Medenî Kanunu'nun 520. maddesinin ikinci fıkrası gereğince yedek mirasçı atamaya ilişkin hükümler yedek vasiyet alacaklısı atamaya da uygulanır.

Yedek mirasçı atamada mirasbırakan, atadığı mirasçısının mirasçısı olamaması durumunda onun yerine kimin mirasçı olacağını sağlığında belirlemektedir⁵⁴⁴. Yedek mirasçı atama, bir nevi geciktirici şarta bağlanmıştır⁵⁴⁵. Bu geciktirici şart, asıl mirasçının herhangi bir şekilde mirasçı olamamasıdır. Yedek mirasçı veya yedek vasiyet alacaklısının, lehlerine yapılan tasarrufu kazanabilmeleri için asıl mirasçının mirasçılık sıfatını kaybettiği anda değil, mirasın açıldığı anda sağ ve mirasa ehil olmaları gerekir⁵⁴⁶.

(4) Art Mirasçı Atama

Art mirasçı atama, Türk Medenî Kanunu'nun 521 ile 525. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 521. maddesinin birinci fıkrası, "*Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla önmirasçı atadığı kişiyi mirası artmirasçılığa devretmekle yükümlü kılabilir.*" şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, biri diğerinden sonra olmak üzere iki mirasçı atarsa, burada art mirasçılık söz konusu olur. Bu durumda, mirasbırakanın ölümü ile mirasçı olan kişiye ön mirasçı; daha sonra mirasçı olan

⁵⁴³ **Engin**, s. 95 vd.; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 289; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 183; **İnan**, Miras Hukuku, s. 161; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s.120; **Gönensay/Birsen**, s. 150; **Oğuzman**, 152; **İmre**, s. 222; **Dural/Öz**, s. 172; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 199; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 235; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 325; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 152-153; **İmre/Erman**, s. 148.

⁵⁴⁴ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 325.

⁵⁴⁵ **İmre**, s. 222; **Dural/Öz**, s. 173; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 325; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 198; **İmre/Erman**, s. 149.

⁵⁴⁶ **Köprülü**, s. 184; **İnan**, Miras Hukuku, s. 162; **İmre**, s. 223; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 236 **Antalya**, Miras hukuku, s. 198; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 327; **Engin**, s. 127 ve dn. 270'te belirtilen yazarlar.

kişiyse ise art mirasçı denir⁵⁴⁷. Art mirasçılık, vasiyetname ile gerçekleştirilebileceği gibi miras sözleşmesi ile de gerçekleştirilebilir⁵⁴⁸

Türk Medenî Kanunu'nun 521. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince art mirasa ilişkin kurallar, belirli mal bırakmada da uygulanır. Bu sebeple, ortada bir art vasiyet söz konusu ise, vasiyetin ilk alacaklısına ön vasiyet alacaklısı, daha sonra gelene ise art vasiyet alacaklısı denir⁵⁴⁹.

Art mirasçı atama söz konusu ise, gerek ön mirasçı gerekse art mirasçı mirasbırakanın küllî halefi olurlar. Art vasiyet alacaklısı atama durumunda, gerek ön vasiyet alacaklısı gerekse art vasiyet alacaklısı mirasbırakanın cüz'i halefi olurlar⁵⁵⁰.

Türk Medenî Kanunu 521. maddesinin ikinci fıkrası gereğince ön mirasçıya yüklenen mirası geçirme yükümlülüğü art mirasçıya yüklenemez. Böylece kanun koyucu, art mirasçılığı bir dereceli olarak sınırlandırmıştır⁵⁵¹.

Ön mirasçıya geçecek olan tereke, ön mirasçının malvarlığına karışmayıp, ondan ayrı özel bir malvarlığı oluşturur. Bu malvarlığında aynı ikame prensibi uygulanır. Diğer bir ifade ile ön mirasçı, elden çıkardığı bir malın yerine ne almış ise, şartlar gerçekleşince artmirasçıya o geçer⁵⁵².

Mirasbırakanın ölümü ile birlikte ön mirasçı mirasa hak kazanır. Artmirasçıya mirasın ne zaman geçeceği ise mirasbırakan tarafından belirtilir.

⁵⁴⁷ Hayrunnisa **Özdemir**, "Henüz Var Olmayan Kişilerin ve Cenininin Art Mirasçı Olarak Atanması", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2013, s. 108-109; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 294; **İmre**, s. 224; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 185; **Dural/Öz**, s. 237; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 237; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 202; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 328; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 155; **İmre/Erman**, s. 151.

⁵⁴⁸ **Özdemir**, s. 109.

⁵⁴⁹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 185; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 202; **Dural/Öz**, s. 174; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 237; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 328.

⁵⁵⁰ **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 123; **Oğuzman**, s. 156; **Dural/Öz**, s. 174; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 185; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 202; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 237.

⁵⁵¹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 186; **İmre**, s. 229-230; **Dural/Öz**, s. 175; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 201-202; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 237; **İmre/Erman**, s. 154-155; **Özdemir**, s. 109.

⁵⁵² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 291; **İmre**, s. 232; **Oğuzman**, s. 155; **İmre/Erman**, s. 156; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 204; **Dural/Öz**, s. 179.

Mirasbırakan, mirasın art mirasçıya geçiş anını belirtmemiş ise, ön mirasçının ölümü ile birlikte miras, art mirasçıya geçer (TMK m. 522/I). Mirasın, ön mirasçıdan art mirasçıya geçişi bir süreye veya koşula bağlanabilir. Art mirasçı, süre dolunca ya da koşul gerçekleşince mirası kazanır. Mirasın, art mirasçıya geçmesi için bir süre öngörülmüş ancak ön mirasçı, bu süre dolmadan ölmüş ise, miras artmirasçıya geçmez. Bu durumda ön mirasçının mirasçıları, güvence göstermeleri şartıyla süre doluncaya kadar mirastan yararlanırlar (TMK m. 522/II)⁵⁵³. Mirasın, artmirasçıya geçmesine herhangi bir sebeple olanak kalmadığı anda miras, önmirasçıya; önmirasçı ölmüşse onun mirasçılarına kesin olarak kalır (TMK m. 522/III). Yine mirasın artmirasçıya geçişi için öngörülen an gelmeden art mirasçı, mirasçı olma hakkını kaybederse miras, önmirasçıya kalır⁵⁵⁴.

Mirasın, artmirasçıya geçmesi için kural olarak mirasbırakanın belirlediği şartın veya sürenin gerçekleşmesi gerekir. Ancak ön mirasçı, mirasbırakanın ölümünde sağ değilse, mirastan yoksun kalmışsa veya mirası reddetmiş ise miras artmirasçıya geçer (TMK m. 525/III). Ancak bu hüküm emredici değildir. Mirasbırakan, isterse süre ve şart gerçekleşinceye kadar bir yedek mirasçı atayabilir. Bu durumda art ve yedek mirasçılık bir arada olur⁵⁵⁵

Mirasın, artmirasçıya geçiş anına kadar söz konusu miras üzerinde ön mirasçının mülkiyet hakkı; art mirasçının beklenen bir hakkı vardır⁵⁵⁶. İşte kanun koyucu, art mirasçının beklenen hakkını, tasarruf yetkisine sahip olan önmirasçıya karşı korumak için bazı düzenlemeler getirmiştir⁵⁵⁷. Bu düzenlemeler güvence

⁵⁵³ **Oğuzman**, s. 155-156; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 292; **İmre**, s. 239-240; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 202-203; **Dural/Öz**, s. 182; **İmre/Erman**, s. 161-162; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 240-241.

⁵⁵⁴ **Oğuzman**, s. 156; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 194-195; **İmre**, s. 240; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 292; **Dural/Öz**, s. 182; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 203; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 330; **İmre/Erman**, s. 161; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 241.

⁵⁵⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 292, dn. 10; **Oğuzman**, s. 156; **Dural/Öz**, s. 182; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 330-331.

⁵⁵⁶ **Dural/Öz**, s. 180; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 202.

⁵⁵⁷ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 192; **İnan**, Miras Hukuku, s. 165-166; **İmre**, s. 234-235; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 293; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 203; **Dural/Öz**, s. 180; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 331; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 239; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 155; **İmre/Erman**, s. 160-161.

başlığı altında Türk Medenî Kanunu'nun 523. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, “Önmirasçıya geçen mirasın sulh mahkemesince defteri tutulur. Mirasbırakan açıkça bağışık tutmadıkça, mirasın önmirasçıya teslimi onun güvence göstermesine bağlıdır. Taşınmazlarda bu güvence, yeterli görüldüğü takdirde mirası geçirme yükümlülüğünün tapu kütüğüne şerh verilmesiyle de sağlanabilir. Önmirasçı güvence göstermez veya art mirasçının beklenen haklarını tehlikeye düşürürse, mirasın resmen yönetimine karar verilir.” şeklindedir.

(5) Koşul ve Yükleme

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin birinci fıkrası gereğince ölüme bağlı tasarruflar koşul veya yüklemelere bağlanabilir⁵⁵⁸. Koşul, bir işlemin sonuçlarının bağlandığı, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kuşkulu bir olaydır⁵⁵⁹. Ölüme bağlı tasarruflarda koşul ise, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuç doğurmasını ya da doğmuş olan hüküm ve sonuçlarının ortadan kalkmasını bağladığı gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kuşkulu olan olaydır⁵⁶⁰. Sağlararası işlemler gibi, ölüme bağlı tasarruflarda geciktirici veya bozucu koşula bağlanabilir. Geciktirici koşul, tarafların yapmış olduğu bir hukuki işlemin bir kısmının veya tamamının hüküm ve sonuç doğurmasının gelecekteki belirsiz bir olayın gerçekleşmesine bağlanmasıdır⁵⁶¹. Bozucu koşul ise, tarafların

⁵⁵⁸ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Abdülkerim **Yıldırım**, *Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler*, Ankara 2004, s. 5 vd.

⁵⁵⁹ Turgut **Akıntürk**, “Şart Ve Mükellefiyetler Kavramı Üzerinde Bir İnceleme”, *AÜHFD*, C. 27, S. 3, 1970, s. 221-222; **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 951; Haluk N. **Nomer**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 15. bs., İstanbul 2017, s. 466; Hüseyin **Hatemi**/Emre **Gökyayla**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 4. bs., İstanbul 2017, s. 372; Aydın **Aybay**, *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm*, 14. bs., İstanbul 2016, s. 180; Turgut **Akıntürk**/Derya **Ateş**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, 26. bs., İstanbul 2017, s. 154; **Akıncı**, s. 271; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 176; **İmre**, s. 202; **Dural/Öz**, s. 156; **İmre/Erman**, s. 135.

⁵⁶⁰ Ölüme bağlı tasarruftaki koşulun değişik tanımları için bkz. Kemal Tahir **Gürsoy**, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Kısım II, Şart”, *AÜHFD*, C. 11, S. 1, 1954, s. 415; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 272; **Yıldırım**, *Şart ve Mükellefiyetler*, s. 56; **Oğuzman**, s. 145; **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 149; **İmre**, s. 204; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 110; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 192; **Dural/Öz**, s. 156; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 216; **Serozan/Engin**, s. 352.

⁵⁶¹ **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 1195; Kemal **Oğuzman**/Turgut **Öz**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, 13. bs., İstanbul 2017, s. 509; **İnan/Yücel**, s. 554; **Reisoğlu**, s. 452; **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 951; **Nomer**, s. 469; **Hatemi/Gökyayla**, s. 372;

yaptıkları bir hukuku işlemin sonuçlarının tamamen veya kısmen ortadan kalkmasını gelecekteki belirsiz bir olayın gerçekleşmesine bağlamasıdır⁵⁶². Koşulun gerçekleşmesi ile birlikte ölüme bağlı tasarruflar hükümlerini doğuracak ise geciktirici koşuldan, hüküm ve sonuçlarını doğuran ölüme bağlı tasarruflar, şartın gerçekleşmesi ile sona erecek ise bozucu koşuldan söz edilir⁵⁶³.

Ölüme bağlı tasarrufların koşula bağlanması, genellikle mirasçı atama ve vasiyette söz konusu olur. Ancak başka tasarrufların da koşula bağlanması mümkündür. Geciktirici koşula bağlı olarak mirasçı atanan bir kimse, mirasın açıldığı anda değil⁵⁶⁴, koşulun gerçekleştiği anda mirası kazanarak, o andan itibaren miras ortaklığına girer⁵⁶⁵. Yine mirasçı, koşulun gerçekleştiği andan itibaren tereke üzerinde tam hak sahibi olarak, tereke borçlarından sorumluluğu başlar.

Bozucu koşula bağlı olarak mirasçı atanması durumunda mirasçı olarak atanan kişi, mirasbırakanın öldüğü anda tereke üzerinde küllî halef olarak tam hak sahibi olur. Ancak bozucu koşulun gerçekleşmesiyle birlikte, mirasçılık sıfatı ileriye etkili olarak sona erer⁵⁶⁶.

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinde koşul ile birlikte yükleme de düzenlenmiştir. Yükleme, mirasbırakanın, hiç kimse lehine alacak hakkı

Akıntürk/Ateş, s. 154; **Erdoğan**, s. 202-203; **Aybay**, Borçlar Hukuku, s. 180; **Akıncı**, s. 271.

⁵⁶² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 1195; **Oğuzman/Öz**, s. 509; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 952; **İnan/Yücel**, s. 554; **Reisoğlu**, s. 454-455; **Erdoğan**, s. 203; **Nomer**, s. 469; **Hatemi/Gökyayla**, s. 372; **Akıntürk/Ateş**, s. 154; **Aybay**, Borçlar Hukuku, s. 180-181; **Akıncı**, s. 271.

⁵⁶³ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 193.

⁵⁶⁴ Mirasın açılmasıyla geciktirici koşulun gerçekleşinceye kadar geçecek olan sürede ölüme bağlı tasarruftan yararlanan kimse, beklenen bir hakka sahiptir (**Antalya**, Miras Hukuku, s. 193).

⁵⁶⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 273; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 177; **İmre**, s. 205; **İmre/Erman**, s. 137; **Dural/Öz**, s. 157; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 302; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 87.

⁵⁶⁶ **İmre**, s. 205; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 178; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 274; **Dural/Öz**, s. 157-158; **İmre/Erman**, s.137; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 303; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 91; **Gürsoy**, Kısım II, s. 435; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 218; **İmre/Erman**, s. 137.

tanımsızın, bir şeyi yapma veya yapmama borcu yüklediği vazifedir⁵⁶⁷. Böylece mirasbırakan, birçok isteğinin ölümünden sonra yerine getirilmesini sağlayabilir⁵⁶⁸.

Ölüme bağlı tasarruflarda, yüklemeye ilişkin olarak yapılan tanımdan, onun mahiyet itibarıyla bir görevden ibaret olması, herhangi bir kimse yararına alacak hakkı doğurmaması ve bir gaye hükmü olması, yüklemeye ilişkin niteliklerdendir⁵⁶⁹.

Yüklemede ön plana çıkan unsur amaçtır⁵⁷⁰. Mirasbırakan, belli bir amacın gerçekleştirilmesi için mirasçılara ya da vasiyet alacaklılarına bir yüklemede bulunur⁵⁷¹. Örneğin, A'yı mirasçı atayan mirasbırakanın ona her yıl hukuk fakültesinde okuyan beş başarılı ve ihtiyaç sahibi öğrenciye burs vermesini istemesi bir yüklemedir⁵⁷².

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrası, "*Hukuka veya ahlâka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar.*" şeklindedir. Buna göre, ölüme bağlı tasarruflara konulacak koşul ve yüklemenin hukuka ve ahlâka aykırı olmaması gerekir. Aksi durumda hukuka ve genel ahlâka aykırı olan koşul ve yüklemeleri içeren ölüme bağlı tasarruf geçersiz olur⁵⁷³.

Koşul ve yüklemenin, hukuka ve ahlâka aykırılığı sebebiyle hükümsüz olan tasarruflar, bunların eklendiği maddî anlamdaki ölüme bağlı tasarruflardır. Ancak şeklî anlamdaki ölüme bağlı tasarruf, bağımsız başka maddî anlamda ölüme bağlı

⁵⁶⁷ Kemal Tahir **Gürsoy**, "Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Kısım I, Mükellefiyetler," *AÜHFD*, C. 10, S.1, 1953, s. 472-473; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 281; **Gönensay/Birsan**, s. 144; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 180; **Oğuzman**, s. 145; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 116; **İmre**, s. 211; **Dural/Öz**, s. 162; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 193; **İmre/Erman**, s. 142; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 211; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 145; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 295; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 97.

⁵⁶⁸ **Dural/Öz**, s. 162.

⁵⁶⁹ **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 99; **Dural/Öz**, s. 162-163.

⁵⁷⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 281; **Dural/Öz**, s. 162-163 **Oğuzman**, s. 145; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 194; **Gürsoy**, Kısım I, s. 505; **Şenol**, s. 121.

⁵⁷¹ **Dural/Öz**, s. 162; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 194.

⁵⁷² **Antalya**, Miras Hukuku, s. 194.

⁵⁷³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 282; **Oğuzman**, s. 147; **Dural/Öz**, s. 159; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 195; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 117.

tasarruflar da içeriyorsa, bu bağımsız tasarruflar geçerli olarak kalır. Ancak geçersiz olan tasarruf olmasaydı, diğer tasarrufların yapılamayacağı anlaşılıyorsa, o zaman vasiyetnamenin tümü geçersiz olur (TBK m. 27/II kıyasen)⁵⁷⁴.

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin üçüncü fıkrası, “*Anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte olan koşullar ve yüklemeler yok sayılır.*” şeklindedir. Buna göre, hiçbir anlamı olmayan, yani anlamsız ya da sadece başkalarını rahatsız edici koşullar ve yüklemeler, iptal davası açmaya gerek kalmaksızın kendiliğinden hükümsüz olur. Bu durumda ölüme bağlı tasarruf, koşul veya yüklemeler olmaksızın geçerliliğini korur⁵⁷⁵.

(6) Mirasçılıktan Çıkarma

Türk Medenî Kanunu'nda mirasçılıktan çıkarma cezai⁵⁷⁶ ve koruyucu olmak üzere iki türde düzenlenmiştir⁵⁷⁷. Cezai mirasçılıktan çıkarma Türk Medenî Kanunu'nun 510 ile 512. maddelerinde; koruyucu mirasçılıktan çıkarma 513. maddesinde düzenlenmiştir.

Cezai mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakanın, saklı paylı mirasçısını Kanun'da sınırlı sayıda belirtilen çıkarma sebeplerine dayanarak ölüme bağlı bir tasarrufla kısmen veya tamamen mirasından uzaklaştırmasıdır⁵⁷⁸. Mirasçılıktan

⁵⁷⁴ **Oğuzman**, s. 147; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 275; **Dural/Öz**, s. 159; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 195.

⁵⁷⁵ **Oğuzman**, s. 147; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 284; **Gürsoy**, Kısım II, s. 477; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 114; **İmre**, 208; **Eren**, İptal Davası, s. 63; **Dural/Öz**, s. 162; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 196-197; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 307; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 214-215; **İmre/Erman**, s. 147; **Serozan/Engin**, s. 383; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 119.

⁵⁷⁶ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kürşat **Yağcı**, *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma*, Ankara 2013, s. 5 vd.

⁵⁷⁷ Cehdi Cihan **Sezen**, *Türk Miras Hukukunda Mirastan Çıkarma*, (Danışman: Prof. Dr. Cevdet Yavuz), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008. s. 3 vd.

⁵⁷⁸ Utku **Baydar**, *Türk Medenî Kanunu'na Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, (Danışman; Doç. Dr. Gülçin Elçin Grassinger), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005, s. 8; benzer tanımlar için bkz. A. Rıza **Çubukgil**, “Medeni Kanunumuzda, Mirastan Adi İskatın Hüküm ve Neticeleri”, *AÜHFĐ*, C. 8, S. 3-4, 1950, s. 443; **Çağa**, s. 85; **Gönensay/Birsən**, s. 61; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 280; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 306; **Oğuzman**, s. 209; **İmre**, s. 347; **Dural/Öz**, s. 204; **İmre/Erman**, s. 246; **Serozan/Engin**, s. 399; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 152; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 359.

çıkarmanın söz konusu olabilmesi için mirasbırakanın, saklı paylı mirasçılarını saklı paylarının tamamından veya bir kısmından yoksun bırakması gerekir⁵⁷⁹. Bu sebeple, saklı paylı olmayan bir mirasçının, mirastan yoksun bırakılması mirastan çıkarma olarak nitelendirilemeyeceği gibi, saklı payı aşan kısımdan mirasçının yoksun bırakılması da mirastan çıkarma olarak nitelendirilemez⁵⁸⁰. Yargıtay, saklı paylı mirasçı olmayan davacının, mirasçılıktan çıkarmanın iptalini talep ve dava hakkı olmadığını belirtmiştir⁵⁸¹

Mirasçılıktan çıkarma, kural olarak vasiyetname ile yapılır. Ancak mirasçılıktan çıkarma miras sözleşmesi ile de yapılabilir. Bu durumda mirasçılıktan çıkarma, miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğine dâhil olmaz. Diğer bir ifade ile mirasçılıktan çıkarma, miras sözleşmesi ile yapılmış olsa dahi, mirasbırakan mirasçılıktan çıkarmayı tek taraflı irade beyanıyla her zaman geri alabilir⁵⁸².

Cezai mirasçılıktan çıkarmanın söz konusu olacağı durumlar Türk Medenî Kanunu'nun 510. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm gereğince, mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemiş ise ya da mirasbırakana veya mirasbırakanın aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemiş ise, mirasbırakan, yapacağı bir ölüme bağlı tasarrufla saklı paylı mirasçısını mirasçılıktan çıkarabilir.

Cezai mirasçılıktan çıkarmanın söz konusu olabilmesi için gerekli olan ilk sebep, mirasçının, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı

⁵⁷⁹ A. Rıza **Çubukgil**, “Mirastan Adi Iskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri”, *AÜHFD*, C. 7, S. 3-4, 1950, s. 443; **Oğuzman**, s. 209; **İmre**, s. 378 **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 306; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 281; **Dural/Öz**, s. 205; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 205; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 152; **İmre/Erman**, s. 246; **Yağcı**, s. 14; **Baydar**, s. 11; saklı paylı olmayan mirasçılar için de mirasçılıktan çıkarma söz konusu olabilir. Bkz. **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 174.

⁵⁸⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 306; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 280; **İmre**, s. 378; **Oğuzman**, s. 209; **Dural/Öz**, s. 205; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 205; **İmre/Erman**, s. 246.

⁵⁸¹ Yarg., 3. HD., T.04.04.2017, E. 206/7692, k. 2017/4540, karar için bkz., **Ruhi/Ruhi**, *Vasiyetname*, s. 267-268.

⁵⁸² **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 233; **Dural/Öz**, s. 205; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 206; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 360.

ağır bir suç işlemesidir. Ağır suçun varlığı, ceza hukuku tarafından kabul edilen objektif ölçülere göre değil, işlenen fiilin aile bağlarını koparacak nitelikte olup olmadığına ve fiili olarak da koparmış olup olmadığına göre belirlenir. Suçun, aile bağlarını koparıp koparmayacak derecede ağır olup olmadığına hâkim karar verir⁵⁸³.

Suçun, mirasçılıktan çıkarma sebebi sayılabilmesi için failin cezalandırılması şart değildir. Suç, işlenmiş olmasına rağmen ceza hukuku gereğince soruşturma sonuçsuz kalsa, suç zamanaşımına uğrasa veya afla ortadan kalksa bile mirasçılıktan çıkarma sebebi gerçekleşmiş olur⁵⁸⁴. Burada önemli olan suçun aile bağlarını koparmış olmasıdır⁵⁸⁵.

Suçun, mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilebilmesi için hukuka aykırı ve kasten işlenmesi gerekir. Bu sebeple, meşru müdafaa, ıztırar hali, Kanun'un emri, görev gereği, ya da ayırt etme gücünün bulunmaması gibi sebeplerle işlenen suçlar, mirasçılıktan çıkarma sebebi sayılmazlar⁵⁸⁶.

Suçun, mirasbırakanın kendisine veya yakınlarına karşı işlenmesi gerekir. Yakınları kavramından mirasbırakanın sadece aile hısımları değil, sevinç ve kederini paylaştığı⁵⁸⁷, mirasbırakan ile ilişkisi yoğun olan, bu sebeple, de onlara

⁵⁸³ **Çubukgil**, *Iskatın Sebepleri*, s. 452; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 282; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 309; **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 235; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 361; **Dural/Öz**, s. 206; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 207; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 154; **İmre/Erman**, s. 248.

⁵⁸⁴ Zarife **Şenocak**, "Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümler", *Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan*, Ankara 1988, s. 422; **Oğuzman**, s. 210; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 282-283; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 308; **Dural/Öz**, s. 206; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 360; **Yağcı**, s. 131; **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 177.

⁵⁸⁵ **Dural/Öz**, s. 206.

⁵⁸⁶ Nur **Çakın**, "Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1974, s. 524; **İnan**, *Miras Hukuku*, s. 235; **Oğuzman**, s. 210; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 283; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 310; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 362; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 207; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 155; **Dural/Öz**, s. 207.

⁵⁸⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 31; **İmre**, s. 381; **Köprülü**, *Miras Hukuku*, s. 283; **Oğuzman**, s. 210; **İmre/Erman**, s. 249; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 155; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 362; **Yağcı**, s. 104.

karşı işlenen fiilden mirasbırakanın kendisine karşı işlenmiş gibi etkilendiği kişiler anlaşılır⁵⁸⁸.

Cezai olarak mirasçılıktan çıkarmanın söz konusu olabilmesi için gerekli olan bir diğer sebep de, mirasbırakan ya da aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan görevlerin önemli ölçüde ihlal edilmesidir (TMK m.510/II). Aile hukukundan doğan yükümlülüklerin her ihlali mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaz. Mirasçılıktan çıkarma sebebi olabilmesi için aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde ihlal edilmesi gerekir⁵⁸⁹. Ayrıca aile hukukundan doğan yükümlülükler, kusurlu bir şekilde ihlal edilmelidir⁵⁹⁰.

Mirasçının, aile hukukundan doğan yükümlülükleri önemli ölçüde ihlal etmesinin mirasçılıktan çıkarma sebebi sayılabilmesi için fiilin objektif olarak aile bağlarını koparacak nitelikte, hatta fiilin de aile bağlarını koparmış olması gerekir⁵⁹¹. Aile şerefının ihlal edilmesi, kardeşin saygı yükümlülüğünü ihlal etmesi, mirasbırakanın kızının, eşini ve çocuklarını terk ederek başka biriyle yaşaması mirasçılıktan çıkarma sebebi oluştururken; mirasbırakan ile ticari anlamda rekabet edilmesi mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaz⁵⁹².

Bir diğer mirasçılıktan çıkarma sebebi, borç ödemedен aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarmadır⁵⁹³. Borç ödemedен aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarmanın amacı, mirasbırakanın saklı paylı mirasçısı olan altsoyun, borç ödemedен aciz halinde olması sebebiyle ona düşecek mirasın tamamının hemen

⁵⁸⁸ **Çubukgil**, İskatın Sebepleri, s. 451; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 311; **İnan**, Miras Hukuku, s. 236; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 363; **Dural/Öz**, s. 207; **Yağcı**, s. 105; **Şenocak**, s. 423

⁵⁸⁹ **Köprülü**, s. 284; **İmre**, s. 382; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 312; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 208; **Dural/Öz**, s. 207-208; **İmre/Erman**, s. 249.

⁵⁹⁰ **Çubukgil**, Hüküm ve Neticeleri, s. 454,460; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 312; **Oğuzman**, s. 212; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 177; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 284 **İmre**, s. 385; **Dural/Öz**, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 208; **İmre/Erman**, s. 251; **Yağcı**, s. 180; **Çakın**, s. 526; **Baydar**, s. 43.

⁵⁹¹ **Dural/Öz**, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 208.

⁵⁹² **Antalya**, Miras Hukuku, s. 208.

⁵⁹³ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Köksal **Kocaağa**, Borç Ödemedен Aciz Sebebiyle Mirasçılıktan Çıkarma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S. 1, 2005, s. 83-102.

alacaklıların eline geçmesi önlemektir. Böylece mirasbırakanın, saklı paylı mirasçısının çocukları korunur. Bu sebeple, bu tür mirasçılıktan çıkarmaya koruyucu çıkarma veya önleyici çıkarma da denilmektedir⁵⁹⁴.

Borç ödemededen aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarma, Türk Medenî Kanunu'nun 513. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, hakkında borç ödemededen aciz belgesi bulunan altsoyunu, saklı payının yarısı için mirasçılıktan çıkarabilir. Ancak, bu yarıyı mirasçılıktan çıkarılanın doğmuş ve doğacak çocuklarına özgülemesi şarttır.*” şeklindedir. Buna göre, koruyucu mirasçılıktan çıkarmanın ilk şartı, mirasçılıktan çıkarılacak olan altsoyun, borçlarını ödeyemeyecek malvarlığının bulunmaması, diğer bir ifade ile borç ödemededen aciz halinde bulunması gerekir⁵⁹⁵. Mirasçının, borç ödemededen aciz halinde olduğu İcra İflas Kanunu'nun 143. maddesinde düzenlenen kesin aciz vesikası ile ispat edilmesi gerekir⁵⁹⁶. Borç ödemededen aciz belgesi, hacz edilen malların paraya çevrilmesi sonucunda alacağının tamamını alamayan alacaklıya, alacağın ödenememiş miktarını bildiren ve icra memuru tarafından hiçbir harç ve resme tabi olmadan verilen belgedir.⁵⁹⁷

Mirasbırakanın, aleyhine aciz vesikası alınan saklı paylı mirasçısının saklı payının yarısını doğacak ya da doğmuş olan çocuklarına tahsis etmesi koruyucu

⁵⁹⁴ **İmre**, s. 395; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 290; **Antalya**, Miras Hukuku, s.212; **İmre/Erman**, s. 258.

⁵⁹⁵ **İmre**, s. 396; **Oğuzman**, s. 216; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 290; **İnan**, Miras Hukuku, s. 241; **Dural/öz**, s. 217; **İmre/Erman**, s. 258; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 371; **Kocaağa**, Mirasçılıktan Çıkarma, s. 88; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 168; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 186.

⁵⁹⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 319; **İnan**, Miras Hukuku, s. 241; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 290; **İmre**, s. 396; **Dural/Öz**, s. 217; **İmre/Erman**, s. 258-259; **Kocaağa**, Mirasçılıktan Çıkarma, s. 88; **Antalya**, s. Miras Hukuku, s. 213; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 168; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 371; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 186.

⁵⁹⁷ Baki **Kuru**/Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 28. bs., Ankara 2014, s. 352; benzer tanımlar için bkz. Baki **Kuru**, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul 2016, s. 249; Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**/Sema Taşpınar **Ayvaz**, *İcra ve İflas Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016, s. 344; Hakan **Pekcanitez**/Oğuz **Atalay**/Meral Sungurtekin **Özkan**/Muhammet **Özekes**, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 2. bs., Ankara 2015, s. 282; Hakan **Pekcanitez**/Oğuz **Atalay**/Meral Sungurtekin **Özkan**/Muhammet **Özekes**, *İcra ve İflas Hukuku*, 11. bs., Ankara 2013, s. 405; Mehmet Kamil **Yıldırım**/Nevhis Deren/**Yıldırım**, *İcra ve İflas Hukuku* 6. bs., İstanbul 2015, s. 266.

mirasçılıktan çıkarmanın ikinci şartıdır⁵⁹⁸. Buradaki doğacak çocuklar, Türk Medenî Kanunu m. 524 kapsamında ana rahmine düşmüş çocukları ifade eder⁵⁹⁹.

⁵⁹⁸ **Oğuzman**, s. 216; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 291; **Dural/Öz**, s. 217; **İmre**, s. 397; **İnan**, Miras Hukuku, s. 241; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 21; **İmre/Erman**, s. 258; **Kocağa**, Mirasçılıktan, Çıkarma, s. 92; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 372; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 168; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 186.

⁵⁹⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 319; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 291; **İmre**, s. 397; **Oğuzman**, s. 217; **Dural/Öz**, s. 217; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 168.

II. BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTAL SEBEPLERİ

Ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, "1. Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa, 2. Tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa, 3. Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise, 4. Tasarruf Kanun'da öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa, ölüme bağlı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir." şeklindedir. Yargıtay, ölüme bağlı tasarrufların, iptali sebeplerinin sınırlı olduğunu pek çok kararında belirtmiştir⁶⁰⁰. Çalışmamızda, TMK m. 557'de belirtilen iptal sebepleri sırasıyla incelenecektir.

I. EHLİYETSİZLİK

A. Genel Olarak

Ölüme bağlı tasarruflarda ehliyetsizlik konusunu incelemeden önce genel olarak ehliyet kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Bilindiği üzere bir hukukî işlemin geçerli olabilmesi için bu hukukî işlemi yapan kişi veya kişilerin hukukî işlem yapma ehliyetine sahip olmaları gerekir⁶⁰¹.

Hukukta ehliyet, hak ehliyeti ve fiil ehliyet olmak üzere iki şekilde olur. Hak ehliyeti, kişilerin haklara ve borçlara sahip olabilmeye ehliyetidir⁶⁰². Hak ehliyetinin

⁶⁰⁰ Yarg., 3. HD., T. 17.03.2015, E. 2014/11053, K. 2015/4326, E.T. 20.05.2018, karar için bkz. (<https://www.lexpera.com.tr>); Yarg., 3. HD., T. 20.05.2015, E. 2014/15265, K. 2015/9073, E.T. 20.05.2018, karar için bkz. (<https://www.lexpera.com.tr>); Yarg., 3. HD., T. 19.12.2013, E. 2013/15210, K. 2013/18298, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 245-246; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 679-680; Yarg., 3. HD., T. 12.11.2003, E. 2013/14414, K. 2013/15807, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 283-284; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 713-714; Yarg., 3. HD., T. 11.06.2013, E. 2013/6878, K. 2013/9913, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 319-322; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 750-752.

⁶⁰¹ Kemal **Oğuzman**/Nami **Barlas**, *Medenî Hukuk, (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 22. bs., İstanbul 2016, s. 205; O. Gökhan **Antalya**/Murat **Topuz**, *Medenî Hukuk, (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri)*, İstanbul 2017, s. 182.

⁶⁰² Hıfzı Veldet, *Türk Medenî Hukuku Başlangıç ve Şahsın Hukuku*, 3. bs., C. 1, İstanbul 1948, s. 74; Mustafa **Dural**, *Türk Medenî Hukukunda Gerçek Kişiler*, 2. bs., İstanbul 1984, s. 41; Bülent **Köprülü**, *Medenî Hukuk Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler)*, İstanbul 1979, s. 186; Feyzi N. **Feyzioğlu**/Ümit **Doğanay**/Aydm **Aybay**, *Medenî*

aktif yönünü haklara sahip olma oluştururken, pasif yönünü borç altına girebilme oluşturur⁶⁰³.

Hak ehliyetine sahip olabilmek için kişi olmak yeterlidir. Bu sebeple, hak ehliyeti, kişinin iradesine ve fiiline bağlı olmaksızın kazanılır⁶⁰⁴. İnsanlar, sağ ve tam olarak doğdukları andan, tüzel kişiler de kuruldukları andan itibaren hak ehliyetine sahip olurlar. İnsanların ve tüzel kişilerin, hak ehliyetine sahip olmak için bunun dışında bir şey yapmalarına gerek yoktur. Cenin, dahi sağ ve tam doğmak şartıyla, ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetine sahip olur (TMK m. 28/II)⁶⁰⁵.

Bir diğer ehliyet türü fiil ehliyetidir. Fiili ehliyeti, Türk Medenî Kanunu'nun 9. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, "*Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.*" şeklindedir. Buna göre, fiil ehliyeti, kişinin kendi fiili ile borç altına girebilmesi ve hak edinebilmesidir⁶⁰⁶. Fiil ehliyeti, kişilerin özel hukuktan doğan hakları edinme ve özel hukuk tarafından düzenlenen borçlar altına girebilmeyi ifade eder. Bu anlamda

Hukuk Dersleri, C. 1, 3. bs., İstanbul 1976, s. 73 Ferit H. **Saymen**, *Türk Medenî Hukuku, Şahsın Hukuku*, C. 2, İstanbul 1948, s. 62; Ergün **Özsunay**, *Gerçek Kişilerin Hukukî Durumu*, 3. bs., İstanbul 1977, s. 27; Serda **Kurtoğlu**, *Türk Medenî Hukuku Dersleri*, İstanbul 1977, s. 56; Selahattin Sulhi **Tekinay**, *Medenî Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1992, s. 202; Aydın **Zevkliler**, *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*, Ankara 1981, s. 33; Jale G. **Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş**, *Türk Medenî Hukuku, (Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku)*, C. 1, 12. bs., İstanbul 2015, s. 267; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 42; Mustafa **Dural/Tufan Öğüz**, *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku*, C. 2, 16. bs., s. 39; Aytekin **Ataay**, *Şahıslar Hukuku, (Giriş, Hakiki Şahıslar)*, 3. bs., İstanbul 1978, s. 46; Abdulkadir **Arpacı**, *Kişiler Hukuku, (Gerçek Kişiler)*; İstanbul 1993, s. 11; Bilge **Öztan**, *Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar*, 7. bs., Ankara 1997, s. 39; Ahmet M. **Kılıçoğlu**, *Medenî Hukuk, (Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümler, Kişiler Hukuku)*, Ankara 2016, s. 217; Serap **Helvacı**, *Gerçek Kişiler*, 4. bs., İstanbul 2012, s. 41; Rona **Serozan**, *Medenî Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 6. bs., İstanbul 2015, s. 415.

⁶⁰³ **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 267; **Serozan**, *Medenî Hukuk*, s. 415.

⁶⁰⁴ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 42; **Helvacı**, s. 40.

⁶⁰⁵ **Arpacı**, s. 11-12; **Helvacı**, s. 41.

⁶⁰⁶ **Arpacı**, s. 14-15; **Ataay**, s. 58; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 47; **Öztan**, *Şahsın Hukuku*, s. 51; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 181; **Dural/Öğüz**, 47; **Antalya**, *Medenî Hukuk*, s. 188; **Kılıçoğlu**, *Medenî Hukuk*, s. 220; **Serozan**, *Medenî Hukuk*, s. 429; **Helvacı**, s. 47.

fiil ehliyeti, kamu hukukundan doğan hakları kullanma ve kamu hukukuna tabi borçlar altına girme yetkisi vermez⁶⁰⁷.

Fiil ehliyeti, hukuka uygun fiillerde bulunabilme ve hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyeti olmak üzere ikiye ayrılır⁶⁰⁸. Hukuka uygun fiillerde bulunabilme ehliyeti, hukukî işlem, hukukî işlem benzeri fiiller ile davada usulî işlemler gibi hukuka uygun sonuç doğurabilecek bütün işlem ve fiilleri yapabilme ehliyetini ifade eder⁶⁰⁹. Hukuka uygun fiillerde bulunabilme ehliyetinin en önemli kısmını hukukî işlemde bulunabilme ehliyeti oluşturur. Hukukî işlem ehliyeti, kişinin bir hukukî işlem dolayısıyla haklara sahip olabilme ve borç altına girebilme ehliyetidir⁶¹⁰.

Hukukî işlem ehliyeti, hem borçlandırıcı işlem yapabilme hem de tasarruf işlemi yapabilme ehliyetini kapsar. Ancak fiil ehliyetinin bir görünüm şekli olan tasarruf ehliyeti ile tasarruf yetkisi karıştırılmamalıdır. Tasarruf yetkisi, tasarruf işleminin konusu olan şeye doğrudan doğruya etki yaparak, onun üzerindeki hakkı başkasına devretme, son verme, değiştirme kudretidir⁶¹¹.

Hukuka uygun fiillerde bulunma ehliyetinin diğer bir kısmını dava ehliyeti oluşturur. Dava ehliyeti, kişinin kendisi veya yetkili kıldığı bir temsilcisi aracılığıyla davayı takip edebilme ve usulî işlemleri yapabilme ehliyetidir⁶¹². Dava ehliyeti, fiil ehliyetinin medenî usul hukukundaki karşılığıdır⁶¹³.

⁶⁰⁷ Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 282.

⁶⁰⁸ Dural/Öğüz, s. 50; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 51-53; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 283-285; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 234; Helvacı, s. 48.

⁶⁰⁹ Ataay, s. 61; Arpacı, s. 15-18; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 283-284; Dural/Öğüz, s. 50-52; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 51-52; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 234; Helvacı, s. 48.

⁶¹⁰ Arpacı, s. 16; Zevkliler, s. 44; Dural, Gerçek Kişiler, s. 53; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 234; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 283; Dural/Öğüz, s. 50; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 51.

⁶¹¹ Ataay, s. 62; Arpacı, s. 18; Helvacı, s. 49; Dural/Öğüz, s. 50-51; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 51; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 283.

⁶¹² Zevkliler, s. 49; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 285; Dural, Gerçek Kişiler, s. 53; Helvacı, s. 49.

⁶¹³ Hakan Pekcanitez/Muhammet Özkes/Mine Akkan/Hülya Taş Korkmaz, *Medenî Usul Hukuku*, C. I, Ankara 2017, s. 585; Kuru/Arslan/Yılmaz, *Medenî Usul Hukuku*, s. 216;

Fiil ehliyetinin diğ er türü olan hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyeti⁶¹⁴ ise, kişinin haksız fiiliyle ya da borca aykırı davranışıyla başka birisine zarar vermesi durumunda, bu hareketinden dolayı sorumlu tutulabilme ehliyetini ifade eder⁶¹⁵.

Fiil ehliyetinin şartları Türk Medenî Kanunu'nun 10. ve 14. maddelerinde belirtilmiştir. TMK'nın 10. maddesi, “*Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.*” şeklindedir. TMK m. 14 ise, “*Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur.*” şeklindedir. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde fiil ehliyetinin iki olumlu bir olumsuz olmak üzere üç şartı vardır. Olumlu şartlar, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak, olumsuz şart ise, kısıtlı olmamaktır⁶¹⁶. Bu şartları kısaca inceleyeceğiz.

Fiil ehliyetinin ilk olumlu şartı ergin olmaktır. Erginlik, Kanun'un öngördüğü belirli bir yaşa gelmek şartıyla veya bu yaşa gelmeden önce evlenme ile ya da mahkeme kararıyla kazanılan bir olgunluktur⁶¹⁷.

Normal erginlik, Türk Medenî Kanunu'nun 11. maddesi gereğince on sekiz yaşın doldurulmasıyla kazanılır. On sekiz yaşını dolduran bir kimse, kendiliğinden, başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın Kanun gereğince ergin olur⁶¹⁸.

Arslan/Yılmaz/Ayvaz, Medenî Usul Hukuku, s. 249; **Karlı**, s. 350; **Görgün**, s. 227; **Üstündağ**, s. 498; **Tanrıver**, s. 498-499.

⁶¹⁴ Doktrinde bu ehliyet, haksız fiil ehliyeti olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. **Saymen**, Medenî Hukuk, s. 80; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 284; **Veldet**, 77; ancak bu deyim, hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyetini haksız fiillerle sınırlandırması ve borca aykırılıktan sorumlu tutulabilme ehliyetini kapsamadığı için eleştirilmektedir. Eleştiriler için bkz. **Ataay**, s. 63-64.

⁶¹⁵ **Ataay**, s. 63; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. **Özsunay**, s. 36-37; **Helvacı**, s. 49.

⁶¹⁶ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 56; **Dural/Öğüz**, s. 52; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 51; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 285; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 221; **Arpacı** s. 20; **Helvacı**, s. 50; **Zevkliler**, s. 49.

⁶¹⁷ **Zevkliler**, s. 69-70; **Özsunay**, s. 46; **Arpacı**, s. 25; **Dural**, Gerçek Kişiler, 56; **Dural/Öğüz**, s. 52; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 66; **Helvacı**, s. 50.

⁶¹⁸ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 56; **Arpacı** s. 26; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 66; **Dural/Öğüz**, s. 53; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 294; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 229; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 66; **Helvacı**, s. 50.

Türk Medenî Kanunu'nun 11. maddesinin ikinci fıkrası, “*Evlenme kişiyi ergin kılar.*” şeklindedir. Buna göre, kişiler, evlenme ile ergin olabilmektedirler. Normal evlenme yaşı kadın ve erkek için on yedi yaşın doldurulmasıdır (TMK m. 124/I). Ancak olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebebin bulunması halinde kadın ve erkek, onaltı yaşını doldurduklarında hâkim kararıyla evlenebilirler (TBK m. 124/II). Böylece kişiler, henüz ergenlik yaşı olan on sekiz yaşını doldurmadan evlenme ile ergin olurlar⁶¹⁹. Evlenme ile erginliğin kazanılabilmesi için evlendirme memuru önünde tarafların olumlu beyanları ile evlenme işleminin tamamlanması yeterlidir⁶²⁰. On sekiz yaşın tamamlanmamasına rağmen evlenme ile erginliğin kazanılmasının altında evlenen bir kimsenin sırf yaşı sebebiyle velayet veya vesayet altında olmasının mevcut durum ile bağdaşmayacağı düşüncesi yatmaktadır⁶²¹.

Bir diğer erginlik durumu mahkeme kararı ile kazanılan erginliktir. Bu durum Türk Medenî Kanunu'nun 121. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir.*” şeklindedir. Buna göre henüz onsekiz yaşını tamamlamamış küçük, kendi isteği ve velisinin de rızasıyla mahkeme kararıyla ergin kılınabilir.

Mahkeme kararıyla küçüğün ergin kılınmasındaki amaç, velayet ya da vesayet altındaki küçüklerin, bazen çalışma hayatlarını tek başlarına sürdürmek zorunda kalmalarıdır⁶²². Mahkeme kararıyla erginliğin kazanılabilmesi için küçüğün on beş yaşını doldurması ve istemde bulunması, küçük velayet altında ise velisinin rızası, vesayet altında ise vesayet ve denetim makamının izni gerekmektedir⁶²³. Bu şartların gerçekleşmesi durumunda hâkim, küçüğün ergin

⁶¹⁹ Helvacı, s. 51.

⁶²⁰ Arpacı, s. 26; Dural, Gerçek Kişiler, s. 57; Özsunay, s. 49; Ataay, s. 70; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 66; Helvacı, s. 51; Dural/Öğüz, s. 54; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 296; Zevkliler, s. 73; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 67.

⁶²¹ Özsunay, s. 48; Arpacı, s. 26; Dural/Öğüz, s. 54; Zevkliler, s. 75; Helvacı, s. 51.

⁶²² Arpacı, s. 28; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 66; Helvacı, s. 52.

⁶²³ Feyzioğlu/Doğanay/Aybay, s. 81-82; Köprülü, Medenî Hukuk, s. 209-210. Arpacı, s. 28-30; Özsunay, s. 49-52; Zevkliler, 77-87; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 69-70; Dural/Öğüz, s. 56; Dural, Gerçek Kişiler, s. 58-60; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 298-300; Helvacı, s. 52-54; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 230.

kılınmasına karar verirken erginliğin, küçüğün menfaatlerine uygun olup olmadığını dikkatli bir şekilde araştırmalıdır. Eğer hâkim, uygun bulursa küçüğün ergin kılınmasına karar vermelidir⁶²⁴. Şunu da belirtmek gerekir ki, küçüğün, ergin kılınabilmesi için gerekli olan şartlar gerçekleşmiş olsa dahi hâkim, ergin kılınmayı küçüğün menfaatine uygun bulmuyorsa erginlik kararı vermekten kaçınılabilir⁶²⁵.

Fiil ehliyetinin diğer olumlu şartı ayırt etme gücüne sahip olmaktır. Ayırt etme gücü, bir kimsenin akla uygun bir biçim de hareket edebilme, yaptığı fiillerin sebep ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneğidir⁶²⁶. Tanımdan da anlaşılacağı üzere ayırt etme gücünün idrak ve irade olmak üzere iki unsuru vardır⁶²⁷.

Ayırt etme gücünün ilk unsuru olan idrak, kişinin yaptığı hareketlerinin sebep ve sonuçlarını değerlendirebilme yeteneğidir⁶²⁸. Ancak kişinin, bilinçli olduğundan bahsedebilmek için edindiği bilgiler çerçevesinde ulaşmak istediği sonucu bilmesi ve buna göre hareket etmesi yeterlidir. Yoksa hareketlerinin bütün sonuçlarını anlaması gerekmez⁶²⁹.

Ayırt etme gücünün bir diğer unsuru olan irade ise, kişinin idrak ettiği bir durumu dış âlemde gerçekleştirebilmek için gerekli hareketlerde bulunabilme

⁶²⁴ **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 210; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 60; **Arpacı**, s. 29; **Ataay**, s. 76; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 69; **Feyzioğlu/Doğanay/Aybay**, s. 82; **Özsunay**, s. 52; **Zevkliler**, s. 87; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 70; **Dural/Öğüz**, s. 53-56; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 299; **Helvacı**, s. 54.

⁶²⁵ **Arpacı**, s. 30; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 231; **Helvacı**, s. 54.

⁶²⁶ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 61; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 198 **Dural/Öğüz**, s. 57; **Ataay**, s. 64; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 771; **Özsunay**, s. 61; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 54; **Helvacı**, s. 55. **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 222; farklı tanımlar için bkz. **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 288; **Zevkliler**, s. 52; Vehbi Umut **Erkan/İpek Yücer**, “Ayırt Etme Gücü”, *AÜHFĐ*, C. 60, S. 3, 2011, 488-489.

⁶²⁷ **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 199; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 61; **Dural/Öğüz**, s. 57; **Erkan/Yücer**, s. 489.

⁶²⁸ **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 199; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 288; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 55; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 62; **Dural/Öğüz**, s. 57.

⁶²⁹ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 62; **Dural/Öğüz**, s. 57.

yeteneğidir⁶³⁰. Burada önemli olan kişiyi harekete geçiren iradenin serbest olmasıdır.⁶³¹.

Türk Medenî Kanunu'nun 13 maddesi, "*Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.*" şeklindedir. Buna göre, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ve bunlara benzer sebepler, ayırt etme gücünü ortadan kaldırmaktadır. Kanun'da belirtilen "*bunlara benzer sebepler*" ifadesinden kişinin, akla uygun bir biçimde davranma yeteneğini ortadan kaldıran her durum anlaşılmalıdır⁶³². Uyuşturucu madde kullanımı, hipnotizma, ateş nöbetleri, uyurgezerlik, Kanun'da belirtilen benzer sebeplere örnek olarak gösterilebilir⁶³³.

Türk Medenî Kanunu'nun 14. maddesi gereğince fiil ehliyetinin olumsuz şartı, kişinin kısıtlı olmamasıdır. Kısıtlanma, ergin olan bir kimsenin TMK'nın 405 vd. maddelerinde belirtilen sebeplerden dolayı fiil ehliyetinin kaldırılması veya sınırlandırılmasını ifade eder⁶³⁴. Bir kimsenin kısıtlanması, o kişinin özgürlükleri açısından ağır sonuçlar doğuracağından, ancak Kanun'da sayılan sınırlı sebeplerin varlığı halinde kısıtlanma kararı alınabilir⁶³⁵. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (TMK m. 405), savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim (TMK m. 406), bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir

⁶³⁰ Köprülü, Medenî Hukuk, s. 199; Dural, Gerçek Kişiler, s. 62; Dural/Öğüz, s. 57.

⁶³¹ Dural, Gerçek Kişiler, s. 62; Köprülü, Medenî Hukuk, s. 199; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 288; Dural/Öğüz, s. 57.

⁶³² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 55; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 292; Dural, Gerçek Kişiler, s. 64; Dural/Öğüz, s. 60; Zevkliler, s. 65; Helvacı, s. 58.

⁶³³ Köprülü, Medenî Hukuk, s. 201-202; Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 292; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 75; Zevkliler, s. 65; Helvacı, s. 58; doktrinde bazı yazarlar, hırs, aşırı hiddet ve sabit fikirli olma gibi durumların, benzer sebepler kavramı kapsamında olacağını belirtirken, (Ataay, s. 67; Dural, Gerçek Kişiler, s. 64; Dural/Öğüz, s. 60), diğer bazı yazarlar ise, hırs ve aşırı kızgınlığın benzer sebepler kavramına girmeyeceğini belirtmektedir (Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 59-60).

⁶³⁴ Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 300; Ataay, s. 76; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 80-81; Helvacı, s. 59; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 233.

⁶³⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 72; Dural/Öğüz, s. 62; Helvacı, s. 59; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 233.

cezaya mahkûm olmak (TMK m. 407), zorunlu kısıtlama sebepleri iken; yaşlılık, engelli olma, deneyimsizlik ve ağır hastalık, kişinin isteğine bağlı kısıtlama sebepleridir (TMK m. 408).

Fiil ehliyeti yönünden kişiler belirli ayrımlara tabi olmaktadır. Ayırt etme gücüne sahip, ergin olan ve kısıtlı olmayan kişiler fiil ehliyetine sahiptirler. Fiil ehliyeti şartlarının hepsinin bir kişide olup olmamasına göre kişiler, ehliyetliler ve ehliyetsizler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ehliyetliler, tam ehliyetliler ve sınırlı ehliyetliler; ehliyetsizler de, tam ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetsizler olmak üzere ikiye ayrılırlar⁶³⁶.

Tam ehliyetliler, ayırt etme gücüne sahip, ergin olan ve kısıtlanmamış olan kişilerdir. Tam ehliyetliler, kendi fiilleriyle haklar kazanabileceği gibi, borç altına da girebilirler. Ayrıca bunlar, kazandıkları haklar üzerinde serbestçe tasarruf edebilirler ve verdikleri her türlü zararlardan sorumludurlar⁶³⁷.

Sınırlı ehliyetliler ise, kısıtlanmaları bakımından yeterli sebep olmamasına rağmen bunların korunması amacıyla fiil ehliyetleri sınırlandırılmış ve kendilerine yasal danışman atanmış kişilerdir⁶³⁸. Sınırlı ehliyetliler, kural olarak fiil ehliyetine sahiptirler. Ancak bunların ehliyetleri, bazı işlemler açısından sınırlandırılmıştır. Sınırlı ehliyetlilerin, bu işlemleri yapabilmeleri için yasal danışmana ihtiyaçları vardır. Türk Medenî Kanunu'nun 429. maddesinde oy ve yönetim danışmanlığı olmak üzere iki tür yasal danışmanlık düzenlenmiştir. Oy danışmanlığının söz konusu olduğu durumlarda sınırlı ehliyetliler, TMK'nın 429. maddesinde sayılan işlemleri kendileri yapmakla birlikte, bunların geçerli olması için oy danışmanının

⁶³⁶ **Helvacı**, s. 62.

⁶³⁷ **Arpacı**, s. 34; **Zevkliler**, s. 91; **Ataay**, s. 79-80; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 197; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 69; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 303; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 79; **Helvacı**, s. 62; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 238; **Antalya**, Medenî Hukuk, s. 188; **Helvacı**, s. 62.

⁶³⁸ **Helvacı**, s. 64; Kendisine yasal danışman atanmaların ehliyetlerinin sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, kendilerine yasal danışman atanmış kişilerin ehliyetlerinin sınırlandırılmadığını kabul ederken (**Dural**, Gerçek Kişiler, s. 73; **Dural/Öğüz**, s. 66), doktrindeki diğer bir görüş, kendilerine yasal danışman atanmış kişilerin sınırlı ehliyetli olacaklarını belirtmektedir (**Tekinay**, Medenî Hukuk, s. 224; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 108; **Arpacı**, s. 37-38; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 107).

oyu, yani görüşü alınmalıdır⁶³⁹. Oy danışmanı, görüşünü işlem yapılmadan önce verebileceği gibi işlemden sonra da verebilir. Ayrıca işleme bizzat da katılabilir. Ancak oy danışmanı, sınırlı ehliyetliler adına işlemi bizzat yapamaz⁶⁴⁰.

Bir diğer sınırlı ehliyetliler ise, kendilerine yönetim danışmanı atanmış olan kişilerdir. Kendisine yönetim danışmanı atanmış olan kişi, malvarlığının geliri üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunabilir. Ancak malvarlığının sermaye kısmı üzerinde tasarruf hakkı yoktur. Kendisine yönetim danışmanlığı atanmış olan kişiler, malvarlığının sermaye kısmı üzerinde ancak yönetim danışmanının onayı ile işlem yapabilirler. Yönetim danışmanının işlemi bizzat yapması da mümkündür⁶⁴¹.

Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücünden yoksun olup, bunların fiil ehliyetleri yoktur. Bu sebeple, tam ehliyetsiz bir kişinin yaptığı işlemler, Kanun'da belirtilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, hukukî sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Tam ehliyetsiz, ayırt etme gücüne sahip olmadığı için hukuka aykırı fiillerden de sorumlu değildir⁶⁴². Tam ehliyetsizin hukukî işlemlerini kanunî temsilcisi yapar. Kanunî temsilci, işi bizzat yapmalıdır. Kanunî temsilcinin vereceği izin ya da icazet geçerli değildir⁶⁴³.

⁶³⁹ Türk Medenî Kanunu'nun 429. maddesi gereğince 1. Dava açma ve sulh olma, 2. Taşınmazların alımı, satımı, rehn edilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynı hak kurulması, 3. Kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehn edilmesi, 4. Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri, 5. Ödünç verme ve alma, 6. Anaparayı alma, 7. Bağışlama, 8. Kambiyo taahhüdü altına girme, 9. Kefil olma işlemlerinde oy danışmanın görüşü alınmalıdır. Bu işlemlerin dışındaki işlemleri kendisine oy danışmanı atanmış sınırlı ehliyetli kendisi yapabilir.

⁶⁴⁰ **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 109; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 74; **Dural/Öğüz**, s. 67; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 108; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 338; **Helvacı**, s. 63; **Arpacı**, s. 37.

⁶⁴¹ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 74-75; **Dural/Öğüz**, s. 67; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 108; **Helvacı**, s. 64; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 109; **Arpacı**, s. 38.

⁶⁴² **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 80; **Zevkliler**, s. 167-171; **Arpacı**, s. 40; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 76; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 304-305; **Dural/Öğüz**, s. 69; **Helvacı**, s. 65.

⁶⁴³ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 87; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 86. **Arpacı**, s. 47 vd.; **Dural/Öğüz**, s. 78.

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılardır⁶⁴⁴. Sınırlı ehliyetsizler, asıl olarak fiil ehliyetine sahip olmamakla beraber, bazı durumlarda ehliyetsizlikleri sınırlandırılarak, bu durumlarda ehliyetli kabul edilmişlerdir⁶⁴⁵. Bu sebeple, sınırlı ehliyetsizlerde ehliyetsizlik asıl, ehliyetlilik ise istisnadır⁶⁴⁶. Sınırlı ehliyetsizlerin tek başlarına hangi işlemleri yapabilecekleri Türk Medenî Kanunu'nun 16. maddesinde belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, “*Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, kanunî temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar.*” şeklindedir. Buna göre, sınırlı ehliyetsizler, karşılıksız kazanmalarda, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanımında ve haksız fiillerinden sorumlu tutulabilmelerinde tam ehliyetli olarak kabul edilirler⁶⁴⁷. Bunların dışındaki işlemleri, yani borçlandırıcı ve tasarruf işlemlerini, sınırlı ehliyetsiz ancak kanunî temsilcisinin rızasını alarak yapabilir⁶⁴⁸. Kanunî temsilcinin işlemin yapılmasından önce gösterdiği rızaya izin, işlem yapıldıktan sonra gösterdiği rızaya icazet ya da onama adı verilir. Kanunî temsilcinin rızasını, işlem yapılırken açıklamasına da işleme katılma denir⁶⁴⁹. Hukukî işlem, kanunî temsilcinin izni olmadan yapılmışsa, icazet verilinceye kadar askıda hükümsüzdür⁶⁵⁰. İcazet verilmeyen işlem, baştan itibaren kesin hükümsüz

⁶⁴⁴ Tekinay, ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların, sınırlı ehliyetliler kategorisinde incelemiştir. **Tekinay**, Medenî Hukuk, s. 241.

⁶⁴⁵ **Helvacı**, s. 75.

⁶⁴⁶ **Ataay**, s. 81; **Dural/Öğüz**, s. 85; **Helvacı**, s. 75.

⁶⁴⁷ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 102-106; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 259-261; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 322-326; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 100; **Dural/Öğüz**, s. 91-94; **Helvacı**, s. 75.

⁶⁴⁸ **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 221; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 95; **Ataay**, s. 89; **Özsunay**, s. 63; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 94-95; **Dural/Öğüz**, s. 85; **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 326; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 92.

⁶⁴⁹ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 97; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 95; **Dural/Öğüz**, s. 87; **Helvacı**, s. 77.

⁶⁵⁰ **Zevkililer**, s. 149; **Helvacı**, 78; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 98; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, bu durumu “*tek taraflı bağlamazlık*” olarak adlandırırken (**Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 322); **Saymen**, topal muameleler olarak adlandırmaktadır (**Saymen**, Medenî Hukuk, s. 100).

hale gelir. İcazet verilen işlem ise, baştan itibaren geçerli hale gelir⁶⁵¹. İcazet, kanunî temsilci veya bu arada fiil ehliyetini kazanmış, küçük ya da kısıtlı tarafından verilebilir⁶⁵².

B. Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Ehliyetsizlik

1. Genel Olarak

Ölümüne bağlı tasarruflar da bir hukukî işlem olduklarından ölümüne bağlı tasarrufun geçerli olabilmesi için mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufu yapmaya ehil olması gerekir. Türk Medenî Kanunu'nun 502 ile 504. maddeleri arasında ölümüne bağlı tasarruf yapma ehliyeti düzenlenmiştir. Ölümüne bağlı tasarruflarda ehliyet kavramından bir kimsenin, yani mirasbırakanın, ölümünden sonra malvarlığı üzerinde tasarruf edebilme ehliyetine sahip olması anlaşılır. Diğer bir ifade ile ölümüne bağlı tasarruf yapma ehliyeti, kişinin, yani mirasbırakanın, geçerli bir vasiyetname ve miras sözleşmesi yapabilme ehliyetidir⁶⁵³.

Ölümüne bağlı tasarruflar, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduklarından bu tür hukukî işlemler, vekil veya temsilci aracılığıyla yapılamazlar⁶⁵⁴. Temsilci aracılığıyla ölümüne bağlı tasarruf yapılamamasının iki sebebi vardır. Bu sebeplerden ilki temsilcinin, kasten veya hatayla mirasbırakanın son arzularını tam olarak anlayamaması veya tam olarak anlamış olsa bile son arzuları tam anlamıyla aksettirememesidir. Gerçekten ölümüne bağlı tasarruflarda önemli olan mirasbırakanın son arzularının mümkün olduğunca yerine getirilmesidir. Bu sebeple, mirasbırakan, ölümüne bağlı tasarruf yaparken son arzularını bizzat kendisi bildirmelidir. Ölümüne bağlı tasarrufların temsilci aracılığıyla yapılamamasının ikinci sebebi, mirasbırakanın yaptığı ölümüne bağlı tasarrufta kanunî mirasçılarının hakları

⁶⁵¹ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 100; **Zevkliler**, s. 154; **Arpacı**, s. 59-60; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 99; **Dural/Öğüz**, s. 90; **Helvacı**, s. 78.

⁶⁵² **Tekinay**, Medenî Hukuk, s. 244; **Ataay**, s. 100; **Arpacı**, s. 61; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 97-98; **Helvacı**, s. 78.

⁶⁵³ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 190; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 164.

⁶⁵⁴ **İmre**, s. 101; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 135; **Özüğür**, s. 819; **Gürsoy**, Mal Vasiyeti, s. 53-54; **Gönensay/Birsen**, s. 42; **Berki** Türk Hukukunda Vasiyet, s. 402; **Ayiter**, s. 39; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 75; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 164; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 188; **İmre/Erman**, s. 61.

üzerinde değişiklik yapması veya bazen bu hakkı tamamen ortadan kaldırmasıdır. İşte bu kadar önemli bir işlemi mirasbırakan bizzat kendisi yaparak, bundan doğan manevi sorumluluğu üstlenmelidir⁶⁵⁵.

Ölüme bağlı tasarrufların temsilci aracılığıyla yapılamayacağı o kadar kesindir ki, mirasbırakan, kazandırmada bulunduğu kişinin ve şeyin tayinini üçüncü kişilerin takdir ve iradesine dahi bırakamayacaęı⁶⁵⁶ gibi, vasiyeti yerine getirme görevlisinin takdir ve iradesine de bırakamaz⁶⁵⁷. Mirasbıraka, kardeşlerinden birine bir şey vasiyet edip, ancak kardeşlerinden hangisinin lehtar olacağını karısına bırakması durumunda böyle bir ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın iradesini tam olarak yansıtmadığı için iptal edilebilme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Mirasbırakanın, belirli bir kimseye bağını ya da bahçesi vasiyet edip, bunlardan hangisinin o şahsa bırakılacağının belirlenmesini oğlunun takdirine bırakması durumunda da ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın iradesini tam olarak yansıtmadığı için iptal edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalır⁶⁵⁸. Ölüme bağlı tasarruflarda temsil yasağı, sadece onların yapılmasında değil, onlara sonradan yapılacak eklemelerde, değiştirmelerde ve bunlardan dönmelerde de geçerlidir⁶⁵⁹.

Ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetinin, hak ehliyeti mi yoksa fiil ehliyeti mi olduğu konusunda doktrinde çeşitli görüşler vardır. Doktrindeki bir görüşe göre, ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti, hak ehliyetinin bir görünüş şeklidir. Bu görüşe göre, Kanun'da öngörülen ehliyet şartları gerçekleşmemişse ölüme bağlı tasarruf yapılamaz. Ayrıca Kanun'un aradığı ehliyet şartları yoksa temsilci aracılığıyla dahi ölüme bağlı tasarruf yapılamaz. Bu sebeple, bir hak ne kişinin kendisi ne de temsilcisi tarafından kullanılamıyorsa, bu durumda kişinin hak ehliyetinin sınırlandırıldığından söz edilir⁶⁶⁰. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, ölüme bağlı

⁶⁵⁵ Eren, İptal Davası, s. 16.

⁶⁵⁶ Escher, s. 99; Ayiter, s. 39; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 75; Eren, İptal Davası, 16.

⁶⁵⁷ Eren, İptal Davası, s. 17.

⁶⁵⁸ Eren, İptal Davası, s. 16.

⁶⁵⁹ İmre, s. 102; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 75; İmre/Erman, s. 62.

⁶⁶⁰ Eren, İptal Davası, s. 14; Ayiter, s. 39; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 75; Serozan/Engin, s. 297-298.

tasarruf yapma ehliyeti, fiil ehliyetinin bir görünüş şeklidir. Bu görüşe göre, ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti hak ehliyeti olsaydı doğumla birlikte ölüme bağlı tasarruf yapılabilirdi. Oysa belirli bir yaşa gelmeyen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan kişi, ölüme bağlı tasarruf yapamaz⁶⁶¹. Doktrindeki bir başka görüşe göre, ölüme bağlı tasarruflarda fiil ehliyeti sınırlandırılmakta bu da hak ehliyetini sınırlandırmaktadır⁶⁶². Doktrindeki diğer bir görüş ise, ölüme bağlı tasarruf ehliyetini, fiil ehliyetinin içinde hukukî işlem ehliyetinin bir sınırlandırması olarak kabul etmektedir⁶⁶³. Son zamanlarda taraftar kazanan görüşe göre, ölüme bağlı tasarruf yapma yönünden belirli şartların aranması sadece hak ehliyetinin değil, fiil ehliyetinin de şartıdır. Buna göre, her ne kadar hak ve fiil ehliyeti arasında bir ayrım yapılsa da belirli bir hakka ilişkin durumlarda hak ve fiil ehliyeti için aranan şartlar aynıdır. Bunun en iyi örnekleri, ölüme bağlı tasarruflar ve evlenmedir⁶⁶⁴.

Kanaatimizce, ölüme bağlı tasarruflar için öngörölmüş koşullar, hem hak ehliyetini hem de fiil ehliyetini sınırlandırmaktadır. Çünkü Kanun'un ölüme bağlı tasarrufların yapılması için aradığı ehliyet şartları yoksa kişi, ne kendisi bizzat ne de kanunî temsilcisi aracılığıyla ölüme bağlı tasarruf yapamaz. Diğer bir ifade ile mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf ehliyeti yoksa böyle bir hakkı da yoktur. Bu durumda ölüme bağlı tasarruf yapabilme ehliyeti söz konusu olduğunda kişi ya tam ehliyetli ya da tam ehliyetsizdir. Benzer bir durum da evlenme kurumunda söz konusudur. Evlenmek ve ölüme bağlı tasarruf yapmak için Kanun'da öngörölen şartlara baktığımızda daha ilk maddelerde ehliyete yer verilmesi her iki kurum açısından da ehliyetin, hem hak hem de fiil ehliyetini sınırlandırdığını söyleyebiliriz⁶⁶⁵

Ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti, tasarrufun yapıldığı anda bulunmalıdır. Ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda ehliyetli olan mirasbırakanın daha sonra

⁶⁶¹ Şener, Miras Hukuku I, s. 487; Gönensay/Birsen, s. 46.

⁶⁶² Oğuzman, s. 98.

⁶⁶³ Antalya, Miras Hukuku, s. 167.

⁶⁶⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 135; Dural/Öz, s. 56.

⁶⁶⁵ Aynı görüşte olanlar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 135; Dural/Öz, s. 56; Serozan/Engin, s. 297-298.

ehliyetini kaybetmesi halinde geçerli bir şekilde yapılan ölüme bağlı tasarruf geçersiz hale gelmez. Ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda ehliyetli olmayan mirasbırakanın, daha sonra ehliyetli hale gelmesi, geçersiz olan ölüme bağlı tasarrufu geçerli hale getirmez⁶⁶⁶.

Mirasbırakanın, terekesi ile ilgili tasarruflarda ehliyet dikkate alınırken, terekeyle ilgili olmayan tasarruflarda ehliyet dikkate alınmaz. Örneğin, on dört yaşında olup ayırt etme gücüne sahip bir küçük, ölümünden sonra cenaze töreninin nasıl yapılacağını içeren bir ölüme bağlı tasarruf yapabilir. Yapılan bu ölüme bağlı tasarruf, küçüğün terekesini ilgilendirmediği için geçerlidir⁶⁶⁷.

Ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti Türk Medenî Kanunu'nda vasiyetnameler (TMK m. 502) ve miras sözleşmeleri (TMK m. 503) bakımından ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu sebeple, vasiyetname ve miras sözleşmesini ehliyet bakımından ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2. Vasiyetname Yapma Ehliyeti

Türk Medenî Kanunu'nun 502. maddesi gereğince, vasiyetname yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak ve on beş yaşını doldurmuş olmak gerekir. Vasiyetname yapabilmek için gerekli olan bu şartları sırasıyla inceleyeceğiz.

a) Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak

Bir kimsenin vasiyetname yapabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücü, Türk Medenî Kanunu'nun 13. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, *“Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.”* şeklindedir. Buna göre, ayırt etme gücü, bir kimsenin akla uygun bir biçimde hareket edebilme, yaptığı fiillerinin sebep ve sonuçlarını

⁶⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 136; İmre, s. 105; Oğuzman, s. 187; Eren, İptal Davası, s. 18-19; Köprülü, Miras Hukuku, s. 234; Dural/Öz, s. 57; İmre/Erman, s. 63; Antalya, Miras Hukuku, s. 168.

⁶⁶⁷ Öztan, Miras Hukuku, s. 191; Turan, s. 35.

kavrayabilme yeteneğidir⁶⁶⁸. Vasiyetname düzenleyen kişi, düzenlediği vasiyetnamenin kapsamını, önemini, sebep ve sonuçlarını anlayabiliyor, kavrayabiliyor, tartışabiliyor, değerlendirebiliyor ve buna uygun hareket etme yeteneğine sahipse, vasiyetname düzenleme hususunda ayırt etme gücüne sahiptir⁶⁶⁹.

Ayırt etme gücü, vasiyetnamenin yapıldığı anda bulunmalıdır. Vasiyetnamenin yapılmasından önce veya sonra ayırt etme gücünün olup olmaması önemli değildir. Bu bakımdan, vasiyetname yapmadan önce ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kimse, vasiyetname yaptığı sırada ayırt etme gücüne sahipse yaptığı vasiyetname geçerlidir. Vasiyetnamenin yapıldığı sırada ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kimsenin, daha sonra ayırt etme gücünü kazanması durumunda vasiyetname geçerli hale gelmez. Vasiyetname yaparken var olan ayırt etme gücünün sonradan kaybı, geçerli olarak yapılan vasiyetnamenin geçersizliğine sebep olmaz⁶⁷⁰.

Her hukukî işlemde olduğu gibi ölüme bağlı tasarruflarda da ayırt etme gücü nisbidir. Ayırt etme gücü, belirli bir an için olup diğer zamanlarda olmayabileceği gibi, belirli bir anda mevcut olmayıp diğer zamanlarda mevcut olabilir. Yine bir hukukî işlem için yeterli olan ayırt etme gücü, başka bir hukukî işlem için yeterli olmayabilir⁶⁷¹. Bu sebeple, herkes için geçerli ve aynı nitelikte bir ayırt etme gücünden söz edilmez. Hâkim, önüne gelen her olayda ayırt etme gücüne sahip olmadığı iddia edilen kişinin, böyle bir hukukî işlemi yaparken ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını araştırarak bir karar vermesi gerekir. Ayrıca ayırt etme gücü,

⁶⁶⁸ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 61; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 198 **Dural/Öğüz**, s. 57; **Ataay**, s. 64; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 771; **Özsunay**, s. 61; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 54; **Helvacı**, s. 55. **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 222; farklı tanımlar için bkz. **Akıpek/Akıntürk/Karaman**, s. 288; **Zevkliler**, s. 52; **Erkan/Yücer**, 488-489.

⁶⁶⁹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 139; **İmre**, s. 103; **Eren**, İptal Davası, s. 20; **Dural/Öz**, s. 55; **Ayiter**, s. 40; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 76; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 192; **İmre/Erman**, s. 63; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 166.

⁶⁷⁰ **Dural/Öz**, s. 57; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 192; **İmre/Erman**, s. 63-64.

⁶⁷¹ **İlhan Helvacı**, “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Ayırt Etme (Temyiz Kudretinin) İspatı”, *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı*, C. 2, s. 1138-1139; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 35.

sadece çekişmeli olan olay ya da fiil bakımından mevcut olmalı ve sadece bu açıdan dikkate alınmalıdır⁶⁷². Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri, birçok kararında vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte murisin fiil ehliyetinin olup olmadığı tespit edilirken tüm delillerin toplanması, tanıkların dinlenilmesi, tüm hastane kayıtlarının, raporların, filmlerin toplanması ve son olarak Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gerektiğini belirtmiştir⁶⁷³. Yine Yargıtay, mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı konusunda tereddüt olması halinde tanıkların dinlenebileceği,⁶⁷⁴ ancak tanık beyanlarının, durumun saptanmasında sadece birer veri olduğunu mirasbırakanın hukukî ehliyet durumunun mutlaka Adli Tıp Kurumu'ndan rapor

⁶⁷² **Eren**, İptal Davası, s. 20; **Escher**, s. 103-104

⁶⁷³ Yarg., 3. HD., T. 20.01.2016, E. 2015/18917, K. 2016/412, karar için bkz. **Gençcan**, s. 459-460; Yarg., 2. HD., T. 24.11.2008, E. 2008/15840, K. 2008/15851, karar için bkz. **Gençcan**, s. 471; Yarg., 2. HD., T. 10.07.2001, E.2001/8203, K. 2001/10879, s. karar için bkz. **Gençcan**, s. 471; Ankara BAM, 17. HD., T. 01.06.2017, E. 2017/408, K. 2017/426, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 155-158; İzmir BAM, 1. HD., T. 10.04.2017, E. 2017/446, K. 2017/458, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 207-211; Antalya BAM, 6. HD., T. 05.04.2017, E. 2017/153, K. 2017/201, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, S. 214-217; Yarg., 3. HD., T. 07.02.2017, E. 2016/1311, K. 2017/869, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 299-300; Yarg., 3. HD., T. 01.12.2016, E. 2016/17021, K. 2016/13747, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 306-308; Yarg., 3. HD., T. 27.10.2016, E. 2016/11858, K. 2016/12182, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 324-326; Yarg., 3. HD., T. 29.09.2016, E. 2016/2660, K. 2016/11377, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 332-334; Yarg., 3. HD., T. 10.05.2016, E. 2015/15582, K. 2016/7383, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 352-354; Yarg., 3. HD., T. 15.03.2016, E. 2016/3287, K. 2016/3836, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 385-386; Yarg., 3. HD., T. 20.01.2016, E. 2015/18917, K. 2016/412, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 423-425; Yarg., 3. HD., T. 12.11.2015, E. 2014/21800, K. 2015/17889, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 464-466; Yarg., 3. HD., T. 03.11.2015, E. 2015/4912, K. 2015/17150, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 474-476; Yarg., 3. HD., 03.11.2015, E. 2015/5055, K. 2015/17073, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 476-477; Yarg., 3. HD., T. 28.10.2015, E. 2014/21132, K. 2015/16868, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 479-480; Yarg., 3. HD., T. 15.09.2015, E. 2015/10185, K. 2015/14201, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 492-494; Yarg., 3. HD., T. 16.06.2015, E. 2014/18866, K. 2015/11145, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 510-512; Yarg., 3. HD., T. 10.06.2015, E. 2014/17651, K. 2015/10716, , karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 514-517; Yarg., 3. HD., T. 10.06.2015, E. 2014/17651, K. 2015/10716, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi** Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 69-72; Yarg., 3. HD., T. 03.06.2015, E. 2014/16728, K. 2015/10163, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 84-85; Yarg., 3. HD., T. 27.05.2015, E. 2014/17153, K. 2015/9675, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 90-91; Yarg., 3. HD., T. 13.05.2015, E. 2015/3823, K. 2015/8568, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 95-97; Yarg., 3. HD., T. 14.04.2015, E. 2014/13732, K. 2015/6326, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 103-104; YHGK, T. 11.03.2015, E. 2013/3-1630, K. 2015/1011, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 115-116.

⁶⁷⁴ Yarg., 3. HD., T. 26.10.2009, E. 2009/12112, K. 2009/16646, karar için bkz. **Gençcan**, s. 461.

alınarak tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶⁷⁵. Yargıtay, vasiyetname yapılırken sağlık ocağından rapor alınabileceğini, ancak tanıkların, vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakanın ayırt etme gücünün bulunmadığını iddia etmeleri ve vasiyetçinin de vasiyetnamenin yapıldığı anda ileri yaşlarda bulunması durumunda, Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınarak hüküm kurulması gerektiğini belirtmiştir⁶⁷⁶.

Ayırt etme gücünü ortadan kaldıran sebeplerden olan akıl hastalığı ve akıl zayıflığının hukukî açıdan dikkate alınması gerekir. Diğer bir ifade ile tıbbî bakımdan ayırt etme gücü olmayan bir kimse, hukukî açıdan ayırt etme gücüne sahip olabilir. Nitekim Federal Mahkeme, çamaşır değiştirme fobisine müptela olan birisinin yaptığı vasiyetnameyi kabul etmiştir⁶⁷⁷.

Ayırt etme gücünün nisbi bir kavram olması sebebiyle şüphe duyulması halinde ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda ayırt etme gücünün var olduğu kabul edilir. Ayırt etme gücünün bulunmadığını iddia eden taraf, Türk Medenî Kanunu'nun 6. maddesi gereğince bu iddiasını ispat etmekle yükümlüdür⁶⁷⁸. Ayırt etme gücünün bulunmadığı her türlü delille ispat edilebilir. Hâkim, takdir hakkını saklı tutmak üzere uzman bilirkişilerden yararlanabilir⁶⁷⁹.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi sırasında mirasbırakanın ayırt etme gücünün varlığından şüphe edilmesi halinde uygulamada doktor raporu istenmektedir⁶⁸⁰. Doktor raporu, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu yaptığı sırada ayırt etme gücüne sahip olduğunu kesin olarak kanıtlamaz⁶⁸¹. Ancak ölüme bağlı tasarrufun düzenlendiği sırada alınan doktor raporu, aksi ispat edilinceye kadar

⁶⁷⁵ Yarg., 2. HD., T.31.01.2005, E. 2005/16166, K. 2005/947, karar için bkz. **Gençcan**, s. 461-462.

⁶⁷⁶ Yarg., 3. HD., T. 25.03.2014, E. 2013/19603, K. 2014/4747, karar için bkz. **Ruhi /Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 218-219; **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 654-655; Yarg., 2. HD., T. 05.04.2004, E. 2004/2862, K. 2004/4336, karar için bkz. **Gençcan**, s. 470-471.

⁶⁷⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 29.

⁶⁷⁸ **Escher**, s. 104; **İmre**, s. 106; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 35; **İmre/Erman**, s. 64; **Arpacı**, s. 25.

⁶⁷⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168.

⁶⁸⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 137; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168.

⁶⁸¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 137.

ehliyetin varlığına delil teşkil eder. Ölümüne bağlı tasarrufun düzenlenmesi sırasında doktor raporu istense veya mirasbırakanın lehine bir doktor raporu olsa bile ölümüne bağlı tasarrufun iptalini talep eden kişi, ayırt etme gücünün bulunmadığını her türlü delille ispat edebilir. Birden fazla rapor olup bunlar arasında çelişki var ise, bu çelişki giderilmeden karar verilemez⁶⁸². Yargıtay, vasiyetçinin tasarruf ehliyetine sahip olup olmadığının belirlenmesine ilişkin raporlar arasında bir çelişkinin bulunması durumunda bu çelişkinin, ölümüne bağlı tasarrufun iptali davasını inceleyen hâkim tarafından giderilmesi gerektiğini belirtmiştir⁶⁸³.

Türk Medenî Kanunu'nda vasiyetname yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olma ve on beş yaşını doldurma şartları aranırken, kısıtlı olmamak aranmamaktadır. Dolayısıyla kısıtlı olan fakat ayırt etme gücüne sahip olan bir kimse, vasiyetname yapabilir. Buna karşılık ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kısıtlının yaptığı vasiyetname geçersiz olup, bunun iptali için dava açılabilir. Bu noktada, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan bir kişinin ayırt etme gücünün bulunmadığı karine teşkil eder. Bu durumda ispat yükü yer değiştirir. Yani, akıl hastalığı ya da akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan kişinin düzenlemiş

⁶⁸² Şener, Miras Hukuku I, s. 493; Antalya, Miras Hukuku, s. 168.

⁶⁸³ “Dosyada bulunan İstinye Devlet Hastanesinden Alınan 17.11.1995 tarihli raporla, Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulunun 08.05.2006 tarihli raporları arasında çelişki bulunmaktadır. Bu durumda Adli Tıp Kurumu Kanununun 15/f maddesi uyarınca Adli Tıp Genel Kurulundan rapor alınması suretiyle çelişkinin giderilmesi ve tüm deliller hep birlikte değerlendirilip sonucu uyarınca hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” Yarg., 2. HD., T. 06.05.2010, E. 2010/5445, K. 2010/9124, (Gençcan, s. 477); Yarg., 3. HD., T. 09.02.2006, E. 2015/7127, K. 2016/1300, Karar için bkz. Gençcan, s. 476-477; “Vasiyetname 06.09.2002 tarihinde düzenlenmiştir. Vasiyetname ekindeki Erzincan Devlet Hastanesince verilen 03.09.2002 tarihli resmi sağlık kurulu raporunda vasiyetçinin medeni hakları kullanma ehliyetinin bulunduğu belirtilmiştir. Hükme esas alınan Adli Tıp 2. İhtisas Kurulunca düzenlenen 30.06.2006 tarihli raporda ise; vasiyetçiye ait sağlık karnesinde yer alan bilgilere dayanarak, 11.09.2003 tarihinde depresyon tanısı ve 13.11.2003 tarihinde de vasiyetçiye ilk defa demans teşhisinin konulmuş olduğundan hareketle vasiyetname tarihinde tasarruf ehliyetinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Adli Tıp 4. İhtisas Dairesinin raporu yukarıdaki açıklamalar karşısında kanaat verici nitelikte olmadığı gibi, vasiyetname tarihinden üç gün önceki ehliyeti belirleyen Erzincan Devlet Hastanesinin sağlık kurulu raporu ile de çelişmektedir. 2659 sayılı Adli Tıp Kurumunun 4810 sayılı kanunla değişik 15. maddesinin f bendi gereğince Adli Tıp Genel Kurulundan rapor alınmak suretiyle raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi ve ulaşılabilecek sonuç uyarınca karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” Yarg., 2. HD., T. 12.06.2008, E. 2008/9397, K. 2008/7794, (Gençcan, s. 477-478).

olduğu vasiyetnameden hak iddia eden kişi veya kişiler vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olduğunu ispatlamalıdır⁶⁸⁴.

b) 15 Yaşını Doldurmuş Olmak

Türk Medenî Kanunu'nun 502. maddesi gereğince vasiyetname düzenleyebilmek için kişinin ayırt etme gücünün bulunmasının yanında on beş yaşını da doldurmuş olması gerekir⁶⁸⁵. Görüldüğü üzere, kişi, on sekiz yaşını doldurmadan, evlenme ile veya mahkeme kararı ile ergin kılınmadan, bağışlama sözleşmesi yani sağlığında hüküm ve sonuç doğuran bir hukukî işlem yapamazken, on beş yaşını doldurmuş ise vasiyetname yapabilmektedir⁶⁸⁶. Kişinin, daha ergin olmadan vasiyetname yapabilmesinin iki sebebi vardır. Bu sebeplerden ilki, vasiyetname yapmanın mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olması sebebiyle kanunî temsil aracılığıyla vasiyetname yapılamamasıdır. Bu sebeple, Kanun, henüz erginliğini kazanmamış kimselere de vasiyetname yapma hakkı vermek için, vasiyetname düzenleme yaşını on beşe indirmiştir. Vasiyetname yapma yaşının on beş olmasının bir diğer sebebi ise, vasiyetnamelerin, tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruf olmaları sebebiyle mirasbırakanın ölümüne kadar her zaman geri alınabilmeleridir⁶⁸⁷. Gerçekten de mirasbırakan, yaptığı vasiyetnameden ölünceye kadar tek taraflı olarak dönebilir. Ayırt etme gücüne sahip olmak koşuluyla on beş

⁶⁸⁴ **İmre**, s. 108; **İnan**, Miras Hukuku, s. 101; **Ayiter**, s. 41; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 76-77; **İnan/Ertaş/Albaş**, 166; **Gönensay/Birsen**, s. 42; **İmre/Erman**, s. 64-65.

⁶⁸⁵ Eski Medenî Kanun zamanında kadının olağan evlenme yaşı 17 iken olağanüstü evlenme yaşı on dört idi (EMK m. 88). Bu düzenleme çerçevesinde, henüz on dört yaşında olmasına rağmen evlenme ile erginliğini kazanmış olan kadının vasiyetname ehliyetine sahip olup olmadığı tartışmalıydı (bu tartışmalar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 138; **Oğuzman**, 100; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 58; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 488; **İnan**, Miras Hukuku, s. 100; **Eren**, İptal Davası, s. 23; **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 88; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 113). Yeni Medenî Kanunu'nun 124. maddesinin ikinci fıkrası hem kadın hem de erkek için olağanüstü evlenme yaşını on altıya çıkardığı için, Eski Medenî Kanun zamanındaki tartışmalar son bulmuştur.

⁶⁸⁶ **İnan**, Miras Hukuku, s. 99-100; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 165.

⁶⁸⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 137-138; **İnan**, Miras Hukuku s. 110; **Eren**, İptal Davası, s. 22; **Dural/Öz**, s. 59; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 165; **Serozan/Engin**, 259.

yaşını tamamlamış olan bir kimseyi vasiyetname yapmaktan mahrum etmek için herhangi bir sebep yoktur⁶⁸⁸.

Doktrinde, Hatemi tarafından vasiyetname düzenleme yaşının on beş olması eleştirilmektedir. Yazar, vasiyetname düzenleme yaşının on sekiz yaşın tamamlanması veya hiç değilse on altı yaşın tamamlanması gerektiğini ifade etmektedir. Vasiyetnamenin, kişinin sağlığında serbestçe geri alınabilmesi yaş şartının on beşe düşürülmesini haklı göstermez. Yazar, içerisinde mirasçılıktan çıkarma ve tanıma bulunan vasiyetnamelerin ayırt etme gücünün bulunması şartıyla on beş yaşın doldurulmasıyla yapılabileceğini ancak sağlıkta yasak olan bir kazandırmanın, tereke için caiz olmaması gerektiğini savunmaktadır⁶⁸⁹.

Mirasbırakanın, vasiyetnameyi düzenlendiği anda on beş yaşını doldurmuş olması gerekir. Mirasbırakanın, Kanun'un öngördüğü on beş yaşını vasiyetname yaptıktan sonra doldurmuş olması vasiyetnameyi geçerli hale getirmez. Bir kimsenin on dört yaşında iken yapmış olduğu vasiyetname, kişinin on beş yaşını doldurduktan sonra ölmesi durumunda geçerli hale gelmez⁶⁹⁰. On beş yaşın doldurulmaması sebebiyle geçersiz olan vasiyetnamenin, geçerli olabilmesi için kişinin on beş yaşını doldurduğu zaman vasiyetnameyi tekrar yapması gerekir⁶⁹¹.

Türk Medenî Kanunu'nun 502. maddesinde, vasiyetname yapabilmek için sadece ayırt etme gücüne sahip olmak ve on beş yaşın doldurulması şartları aranmıştır. Bu sebeple, kişi, on beş yaşını doldurmuş ve ayırt etme gücüne sahipse, kısıtlanmış olsa dahi vasiyetname yapabilir. Bunun için kanunî temsilcisinin iznine gerek yoktur⁶⁹². Ancak akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanan bir kişinin, ayırt etme gücünün bulunmadığı karine teşkil eder. Bu sebeple, akıl

⁶⁸⁸ **Gönensay/Birsen**, s. 42.

⁶⁸⁹ **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 88-89.

⁶⁹⁰ **Ayiter**, s. 41-42; **İmre**, s. 110; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 79; **İmre/Erman**, s. 67; **Berki**, Miras Hukuku, s. 36; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 489.

⁶⁹¹ **Toplandı**, s. 35.

⁶⁹² **İmre**, s. 103; **Saymen**, Miras Hukuku, s. 75; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 36; **Eren**, İptal Davası, s. 21; **Gönensay/Birsen**, s. 41; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 169; **Dural/Öz**, s. 58; **Ayiter**, s. 41; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 78; **İmre/Erman**, s. 66; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 193.

hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmış fakat on beş yaşını doldurmuş bir kimsenin yaptığı vasiyetnamenin geçerli olmasını isteyen bir kişi, vasiyetnameyi düzenlendiği esnada mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olduğunu ispatlamalıdır⁶⁹³.

Türk Medenî Kanunu'nun 429. maddesi gereğince kendilerine yasal danışman atanan kişiler de vasiyetname yapabilirler. Çünkü vasiyetname yapmak, TMK'nın 429. maddesinde sayılan yasal danışmanın görüşü alınarak yapılacak işlemlerden değildir⁶⁹⁴. Ancak Yargıtay, her ne kadar yasal danışman atanması atanan kişinin, vasiyetname düzenlemesine engel değilse de murisin ileri derecede görme, işitme yitiminin yanı sıra bilişsel yeterlilik ve ileri yaşlılık sebebiyle ayırt etme gücünden kısmen yoksun ise, vasiyet tarihindeki yaşı da dikkate alınarak vasiyetname düzenlediği tarihte akıl ve ruh sağlığı yerinde olmadığı ileri sürüldüğü takdirde vasiyetname tarihinde murisin tasarruf ehliyetinin bulunup bulunmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınarak hüküm kurulmasına karar vermiştir⁶⁹⁵.

3. Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti

a) Genel Olarak

Türk Medenî Kanunu'nun 503. maddesi, "*Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir.*" şeklindedir.

⁶⁹³ İnan, Miras Hukuku, s. 101; İmre, s. 108; Ayiter, s. 41; İnan/Ertaş/Albaş, 166; Gönensay/Birsen, s. 42; Eren, İptal Davası, s. 12; İmre/Erman, s. 64-65.

⁶⁹⁴ Şener, Miras Hukuku I, s. 491; Gönensay/Birsen, s. 41-42; Oğuzman, s. 98, dn. 101; Gençcan, s. 290; "... EMK'nun 379 (TMK m. 429). maddesinde, hangi konularda kanunî müşavirin düşüncesine başvurulacağı gösterilmiştir. Bunlar arasında şahsa bağlı hak niteliğinde olan vasiyete yer verilmemiştir. Öyle ise kendisine kanunî müşavir tayin olunan kişi, müşavirin reyini (oyunu) almadan vasiyet yapabilir. O halde isteğin reddi zorunlu iken açıklanan yönler gözetilmeden olaya uymayan düşüncelerle kanunî müşavirin izni alınmadan ölüme bağlı tasarruf yapıldığından söz edilerek, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi Usul ve Kanun'a aykırıdır." Yarg., 2. HD., T. 29.3.1983, E. 1983/978, K. 1983/2735, E.T. 28.05.2018, ([http// www.kazancı.com.tr/](http://www.kazancı.com.tr/)).

⁶⁹⁵ Yarg., 3. HD., T. 28.01.2014, E. 2013/16549, K. 2014/1032, karar için bkz. Gençcan, s. 290-291.

Buna göre, miras sözleşmesi yapabilmek için kişinin tam ehliyetli olması gerekir⁶⁹⁶. Ancak belirtmek gerekir ki, miras sözleşmesi ile terekesi üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için tam ehliyet aranır. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan diğer taraf ise, genel ehliyet kurallarına tabidir⁶⁹⁷.

Vasiyetname yapabilmek için on beş yaşını doldurmak ve ayırt etme gücüne sahip olmak yeterli iken, miras sözleşmesi yapabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmak gerekir. Miras sözleşmesinde tam fiil ehliyetinin aranmasının sebebi, miras sözleşmesinin bağlayıcı olmasıdır. Diğer bir ifade ile miras sözleşmesinden ancak Kanun'da öngörülen sebeplerin varlığı halinde tek taraflı dönmek mümkün olduğundan burada tam fiil ehliyeti aranmıştır⁶⁹⁸. Bu sebeple, tam fiil ehliyeti olmayanlar, yani tam ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetsizler, kanunî temsilcileri aracılığıyla bile miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruf yapamazlar⁶⁹⁹. Tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsizlerin yapmış olduğu miras sözleşmesi, Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin birinci bendi gereğince iptal edilebilir. Ancak ayırt etme gücüne sahip olmak şartı ile on beş yaşını doldurmuş ya da kısıtlı olan bir kişinin yapmış olduğu miras sözleşmesi, çevirme yani tahvil yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilir⁷⁰⁰.

Miras sözleşmesi içerisinde yer alan ve bir taraflı olma niteliğini kaybetmeden vasiyetname hükmüne tabi olan ölüme bağlı tasarruflar hakkında vasiyetname yapma ehliyetine ilişkin hükümler uygulanır⁷⁰¹. Ancak vasiyetname ehliyetine tabi bir şekilde yapılan ölüme bağlı tasarrufların hüküm doğurması miras sözleşmesinin tümünün hüküm doğurmasına bağlandığı, yani miras sözleşmesi

⁶⁹⁶ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 54; **Dural/Öz**, s. 58; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 135; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 168; **Toplandı**, s. 37; **Turan**, s. 40.

⁶⁹⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 141; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 140-141; **Dural/Öz**, s. 58; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 58.

⁶⁹⁸ **İşgüzar**, s. 32; **Escher**, s. 108; **Dural/Öz**, s. 58.

⁶⁹⁹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 141; **Dural/Öz**, s. 59.

⁷⁰⁰ **Dural/Öz**, s. 58-59; **Escher**, s. 108; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 140; **İşgüzar**, s. 32.

⁷⁰¹ Hülya **Atlan**, "İsviçre Hukuku'ndaki Değişiklikler Işığında Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Mirasbırakan Sıfatıyla Miras Sözleşmesi Yapabilmesine İlişkin Düşünceler", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 31, Y. 8, Temmuz 2017, s. 353.

olmadan onların da yapılamayacağı anlaşıldığı takdirde, vasiyetname ehliyetine tabi bir şekilde yapılan ölüme bağlı tasarruflar da iptal edilir⁷⁰².

Miras sözleşmesi, iki taraflı ve tek taraflı olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Eğer miras sözleşmesi iki taraflı yapıyorsa her iki tarafın, tek taraflı yapıyorsa sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın, ayırt etme gücüne sahip, ergin olması ve kısıtlı olmaması gerekir⁷⁰³.

Miras sözleşmesinde bir ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakan, bir de ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf vardır. Bu sebeple, iki tarafın miras sözleşmesi yapma ehliyeti ayrı ayrı incelenmesi gerekir. Biz de bu ayrımı dikkate alarak tek taraflı ve iki taraflı miras sözleşmesi yapma ehliyetini sözleşmenin tarafları açısından ayrı ayrı inceleyeceğiz.

b) Tek Taraflı Miras Sözleşmelerinde

(1) Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Tarafın Ehliyeti

Türk Medenî Kanunu'nun 503. maddesi gereğince miras sözleşmesi yapabilmek için kural olarak ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın, tam fiil ehliyetine sahip olması, yani ayırt etme gücüne sahip, ergin olması ve kısıtlı olmaması gerekir⁷⁰⁴.

Fiil ehliyetinin ölüme bağlı tasarruf ehliyetine yansıyan ilk şartı, mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olmasıdır. Gerçekten de miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın, ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücü, bir kimsenin akla uygun bir biçim de hareket edebilme,

⁷⁰² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 140.

⁷⁰³ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 172; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 141.

⁷⁰⁴ 743 sayılı Medenî Kanunu'nun 450. maddesi, "*Miras mukavelesi, yapabilmek için, yapanın reşit olması şarttır.*" şeklinde idi. Buna göre, 743 sayılı Medenî Kanun'da miras sözleşmesi yapabilmek için, ayırt etme gücünden ve kısıtlı olmaktan söz edilmeyip, sadece ergin olmaktan bahsedilmektedir. Oysa EMK'nın 449. maddesinde vasiyetname yapabilmek için on beş yaşın doldurulması ve ayırt etme gücüne sahip olmak gerekmekte idi. Bu sebeple, EMK'da her ne kadar, miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücünü aramasa da doktrinde bütün hukukî işlemlerde olduğu gibi, miras sözleşmeleri için de ayırt etme gücünün olması gerektiği kabul edilmektedir. (**Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 140; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 53-54; **Eren**, İptal Davası, s. 14; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 37; **Berki**, Miras Hukuku, s. 38; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 173).

yaptığı fiillerin sebep ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneği olarak ifade edilir.⁷⁰⁵ Miras sözleşmeleri bakımından ayırt etme gücü, vasiyetnamelerden farklı olarak kişinin, yaptığı ölüme bağlı tasarrufun içeriği ve kapsamı yanında, sözleşme ile bağlanmanın sonuçlarını da anlayabilecek durumda olmasını ifade eder⁷⁰⁶.

Fiil ehliyetinin ölüme bağlı tasarruf ehliyetine yansıyan ikinci şartı, mirasbırakanın ergin olmasıdır. Erginlik, Kanun'un öngördüğü belirli bir yaşa gelmek şartıyla veya bu yaşa gelmeden önce evlenme ile ya da mahkeme kararıyla kazanılan bir olgunluktur⁷⁰⁷. Türk Medenî Kanunu'nda üç durumda kişinin ergin sayılabileceği kabul edilmiştir. Bunlar, kişinin on sekiz yaşını doldurması (TMK m. 11/I), evlenmesi (TMK m. 11/II) ve mahkeme kararıyla ergin kılınmasıdır⁷⁰⁸.

Türk Medenî Kanunu'nun 503. maddesinde miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olma, kısıtlı olmama ve ergin olmayı aramıştır. Burada sadece ergin olmadan bahsedildiği için miras sözleşmesi yapabilmek için erginliğin nasıl kazanıldığına bir önemi yoktur. Diğer bir ifade ile on sekiz yaşını doldurulmasıyla miras sözleşmesi yapabileceği gibi, on sekiz yaşını doldurmadan evlenme ya da mahkeme kararıyla ergin olan bir kimse de miras sözleşmesi yapabilir⁷⁰⁹.

Türk Medenî Kanunu'nun 156. maddesi, "*Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.*" şeklindedir. Buna göre, mutlak ya

⁷⁰⁵ **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 61; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 198; **Dural/Öğüz**, s. 57; **Ataay**, s. 64; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 771; **Özsunay**, s. 61; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 54; **Helvacı**, s. 55; farklı tanımlar için bkz. **Akipek/Akıntürk/Karaman**, s. 288; **Zevkliler**, s. 52.

⁷⁰⁶ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 173; **Atlan**, s. 354.

⁷⁰⁷ **Zevkliler**, s. 69-70; **Özsunay**, s. 46; **Arpacı**, s. 25; **Dural**, Gerçek Kişiler, s. 56; **Dural/Öğüz**, s. 52; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 66; **Helvacı**, s. 50.

⁷⁰⁸ Erginlik ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Helvacı**, s. 50 vd.; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 65 vd.

⁷⁰⁹ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 140, dn. 29; **İnan**, Miras Hukuku, s. 102-103; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 140; **Ayiter**, s. 42; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 78; **Berki**, Miras Hukuku, s. 38; **Göktürk**, s. 40; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 37; **Eren**, İptal Davası, s. 24; **Oğuzman**, s. 101 **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 168; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 195; **Aybay**, Miras Hukuku, s. 43; **Atlan**, s. 356.

da nisbi butlanla sakatlanmış olan evlenmeler, hâkim kararıyla iptal edilinceye kadar bir evliliğin bütün hüküm ve sonuçlarını doğururlar⁷¹⁰. Eşlerden birinin evlenmeyle erginliğini kazanıp, daha sonra bu evlilik butlan kararıyla ortadan kalkarsa, kazanılan erginliğin korunup korunmayacağı doktrinde tartışmalıdır⁷¹¹. Kanaatimizce, butlan kararıyla evliliğin ortadan kalkması durumunda kazanılan erginliğin korunabilmesi için eşin iyiniyetli olması, yani erginliği kazanan eşin, evliliğin batıl olduğunu bilmemesi veya bilebilecek durumda olmaması gerekir⁷¹².

Fiil ehliyetinin, ölüme bağlı tasarruf ehliyetine yansıyan son şartı ise, mirasbırakanın kısıtlı olmamasıdır. Kısıtlanma, ergin olan bir kimsenin Türk Medenî Kanunu'nun 405 vd. maddelerinde belirtilen sebeplerden dolayı fiil ehliyetinin kaldırılması veya sınırlandırılmasını ifade eder⁷¹³. Bir kimsenin kısıtlanması, o kişinin özgürlükleri açısından ağır sonuçlar doğurması sebebiyle ancak Kanun'da sayılan sınırlı sebeplerin varlığı halinde kısıtlanma kararı alınabilir⁷¹⁴. Kısıtlanma sebepleri Türk Medenî Kanunu'nun 405 vd. maddelerinde belirtilmiştir. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (TMK m. 405), savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim (TMK m. 406), Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olmak (TMK m. 407), zorunlu kısıtlama sebepleri iken; yaşlılık, engelli olma, deneyimsizlik ve ağır hastalık, kişinin isteğine bağlı kısıtlama sebepleridir (TMK m. 408).

Mirasbırakanın, herhangi bir sebeple kısıtlanmış olması miras sözleşmesi yapmaya engeldir. Hatta mirasbırakan, ayırt etme gücüne sahip olsa bile hangi sebeple olursa olsun kısıtlı ise miras sözleşmesi yapamaz⁷¹⁵. Kısıtlı olan bir kimse,

⁷¹⁰ Akıntürk/Karaman, s. 208.

⁷¹¹ Bu tartışmalar için bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s. 99.

⁷¹² Aynı görüş için bkz. Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 100-101.

⁷¹³ Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 300; Ataay, s. 76; Öztan, Şahsın Hukuku, s. 80-81; Helvacı, s. 59; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 233.

⁷¹⁴ Arpacı, s. 33; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 72; Dural/Öğüz, s. 62; Helvacı, s. 59; Kılıçoğlu, Medenî Hukuk, s. 233.

⁷¹⁵ Doktrindeki bir görüş, ayırt etme gücüne sahip bir yetişkinin kısıtlanması durumunda, miras sözleşmesi aracılığıyla terekesinin geleceğini belirleme imkânından yoksun bırakılmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüş için bkz. Atlan, s. 365.

miras sözleşmesini bizzat kendisi yapamayacağı gibi, ölüme bağlı tasarruflarda temsil geçerli olmadığından temsilci ya da vekil de onun adına miras sözleşmesi yapamaz. Sonuç itibariyle miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruf yapabilme, ayırt etme gücüne sahip olsun olmasın bütün küçük ve kısıtlılara kapalıdır⁷¹⁶. Ayırt etme gücüne sahip velayet ve vesayet altındaki küçükler de ergin olmadıkları için miras sözleşmesi yapamazlar⁷¹⁷.

743 sayılı Medenî Kanun döneminde ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların miras sözleşmesi yapıp yapamayacağı tartışmalıydı. Doktrindeki bir görüş, ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlıların, kanunî temsilcisinin rızası ve onayı ile miras sözleşmesi yapabileceğini savunmaktaydı. Bu görüş, gerekçesini EMK'nın m. 406/b.5 hükmüne dayandırmaktadır. Söz konusu hükümde, ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların vesayet (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim (asliye hukuk mahkemesi) makamlarının izni ile miras sözleşmesi yapılabileceği belirtilmektedir. Ancak hâkim görüş, EMK m. 406/b.5 hükmünün sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf için getirildiğini belirterek, ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların, yasal veya kanunî temsilcilerinin rızası ile dahi miras sözleşmesi yapamayacağını belirtmekteydi. Yine hâkim görüşe göre, kanunî temsilcinin miras sözleşmesini kısıtlı adına yapmayıp, kısıtlının sözleşmeyi yapmasına rıza göstermesi durumunda dahi kişiye sıkı surette bağlılık ilkesi ihlal edilmiş olur⁷¹⁸. Dural da, miras sözleşmesinin kanunî temsilcinin rızası ile yapılmayacağını kabul etmekle birlikte, bu durumun kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olması ile açıklanmasını eleştirmektedir. Yazara göre, mutlak bir şekilde kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın, kanunî temsilcinin rızası ile kullanılabilmesi için bu hakkın doğmuş olması gerekir. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı, tam ehliyetli olma ile kazanıldığı için küçük veya kısıtlı için bu hak doğmamıştır. Sonuç olarak, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı, küçük

⁷¹⁶ **İmre**, s. 108; **İmre/Erman**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 174.

⁷¹⁷ **Oğuzman**, s. 101; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 174.

⁷¹⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 141; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 62; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 37; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 140-142; **Escher**, s. 108 vd.

veya kısıtlı açısından hiç doğmadığı için bu hakkı ne kendileri ne de kanunî temsilcileri aracılığıyla kullanılmaları mümkün değildir⁷¹⁹. Antalya ise, hâkim görüşü eleştirmektedir. Şöyle ki, EMK m. 406/b.5, miras sözleşmesinden bahsetmekte fakat miras sözleşmesinin taraflarından bahsetmemektedir. Ayrıca ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlı mirasbırakan, bizzat miras sözleşmesini düzenleyerek kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkını kullanmaktadır. Miras sözleşmesinin yapılmasına kanunî temsilcinin rıza vermesi, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kuralını ihlal etmez. Bu durumda kanunî temsilcinin rızası, sınırlı ehliyetsizin iradesinin yerine geçmeyip, sadece işleme geçerlilik kazandırır⁷²⁰. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 503. maddesinde kısıtlıların miras sözleşmesi yapamayacağı açıkça belirtilerek bu konudaki tartışmalara son verilmiştir.

Sınırlı ehliyetlilerin, yani kendilerine yasal danışman atananların, ehliyetleri asıl ehliyetsizlikleri istisna olduğundan, bunlar ancak Türk Medenî Kanunu'nun 429. maddesinde sayılan durumlarda yasal danışmanın oyuna başvurmak zorundadırlar. Bu durumlar içerisinde miras sözleşmesi düzenlemek olmadığından kendilerine yasal danışman atanan kişiler, herhangi bir engel olmadan serbestçe miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir⁷²¹.

(2) Miras Sözleşmesi İle Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan (Lehine Tasarrufta Bulunulanan) Tarafın Ehliyeti

Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf mirasbırakan kabul edildiğinden, Türk Medenî Kanunu'nun 503. maddesinde getirilen ehliyet kuralları sadece mirasbırakan açısından aranır. Bu açıdan miras sözleşmesinde lehine tasarruf yapılan taraf, genel ehliyet kurallarına tabidir⁷²². Ancak doktrindeki bir görüş, miras sözleşmesinin iki veya daha fazla kişiler arasında yapılan bir hukukî

⁷¹⁹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 61-62; **Dural/Öz**, s. 59.

⁷²⁰ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 175-176.

⁷²¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 141; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 141; **Eren**, İptal Davası, s. 25; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 60; **Gönensay/Birsen**, s. 43; **Berki**, Miras Hukuku, s. 38; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 174; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 168.

⁷²² **Eren**, İptal Davası, s. 25; **Oğuzman**, s. 101; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 141; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 142; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 54; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 38; **Dural/Öz**, s. 59; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 177-178; **Gönensay/Birsen**, s. 43; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 195; **Aybay**, Miras Hukuku, s. 43.

işlem olması sebebiyle miras sözleşmesinin karşı tarafını oluşturan kişinin de kural olarak ayırt etme gücüne sahip ve ergin olması gerektiğini savunmaktadır⁷²³.

Miras sözleşmesinde lehine tasarrufta bulunulan kişi, ölüme bağlı tasarruf yapmadığından bu kişi açısından şahsen ve bizzat hareket etme, yani kişiye sıkı sıkıya bağlılık söz konusu değildir. Bu sebeple, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf, sözleşmeyi kanunî ve iradî temsilcisi aracılığıyla yapabilir.⁷²⁴

Miras sözleşmesinin karşı tarafı tam ehliyetsiz ise, kanunî temsilcisi aracılığıyla sözleşmeyi yapabilir. Ancak tam ehliyetsiz vesayet altında ise Türk Medenî Kanunu'nun 463. maddesinin beşinci bendi gereğince vesayet (sulh hukuk mahkemesi) ve denetim makamının (asliye hukuk mahkemesi) izni gerekir⁷²⁵.

Miras sözleşmesinin karşı tarafı sınırlı ehliyetsiz ise ve sağlararası bir borç veya taahhüt altına girmiyorsa, yani karşılıksız bir şey kazanıyorsa, Türk Medenî Kanunu'nun 16. maddesinin ikinci fıkrası gereğince kanunî temsilcinin rızası olmadan miras sözleşmesi yapabilir. Örneğin, A, 17 yaşındaki kuzeni ile bir miras sözleşmesi yapıyor. Bu miras sözleşmesi gereğince A, evini kuzenine vasiyet ediyor. Bu miras sözleşmesinde 17 yaşındaki kuzen için bir karşılıksız kazandırma söz konusu olduğundan miras sözleşmesi ile lehine kazandırma yapılan kuzenin kanunî temsilcisinin rızasına ihtiyacı yoktur⁷²⁶. Sınırlı ehliyetsiz, miras sözleşmesinin yükümlüsü olsa da yine sözleşmeyi kanunî temsilcisinin rızası

⁷²³ **İnan**, Miras Hukuku, s. 103; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 169.

⁷²⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 144; **İmre**, s. 108; **Eren**, İptal Davası, s. 25-26; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 68; **Dural/Öz**, s. 103; **Escher**, s. 109; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 178; **İmre/Erman**, s. 66.

⁷²⁵ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 69; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 141-142; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 38; **Oğuzman**, s. 101; **Dural/Öz**, s. 103; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 171; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 196.

⁷²⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 26; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 141; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 38; **İmre**, s. 108; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 141; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 70; **Dural/Öz**, s. 103; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 178; **İmre/Erman**, s. 66.

olmadan yapabilir. Çünkü sınırlı ehliyetsiz, miras sözleşmesinin yapıldığı anda değil, mirasın geçtiği anda borç altına girer⁷²⁷.

Miras sözleşmesinin karşı tarafı sınırlı ehliyetsiz ise ve sağlararası bir borç ve taahhüt altına giriyorsa, artık karşılıksız kazandırma söz konusu olmadığından Türk Medenî Kanunu'nun 16. maddesinin birinci fıkrası ve 451. maddesi gereğince kanunî temsilcinin rızası aranır. Sınırlı ehliyetsiz, vesayet altında ise vasisinin rızasının yanında vesayet ve denetim makamının da izni gerekir⁷²⁸. Kanunî temsilci tarafından en geç mirasbırakanın ölümüne kadar rıza verilmelidir. Aksi takdirde mirasçının kim olacağı mirasla ilgisi olmayan temsilcinin rızasına bırakılmış olur. Bu durum da kabul edilemez⁷²⁹. Mirasbırakanın kanunî temsilcisinin, rıza vermeden önce ölmesi durumunda miras sözleşmesi resmî vasiyetnameye çevrilerek ayakta tutulabilir⁷³⁰.

Üçüncü kişi yararına miras sözleşmelerinde sınırlı ehliyetsiz, borç altına giriyorsa kanunî temsilcisinin rızası aranır⁷³¹. Eğer üçüncü kişi yararına miras sözleşmesinde sınırlı ehliyetsiz, bir borç altına girmiyorsa bu durum, sınırlı ehliyetsize bir yarar sağlamasa da, bir yükümlülük de getirmediği için sınırlı ehliyetsiz, kanunî temsilcinin iznine gerek kalmadan bu sözleşmeyi tek başına yapabilir. Çünkü bu tür miras sözleşmelerinde sınırlı ehliyetsiz, sadece mirasbırakanın isteğinin yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır⁷³².

Sınırlı ehliyetsizin mirasçı atanması durumunda tek başına miras sözleşmesini yapıp yapamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, sınırlı ehliyetsizin, miras sözleşmesinde mirasçı atanması durumunda tereke

⁷²⁷ **Dural**, Miras Sözleşmesi, 70; **Dural/Öz**, s. 103.

⁷²⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 144; **İmre**, s. 108; **Köprülü**, Miras Hukuku, 142; **Escher**, s. 109; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 73; **Eren**, İptal Davası, s. 26; **Dural/Öz**, s. 60, 103; **İmre/Erman**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 178; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 38; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 196.

⁷²⁹ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 73, dn. 60'da belirtilen Alman yazarlar.

⁷³⁰ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 73.

⁷³¹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 178.

⁷³² **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 70; **Dural/Öz**, s. 70.

borçlarından sorumlu olacağından kanunî temsilcinin rızası gereklidir⁷³³. Bizimde katıldığımız doktrinadaki diğer görüşe göre, sınırlı ehliyetsizin, miras sözleşmesi ile mirasçı atanması durumunda kanunî temsilcinin rızası aranmaz. Çünkü sınırlı ehliyetsiz, miras sözleşmesinin yapıldığı sırada herhangi bir borç altına girmemektedir. Zira mirasçı atanan sınırlı ehliyetsizin tereke borçlarından sorumluluğu mirasbırakanın ölümü ile doğacaktır. Bu durumda da mirasçı atanan sınırlı ehliyetsiz, mirası reddederek mirastan pay alamayacağı gibi tereke borçlarından da sorumlu olmaz⁷³⁴.

Son olarak belirtmek gerekir ki, kanunî temsilci ile sınırlı ehliyetsiz arasında bir miras sözleşmesi yapılacak olursa, bu takdirde kanunî temsilci ile sınırlı ehliyetsizin menfaati çatışacağından Türk Medenî Kanunu'nun 426. maddesinin ikinci bendi gereğince sınırlı ehliyetsize bir kayyum atanması gerekir⁷³⁵. Sınırlı ehliyetsiz, velayet altında olup sağlararası bir borç altına giriyorsa, Türk Medenî Kanunu'nun 345. maddesi gereğince kayyumun işleme katılması ve miras sözleşmesinin hâkim tarafından onaylanması gerekir⁷³⁶. Bu hüküm, velayet altındaki kişinin, mirasbırakan sıfatıyla anne veya babası lehine ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu durumlarda da uygulanmalıdır⁷³⁷.

c) İki Taraflı Miras Sözleşmelerinde Ehliyet

Her iki tarafın da terekesi üzerinde bağlayıcı olarak tasarrufta bulunduğu miras sözleşmelerine iki taraflı miras sözleşmeleri denir. Bu tür miras sözleşmelerinde her iki tarafın da bağlayıcı olarak ölüme bağlı tasarrufta bulunması gerekir⁷³⁸.

⁷³³ Antalya, Miras Hukuku, s. 178.

⁷³⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 142; Dural, Miras Sözleşmesi, s. 70; Turan, s. 42.

⁷³⁵ Dural/Öz, s. 103; Eren, İptal Davası, s. 26; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 73; Escher, s. 112.

⁷³⁶ Öztan, Miras Hukuku, s. 196; Dural/Öz, s. 103.

⁷³⁷ Dural/Öz, s. 103.

⁷³⁸ İmre, s. 278; Oğuzman, s. 133; Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 44; İmre/Erman, s. 185; Dural/Öz, s. 101; Antalya, Miras Hukuku, s. 227.

İki taraflı miras sözleşmelerinde taraflar, kendi terekesi üzerinde tasarrufta bulunduğundan, her biri kendi yaptığı ölüme bağlı tasarruf yönünden ayırt etme gücüne sahip, ergin olmalı ve kısıtlı olmamalıdır⁷³⁹. İki taraflı miras sözleşmelerinde taraflardan birisinin ehliyetsiz olması durumunda, iki taraflı miras sözleşmesi, tek taraflı miras sözleşmesi olarak ayakta tutulabilir. Ancak her iki tarafın yaptığı ölüme bağlı tasarruf açısından tarafların iradeleri arasında Türk Borçlar Kanunu m. 27/II anlamında bir bağlılık varsa, her iki işlem de ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilebilir⁷⁴⁰.

d) Mirastan Feragat Sözleşmelerinde Ehliyet

Miras sözleşmesinin özel bir çeşidi olan mirastan feragat sözleşmesi, Türk Medenî Kanunu'nun 528 ile 530. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TMK'nın 528. maddesinin birinci fıkrası, "*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.*" şeklindedir. Buna göre, mirastan feragat sözleşmesi, kanunî veya atanmış mirasçının ya da vasiyet alacaklısının ileride mirasbırakanın terekesinden kendi lehine doğacak olan haklarından bir ivaz olarak veya almaksızın vazgeçmesi konusunda mirasbırakan ile yaptığı anlaşmadır⁷⁴¹. Mirastan feragat sözleşmesinde feragat eden, gelecekte kazanabileceği miras hakkından sağlararası bir tasarrufta bulunurken; mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufta bulunmaktadır⁷⁴².

Mirastan feragat sözleşmesi, miras hukukuna ilişkin bir sözleşme olduğundan burada genel ehliyet kurallarının yanı sıra bazı özel ehliyet kuralları da söz konusudur⁷⁴³. Mirastan feragat sözleşmesinde, bir ölüme bağlı tasarrufta bulunan

⁷³⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 179; **Antalya** Feragat Sözleşmesi, s. 137.

⁷⁴⁰ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 68, dn. 44; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 179.

⁷⁴¹ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 28-29; **Albaş**, Feragat, s. 535; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 43; **Oğuzman**, s. 132; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 300-301; **İnan**, Miras Hukuku, s. 179; **İmre**, s. 299; **Ayiter/Kılıçoğlu**, 147; **Dural/Öz**, s. 101; **İmre/Erman**, s. 196; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 271; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 260; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 228.

⁷⁴² **Antalya**, Miras Hukuku, s. 230.

⁷⁴³ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 129.

mirasbırakan bir de ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan yani mirastan feragat eden vardır. Bu bakımdan iki tarafın ehliyetini ayrı ayrı inceleyeceğiz.

Mirastan feragat sözleşmesinde, mirasbırakan, karşı tarafın feragat iradesini kabul etmekten başka bir şey yapmamasına rağmen feragat işlemi tasarruf nisabını etkilediğinden ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor sayılır⁷⁴⁴. Bu sebeple, mirastan feragat sözleşmesinde mirasbırakanın, tam fiil ehliyetine sahip olması, yani ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmaması gerekir⁷⁴⁵.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan sınırlı ehliyetliler, ister küçük ister kısıtlı olsun ne kendileri ne de kanunî temsilcileri aracılığı ile kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olan mirastan feragat sözleşmesini yapamazlar. Ayırt etme gücüne sahip velayet ve vesayet altındaki küçükler de ergin olmadıkları için mirastan feragat sözleşmesi yapamazlar. Yine ayırt etme gücüne sahip küçükler de kişiye sıkı sıkıya bağlı hak söz konusu olduğundan⁷⁴⁶ ne kendileri ne de kanunî temsilcilerinin rızası ile mirastan feragat sözleşmesi yapamazlar. Aynı şekilde kanunî temsilcisinin kendisi de küçük adına mirastan feragat sözleşmesi yapamaz⁷⁴⁷.

Doktrinde hâkim olan görüşe göre, ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılar, kanunî temsilcilerinin rızası ile dahi miras sözleşmesi yapamazlar⁷⁴⁸ Antalya tarafından savunulan görüşe göre ise, ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılar, mirastan feragat sözleşmesini şahsen katılarak yapabilir. Çünkü mirastan feragat sözleşmesinde, ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın korunması gerekip, kişiye bağlılığın çok sıkı olduğu söylenemez. Hatta mirastan feragat sözleşmesinde,

⁷⁴⁴ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 73; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 144; **Dural/Öz**, s. 60, 103; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 130.

⁷⁴⁵ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 131; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 74; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 144; **Escher**, s. 107; **Dural/Öz**, s. 60, 103; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 172.

⁷⁴⁶ **Dural**, ayırt etme gücüne sahip küçüğün ve onun kanunî temsilcisinin, mirasbırakan sıfatıyla miras sözleşmesi yapamamasının sebebinin miras sözleşmesi yapma hakkının diğer bir ifade ile miras sözleşmesi yapma yönünden hak ehliyetinin ancak reşit olma ile doğacağından daha hak doğmadığı için bu sözleşmeyi yapamayacağı görüşündedir. Yani ayırt etme gücüne sahip küçük, reşit olmadığından miras sözleşmesini yapamaz (**Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 61-62).

⁷⁴⁷ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 134.

⁷⁴⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 141; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 62; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 37; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 140-142; **Escher**, s. 108 vd.

mirasbırakanın tasarruf ehliyeti genişlemiştir⁷⁴⁹. Bu görüşü kabul eden Hatemi, mirastan feragat imkânının ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlıya tanınmadığı takdirde o kişinin, terekeden feragat etme imkânından yoksun bırakılacağını savunmaktadır⁷⁵⁰.

Mirastan feragat sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf, yani mirastan feragat eden genel ehliyet kurallarına tabidir⁷⁵¹. Çünkü feragat eden açısından bir ölüme bağlı tasarruf söz konusu değildir⁷⁵².

Mirastan feragat eden, genel ehliyet kurallarına tabi olduğundan, mirastan feragat sözleşmesini kanunî ya da iradi temsilci aracılığıyla yapabilir. Bu açıdan tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsiz mirastan feragat edebilir. Tam ehliyetsiz, vesayet altında ise, vasinin, vesayet makamlarının iznini alarak mirastan feragat sözleşmesini yapması gerekir⁷⁵³. Durum böyle olmakla beraber doktrindeki bir görüş, mirastan feragat sözleşmesinin hem miras sözleşmesi ile hem de vasiyetname ile yapılacağını belirtmektedir. Mirastan feragatin, miras sözleşmesi ile yapılması durumunda sözleşmenin her iki tarafının da ergin olması gerekir. Eğer mirastan feragat, vasiyetname ile yapılıyorsa, feragat edenin on beş yaşını doldurması yeterlidir⁷⁵⁴. Bu görüşe katılmak mümkün değildir.

Sınırlı ehliyetsizin yaptığı mirastan feragat sözleşmesi, bir tasarruf işlemi olması sebebiyle bu sözleşmenin geçerli olması için kanunî temsilcinin rıza göstermesi gerekir. Ancak sınırlı ehliyetsiz, vesayet altında ise vesayet makamlarının da onayı gerekir. Mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı veya ivazsız olması kanunî temsilcinin rızasını ortadan kaldırmaz. Her iki tür mirastan feragat

⁷⁴⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 176-177; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 137.

⁷⁵⁰ **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 90.

⁷⁵¹ **Eren**, İptal Davası, s. 26; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 137; **Serozan/Engin**, s. 300; **Dural/Öz**, s. 60, 103; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 177-178.

⁷⁵² **Eren**, İptal Davası, s. 26; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 74; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 137; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 178.

⁷⁵³ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 138.

⁷⁵⁴ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 207; Bu görüşün eleştirisi için bkz. **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 74 vd.

sözleşmesinde de kanunî temsilcinin rızası aranmalıdır⁷⁵⁵. Doktrindeki bir görüşe göre ise, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde, ivaz borcu altına giren taraf için geçerli olan ehliyet kuralları mirastan feragat eden için de geçerli olmalıdır⁷⁵⁶.

e) Ehliyetsizliğin Sonuçları

(1) Mirasbırakanın Ehliyetsizliğinin Sonuçları

Miras sözleşmesi, ehil olmayan bir kişi tarafından yapılmışsa bu miras sözleşmesi, mirasbırakanın ölümünden sonra Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin birinci bendi gereğince miras sözleşmesinin geçersiz olmasında menfaati olanlar tarafından açılacak olan iptal davası ile iptal ettirilebilir⁷⁵⁷. İptal davası açmada menfaati olanlar, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kimseler olabileceği gibi, yasal veya atanmış mirasçılar da olabilir⁷⁵⁸. Görüldüğü üzere, Türk Medenî Kanunu'nda ölüme bağlı tasarrufların ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilebilmesi için mutlaka dava açılması ve hâkimin iptal kararı vermesi gerekir⁷⁵⁹. Oysa Türk Medenî Kanunu'nun 15. maddesi gereğince ehliyetsiz bir kişinin yapmış olduğu sağlararası hukukî işlem, iptal davası açılmasına gerek kalmadan kendiliğinden hükümsüz hale gelir⁷⁶⁰.

Ölüme bağlı tasarrufların ehliyetsizlik sebebiyle kendiliğinden geçersiz olmamasının sebebi, mirasbırakanın son arzularına saygı duyulmasıdır. Gerçekten de ölüme bağlı tasarruftaki eksikliğe rağmen mirasçılar, mirasbırakanın son

⁷⁵⁵ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 179; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 138; **Toplandı**, s. 47-48.

⁷⁵⁶ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 74.

⁷⁵⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 144; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 78; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 139; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 177-178; **Dural/Öz**, s. 105; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 78-79.

⁷⁵⁸ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 78-79; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 139; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 177-178.

⁷⁵⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 328; **Oğuzman**, s. 1105; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 235; **İmre**, s.110; **İmre/Erman**, s. 68; **Dural/Öz**, s. 226; **Ayiter**, s. 42; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 78.

⁷⁶⁰ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 81; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 84; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 242. **İmre**, s. 110; **İmre/Erman**, s. 68.

arzularına saygı duyup, ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açmayarak, son arzuların yerine getirilmesini isteyebilirler⁷⁶¹.

Mirasbırakan, ehliyetsiz bir şekilde yaptığı ölüme bağlı tasarruf için sağlığında harekete geçip, bu tasarrufu iptal ettirebilir mi? Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflardan biri olan vasiyetnamelerde bu sorunun pratik bir önemi yoktur. Çünkü mirasbırakan, yaptığı vasiyetnameyi tek taraflı olarak hiçbir gerekçe göstermek zorunda kalmaksızın ölümüne kadar her zaman geri alabilir⁷⁶². Sorun miras sözleşmelerinde ortaya çıkmaktadır. Çünkü miras sözleşmesinden miras bırakan serbestçe dönemez. Diğer bir ifade ile miras sözleşmesinden ancak Kanun'da belirtilen durumlarda tek taraflı olarak dönülebilir⁷⁶³.

Doktrindeki baskın olan görüşe göre, bu konuda kanunî bir düzenleme olmamasına rağmen mirasbırakan, henüz sağ iken miras sözleşmesinin geçersizliği için harekete geçebilir. Baskın görüş, mirasbırakanın sağlığında miras sözleşmesine son verme imkânını Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesini kıyasen uygulayarak tanımaktadır. Buna göre, miras sözleşmesinde irade sakatlığı olduğunda mirasbırakan, nasıl sağlığında miras sözleşmesini iptal ettirebiliyorsa, daha ağır olan ehliyetsizlik halinde de miras sözleşmesini iptal ettirebilmelidir. Ayrıca irade sakatlıklarının iptali için uygulanan bir yıllık hak düşürücü süre ehliyetsizlik sebebiyle açılan iptal davasında uygulanmaz. Bu bakımdan mirasbırakan, ölünceye kadar her zaman ehliyetsizlik sebebiyle miras sözleşmesinin iptali için dava açabilir⁷⁶⁴. Eğer mirasbırakan, ehliyetsizlik sebebiyle iptal davası açmamışsa onun ölümünden sonra ilgililer, TMK'nın 559. maddesinde⁷⁶⁵ öngörülen süreler

⁷⁶¹ **İmre**, s. 111; **İmre/Erman**, s. 68.

⁷⁶² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 145.

⁷⁶³ **Dural/Öz**, s. 58; **İşgüzar**, s. 32; **Escher**, s. 108 vd.

⁷⁶⁴ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 79 vd.; **Eren**, İptal Davası, s. 95; **Oğuzman**, s. 106-107; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 145; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 140; **Escher**, s. 110 vd.; **İmre**, s. 111; **Dural/Öz**, s. 105; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 180; **İmre/Erman**, s. 68.

⁷⁶⁵ Türk Medenî Kanun'un 559. maddesi, "*İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden,*

içerisinde iptal davası açabilir. Ayrıca mirasbırakan, sağlığında bir ivaz vermiş ve bu ivazı geri almamış ise, ölümünden sonra mirasçılar, açacakları miras sebebiyle istihkak davasıyla bu ivazı geri alabilirler. Bu dava, TMK m. 639'da belirtilen süreler içerisinde açılmalıdır⁷⁶⁶. Olumlu miras sözleşmesi için öngörülen bu çözüm yolu, mirastan feragat sözleşmesi için de kabul edilmelidir⁷⁶⁷.

Mirasbırakan, sağlığında ehliyetsizlik sebebiyle iptal davası açarak miras sözleşmesinin iptalini gerçekleştirir ise, artık mirasbırakanın ölümünden sonra miras sözleşmesinin iptalinde menfaati olanların iptal davası açmalarına gerek yoktur. Çünkü ortada yapılmış bir miras sözleşmesi yoktur⁷⁶⁸. Ancak mirasbırakan, sağlığında miras sözleşmesinin iptali için dava açmamış ise, sözleşmenin iptal edilmesinde menfaati olanlar, Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinde öngörülen süreler içerisinde iptal davası açabilirler⁷⁶⁹.

Doktrindeki bir görüşe göre, miras sözleşmesinde ve mirastan feragat sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayıp sadece sağlararası bir edim borcu altına giren taraf da, mirasbırakanın ehliyetsizliğini ileri sürerek miras sözleşmesinin iptalini isteyebilir⁷⁷⁰. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayıp, sadece sağlararası borç altına giren taraf, sonradan mirasbırakanın ehliyetsiz olduğunu öğrendiği taktide derhal sözleşmeden dönebilir. Karşı taraf, edimini yerine getirmiş bulunuyorsa bu edimi,

iyiniyetli davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer. Hükümsüzlük, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir." şeklindedir.

⁷⁶⁶ **Toplandı**, s. 52; Antalya ve Dural mirasbırakanın sağlığında feragat eden tarafa vermiş olduğu ivazı alamaması halinde mirasbırakanın ölümünden sonra her zaman miras sebebiyle istihkak davası açılarak ivazın geri alınabileceğini savunmaktadır.(**Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 140; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 180; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 80, dn. 85).

⁷⁶⁷ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 140; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 180.

⁷⁶⁸ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 80.

⁷⁶⁹ **Dural/Öz**, s. 105; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 80-81.

⁷⁷⁰ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 82; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 140; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 180; **Dural/Öz**, s. 106.

mirasbırakandan sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde isteyebileceği gibi, tazminat davası açabilir⁷⁷¹.

(2) Lehine Tasarrufta Bulunulmanın ve Feragat Edenin Ehliyetsizliğinin Sonuçları

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf ve feragat eden için genel ehliyet kuralları uygulandığından ehliyetsizliğin sonuçları bakımından da genel ehliyet kuralları geçerli olur. Bu bakımdan ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan veya feragat edenin tam ehliyetsiz olması durumunda miras sözleşmesi kesin hükümsüzdür⁷⁷².

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı tarafın veya feragat edenin sınırlı ehliyetsiz olduğu durumlarda ikili ayırım yapmak gerekir. Eğer sınırlı ehliyetsiz, herhangi bir borç altına girmiyorsa, miras sözleşmesini tek başına yapabilir. Yapılan bu miras sözleşmesi geçerlidir⁷⁷³. Sınırlı ehliyetsiz, miras sözleşmesi sebebiyle sağlararası bir borç altına girmiş ve miras sözleşmesini yaparken de kanunî temsilcinin rızasını almamışsa, mirasbırakan, kanunî temsilcinin rızasını açıklaması için bir süre verir. Mirasbırakan tarafından verilen süre boyunca miras sözleşmesi askıda geçersizdir. Bu süre içerisinde kanunî temsilci, rıza verirse askıda geçersiz olan miras sözleşmesi geçerli hale gelir. Buna karşılık ölüme bağlı tasarrufta bulunmayanın veya feragat edenin kanunî temsilcisi, süreyi susarak geçirir ya da rızasının bulunmadığını açıklarsa, miras sözleşmesi kesin hükümsüz hale gelir. Miras sözleşmesi veya mirastan feragat sözleşmesi ivazlı ise, miras sözleşmesinden yararlanan veya feragat eden bu ivazı geri vermekle yükümlüdür (TMK 452). Sınırlı ehliyetsiz, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda mirasbırakanı yanıltmış ve mirasbırakan bu sebeple, zarara uğramışsa, mirasbırakanın tazminat isteme hakkı da vardır⁷⁷⁴.

⁷⁷¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 145.

⁷⁷²⁷⁷² **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 75; **Escher**, s. 111; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 146; **Eren**, İptal Davası, s. 26-27; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 141; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 181.

⁷⁷³ **Toplandı**, s. 53.

⁷⁷⁴ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 75-78; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 141; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 181; **Dural/Öz**, s. 105; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 199.

Doktrinadaki bir görüşe göre, miras sözleşmesinin bütünlüğü ve taraflar arasındaki eşitlik sebebiyle hem ehliyetsizlik de hem de irade sakatlığında miras sözleşmesinin her iki tarafı için aynı müeyyide söz konusu olmalıdır. Dolayısıyla miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın ehliyetsizliğinin yaptırımının da iptal olması gerekir⁷⁷⁵.

II. İRADE SAKATLIĞI

A. Genel Olarak

Hukukî işlem, kendisine hukukî sonuç bağlanmış olan irade beyanı veya beyanlarıdır⁷⁷⁶. Hukukî işlemin en önemli unsurunu irade beyanı oluşturur⁷⁷⁷. İrade beyanı, belirli bir hukukî ilişkinin kurulması, değiştirilmesi veya ortadan kaldırılmasına ilişkin istek ve iradenin söz yazı veya işaretlerle dış dünyaya açıklanması, aksettirilmesidir⁷⁷⁸.

İrade beyanı, beyan ve irade unsurlarından oluşur. Geçerli bir irade beyanının söz konusu olabilmesi için irade ile beyanının birbirine uygun olması gerekir⁷⁷⁹. Aksi takdirde irade sakatlığı halleri ortaya çıkabilir. İşte beyan ile iradenin birbirine uygun olmamasına irade sakatlığı adı verilir⁷⁸⁰. İrade ile beyan arasındaki uyumsuzluk, iradenin oluşum aşamasında kaynaklanabilir. İradenin oluşum aşamasındaki bozukluk, saik yanılması, aldatma ve korkutmadır. İrade beyanındaki

⁷⁷⁵ **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 141, dn. 659'de belirtilen yazar; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 76, dn. 72'de belirtilen yazar.

⁷⁷⁶ Kemal **Oğuzman**/Turgut **Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 14. bs., İstanbul 2016, s. 36; **Eren**, Borçlar Hukuku s. 119; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 61; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 85; Turhan **Esener**/Fatih **Gündoğdu**, *Borçlar Hukuku I Sözleşmenin Kuruluşu ve Geçerliliği (TBK m. 1-48)*, İstanbul 2017, s. 9.

⁷⁷⁷ Selahattin Sulhi **Tekinay**, *Borçlar Hukuku*, İstanbul 1971, s. 38; **Eren**, Borçlar Hukuku s. 127; Selahattin Sulhi **Tekinay**/Sermet **Akman**/Haluk **Burcuoğlu**/Atilla **Top**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. bs., İstanbul 1988, s. 50; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 61; O. Gökhan **Antalya/Topuz**, *Medenî Hukuk, Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri*, İstanbul 2015, s. 179.

⁷⁷⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 127; **Antalya/Topuz**, s. 179.

⁷⁷⁹ **Turan**, s. 44-45.

⁷⁸⁰ Andreas Van **Tuhr**, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı*, C. I-II, (Çeviren: Cevat Edge), Ankara 1983, s. 277; Ferit H. **Saymen**/Halid K. **Elbir**, *Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, C. 1, İstanbul 1958, s. 247; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 391; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 246; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 277.

sakatlık, iradenin beyana uymamasından da kaynaklanabilir. Bu durumda irade düzgün bir şekilde oluşmuş ancak muhataba bildirilirken beyanda bir sakatlık meydana gelmiştir. Beyandaki bozukluk, bilerek ve istenerek meydana getiriliyorsa zihni kayıt veya latife beyanı; taraflar anlaşarak uygunsuzluğu meydana getiriyorlarsa muvazaa; beyan irade ile uygunsuz ise, beyan yanılması söz konusudur⁷⁸¹.

B. Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlığının Önemi

Ölüme bağlı tasarruflar da bir hukukî işlem olduğu için bunlarda da hukukî sonuca yönelmiş bir irade beyanının olması gerekir. Her irade beyanı, irade ve beyan unsurlarını barındırır. Ölüme bağlı tasarruf yapan bir kimsede irade ya da beyan yoksa ölüme bağlı tasarruf meydana gelmez. Bazı durumlarda ölüme bağlı tasarrufta bulunan kimsede hem irade hem de beyan mevcuttur. Ancak irade ile onu dış âleme aktaran beyan birbirine uygun değildir. İşte irade ile beyan arasındaki uyumsuzluğa ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlığı denir⁷⁸².

İrade ile beyanının birbirine uymaması durumunda hangisine üstünlük tanınacağı konusunda çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorilerden irade teorisine göre, önemli olan beyan sahibinin gerçek iradesidir. Bu teoriye göre, beyan sahibinin gerçek iradesi esas alınır ve irade araştırılarak bunun gerçek anlamı bulunur. Beyan ise, iradenin dış âleme bildirilmesini sağlayan bir araçtır⁷⁸³.

Bir diğer teori, beyan teorisidir. Bu teoriye göre, önemli olan kişinin beyanıdır. Diğer bir ifade ile beyan sahibinin gerçek iradesi değil, beyanı esas alınır. Beyanın esas alınması sonucunda beyanın kapsadığı söz ve deyimler dikkate alınır. Beyan teorisi, kendi içerisinde sübjektif ve objektif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sübjektif beyan teorisinde muhatabın, beyanı nasıl anladığı ona nasıl

⁷⁸¹ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 277; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 391-392; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 246-247; **Oğuzman/Öz**, 90-92; Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, *Borçlar Hukukuna Giriş, Hukukî İşlem, Sözleşme*, C. 1, 7. bs., İstanbul 2017, s. 344; **Nomer**, s. 90.

⁷⁸² **Eren**, İptal Davası, s. 28.

⁷⁸³ Turhan **Esener**, “Borçlar Hukuku Sistemimize Göre Akitlerin İnikadında İtimat Prensibinin Ehemmiyeti”, *AÜHFD*, C. 9, S. 3-4, 1952, s. 169; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 94; **Tekinay**, s. 68-69; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 149; **Eren**, İptal Davası, s. 28; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 88; **Ergüne**, s. 5.

anlam verdiği önemli olandır. Objektif beyan teorisinde muhatapın değil, tarafsız üçüncü bir kişinin beyana vereceği objektif ve genel anlam önemli olandır⁷⁸⁴.

Son teori, güven teorisidir. Güven teorisi, irade ve beyan teorilerinin taraflar arasında adil bir menfaat dengesi kuramaması sebebiyle doktrinde kabul edilen teoridir⁷⁸⁵. Güven teorisinde, bir taraftan muhatapın dürüstlük kuralına göre bildiği ve bilmesi gereken bütün olguları değerlendirerek beyana vermesi gereken anlam korunmakta; diğer taraftan beyan sahibinin gerekli özeni göstererek belirttiği beyanın, makul, normal ve dürüst bir tarafça anlaşılması gereken güven korunmaktadır⁷⁸⁶.

Bu teorileri ölüme bağlı tasarruflar bakımından ele aldığımızda vasiyetname ve miras sözleşmesini ayrı ayrı incelemek gerekecektir. Vasiyetnameler bakımından irade teorisinin uygulanması gerektiği doktrinde kabul edilmektedir⁷⁸⁷. Zira vasiyetnameler, tek taraflı bir hukukî işlem oldukları için lehine tasarrufla bulunulan kişinin malvarlığında bir artış meydana gelirken, mirasbırakan herhangi bir menfaat elde etmemektedir. Dolayısıyla sağlararası işlemlerde olduğu gibi, karşı tarafın güven ve iyiniyetinin korunmasına gerek yoktur. Yani vasiyetnamelerde sadece mirasbırakanın iradesinin dikkate alınması yeterlidir⁷⁸⁸.

⁷⁸⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 150-151; **Tekinay**, s. 69; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 94-95; **Eren**, İptal Davası, s. 29; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 88; **Esener**, İtimad Prensibi, s. 170; **Ergüne**, s. 6-7.

⁷⁸⁵ Necip **Kocayusufpaşaoğlu**, *Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı*, İstanbul 1968, s. 5 vd.; **Esener**, İtimad Prensibi, s. 171 vd.; **Tekinay**, s. 69-70; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 95; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 152; **Eren**, İptal Davası, s. 29; **Oğuzman/Öz**, s. 69 vd., **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 88-89; **Ergüne**, s. 8.

⁷⁸⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 113; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 154; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 6; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 88-89; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 95; **Ergüne**, s. 8-9.

⁷⁸⁷ Ferit H. **Saymen**, *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 1955, s. 161; **Oğuzman**, s. 102; **Ergüne**, s. 17-20; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 329; **Eren**, İptal Davası, s. 30 **Dural/Öz**, s. 219; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 268; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 242; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 190; **Serozan/Engin**, s. 420-421; Cem **Baygın**, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. IX, S.1-2, 2000, s. 570; Şamil **Demir**, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 14, Temmuz 2013, s. 1157.

⁷⁸⁸ **Saymen**, Miras Hukuku, s. 161; **Eren**, İptal Davası, s. 30; **Dural/Öz**, s. 220; **Serozan/Engin**, s. 421; **Turan**, s. 47-48.

Miras sözleşmelerinde hangi teorinin uygulanması gerektiği doktrinde tartışmalıdır. Bu tartışmalar, sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için geçerlidir. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf için güven teorisinin geçerli olduğu doktrinde kabul edilmektedir⁷⁸⁹.

Doktrindeki bir görüşe göre⁷⁹⁰, miras sözleşmelerinde irade teorisi uygulanmalıdır. Bu görüş, gerekçelerini şöyle açıklamaktadır. İlk olarak, Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinde, miras sözleşmeleri ve vasiyetnameler şeklinde bir ayırım yapılmadığı için miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler farklı bir işleme tabi tutulamaz. İkinci olarak, ölüme bağlı tasarrufların hareket noktası sağlararası hukukî işlemlerde olduğu gibi, ivazlar arasındaki değişim fikri değildir. Bu durumda karşı tarafın iyiniyetinin ve güveninin korunmasına gerek yoktur. Diğer taraftan vasiyetname yerine miras sözleşmesi yaptı diye mirasbırakanın durumunu daha sıkı şartlara bağlamak uygun değildir⁷⁹¹.

Doktrindeki diğer bir görüş⁷⁹², miras sözleşmelerinde mutlak olarak güven teorisinin uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşü savunanlar gerekçelerini şöyle açıklamaktadırlar. Türk Medenî Kanunu'nun 504. Maddesinde, ölüme bağlı tasarruflar şeklinde genel bir ifade kullanılsa da miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler aynı hükümlere tabi tutulamazlar. Miras sözleşmesinin karşı tarafının güven teorisine tabi olmasına karşın, mirasbırakanın irade teorisine tabi tutulması uygulamada haksızlıklara yol açar. Bu durumda miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukukî işlem olduğu için taraflara uygulanacak hükümler de farklılıklar olur. Sağlararası tasarrufta bulunan kimse, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine, ölüme tasarrufta bulunan kişi ise, Türk Medenî Kanunu hükümlerine tabi olur.

⁷⁸⁹ **Oğuzman**, s. 102; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 269; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 327; **Eren**, İptal Davası, s. 38-39 **Dural/Öz**, s. 224; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 268; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 190.

⁷⁹⁰ **Eren**, İptal Davası, s. 31.

⁷⁹¹ **Eren**, İptal Davası, s. 31.

⁷⁹² **Gönensay/Birsen**, s. 180; **Oğuzman**, s. 102; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 327, 330; **Dural/Öz**, s. 224; **Serozan/Engin**, s. 301.

Doktrinde bir başka görüş ise, miras sözleşmelerinde mirasbırakanın iradesine hangi teorinin uygulanacağını miras sözleşmesinin ivazlı ivazsız olmasına göre belirleneceğini savunmaktadır. Miras sözleşmesinin ivazsız olması durumunda, tasarrufta bulunanın mirasbırakan olması sebebi ile irade teorisi uygulanmalıdır. Miras sözleşmesinin ivazlı olması durumunda, tasarrufta bulunan kişiye de güven teorisi uygulanmalıdır⁷⁹³.

Kanaatimizce, miras sözleşmesinin her iki tarafı için de güven teorisi uygulanmalıdır. Çünkü miras sözleşmeleri, iki taraflı bir hukukî işlemdir. Bu sebeple, karşı tarafın, bu hukukî işleme duyduğu güven korunmalıdır. Ayrıca miras sözleşmelerinden serbestçe dönülmediği için sözleşmenin karşı tarafı, mirasbırakanın serbestçe geri alınamayan beyanına güvenmektedir⁷⁹⁴.

İradeyi sakatlayan sebepler ve bunun sonuçları, Türk Borçlar Kanunu'nun 30 ile 39. maddeleri arasında düzenlenmesine rağmen Türk Medenî Kanunu'nda ayrıca düzenlenmiştir. Bu durumun iki sebebi vardır. Birincisi, iradenin, borçlar hukukuna göre ölüme bağlı tasarruflarda daha fazla önemli olmasıdır. İkincisi, ölüme bağlı tasarrufların iptal edilmesi için mahkeme kararının olmasıdır⁷⁹⁵.

Ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıkları, Türk Medenî Kanunu'nun iki farklı maddesinde düzenlenmiştir. Bunlar TMK'nın 504 ve 557. maddeleridir. Ölüme bağlı tasarruflarda bir irade sakatlığı meydana geldiğinde, her iki hükmün de dikkate alınması gerekir⁷⁹⁶. Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen irade sakatlıkları halleri, TMK'nın 5. maddesi gereğince yapıları izin verdiği ölçüde ölüme bağlı tasarruflarda da uygulanır⁷⁹⁷.

⁷⁹³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 331, dn 9'da belirtilen yazar; **Serozan/Engin**, s. 423.

⁷⁹⁴ **Mert Aysal**, *Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları ve Sonuçları*, (Danışman: Doç. Dr. Baki İlkey Engin), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 14.

⁷⁹⁵ **İmre**, s. 318; **Eren**, İptal Davası, s. 28; **İmre/Erman**, s. 208.

⁷⁹⁶ **Arbek**, s. 64.

⁷⁹⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 32.

Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi, “*Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir.*” şeklindedir. Ancak irade sakatlığı sebebiyle ölüme bağlı tasarrufların geçersizliği kendiliğinden gerçekleşmez. TMK'nın 557. maddesi gereğince iptal davası açılarak bu geçersizlik sağlanır. Mirasbırakan, yanıldığını, aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma ve zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden itibaren bir yıl içerisinde tasarruftan dönmesi gerekir. Aksi takdirde yapılan ölüme bağlı tasarruf geçerli hale gelir. Bir yıllık süre içerisinde mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruftan dönmezse, artık onun ölümünden sonra mirasçıları irade sakatlığına dayanarak iptal davası açamazlar⁷⁹⁸. Bir yıllık hak düşürücü süre, miras sözleşmeleri bakımından önemlidir. Çünkü vasiyetnamelerde mirasbırakan, bir yıllık süreyi geçirmiş olsa dahi ölünceye kadar vasiyetnamesini her zaman geri alabilir. Miras sözleşmelerinde geri alma kuralı olarak mümkün olmadığı için bir yıllık süre geçince miras sözleşmesi geçerlilik kazanır⁷⁹⁹.

C. Yanılma

1. Genel Olarak

Yanılma, Türk Borçlar Kanunu'nun 30 ile 34. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Yanılma, ya iradenin istenmeyerek beyana uygun olmaması ya da iradenin oluşmasına etki eden düşüncenin gerçeğe uygun olmaması durumudur⁸⁰⁰.

⁷⁹⁸ **İnan**, Miras Hukuku, s. 199; **Esat Şener**, Miras Hukuku, C. 1, Ankara 1977, s. 508; **Ayiter**, s. 116; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 244; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 163; Escher, s. 123; **Şakir Berki**, *Miras Hukuku*, Ankara 1975, s. 203-204; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 332; **Oğuzman**, s. 105; **Eren**, iptal Davası, s. 92; **İmre**, s. 340; **Gönensay/Birsen**, s. 45; **Dural/Öz**, s. 229; **İmre/Erman**, s. 222; **Serozan/Engin**, s. 307; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 282; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 245; **Gençcan**, s. 478-480; Erhan **Günay**, *Bilimsel Görüşler ve Yargısal Kararlar Eşliğinde Miras Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları*, Ankara 2016, s. 139.

⁷⁹⁹ **Dural/Öz**, s. 229; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255-257.

⁸⁰⁰ **Oğuzman/Öz**, s. 94; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 30; Kenan **Tunçomağ**, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 6. bs., İstanbul 1976, s. 335; Kemaleddin **Birsen**, *Borçlar Hukuku Dersleri Borçların Genel Hükümleri*, 4. bs., İstanbul 1967; s. 61; Ferit **Saymen**, *Borçlar Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler*, C. 1, İstanbul 1950, s. 180; **Saymen/Elbir**, s. 258; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 324; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 576; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 394-395; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 395; **Esener/Gündoğdu**, s. 121; **İnan/Yücel**, s. 310; **Nomer**, s. 92; **Erdoğan**, s. 69; **Aybay**, Borçlar Hukuku, s. 66; **Reisoğlu** s. 118; Pierre **Tercier/Pascal Pichonnaz/H. Murat Develioğlu**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2016, s. 242; **Akıncı**, s. 94; Hasan **Karakılıç**, *Borçlar Hukuku Genel*

Bilinçli olarak gerçeği bilmemek yanılma olmadığı gibi; bir olay ya da durum hakkında şüphe ve tereddüt bulunması halinde de yanılmadan bahsedilemez⁸⁰¹. Ancak bir kişi, gerçek durum hakkında farkında olmaksızın bilgi sahibi değilse, bu durumda yanılmadan bahsedilir⁸⁰².

Türk Borçlar Kanunu'nun 30. maddesi, “Sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz.” şeklindedir. Buna göre, sadece esaslı yanılma halleri sözleşmeler bakımından önemlidir. Yanılma, esaslı olduğu takdirde yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz. Esaslı olmayan yanılma, sözleşmenin geçerliliğine herhangi bir etki yapmaz⁸⁰³. Türk Borçlar Kanunu'nda, açıklamada yanılma ve saikte yanılma esaslı yanılma hali olarak düzenlenmiştir. Açıklamada yanılma halleri, TBK'nın 31. maddesinde örnek olarak sayılmıştır⁸⁰⁴. Saikte yanılma ise, TBK m. 32'de düzenlenmiştir. TBK m. 32'nin ilk cümlesinde, saik yanılması, esaslı yanılma olarak kabul edilmemiştir. Buna karşılık aynı maddenin ikinci cümlesinde, temel yanılması da denilen nitelikli saik yanılması, esaslı yanılma olarak belirtilmiştir⁸⁰⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen esaslı yanılma halleri emredici nitelikte değildir. Sözleşmenin tarafları, esaslı olmayan bir yanılmayı iptal sebebi olarak kararlaştırabileceği gibi, esaslı olan bir yanılma halinin de taraflar için

Hükümler Ders Notları, İstanbul 2016, s. 79-80; **Kayihan**, s. 163; Turgut **Akıntürk/Derya Ateş**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, 26. bs., İstanbul 2016, s. 57; Fatih **Bilgili/Erkan Demirkapı**, *Borçlar Hukuku*, 11. bs., Bursa 2017, s. 61; Erol **Cansel/Çağlar Özel**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, Ankara 2014, s. 155.

⁸⁰¹ Seyfullah **Edis**, *Türk İsviçre Borçlar Hukuku Sistemine Göre Akdin Lüzumlu Vasıflarında Hata*, Ankara 1973, s. 6-8; **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 395; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 36.

⁸⁰² **Kocayusufpaşaoğlu**, *Hata*, s. 30-31; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 395.

⁸⁰³ **Oğuzman/Öz**, s. 92; **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 399; **Antalya**, *Borçlar Hukuku*, s. 306; **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 249; **İnan/Yücel**, s. 311.

⁸⁰⁴ **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 399; **Antalya**, *Borçlar Hukuku*, s. 306; **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 249; **Esener/Gündoğdu**, s. 129.

⁸⁰⁴ **Tunçomağ**, s. 337-338; **Tekinay**, *Borçlar Hukuku*, s. 324; **Antalya**, *Borçlar Hukuku*, s. 307; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 576; **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 400; **Kılıçoğlu**, *Borçlar Hukuku*, s. 249.

⁸⁰⁵ **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 399.

bağlayıcı olmadığını kararlaştırabilirler⁸⁰⁶. Açıklamada yanılma halleri olan beyanda yanılma ve saikte yanılma hallerini sırasıyla inceleyeceğiz.

2. Beyan Yanılması

Beyanda yanılma, Türk Borçlar Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Beyan sahibinin beyanının, gerçek iradesine uymamasına beyan yanılması denir⁸⁰⁷. Beyanda yanılma durumunda kişinin, hukukî işlem yapma arzu ve iradesi tam ve doğru bir şekilde oluşmakta, ancak bu irade dış âleme açıklanırken irade ile beyan arasında bir uygunsuzluk meydana gelmektedir⁸⁰⁸.

Beyanda yanılma, beyan fiilinde ve beyan içeriğinde yanılma olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabilir. Beyan fiilinde yanılma, beyan sahibinin, beyanı oluşturan söz yazı ve işaretlerde yanılması halidir. Burada, yanlış söyleme, yanlış yazma durumları söz konusu olmaktadır. Beyan sahibinin, Amerikan Dolar'ı demek isterken acele veya dalgınlıkla Euro demesi veya kilogram yerine ton yazması beyan fiilinde yanılmaya örnek olarak gösterilebilir⁸⁰⁹.

Beyan içeriğinde yanılma, beyan sahibinin, beyanına doğru bir yorum sonucunda verilecek anlamdan başka bir anlam vermesi sonucu oluşur. Beyan içeriğinde yanılma durumunda, beyan sahibi, kullandığı söz ve deyim muhatabın vermiş olduğu anlamdan başka bir anlam vermektedir. Bu gibi durumlar genellikle dil eksikliğinden diğer bir ifade ile yabancı bir dilin kullanılmasından, kısaltmaların yanlış anlaşılmasından kaynaklanmaktadır⁸¹⁰.

Esaslı sayılan yanılma halleri, Türk Borçlar Kanunu'nun 31. maddesinde beş bent halinde sayılmıştır. TBK m. 31'de belirtilen, beyanda yanılma halleri örnek

⁸⁰⁶ **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 249.

⁸⁰⁷ Turhan **Esener**, *Borçlar Hukuku, Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği*, C. 1, Ankara 1969, s. 122; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 398; **Eren**, İptal Davası, s. 32; **Oğuzman/Öz**, s. 93.

⁸⁰⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 398; **Eren**, İptal Davası, s. 32.

⁸⁰⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 47; **Van Tuhr**, s. 280; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 122; **Eren**, İptal Davası, s. 34; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 399; **Esener/Gündoğdu**, s. 129.

⁸¹⁰ **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 122-123; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 48; **Van Tuhr**, s. 280; **Eren**, İptal Davası, s. 33; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 399; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 308; **Esener/Gündoğdu**, s. 129.

olarak sayılmıştır⁸¹¹. Ancak TBK m. 31’de örnek olarak sayılan açıklamada yanılma halleri dışında bugüne kadar uygulamada başka bir yanılma haline rastlanmamıştır⁸¹².

Türk Borçlar Kanunu’nun 31. maddesinin birinci bendinde, sözleşmenin niteliğinde yanılma hali düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa, esaslı yanılmaya düşer.*” şeklindedir. Buna göre, bir sözleşme yapılmak istenirken başka bir sözleşme için iradenin açıklanmış olması esaslı beyan yanılmasıdır⁸¹³. Burada, görünüşte kurulan sözleşme ile kurulmak istenen sözleşme türü arasında hukukî nitelik ve içerik olarak farklılık bulunmaktadır⁸¹⁴. Ev satın almak isteyen birisinin evi kiralamak istediğini açıklaması, ivazsız bir sözleşme yapmak isteyen birisinin yanlışlıkla ivazlı bir sözleşme yapması, kefil olmak isteyen birisinin borcu üstlenmesi, sözleşmenin niteliğinde yanılmaya örnek olarak gösterilebilir⁸¹⁵.

Türk Borçlar Kanunu’nun 31. maddesinin ikinci bendinde, sözleşmenin konusunda yanılma hali düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa, esaslı yanılmaya düşer.*” şeklindedir. Buna göre, yanılan, gerçekte istediği konudan başka bir konu için iradesini açıklamışsa, konuda yanılma söz konusu olur⁸¹⁶. Hükümde geçen konu kelimesi

⁸¹¹ **Tunçomağ**, s. 337-338; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 307; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 576; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 400; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 249.

⁸¹² **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 307.

⁸¹³ **Tunçomağ**, s. 338; **Gönensay**, s. 96; H. V. **Velidedeoğlu**, *Türk Borçlar Kanun’una Göre Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, İstanbul 1955, s. 59-60; Şakir **Berki**, *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, Ankara 1962, s. 42-43; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 328; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 576; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 250; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 309; **Oğuzman/Öz**, s. 94; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 398; **Akıncı**, s. 95; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 182.

⁸¹⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401.

⁸¹⁵ **Tunçomağ**, s. 338; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 583; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 250; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 309; **Oğuzman/Öz**, s. 94; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 398; **İnan/Yücel**, s. 313; **Hatemi/Gökyayla**, s. 96; **Akıncı**, s. 95.

⁸¹⁶ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 310; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401; **Oğuzman/Öz**, s. 94-95; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 250; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 399-400;

geniş yorumlanarak, bundan sözleşmenin konusunu oluşturan şey anlaşılmalıdır⁸¹⁷. Örneğin, bir kimse borçlar hukuku kitabını satın alacak iken yanlışlıkla anayasa hukuku kitabını satın almışsa sözleşme konusunda yanılma vardır⁸¹⁸.

Türk Borçlar Kanunu'nun 31. maddesinin üçüncü bendinde, sözleşmenin karşı tarafının kimliğinde yanılma hali düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, *“Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa esaslı yanılmaya düşer.”* şeklindedir. Burada sözleşmenin karşı tarafının kim olacağı konusunda bir yanılma vardır⁸¹⁹. Karşı tarafın kimliğinde yapılan yanılmanın esaslı olabilmesi için hukukî işlemin belirli bir kimsenin kimliği dikkate alınarak yapılmış olması gerekir⁸²⁰. B ile sözleşme yapmak isteyen A'nın C ile sözleşme yapması, vekâletin avukat A'ya verilmek istenirken C'ye verilmesi durumlarında karşı tarafın kimliğinde yanılma vardır⁸²¹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 31. maddesinin dördüncü bendinde, sözleşmenin karşı tarafının niteliğinde yanılma hali düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, *“Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa esaslı yanılmaya düşer.”* şeklindedir. Buna göre, yanılan, birtakım özelliklere sahip kişi ile sözleşme yapmak isterken başka bir kişi ile sözleşme yapmışsa, esaslı yanılmaya düşmüştür. Belirli kişisel ve mesleki özelliklere sahip, B ile sözleşme yapmak isteyen A'nın bu

Tunçomağ, s. 338; **Gönensay**, s. 97; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 182; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 583; **Akıncı**, s. 95-96.

⁸¹⁷ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401.

⁸¹⁸ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 310; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401.

⁸¹⁹ **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 133; **Oğuzman/Öz**, s. 95; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 401; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 251.

⁸²⁰ **Tunçomağ**, s. 339; **Gönensay**, s. 96; **Saymen/Elbir**, s. 261-262; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 584; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 402; **Oğuzman/Öz**, s. 95; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 399; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 310; **Akıncı**, s. 96.

⁸²¹ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 402; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 311.

özelliklerden yoksun olan ya da farklı özellikleri bulunan C ile sözleşme yapması durumunda karşı tarafın kimliğinde yanılma söz konusudur⁸²².

Türk Borçlar Kanunu'nun 31. maddesinin beşinci bendinde, miktarda yanılma hali düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa esaslı yanılmaya düşer.*” şeklindedir. Buna göre, miktarda yanılmanın söz konusu olabilmesi için gerçekte istenilen miktarla sözleşmede kararlaştırılan miktarın önemli ölçüde birbirinden farklı olması gerekir. Yanılanın, taahhüt ettiği edim miktarı kastettiğinden önemli ölçüde çok veya karşı tarafın ediminin önemli ölçüde az olması, miktarda yanılmayı meydana getirir⁸²³. A, satacağı kumaşın metresini B'ye gönderdiği mektupta 75 TL yazması gerekirken 15 TL yazmışsa, bu durumda miktarda yanılma ortaya çıkar⁸²⁴.

3. Saik Yanılması

Türk Borçlar Kanunu'nun 32. maddesi, “*Saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz. Yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde yanılma esaslı sayılır. Ancak bu durumun karşı tarafça da bilinebilir olması gerekir.*” şeklindedir. Buna göre, kural olarak saikte yanılma esaslı yanılma sayılmaz. Ancak yanılanın, karşı tarafça bilinebilir biçimde yanıldığı saiki, sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli olan dürüstlük kurallarına uygun olması halinde saikte yanılma, esaslı yanılma halini alır⁸²⁵.

Bir kimsenin iradesinin oluşmasına etki eden hususlardan birinde ya da birkaçında gerçek durumun yanlış ya da eksik olması sebebiyle yanılma meydana

⁸²² **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 311; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 402.

⁸²³ **Van Tuhr**, s. 283; **Gönensay**, s. 96; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 132; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 402; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 330; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 585; **Saymen/Elbir**, s. 262; **Tunçomağ**, s. 339-340; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 253; **Berki**, Borçlar Hukuku, s. 262; **Oğuzman/Öz**, s. 96; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 401; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 311; **Akıncı**, s. 97.

⁸²⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 402.

⁸²⁵ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 313-314.

gelmişse, saikte yanılma söz konusu olur⁸²⁶. Ayrıca saikte yanılmadan söz edebilmek için kişinin iradesine etki eden durumların yanlış değerlendirilmesi ile hukukî işlem yapmaya yönelik iradesi arasında illiyet bağının olması gerekir⁸²⁷.

Saikte yanılmanın esaslı yanılma kabul edilebilmesi için sübjektif ve objektif unsurların gerçekleşmesi gerekir. Sübjektif unsur, yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli saymasıdır⁸²⁸. Yanılma, sözleşmenin esaslı unsurlarıyla ilgili olmayıp, ikinci derecedeki noktalarıyla ilgili ise esaslı yanılmadan bahsedilemez⁸²⁹. Yanılanın, yanıldığı hususları bilseydi sözleşmeyi hiç ya da mevcut şartlarda yapmayacağı kabul ediliyorsa, saik yanılması, sözleşmenin temelini oluşturur⁸³⁰. Saik yanılması, yani belirli bir durum veya olay hakkındaki yanlış düşünce, sadece yanılan yönünden değil, aynı zamanda iş ilişkilerindeki dürüstlük, ticari doğruluk kurallarına göre doğru ve dürüst düşünen kişiler yönünden de sözleşmenin zorunlu unsuru ise saik yanılmasında objektif unsur gerçekleşmiştir⁸³¹.

Saikte yanılmanın varlığı için objektif ve sübjektif unsurun yanı sıra yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin karşı tarafınca bilinebilir olması gerekir. Sözleşmenin karşı tarafı, yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli saydığını biliyor veya dürüstlük kuraları gereğince gerekli dikkat ve özeni gösterseydi bilebilecek idiyse, bilinebilirlik unsuru gerçekleşmiş olur⁸³².

⁸²⁶ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 405; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 313; **Oğuzman/Öz**, s. 99; **Tunçomağ**, s. 342.

⁸²⁷ **Turan**, s. 51.

⁸²⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 405; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 314, 317.

⁸²⁹ **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 256; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 315.

⁸³⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 159; **Birsen**, s. 66; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 406; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 579; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 405; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 317; **Oğuzman/Öz**, s. 103-104.

⁸³¹ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 318; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 159; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 581; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 406; **Tunçomağ**, s. 343; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 257; **Oğuzman/Öz**, s. 104.

⁸³² **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 580; **Kocayusufpaşaoğlu**, Hata, s. 159; **Tunçomağ**, s. 343; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 406; **Oğuzman/Öz**, s. 104.

Saik yanılması, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Saik yanılması, edim konusunda şeyin niteliğinde ortaya çıkabileceği gibi, sözleşmenin karşı tarafının niteliklerinde de ortaya çıkabilir⁸³³.

4. Miras Hukukunda Yanılma

Yanılma halini, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar olan vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri yönünden ayrı ayrı inceleyeceğiz.

a) Vasiyetnamelerde Yanılma

Her hukukî işlemde olduğu gibi vasiyetnamelerde de yanılma söz konusu olabilir. Sağlararası tasarruflardan farklı olarak vasiyetnamelerde, hatalı değerlendirme ile yapılan ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağının olması şartıyla her türlü yanılmanın, yani hem beyan hem de saik yanılmasının, iptal sebebi olacağı doktrinde ve uygulamada⁸³⁴ kabul edilmektedir⁸³⁵. Her türlü yanılma halinin vasiyetnameler bakımından iptal sebebi teşkil etmesinin sebebi, mirasbırakanın iradesine önem verilmesi ve karşı tarafın ayrıca korunmaya gerek olmamasıdır⁸³⁶.

Vasiyetnamelerde yanılma, saikte yanılma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi beyanda yanılma şeklinde de ortaya çıkabilir. Saikte yanılma, hukukî işlemi yapan kişinin, bu işlemi yapmasına sebep olan maksat ve düşüncenin yanlış olmasıdır⁸³⁷. Diğer bir ifade ile bir kimsenin iradesinin oluşmasına etki eden hususlardan birinde ya da birkaçında gerçek durumun yanlış ya da eksik olması sebebiyle yanılma

⁸³³ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 407.

⁸³⁴ “Ölüme bağlı tasarrufun iptal edilebilmesi için hatanın esaslı olması şart değildir. “Saik” hatası da iptal için yeterlidir.” Yarg., 2. HD., T. 29.10.1977, E. 1977/6939, K. 1977/7274, E.T. 29.03.2018, ([http:// www.kazancı.com.tr/](http://www.kazancı.com.tr/)).

⁸³⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 329; **Saymen**, Miras Hukuku, s. 161; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 50; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 207; **İmre**, s. 320; **Berki**, Miras Hukuku, s. 202; **Şener** Miras Hukuku I, s. 498; **Ayiter**, s. 114; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 160; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 236-237; **Oğuzman**, s. 102; **İnan**, Miras Hukuku, s. 197; **Gönensay/Birsen**, s. 44; **Eren**, İptal Davası, s. 32; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 249; **Dural/Öz**, s. 226; **İmre/Erman**, s. 209; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 242; **Serozan/Engin**, s. 302; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 279.

⁸³⁶ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 236; **Turan**, s. 52; **Toplandı**, s. 108.

⁸³⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 34; **İmre**, s. 320; **İmre/Erman**, s. 209.

meydana gelmişse, saikte yanılma söz konusu olur⁸³⁸. Miras hukuku bakımından saikte yanılma ise, mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yapmaya yönelten bir olay ve durum hakkında yanlış bir düşünceye kapılması veya böyle tahminlerde bulunmasıdır⁸³⁹.

Saikte yanılmaya neden olan yanlış tasavvur ve düşünceler, müspet olabileceği gibi menfi de olabilir. Saikte yanılmaya sebep olan yanlış tasavvur ve düşüncelerin müspet olması halinde beyan sahibi, belirli bir olayı düşünmekte ve yalnız bunun gerçekleştiği veya gerçekleşeceği fikrinden hareket etmektedir. Mirasbırakanın, B'ye vasiyette bulunup ancak daha sonra onun alkolik olduğunu düşünerek, vasiyetnamesini yok etmesi durumunda yanlış tasavvur ve düşünce müspet olarak meydana gelmiştir. Yanlış tasavvur ve düşüncelerin menfi olması durumunda beyan sahibi, belirli bir olayın gerçekleşmediği veya gerçekleşmeyeceği düşüncesindedir. Örneğin, mirasbırakan, saklı paylı olmayan mirasçısının yasal miras hakkını sınavı başarıyla geçmediği için başkasına vasiyet etmiştir. Ancak gerçekte, mirasçı sınavı başarı ile geçmiştir⁸⁴⁰.

Saikte yanılmaya sebep olan yanlış tasavvur ve düşünceler, geçmişteki bir olaya ilişkin olabileceği gibi, şimdiki veya gelecekteki bir olaya ilişkin de olabilir⁸⁴¹. Geçmişteki ve günümüzdeki bir olayın meydana geldiği veya gelmediği konusunda yanılma, yanlış değerlendirmelere dayanmaktadır. Bu durumda, geçmişteki ve şimdiki olaya sebep olan yanlış değerlendirme ispat edildiği takdirde vasiyetnamenin iptali istenebilir⁸⁴². Örneğin, mirasbırakan, A lehine bir vasiyette bulursa, ancak yanlış düşüncesi sonucunda A'nın akıl hastası olduğunu düşünmesi sonucu yaptığı vasiyetnameden dönmesi geçmişe yönelik bir saik yanılmasıdır.

⁸³⁸ **Tunçomağ**, s. 342; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 405; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 313; **Oğuzman/Öz**, s. 99.

⁸³⁹ **İmre**, s. 320; **İmre/Erman**, s. 209.

⁸⁴⁰ **Eren**, İptal Davası, s. 35.

⁸⁴¹ **İmre**, s. 320; **Eren**, İptal Davası, s. 35; **İmre/Erman**, s. 209; **Serozan/Engin**, s. 302; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 243.

⁸⁴² **Eren**, İptal Davası, s. 35; **Turan**, s. 53.

Gelecekteki bir olaya ilişkin saik yanılması durumunda yapılan ölüme bağlı tasarrufun iptal edilip edilmeyeceği hususunda dikkatli davranılması gerekir. Çünkü bu durumda mirasbırakan, henüz gerçekleştirmemiş, gelecekte gerçekleşecek bir olaya ilişkin tasarruf kararını vermektedir. Bu durumda, mirasbırakanın sağlığında beklenen durum gerçekleşir ve mirasbırakanın, bu olay hakkında yanlış düşündüğü anlaşılırsa, ölüme bağlı tasarruftan Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinin birinci fıkrası gereğince dönülür. Mirasbırakanın, yanılmayı öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık süre içerisinde ölüme bağlı tasarruftan dönmesi gerekir. Aksi takdirde ölüme bağlı tasarruf geçerlilik kazanıp, mirasçılar, ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik dava açamazlar. Yanlış düşünce ve tasavvurun, mirasbırakanın ölümünden sonra ortaya çıkması durumunda ölüme bağlı tasarruf TMK m. 557 uyarınca iptal edilebilir⁸⁴³.

Ölüme bağlı tasarrufun, saikte yanılma sebebiyle iptal edilebilmesi için mirasbırakanın, yanılmış olduğu bilmesi halinde bu tasarrufu istemeyecek ya da yapmayacak olması gerekir. Örneğin, yaşlı ve zengin bir kimse, tek oğlunun olduğu geminin batması sebebiyle onun öldüğünü düşünerek bütün mal varlığını bir vasiyetname ile üçüncü bir kişiye bırakmıştır. Ancak daha sonra oğlu, mirasbırakanın saikte yanılmaya düştüğünü ispat ederek vasiyetnamenin iptalini isteyebilir⁸⁴⁴.

Ölüme bağlı tasarrufta saikde yanılmanın bulunduğunu iddia eden taraf, bunu ispat etmelidir⁸⁴⁵. Sağlararası tasarrufların aksine ölüme bağlı tasarruflarda yanılmanın ispatı oldukça güçtür. Çünkü ölüme bağlı tasarrufu ve hatayı yapan mirasbırakan ölmüştür. Hâkim, ileri sürülen delilleri de göz önünde bulundurarak mirasbırakanın gerçek iradesini tespit etmeye çalışır. Hâkim, mirasbırakanın gerçek

⁸⁴³ **Eren**, İptal Davası, s. 35-36; **Turan**, s. 53.

⁸⁴⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 329; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 238; **Eren**, İptal Davası, s. 37; **Dural/Öz**, s. 226; **İmre**, s. 321; **İmre/Erman**, s. 209.

⁸⁴⁵ **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 243; **İmre**, s. 321; **İmre/Erman**, s. 209.

iradesini tespit etmeye çalışırken vasiyetname dışı delillerden özellikle mirasbırakanın mektup ve notlarından yararlanabilir⁸⁴⁶.

Vasiyetnamenin yanılma sebebiyle iptal edilebilmesi için ölüme bağlı tasarruf ile yanılma arasında illiyet bağının olması gerekir⁸⁴⁷. İsviçre Federal Mahkemesi⁸⁴⁸, vasiyetnamelerde yanılma ile tasarruf arasındaki illiyet bağı yeterli görmemiştir. Federal Mahkeme'ye göre, vasiyetnamenin yanılma sebebiyle iptal edilebilmesi için yanılma ile tasarruf arasında illiyet bağı yeterli olmayıp, ayrıca mirasbırakanın gerçek durumu bilseydi tasarrufun, bizzat iptal edileceğinin de ispat edilmesi gerekir. Federal Mahkeme, söz konusu kararında mirasbırakanın gerçek amacının tespit edilmesi gerektiğinden hareket ederek mirasbırakanın, yanılma sonucu yaptığı vasiyetnameyi değiştirmeksizin devamı yerine iptal etmeyi tercih ediyorsa, ancak bu takdirde vasiyetnamenin saik yanılması sebebiyle iptal edilebileceğini belirtmektedir. Mirasbırakanın, gerçek durumu bilmesi durumunda vasiyetnameyi iptal etmeyip ayakta tutacaksa, vasiyetname saik yanılması sebebiyle iptal edilemez. Federal Mahkeme'nin kararı doktrinde bir görüş⁸⁴⁹ tarafından kabul edilirken diğer bir görüş⁸⁵⁰ tarafından eleştirilmiştir.

Kanaatimizce, vasiyetnamenin iptal edilebilmesi için saik yanılması ile tasarruf arasında illiyet bağının olması yeterlidir. Ayrıca mirasbırakanın, yanılmasının farkına varması durumunda vasiyetnameyi iptal edip etmeyeceğinin ispatlanmasına gerek yoktur. Zira sakat bir iradeyle düzenlenmiş olan ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutmak uygun değildir⁸⁵¹.

⁸⁴⁶ **İmre**, s. 321; **İmre/Erman**, s. 209.

⁸⁴⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 329; **Saymen**, Miras Hukuku, s. 161; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 50; **İmre**, s. 320; **Berki**, Miras Hukuku, s. 202; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 498; **Ayiter**, s. 114; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 160; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 236-237; **Oğuzman**, s. 102; **İnan**, Miras Hukuku, s. 197; **Gönensay/Birsen**, s. 44; **Eren**, İptal Davası, s. 32; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 249; **Dural/Öz**, s. 226; **İmre/Erman**, s. 210; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 242; **Serozan/Engin**, s. 302; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 279.

⁸⁴⁸ BGE 94 II 139, S.140.

⁸⁴⁹ **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 93.

⁸⁵⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 329; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 499; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 208.

⁸⁵¹ Aynı görüş için bkz. **Toplandı**, s. 109.

Yanılma, sadece saikde yanılma şeklinde ortaya çıkmayıp, şahısta ve beyanda yanılma şeklinde de ortaya çıkabilir. A'nın bahçesini vasiyet etmek isterken, çiftliğini vasiyet etmesi beyanda yanılmadır. A, oğlunu boğulmaktan kurtaran kişinin Kemal olduğunu sanıp ona bir mal vasiyetinde bulunmuştur. Ancak A'nın oğlunu kurtaran Kâmil'dir. Burada da şahısta yanılma vardır⁸⁵². Yargıtay, vasiyetnamede şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusunun kesin olarak tespit edilmesi durumunda ölüme bağlı tasarrufun, bu arzuya göre düzeltilebileceğini belirtmiştir⁸⁵³.

b) Miras Sözleşmelerinde Yanılma

Miras sözleşmelerinde de yanılma olabilir. Ancak vasiyetnamelerde olduğu gibi miras sözleşmelerinde her türlü yanılmanın ölüme bağlı tasarrufu iptal edip etmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Tartışmalara geçmeden önce iki noktanın açıklanması gerekmektedir. İlk olarak, saikte yanılmanın iptal sebebi olup olmayacağı mirasbırakan yönünden tartışılmaktadır. Miras sözleşmesinin karşı tarafının, ölüme bağlı tasarrufta bulunmamak şartıyla, genel hükümlere göre (TBK m. 30 vd.) tasarrufu iptal edebileceği kabul edilmektedir⁸⁵⁴. İkinci olarak, saikte yanılmanın iptal sebebi olup olmayacağı miras sözleşmesinin bağlayıcı olan içeriği yönünden tartışılmaktadır. Miras sözleşmesinin bağlayıcı olmayan içeriği vasiyetname hükümlerine tabi olur. Bunların iptal edilmesi için adi saik yanılması yeterli olmaktadır⁸⁵⁵.

⁸⁵² Şener, Miras Hukuku I, s. 501; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 209; Eren, İptal Davası, s. 33.

⁸⁵³ “Vasiyetnamede Uğurlar köyünde olarak gösterilen parsellerin, bu köye komşu olan Kazpınar köyünde bulunduğu, mirasbırakandan intikal ettiği yapılan keşif ve tüm dosya kapsamında belirtilmiştir. Köy isminde açık yanılma olup olmadığı, mirasbırakanın gerçek arzusu, vasiyetnamenin yorumu tenfiz davasında incelenip tartışılacak konulardır. Mahkemece istek doğrultusunda inceleme yapıp, davanın esası hakkında olumlu-olumsuz bir karar verilmesi gerekirken; uygulama yeteneği olmadığı şeklindeki yanlış gerekçeyle isteğin reddi, usul ve yasaya aykırı görüldüğünden hükmün bozulması gerekmiştir.” Yarg., 2. HD., T. 22.09.2008, E. 2008/11888, K. 2008/12308, (Gençcan, s. 293).

⁸⁵⁴ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 269; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 330; İmre, s. 322-323; İmre/Erman, s. 210; Dural/Öz, s. 227.

⁸⁵⁵ Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 269; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 331.

Doktrindeki bir görüşe göre, vasiyetnamelerde olduğu gibi miras sözleşmelerinde de adi saik yanılması mirasbırakan yönünden iptal sebebidir. Bu görüş, miras sözleşmesinin tarafları arasında bir ayırım yapmaktadır. Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın, adi saik yanılmasına düşmesi ölüme bağlı tasarrufun iptali için yeterlidir. Ancak miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın, miras sözleşmesini iptal ettirebilmesi için Türk Borçlar Kanunu'nun 30. maddesi gereğince esaslı yanılmanın varlığı gerekmektedir. Diğer bir ifade ile miras sözleşmesinin iptal edilebilmesi için mirasbırakanın, adi saik yanılması yeterli iken; sözleşmenin karşı tarafının, esaslı bir saik yanılmasına düşmüş olması gerekir⁸⁵⁶.

Bizim de katıldığımız doktrindeki bir başka görüşe göre, her türlü yanılma miras sözleşmesinin iptaline sebep olmaz. Diğer bir ifade ile saikte yanılma, esaslı olmadıkça miras sözleşmesi iptal edilemez. Bu görüşe göre, Türk Medenî Kanunu'nun 504 ve 557. maddelerinde her ne kadar ölüme bağlı tasarruf terimi kullanılsa da vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri aynı hükümlere tabi tutulamaz. Miras sözleşmeleri, iki taraflı bir hukukî işlem olduğundan korunması gereken bir muhatap vardır. Bu sebeple, mirasbırakan, miras sözleşmesinden serbestçe geri dönemez. Vasiyetnamelerde irade prensibi hâkim olduğu için adi saik yanılması, vasiyetnamenin iptalini sağlar. Miras sözleşmelerinde ise güven prensibi hâkim olduğu için adi saik yanılmasına dayanılarak miras sözleşmeleri iptal edilemez. Miras sözleşmelerinin iptal edilebilmesi için gerek mirasbırakan, gerekse muhatap için Türk Medenî Kanunu'nun 5. maddesinin yollamasıyla Türk Borçlar Kanunu'nun 30 vd. maddeleri uygulanmalıdır⁸⁵⁷.

Doktrindeki başka bir görüş, miras sözleşmesinin ivazlı veya ivazsız olmasına göre bir ayırım yapmaktadır. Bu görüş, miras sözleşmesinin ivazsız olması

⁸⁵⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 30-31; **İmre**, s. 322-323; **İmre/Erman**, s. 210; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 50; **Gönensay/Birsan**, s. 44; **Ayiter**, s. 114-115.

⁸⁵⁷ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 271-274; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 330; **Oğuzman**, s. 102; **Berki**, Miras Hukuku, s. 202; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 502; **İnan**, Miras Hukuku, s. 198; **Ayiter**, s. 114-115; **Dural/Öz**, s. 227; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 279-280; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 250; **Serozan/Engin**, s. 305; **Antalya**, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 230; **Turan**, s. 54.

durumunda, vasiyetnamelerde olduğu gibi her türlü yanılmanın ölüme bağlı tasarrufu iptal edebileceğini; ivazlı miras sözleşmesinin iptal edilebilmesi için mirasbırakanın, esaslı yanılmaya düşmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Yine bu görüş, ivazlı miras sözleşmesinde ivazlar arasındaki değerler çok fazla olması durumunda, ivazsız miras sözleşmesine ait hükümlerin uygulanacağını ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile ivazlı feragat sözleşmesinde edimler arasındaki değerler çok fazla ise, her türlü yanılma halinde miras sözleşmesi iptal edilebilir⁸⁵⁸.

D. Aldatma

1. Genel Olarak

İrade sakatlığı hallerinden bir diğeri de aldatmadır. Aldatma, iradeyi sakatlayan bir sebep olarak Türk Borçlar Kanunu'nun 36. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, *“Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir.”* şeklindedir. Buna göre, bir kimsenin hukukî işlem, özellikle sözleşme yapmasını sağlamak amacıyla onda yanlış bir kanaat uyandırma veya mevcut olan yanlış kanaati koruma ve sürdürme davranışına aldatma denir⁸⁵⁹.

Aldatma, bir kimsenin hukukî işlem yapmasını sağlamak amacıyla hukuken caiz olmayan vasıtalar kullanarak onun bilerek ve istenerek yanılığa düşürülmesidir⁸⁶⁰. Aldatma sonucunda aldatılanın düştüğü yanılma saik

⁸⁵⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 331, 9 nolu dipnotta belirtilen yazar.

⁸⁵⁹ **Tunçomağ**, s. 352; **Saymen**, s. 191; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 601; **Gönensay**, s. 107; **Birsen**, s. 69; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 414; **Oğuzman/Öz**, s. 109; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 327; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 454; **Akıncı**, s. 101; **Nomer**, s. 96; **Reisoğlu**, s. 124; Mustafa Fadıl **Yıldırım**, *Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile*, Ankara 2002, s. 8; Zekeriya **Kürşat**, *Borçlar Hukukunda Alanında Hile Kavramı*, İstanbul 2003, s. 2; **Tercier/Pichonnaz/Develioğlu**, s. 253; **Akıntürk/Ateş**, s. 58; **Karakılıç**, s. 85.

⁸⁶⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 454-455; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 327.

yanılmasıdır⁸⁶¹. Aldatma sebebiyle oluşan saik yanılması, esaslı olmasa bile sözleşme iptal ettirilebilir⁸⁶².

Aldatmanın söz konusu olabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Bunlar, aldatma fiili, aldatma kastı ve illiyet bağıdır.

Aldatmanın gerçekleşmesi için gerekli olan ilk şart, aldatma fiilidir. Aldatma fiili, olumlu bir davranış yani yapma fiili şeklinde olabileceği gibi olumsuz bir davranış, örneğin, yapmama, kaçınma, susma şeklinde de olabilir⁸⁶³.

Olumlu davranışla yapılan aldatmada aldatan, aktif bir davranışla gerçekte var olan bir şeyi, olayı, durumu gizleyip inkâr eder ya da gerçekte var olmayan bir şeyi, olayı, durumu varmış gibi gösterir⁸⁶⁴. Kullanılmış bir otomobilin yeni diye satılması, arabanın kilometresinin değiştirilerek satılması, otomobilin çarpma izlerinin boya ve tamir yoluyla gizlenmesi durumlarında aktif şekilde yapılan bir aldatma vardır⁸⁶⁵.

Olumsuz bir davranışla yapılan aldatmada aldatan taraf, aktif bir davranışta bulunmamaktadır. Aldatan kişinin susması, bilgi vermesi gereken bir hususta bilgi vermemesi durumunda olumsuz davranışla yapılan bir aldatma söz konusudur. Dürüstlük kurallarına göre bilgi verilmesi gereken durumlarda susulması, olumsuz davranışla yapılan aldatma fiilini oluşturur. Susma yoluyla aldatmanın gerçekleşmesi için aldatan tarafın, yanılan tarafı, düşmüş olduğu yanılığlar

⁸⁶¹ **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 269; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 414; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 327; **Tercier/ Pichonnaz/Develioğlu**, s. 253.

⁸⁶² **Birsen**, s. 70; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 191; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 414; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 327; **Nomer**, s. 96; **Reisoğlu**, s. 125; **Akıntürk/Ateş**, s. 58.

⁸⁶³ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 602; **Tunçomağ**, s. 354-357; **Birsen**, s. 71; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 415; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 270; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 327; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 455-459; **Oğuzman/Öz**, s. 110; **Kürşat**, s. 12; **Yıldırım**, (Mustafa), s. 97; **Akıncı**, s. 101; **Aybay**, Borçlar Hukuku, s. 70; **Karakılıç**, s. 85.

⁸⁶⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 415; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 328; **Oğuzman/Öz**, s. 110; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 455; **Yıldırım**, (Mustafa), s. 99.

⁸⁶⁵ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 328; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku s. 455; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 415.

hakkında aydınlatma yükümlülüğünün olması gerekir⁸⁶⁶. Böyle bir aydınlatma yükümlülüğünün olmaması durumunda susma yoluyla aldatma meydana gelmez⁸⁶⁷. Aydınlatma yükümlülüğü, Kanun'dan, sözleşmeden veya dürüstlük kurallarından doğabilir⁸⁶⁸.

Aldatmanın meydana gelebilmesi için bir diğer şart, aldatma kastının bulunmasıdır. Aldatan kişinin, aldatılanın sözleşme yapmasını sağlamak amacıyla ona bilerek ve isteyerek yanlış beyanda bulunması durumunda aldatma kastı oluşur⁸⁶⁹. Aldatmanın meydana gelebilmesi için aldatan taraf, karşı tarafta uyandırdığı, kuvvetlendirdiği veya koruduğu yanılmayı bilmeli, istemeli ya da bilmek zorunda olmalıdır. Aldatma kastının olmaması durumunda, kurucu unsurlardan birisi olmadığı için aldatma meydana gelmez⁸⁷⁰. Kast, doğrudan olabileceği gibi dolaylı şekilde de olabilir⁸⁷¹.

Aldatma, sözleşmenin karşı tarafınca yapılabileceği gibi üçüncü bir kişi tarafından da yapılabilir. Kural olarak, üçüncü kişinin aldatması sözleşmeyi etkilemez. Ancak üçüncü bir kişinin aldatması sonucu sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde sözleşmeyle bağlı değildir (TBK m. 36/II).

Aldatmanın oluşabilmesi için sözleşme, aldatmanın etkisiyle yapılmış olmalıdır. Diğer bir ifade ile aldatma ile sözleşmenin kurulması arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir. Aldatılan taraf, yapmış olduğu sözleşmeyi

⁸⁶⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, S, 460; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 338; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 602; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 416; **Oğuzman/Öz**, s. 110; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 328; **Yıldırım**, (Mustafa), s. 104.

⁸⁶⁷ **Yıldırım**, (Mustafa), s. 104.

⁸⁶⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 416; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 460; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 271.

⁸⁶⁹ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 338, **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 602; **Reisoğlu**, s. 125; **Kürşat**, s. 28; **Karakılıç**, s. 85.

⁸⁷⁰ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 416; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 339; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 603; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 330.

⁸⁷¹ **Oğuzman/Öz**, s. 111; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 416; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 330; **Yıldırım**, (Mustafa), s. 126; **Karakılıç**, s. 86.

aldatma olmasaydı hiç yapmayacak ya da daha iyi şartlarda yapacak idiyse, illiyet bağı gerçekleşmiş olur⁸⁷².

2. Miras Hukukunda Aldatma

Aldatma, Türk Medenî Kanunu'nda ölüme bağlı tasarrufların iptali sebeplerinden birisi olarak düzenlenmiştir. Ölüme bağlı tasarruflarda aldatma, Türk Medenî Kanunu'nun 504, 557 ve 578/III. maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Medenî Kanunu'nun 504 ve 557. maddelerinde aldatma sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun geçersizliği (iptali) düzenlenirken, 578. maddenin üçüncü bendinde aldatma, mirastan yoksunluk sebebi olarak düzenlenmiştir⁸⁷³ Aldatma ile ilgili hükümlerin, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmesine rağmen bir de Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmesinin sebebi ölüme bağlı tasarrufların sağlararası tasarruflardan bir takım farklılıklar içermesidir⁸⁷⁴.

Ölüme bağlı tasarruflarda aldatma ile ölüme bağlı tasarrufların sahte olmasını birbirinden ayırt etmek gerekir. Ölüme bağlı tasarrufun, mirasbırakan tarafından değil de bir başkası tarafından yapılması durumunda ölüme bağlı tasarrufun sahte olması söz konusu olur. Ölüme bağlı tasarruflarda aldatmada ise, ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakan tarafından yapılmasına rağmen mirasbırakanın iradesi aldatma sebebiyle sakatlanmaktadır. Sahte bir şekilde yapılan ölüme bağlı tasarruf yok hükmünde olup, bu geçersizlik her zaman ileri sürülebilir. Ölüme bağlı tasarrufun aldatma sebebiyle geçersizliği iptal edilebilirlik yaptırımına tabidir⁸⁷⁵.

Mirasbırakanda, kasıtlı bir şekilde yanlış tasavvur uyandırarak ya da mevcut olan bir yanlış tasavvurun devam etmesini sağlayarak, mirasbırakanın ölüme bağlı

⁸⁷² **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 191; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 417; Tekinay, Borçlar Hukuku, s. 339; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 603; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 332; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 463; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 274; **Reisoğlu**, s. 125; **Kürşat**, s. 31; **Karakılıç**, s. 85.

⁸⁷³ **Arbek**, s. 66.

⁸⁷⁴ **Eren**, İptal Davası, s. 41.

⁸⁷⁵ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 281.

bir tasarruf yapmasını veya yaptığı bir ölüme bağlı tasarruftan dönmesini veya dönmemesini sağlamak, ölüme bağlı tasarruflarda aldatma olarak adlandırılır⁸⁷⁶.

Sağlararası tasarruflarda olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da aldatmanın söz konusu olabilmesi için aldatma fiili, aldatma kastı ve illiyet bağının olması gerekir. Ölüme bağlı tasarruflarda aldatmanın söz konusu olabilmesi için aldatanın, bilerek ve isteyerek mevcut olan bir durumu, olayı ya da şeyi yokmuş göstererek veya mevcut olmayan bir durum olay ya da şeyi varmış gibi göstererek mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunmasını sağlamış olması gerekir⁸⁷⁷. Aldatma, bizzat ölüme bağlı tasarrufu yapana yönelik olmalıdır⁸⁷⁸.

Aldatmanın iyi ya da kötü niyetle yapılması arasındaki bir fark yoktur⁸⁷⁹. Önemli olan, aldatma ile yapılan ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağının bulunmasıdır⁸⁸⁰. Aldatma olmasaydı mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufu hiç yapmayacak ya da farklı şekilde yapacak ise, aldatma ile ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağı vardır⁸⁸¹. Aldatma bulunmasına rağmen bu durum, ölüme bağlı tasarrufun düzenlenmesinde herhangi bir etkide bulunmamışsa, illiyet bağı yoktur. Bu sebeple, ölüme bağlı tasarrufun iptali söz konusu olmaz⁸⁸².

Ölüme bağlı tasarruflarda aldatma susma yoluyla da yapılabilir. Bu durumda aldatan, mirasbırakanın bilmesi gereken bazı durumları ona söylememektedir. Bununla birlikte susma yoluyla yapılan aldatma, ölüme bağlı tasarruflarda büyük önem taşımaz. Çünkü bu durumda mirasbırakan yanılma içerisinde⁸⁸³.

⁸⁷⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 41; **Ayiter**, s. 115; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 161; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 244.

⁸⁷⁷ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 504; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 212; **Eren**, İptal Davası, s. 41.

⁸⁷⁸ **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 212.

⁸⁷⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 42; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 212; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 504.

⁸⁸⁰ **İmre**, s. 324; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 212; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 504; **Ayiter**, s. 115; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 242; **Oğuzman**, s. 103; **Gönensay/Birsen**, s. 45; **Dural/Öz**, s. 228; **İmre/Erman**, s. 211; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 244; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 250.

⁸⁸¹ **Turan**, s. 61; **Aysal**, s. 25.

⁸⁸² **Önder**, s. 50; **Oğuzman**, s. 103.

⁸⁸³ **Eren**, İptal Davası, s. 41-42.

a) Vasiyetnamelerde Aldatma

Türk Borçlar Kanunu'nun 36. maddesinin ikinci fıkrası gereğince aldatma üçüncü bir kişi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin iptal edilebilmesi için sözleşmenin karşı tarafının aldatmayı bilmesi ve bilebilecek durumda olması gerekir. Vasiyetnamelerin üçüncü kişinin aldatması sebebiyle iptal edilebilmesi için lehine tasarrufta bulunulan kişinin, üçüncü kişinin kendi lehine yaptığı aldatmayı bilmesine gerek yoktur. Vasiyetnamemin aldatma sebebiyle iptal edilebilmesi için yapılan aldatma ile vasiyetname arasında illiyet bağının olması yeterlidir⁸⁸⁴. Yargıtay, mirasbırakanın aldatma etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarrufun geçersiz olması için aldatma olgusunun kanıtlanması gerektiği belirtmiştir⁸⁸⁵.

b) Miras Sözleşmelerinde Aldatma

Miras sözleşmelerinin Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olup olmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, miras sözleşmelerinde saik hatası ölüme bağlı tasarrufların iptali için yeterli olup bu sebeple, Kanun'da ayrıca aldatmadan bahsedilmesi gereksizdir. Bu görüş, Kanun'da aldatmaya ilişkin bir düzenleme olmasaydı, yanılmaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını savunmaktadır. Yine bu görüş, üçüncü kişinin aldatmasına ilişkin hükümlerin, miras sözleşmesine uygulanamayacağını savunmaktadır. Çünkü aldatma kimin tarafından yapılırsa yapılsın lehine aldatma yapılan taraf, ister aldatmadan haberi olsun ister olmasın saik hatasına dayanılabilir⁸⁸⁶.

⁸⁸⁴ **İmre**, s. 324; **Eren**, İptal Davası, s. 42; **Oğuzman**, s. 103; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 504; **Ayiter**, s. 115; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **Gönensay/Birsen**, s. 45; **Dural/Öz**, s. 228; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 250; **İnan/Ertas/Albaş**, 4s. 281; **İmre/Erman**, s. 211-212; **Özkan**, Miras Hukuku, s. 244; **Serozan/Engin**, s. 305.

⁸⁸⁵ “*Dava, 4.8.1995 ve 2386 yevmiye sayılı vasiyetnamenin ehliyet ve aldatma (kandırma) sebepleriyle iptaline ilişkindir. Vasiyetçinin, vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte hukuki ehliyeti haiz olduğu Adli Tıp Raporu ile anlaşılması olup, vasiyetçinin kandırıldığına dair bir delil de getirilmemiş ve bu husus kanıtlanmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır.*” Yarg., 2. HD., T. 22.06.2004, E. 2004/7327, K. 2004/8263, karar için bkz. **Gençcan**, s. 479.

⁸⁸⁶ **Saymen**, Miras Hukuku, s. 163; **İmre**, s. 323-324; **Eren**, İptal Davası, s. 41; **Ayiter**, s. 115; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 50; **Gönensay/Birsen**, s. 45; **İmre/Erman**, s. 211-212.

Bizim de katıldığımız doktrindeki diğer görüş, miras sözleşmelerinde esaslı yanılmaları iptal sebebi olarak kabul etmektedir. Çünkü aldatmanın bulunduğu durumlarda, yanılma esaslı olmasa bile aldatma sebebiyle miras sözleşmesi iptal edilebilir. Bu görüşe göre, üçüncü kişinin aldatması, ancak karşı tarafça biliniyor ise miras sözleşmesi iptal edilebilecek; aksi takdirde mirasbırakan, üçüncü kişiden tazminat isteyecektir. Bu durumun sebebi miras sözleşmesinde güven prensibine üstünlük tanınmasıdır⁸⁸⁷.

E. Korkutma

1. Genel Olarak

İradeyi sakatlayan hallerden birisi de korkutmadır. Korkutma, Türk Borçlar Kanunu'nun 37. ve 38. maddelerinde düzenlenmiştir. Ancak söz konusu maddelerde korkutmanın tanımı yapılmamıştır. Doktrinde, korkutma, bir kimsenin diğer tarafın sözleşme yapmasını sağlamak amacıyla bilerek isteyerek hukuka aykırı bir şekilde onda korku oluşturarak veya mevcut olan bir korkudan yararlanarak istenilen şekilde irade beyanında bulunmasını sağlama hali olarak ifade edilmiştir⁸⁸⁸.

Korkutma halinde sakatlık irade beyanında değil, iradenin oluşum aşamasında ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de korkutulan iradesini isteyerek açıklamış olmakla birlikte, bu irade, özgür bir karar ve düşünce sonucunda meydana gelmemiştir. Korkutmaya rağmen korkutulanın beyanı ile iradesi birbirine uygundur⁸⁸⁹.

⁸⁸⁷ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 275-276; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 331; **İnan**, Miras Hukuku, s. 199; **Dural/Öz**, s. 228; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 250; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 281; **Serozan/Engin**, s. 305; **Arbek**, s. 67.

⁸⁸⁸ **Tunçomağ**, s. 362; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 419; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 605; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 336; **Oğuzman/Öz**, s. 113; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, 277; **Van Tuhr**, s 298; **Akıncı**, s. 103.

⁸⁸⁹ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 335; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 420; **Tunçomağ**, s. 362; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 277; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 473; **Oğuzman/Öz**, s. 114; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 605.

Her korkutma, gerçek korkutma oluşturmaz. Korkutmanın meydana gelmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir.

Korkutmanın söz konusu olabilmesi için her şeyden önce, korkutmak suretiyle hukukî işlemin yapılmasını sağlamak için bir fiil bulunmalıdır⁸⁹⁰. Korkutma fiili, aktif bir davranışla gerçekleştirebileceği gibi; pasif bir davranışla da olabilir⁸⁹¹. Döverim, öldürürüm, kaçırırım şeklindeki beyanlar, korkutma fiilinin aktif davranışla gerçekleştirilmesine örnek gösterilebilir. Bir trafik kazası sonucu olay yerine gelen ambulans ekibinin kendilerine para ödemeksizin yaralıya yardım etmeyeceklerini söylemeleri korkutma eyleminin olumsuz bir şekilde gerçekleştirilmesine örnektir.

Korkutma bizzat sözleşmenin karşı tarafınca yapılabileceği gibi üçüncü bir kişi tarafından da yapılabilir. Sözleşmenin iptal edilebilmesi için karşı tarafın, üçüncü kişinin korkutmasından haberdar olmasına gerek yoktur⁸⁹². Bu durum Türk Borçlar Kanunu'nun 38. maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu hüküm, *“Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir.”* şeklindedir. Karşı tarafın korkutmayı bilip bilmemesi de tamamen önemsiz değildir. Nitekim TBK'nın 37. maddesinin ikinci fıkrası, *“Korkutan bir üçüncü kişi olup da diğer taraf korkutmayı bilmiyorsa veya bilecek durumda değilse, sözleşmeyle bağlı kalmak istemeyen korkutulan, hakkaniyet gerektiriyorsa, diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlüdür.”* şeklindedir. Buna göre, korkutanın üçüncü kişi olması durumunda diğer taraf, bu korkutmayı bilmiyorsa veya bilecek durumda da değilse ve korkutulan taraf da sözleşmeyi iptal etmiş ve iptal karşı tarafı zararı uğratmışsa,

⁸⁹⁰ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 341; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 605; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 474; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 336; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 278.

⁸⁹¹ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 336; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 341; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 605-606; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 474; **Kılıçoğlu** Borçlar Hukuku, s. 279.

⁸⁹² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 424; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 336; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 479; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 343; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 609.

korkutulan, hakkaniyet gerektirdiği takdirde karşı tarafa tazminat ödemek zorundadır⁸⁹³. Bu tazminatın gerekip gerekmediğine hâkim karar verecektir. Tazminat borcunun doğması için hukuka aykırı bir fiile gerek olmadığı gibi, korkutulanın kusurlu olmasına da gerek yoktur⁸⁹⁴.

Korkutmanın, sözleşmenin geçersizliğine yol açabilmesi için sözleşmeyi yapan kimseye veya onun yakınlarına yönelik bir tehlike söz konusu olmalıdır⁸⁹⁵. Bu durum, Türk Borçlar Kanunu'nun 38. maddesinin birinci fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu hüküm gereğince korkutulan, içinde bulunduğu durum sebebiyle kendisinin veya yakınlarının kişilik haklarına veya malvarlıklarına yönelik ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin bulunduğu inancında ise korkutma gerçekleşmiştir. TBK'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, korkutmaya maruz olan hukukî eylemler örnek olarak sayılmıştır. Bunların dışında, tehlike, kişinin veya yakınlarının, kişi varlıklarına, vücut bütünlüğü, şeref ve namus gibi kişilik değerlerine ilişkin olabileceği gibi; malvarlıkları değerlerine ilişkin de olabilir⁸⁹⁶.

Korkutma sonucu tehlike yaratılan kişi, sözleşmenin karşı tarafı olabileceği gibi onun yakını da olabilir. Yakın kavramından, korkutulanın bu kişiye yönelik tehlikeyi kendisine yapıyormuş gibi algıladığı kişi anlaşılır⁸⁹⁷. Korkutulan kişinin, sevincini, üzüntüsünü, kederini paylaştığı kimseler yakın kavramına girebileceği gibi⁸⁹⁸; korkutulanın, eşi, çocukları, annesi, babası, diğer hısımları, nişanlısı, birlikte yaşadığı kişi, dost ve arkadaşları da yakın kavramına girerler⁸⁹⁹.

⁸⁹³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 479; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 424; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 337.

⁸⁹⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 424.

⁸⁹⁵ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 341; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 606; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 337; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 421; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 280-281.

⁸⁹⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 475; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 421.

⁸⁹⁷ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 341; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 606-607; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 337.

⁸⁹⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 115.

⁸⁹⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 475; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 337; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 421.

Korkutmanın söz konusu olabilmesi için ağır ve yakın zamanda meydana gelebilecek nitelikte bir tehlike söz konusu olmalıdır. Tehlikenin ağırlığındaki amaç korkutmanın ciddiyeti ile ilgilidir. Tehlikenin ciddi olması objektif şartlara göre değerlendirilebileceği gibi; sübjektif şartlara göre de değerlendirilebilir. Türk Borçlar Kanunu'nun 38. maddesinin birinci fıkrasında "... *korkutulan, ağır ve yakın bir zarar tehlikesinin doğduğuna inanmakta haklı ise, korkutma gerçekleşmiş sayılır.*" denilerek, korkutma yönünden sübjektif teori esas alınmıştır⁹⁰⁰. Özellikle korkutulan kişinin cinsiyeti, karakteri, bilgi düzeyi dikkate alınarak korkutmanın mevcut olup olmadığı hâkim tarafından değerlendirilip, bir karar verilir⁹⁰¹.

Korkutmanın söz konusu olabilmesi için tehlikenin yakın zamanda gerçekleşecek olması gerekir. Yakın zamandan anlaşılması gereken tehlikenin derhal gerçekleşmesidir. Uzak tehlikeler, kural olarak korkutma fiilini oluşturmazlar⁹⁰².

Korkutmanın oluşabilmesi için korkutma fiili sonucunda, korkutulanın üzerinde yapılan manevi baskının hukuka aykırı olması gerekir. Diğer bir ifade ile korkutma fiilini oluşturan tehlike, niteliği itibariyle hukuk düzenince yasaklanmış olmalıdır. Buna karşın kanunî bir yetkinin veya bir hakkın kullanılacağı korkutmasıyla yapılan sözleşme, korkutmanın etkisiyle yapılmış sayılmaz⁹⁰³. Ancak Kanun'dan doğan bir yetki veya bir hakkı kullanarak diğer tarafın, zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat sağlanması durumunda korkutmanın varlığı kabul edilir (TBK m. 38/II).

Korkutma fiili ile yapılan sözleşme arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Korkutma fiili olmasaydı, korkutmaya maruz kalan taraf, sözleşmeyi hiç

⁹⁰⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 476; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 422; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 338.

⁹⁰¹ **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 281; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 422; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 338; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 476.

⁹⁰² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 422.

⁹⁰³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 477; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, 343; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 608; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 423; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 423; **Oğuzman/Öz**, s. 115.

yapmayacak ya da sözleşmeyi başka şartlarda yapacak idiyse, korkutma ile sözleşmenin kurulması arasında illiyet bağı vardır⁹⁰⁴.

2. Miras Hukukunda Korkutma ve Zorlama

Korkutma ve zorlama, sağlararası işlemlerde olduğu gibi ölüme bağlı tasarruflarda da iradeyi sakatlayan sebep olarak Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenmiştir. Korkutma ve zorlama, Türk Medenî Kanunu'nun 504, 557 ve 578/III maddelerinde düzenlenmiştir. TMK'nın 504 ve 557. maddelerinde korkutma ve zorlama sebebiyle ölüme bağlı tasarrufların geçersizliği düzenlenirken 578. maddenin üçüncü bendinde korkutma ve zorlama mirastan yoksunluk sebebi olarak düzenlenmiştir.

Türk Medenî Kanunu'nun 507 ve 557. maddelerinde ölüme bağlı tasarrufların iptal sebebi olarak düzenlenen korkutma ve zorlama halleri, korku yaratan fiiller olarak ifade edilmiştir⁹⁰⁵. TMK'nın 504. maddesinin birinci fıkrasında ve 557. maddesinin ikinci bendinde, Türk Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak tek bir kavram tercih edilmemiştir. Manevi yönde yapılan baskıyı ifade etmek üzere korkutma, maddi yönden yapılan baskıyı ifade etmek üzere zorlama kelimesi kullanılmıştır⁹⁰⁶.

Türk Medeni Kanunu'nda, Türk Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak tek bir kavram tercih edilmeyip, korkutma ve zorlama kavramları kullanılması uygun olmamıştır. Çünkü zorlama halinde bir irade bozukluğu değil, irade yokluğu söz konusu olur. Bu durumda ölüme bağlı tasarruf, iptal yaptırımına tabi olmayıp, kendiliğinden hükümsüz olur⁹⁰⁷. Kanaatimizce, TMK'nın 504, 557 ve 578. maddelerinde sadece manevi yönden baskıyı ifade etmek üzere sadece korkutma kelimesi kullanılması yerinde olurdu.

⁹⁰⁴ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 342; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp**, s. 608; **Van Tuhr**, s. 301; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 423; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 478; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 283; **Oğuzman/Öz**, s. 116.

⁹⁰⁵ **Oğuzman**, s. 103.

⁹⁰⁶ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 251; **Dural/Öz**, s. 228.

⁹⁰⁷ **Serozan/Engin**, s. 306-307.

Zorlama, maddî ve manevî olmak üzere ikiye ayrılır. Türk Borçlar Kanunu'nun 37 ve 38. maddelerinde düzenlenmiş olan korkutma manevi zorlama halinde söz konusu olur. Sözleşme, maddî zorlama altında yapılmış ise gerçek bir sözleşme iradesi söz konusu olmadığı için sözleşme kurulamaz. Maddi zorlama halinde korkutulanın, iptal talebinde bulunmasına gerek olmaksızın sözleşme geçersiz olur⁹⁰⁸. Bir kimsenin eli tutularak sözleşmenin zorla imzalatılması veya parmağının zorla imza yerine bastırılması durumlarında maddi zorlama söz konusudur.

Korkutma ve zorlama, Eski Medeni Kanun'da cebir kavramıyla ifade edilmekteydi. Cebir, maddî ve manevî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Manevî cebir, korkutmayı ifade etmektedir⁹⁰⁹. Maddî cebir ise, zorlamayı ifade etmektedir. Maddi cebirde fiziki bir zorlama mevcut olup, zorlamaya maruz kalan kişinin iradesi olmadığından işlem yoklukla sakattır⁹¹⁰. Örneğin, mirasbırakanın elinden tutularak zorla el yazılı vasiyetname yaptırılması halinde mirasbırakanın iradesi söz konusu olmadığı için yapılan ölüme bağlı tasarruf, yok hükmünde olup, bu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açmaya gerek yoktur. Bu durumda tespit davası açılarak durumun ortaya çıkarılması söz konusu olabilir⁹¹¹.

Miras hukuku bakımından korkutma, bir ölüme bağlı tasarrufun yapılması veya yapılmamasını sağlamak amacıyla mirasbırakanın iradesi üzerinden yapılan manevi baskıdır⁹¹². Miras hukuku bakımından korkutmanın söz konusu olup olmadığı mirasbırakanın kişisel durumuna bakılarak karar verilir. Bu bakımdan mirasbırakanın yaşı, cinsiyeti, ruhsal durumu ve sosyal statüsü gibi kişisel özellikleri göz önünde bulundurularak korkutmanın var olup olmadığı tespit

⁹⁰⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 473; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 340-341; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 605; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 420; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 336.

⁹⁰⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 45; **İmre**, s. 325; **İmre/Erman**, s. 212; **Turan**, s. 67.

⁹¹⁰ **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 158; **Turan**, s. 67; Eren, maddi cebir halinde işlemin butlanla sakat olacağını belirtmektedir. bkz. **Eren**, İptal Davası, s. 46.

⁹¹¹ **Eren**, İptal Davası, s. 45; **Ayiter**, s. 116; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **Turan**, s. 67.

⁹¹² **Turan**, s. 65.

edilir⁹¹³. Bu durumlar değerlendirildikten sonra mirasbırakanın, korkutma fiilinden etkilenip etkilenmediği ortaya çıkarılarak, korkutmanın ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açıp açmayacağı hâkim tarafından belirlenir⁹¹⁴.

Miras hukuku anlamında korkutma, olumlu bir davranışla olabileceği gibi olumsuz bir davranışla da olabilir. Olumsuz bir davranışla gerçekleştirilen korkutmada, kanunen veya sözleşme gereğince yapılması gereken bir fiil veya hareket yapılmamaktadır. Örneğin, ağır bir hastalığa yakalanan mirasbırakana hasta bakıcı bakmaktadır. Bu hasta bakıcı, mirasbırakana istediği vasiyetnameyi yapmadığı takdirde kendisini yalnız bırakacağını ve kendisine bakmayacağını söyleyerek, mirasbırakanı korkutarak onun vasiyetname yapmasını sağlaması durumunda korkutma olumsuz bir davranışla gerçekleşir⁹¹⁵. Yargıtay, kendisine bakmayacaklarını kapı dışarı edecekleri yönünde korkutup, murise zorlama ile davalının çocukları lehine yapılan vasiyetnameyi manevi ikrah bulunduğu gerekçesiyle iptal etmiştir⁹¹⁶. Yine Yargıtay, davalı eşin, lehine vasiyetname düzenlemesi için murise baskı yaptığı, vasiyetname düzenlemeye yanaşmadığı takdirde kendisine bakmayacağı, terk edip gideceği yönünde korkutup murise zorlama ile vasiyetname düzenlettirmesinin manevi ikrah altında yapıldığını ve vasiyetnamenin iptal edilmesi gerektiğine karar vermiştir⁹¹⁷.

Mirasbırakanı ölüme bağlı tasarruf yapmaya sevk eden korkutma, beşeri bir fiil ve tehlikeye dayanmalıdır. Bu bakımdan herhangi bir doğal afet veya genel ölüm korkusuyla yapılan ölüme bağlı tasarrufun, korkutma sebebiyle iptali söz konusu olmaz⁹¹⁸. Mirasbırakanın ölümcül bir hastalığa yakalanması, yaşadığı bölgede şiddetli bir depremin beklenmesi, volkanik patlamaların olması, büyük bir

⁹¹³ **Eren**, İptal Davası, s. 43; **Önder**, s. 50.

⁹¹⁴ **Önder**, s. 50.

⁹¹⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 44.

⁹¹⁶ Yarg., 2. HD., T. 16.02.2004, E. 2004/971, K. 2004/1654, karar için bkz. **Gençcan**, s. 481.

⁹¹⁷ Yarg., 3. HD., T. 28.01.2016, E. 2015/2088, K. 2016/935, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 420-422.

⁹¹⁸ **Eren** İptal Davası, s. 44; **Aysal**, s. 29.

kaza geçirmesi ve çok fazla kan kaybetmesi durumlarında ölüm korkusuyla yapılan ölüm bağı tasarrufun korkutma sebebiyle iptal edilmesi mümkün değildir⁹¹⁹.

Borçlar hukukunda olduğu gibi miras hukukunda da korkutma kimin tarafından yapılırsa yapılsın, ölüme bağı tasarrufların iptaline sebep olur. Bu durumda vasiyetnamelerde atanmış mirasçılar veya vasiyet alacaklıları, miras sözleşmelerinde ise, karşı tarafın korkutmasıyla üçüncü kişilerin korkutması arasında herhangi bir fark yoktur. Üçüncü kişi tarafından yapılan korkutmadan, vasiyetnamelerde atanmış mirasçılar veya vasiyet alacaklıları, miras sözleşmelerinde sözleşmenin karşı tarafının haberi olmasa bile ölüme bağı tasarruf iptal edilebilir. Korkutan kişinin, kendi lehine menfaat elde etmesi şart değildir. Korkutan kişi, başka kimseler lehine menfaat etmek amacıyla hareket etse bile ölüme bağı tasarruf iptal edilir⁹²⁰.

Ölüme bağı tasarrufların korkutma sebebiyle iptal edilebilmesi için yapılan ölüme bağı tasarrufla korkutma arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Korkutma olmasaydı ölüme bağı tasarruf hiç yapılmayacak ya da başka şartlarda yapılacak idiyse, ölüme bağı tasarruf ile korkutma arasında illiyet bağının olduğu kabul edilir.

Ölüme bağı tasarrufların korkutma sebebiyle iptal edilebilmesi için korkutmanın mirasbırakanın ölümüne kadar devam etmesi gerekir. Aksi durumda iptal mümkün olmayıp, korkutmanın kalktığı andan itibaren mirasbırakanın korkutmanın etkisiyle yapmış olduğu ölüme bağı tasarruftan dönmesi gerekir⁹²¹.

a) Vasiyetnamelerde Korkutma ve Zorlama

Türk Borçlar Kanunu'nda, sözleşmenin iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olması gerekir. Diğer bir ifade ile korkutma sonucunda korkutulanın

⁹¹⁹ **Aysal**, s. 29; doktrindeki bir görüş, dünyanın sonunun geldiğine dair kehanetlere dayanılarak yapılan ölüme bağı tasarrufun iptal edilebileceğini savunmaktadır. Bu görüş için bkz. Yılmaz **Altuğ**, "Ölüme Bağı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 39, s. 9-10, İstanbul 1955, s. 423.

⁹²⁰ **Eren**, İptal Davası, s. 44-45.

⁹²¹ **Berki**, Miras Hukuku, s. 201.

kendisinin veya bir yakının, hayatlarına, şahıslarına, namuslarına ya da mallarına yönelik ağır ve yakın bir tehlikenin doğduğuna inanmakta haklı olması gerekir (TBK m. 38/I). Vasiyetnamelerin iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olmasına gerek yoktur. Korkutma ile vasiyetnamenin yapılması arasında illiyet bağı varsa, vasiyetname iptal edilebilir⁹²². Yargıtay, ikrah sebebiyle hukukî işlemin geçersiz olması için haksız ve hukuka aykırı tehdit sebebiyle kişilerin canı, namusu şahsı, malı ve hürriyeti tehlike altında bulunması gerektiğini belirtmiştir⁹²³.

Türk Borçlar Kanunu gereğince korkutma sebebiyle sözleşmenin iptal edilebilmesi için korkutmanın hukuka aykırı olması gerekir. Vasiyetnamelerin iptal edilebilmesi için ise, korkutmanın hukuka aykırı olması gerekmediği doktrinde kabul edilmektedir. Diğer bir ifade ile hukuka uygun bir fiille korkutma gerçekleştirilmiş olsa dahi, vasiyetname iptal edilebilir⁹²⁴. Sözlü vasiyetnamede tanıkların, tasarruf yasağı olmayan üçüncü bir kişiye mal vasiyetinde bulunmaz ise tanıklık yapmayacaklarını söyleyerek mirasbırakanı korkutmaları durumunda hukuka aykırı olmayan bir tehdit söz konusudur⁹²⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 6. maddesi ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 190. maddesinin birinci bendi gereğince vasiyetnamenin iptalini isteyecek olan taraf davacıdır. Davacı tarafın, korkutmayı ve bu korkutma ile düzenlenen vasiyetname arasındaki illiyet bağını ispatlaması gerekir. Davacı, ispat yükümlülüğünü yerine getirirken ispata elverişli her türlü delile başvurabilir⁹²⁶.

⁹²² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 332; **Oğuzman**, s. 103; **İmre**, s. 325; **Eren**, İptal Davası, s. 43; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 54; **Ayiter**, s. 115; **İnan**, Miras Hukuku, s. 199; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 506; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 214; **İmre/Erman**, s. 213, **Dural/Öz**, s.228; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 282; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 250; **Serozan/Engin**, s. 306; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 245.

⁹²³ Yarg., 3. HD., T. 13.01.2014, E.2013/15647, K. 2014/77, karar için bkz. **Gençcan**, s. 480.

⁹²⁴ **İmre**, s. 325; **İmre/Erman**, s. 212; **Turan**, s. 66; aksi görüşte olanlar için bkz. **Ayiter**, s. 116; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 214; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 506.

⁹²⁵ **Koyuncu**, s. 129.

⁹²⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 107; **Turan**, s. 68; **Koyuncu**, s. 129.

b) Miras Sözleşmelerinde Korkutma ve Zorlama

Miras sözleşmelerinin iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olup olmaması konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüş, esaslı olup olmamasına bakılmaksızın her türlü korkutmanın, miras sözleşmesinin iptaline sebep olacağını savunmaktadır⁹²⁷. Bu görüşe göre, borçlar hukukundan farklı olarak mirasbırakanın iradesini etkileyen her türlü korkutma, ister vasiyetname olsun ister miras sözleşmesi olsun ölüme bağlı tasarrufun iptali için yeterlidir⁹²⁸.

Bizimde katıldığımız doktrindeki diğer bir görüş, vasiyetnameler ile miras sözleşmelerini ayrı ayrı değerlendirilerek, miras sözleşmelerinin korkutma sebebiyle iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre, üçüncü kişinin korkutması durumunda bundan haberi olmayan karşı taraf, miras sözleşmesinin iptal edilmesi durumunda mirasbırakandan Türk Borçlar Kanunu'nun 37. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca tazminat isteyebilir⁹²⁹. Bu durum, miras sözleşmelerinde güven teorisinin uygulanmasının bir sonucudur⁹³⁰.

Miras sözleşmeleri bakımından zorlama yani maddi cebir söz konusu olmaz. Çünkü miras sözleşmeleri, resmi makam önünde düzenlenmektedir⁹³¹.

F. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunan Mirasbırakanın Yanılma ve Aldatmayı Öğrenmesi İle Korkutma ve Zorlamanın Etkisinden Kurtulmasının Sonuçları

İradesi sakat bir şekilde ölüme bağlı tasarruf düzenleyen mirasbırakan, iradesinin sakat olduğunu sonradan öğrenmesi durumunda ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırılabılır. Bu durum Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinin birinci

⁹²⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 43; **Oğuzman**, s. 103; **İmre**, 326; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 50-51; **Ayiter**, s. 115; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 162; **İmre/Erman**, s. 21.

⁹²⁸ **Toplandı**, s. 119.

⁹²⁹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 277-278; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 332; **İnan**, Miras Hukuku, s. 199; **Dural/Öz**, s. 228; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 282; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 251; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 231; **Özbey**, s. 116.

⁹³⁰ **Oğuzman**, s. 103; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 278.

⁹³¹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 278.

fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.*” şeklindedir. Buna göre, yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama altında yapılan ölüme bağlı tasarruflar geçersizdir. Ancak mirasbırakan, sağlığında ölüme bağlı tasarrufu yanılma veya aldatma sonucu yaptığını öğrenmesinden ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulmasından başlayarak bir yıl içerisinde ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldıracaktır. Aksi takdirde yapılan ölüme bağlı tasarruf geçerli hale gelir⁹³². Mirasbırakan, yanılma veya aldatmayı öğrendikten ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulmasından sonra bir yıl geçmeden ölürse, yapılan ölüme bağlı tasarruf geçerli hale gelmez. Bu durumda yasal ya da atanmış mirasçılarının veya vasiyet alacaklılarının, TMK’nın 557. maddesinin üçüncü bendi gereğince söz konusu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açmaları gerekir⁹³³.

Tük Medenî Kanunu’nun 504. maddesinin birinci fıkrasında mirasbırakana tanınan ölüme bağlı tasarrufu geri almak suretiyle ortadan kaldırma hakkı, hem vasiyetname hem de miras sözleşmeleri için söz konusudur. Ancak vasiyetname ve miras sözleşmesinin geri alınması bakımından farklılıklar söz konusudur. Vasiyetnamenin tek taraflı bir işlem olması ve güveni korunacak karşı tarafın bulunmaması sebebiyle, vasiyetnameden her zaman ve herhangi bir gerekçe göstermeksizin dönülebilir⁹³⁴. Miras sözleşmelerinin iki taraflı bir hukukî işlem olması ve korunacak bir karşı tarafın bulunması sebebiyle taraflar anlaşmadıkça, veya makul ve geçerli bir iptal sebebi olmadıkça taraflardan birisinin miras sözleşmesini ortadan kaldırması mümkün değildir⁹³⁵.

⁹³² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 332.

⁹³³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 333.

⁹³⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 231; **İmre**, s. 156; **İmre/Erman**, s. 102; **Dural/Öz**, s. 109; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 193; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 221.

⁹³⁵ **Aysal**, s. 45-46.

Vasiyetnameden dönme işleminin üç şekilde yapılması mümkündür. Vasiyetnameden dönme, yeni bir vasiyetname yapılarak, eski vasiyetname yok edilerek, sonradan yeni bir tasarrufta bulunularak yapılabilir⁹³⁶.

Mirasbırakan, vasiyetname için Kanun'da öngörülen şekillerden birisine uymak suretiyle yeni bir vasiyetname yaparak önceki vasiyetnamesinden her zaman dönebilir (TMK m. 542/I). Mirasbırakanın, vasiyetnameden dönmesi ile birlikte önceki tarihli vasiyetname yürürlükten kalkar⁹³⁷. Mirasbırakan, Kanun'da öngörülen geçerlilik şartlarına uymak koşuluyla⁹³⁸, vasiyetnameden herhangi bir vasiyetname çeşidi ile dönebilir⁹³⁹. Diğer bir ifade ile dönme iradesi mutlaka önceki vasiyetname çeşidinde yapılması gerekmez. Bu anlamda, bir resmî vasiyetnameden yeni bir resmî vasiyetname ile dönülebileceği gibi; bir el yazılı vasiyetname veya sözlü vasiyetname ile de dönülebilir⁹⁴⁰. Bu durumda, seçme ve takdir hakkı mirasbırakana aittir⁹⁴¹.

Önceki tarihli vasiyetnameden bir miras sözleşmesi ile de dönülebilir. Ancak bu durumda mirasbırakanın dönmeye ilişkin beyanı, miras sözleşmesinin her zaman geri alınabilen tek taraflı içeriğini oluşturur⁹⁴².

⁹³⁶ Vasiyetnamenin geri alınmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ömer **Bağcı**, *Vasiyetnamenin Geri Alınması*, (Danışman: Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 85 vd; Zafer **Kahraman**, “Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname İle Geri Alınması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C. 2, 2015, s. 948-949.

⁹³⁷ **Dural/Öz**, s. 110.

⁹³⁸ İlhan **Öztrak**, *Tek Taraflı Ölüme Bağlı Tasarruflardan Rücu ve Vasiyetnamenin Zıyatı*, Ankara 1964, s. 33-34; **Dural/Öz**, s.110.

⁹³⁹ **Oğuzman**, s. 176; **Şener**, *Miras Hukuku I*, s. 393; **İmre**, s. 158; **Ayiter**, s. 55; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **Antalya**, *Miras Hukuku*, s. 141; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 231; **Dural/Öz**, s.110; **Öztan**, *Miras Hukuku*, s. 223; **Şener**, *Vasiyet Hukuku*, s. 372; **İmre/Erman**, s. 103; **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 130; **Kahraman**, s. 949.

⁹⁴⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 231; **İmre**, s. 158; **Oğuzman**, s. 176; **Ayiter**, s. 55; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **Öztrak**, *Rücu*, s. 33; **Şener**, *Vasiyet Hukuku*, s. 372; **Dural/Öz**, s. 110; **İmre/Erman**, s. 103.

⁹⁴¹ **İmre**, s. 158; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 231; **İmre/Erman**, s. 103; **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 130; **Kahraman**, s. 949-950.

⁹⁴² **Öztrak**, *Rücu*, s. 33; **Kocayusufpaşaoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 231; **Dural/Öz**, s. 110.

Vasiyetnameden dönme imkânını sağlayan diğer bir yol, vasiyetnamenin yok edilmesidir. Bu durum, Türk Medenî Kanunu'nun 543. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakan, yok etmek suretiyle de vasiyetnameden dönebilir.*” şeklindedir. Mirasbırakanın, bu yolla vasiyetnameden dönebilmesi için yok etmenin dönme niyetiyle yapılmış olması gerekir⁹⁴³. Mirasbırakanın, dönme iradesi yoksa vasiyetname, mirasbırakan tarafından yok edilse bile, vasiyetnameden dönme söz konusu olmaz. Bu durumda TMK'nın 543. maddesinin ikinci fıkrası uygulama alanı bulur. Bu hüküm “*Kaza sonucunda, üçüncü kişinin kusuruyla yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetname hükümsüz kalır. Tazminat isteme hakkı saklıdır.*” şeklindedir. Buna göre, kazayla ya da üçüncü bir kişiyi kusuruyla yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetnameden dönülmüş sayılmaz. Bu durumda vasiyetname, hükümsüz hale gelir⁹⁴⁴.

Vasiyetnamenin yok edilmesinden kasıt, onun okunamayacak duruma getirilmesidir⁹⁴⁵. Vasiyetnamenin yok edilmesi, yakma, karalama, yırtma ve benzeri şekillerde olabilir⁹⁴⁶. Yargıtay, bir kararında düzenli bir şekilde yırtılan ve bu sebeple içeriği anlaşılan bir vasiyetnamenin yok etme suretiyle geri alındığını kabul etmeyip, vasiyetnameyi geçerli saymıştır⁹⁴⁷. Vasiyetnamenin, sadece buruşturulup çöpe atılması yok etme sayılmaz⁹⁴⁸. Vasiyetnamenin yırtılmayıp, yakılmayıp sadece üzerine iptal, geçersizdir şeklinde kayıt konulması vasiyetnameyi geçersiz kılar⁹⁴⁹.

⁹⁴³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 234; **Oğuzman**, s. 178; **Dural/Öz**, s. 112; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 130.

⁹⁴⁴ **İmre**, s. 169; **Dural/Öz**, s. 115; **İmre/Erman**, s. 110; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141-142; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 226-227.

⁹⁴⁵ **Ayiter**, s. 56; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **Dural/Öz**, s. 112; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 226.

⁹⁴⁶ **Dural/Öz**, s. 112; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141.

⁹⁴⁷ Yarg., 2. HD., T. 6.4.1964, E. 1887, K. 1795, karar için bkz. **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 375-376.

⁹⁴⁸ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141.

⁹⁴⁹ **Ayiter**, s. 56; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 94; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141.

Vasiyetnameden yok etme yoluyla dönme, genellikle el yazılı vasiyetnamelerde söz konusudur. Ancak zor olmakla beraber, resmi ve sözlü vasiyetnamelerden de yok edilerek dönmek mümkündür. Resmî vasiyetnameden yok edilerek dönmenin mümkün olması için mirasbırakanın sadece kendisindeki sureti yok etmesi yeterli olmayıp, vasiyetnamenin noter de bulunan aslının da yok edilmesi gerekir⁹⁵⁰.

Vasiyetnameden dönme imkânını sağlayan son yol ise, sonradan yeni bir ölüme bağlı tasarruf yapılmasıdır. Bu durum, Türk Medenî Kanunu'nun 544. maddesinde düzenlenmiştir. TMK'nın 544. maddesinin birinci fıkrası, “*Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır.*” şeklindedir. Burada, kanun koyucu, sonraki vasiyetname ile önceki vasiyetnameden dönüldüğünü kabul etmiştir. Sonraki vasiyetname ile önceki vasiyetnameden dönülebilmesi için iki vasiyetnamenin birbiriyle bağdaştırılmaması gerekir. İki vasiyetname birbiriyle bağdaştırılıyorsa, diğer bir ifade ile ikinci vasiyetname, birinci vasiyetnameyi tamamlıyorsa, her iki vasiyetname de varlığını sürdürür⁹⁵¹.

Türk Medenî Kanunu'nun 544. maddesinin ikinci fıkrası, “*Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar.*” şeklindedir. Buna göre mirasbırakan, belirli bir malı üzerinde

⁹⁵⁰ **Oğuzman**, s. 178; **İmre**, s. 167-168; **Dural/Öz**, s. 112; **İmre/Erman**, s. 109; Resmî vasiyetnamenin orijinal nüshasının yok olması ihtimali azdır. Fakat noterdeki vasiyetnamenin nasıl yok olabileceği için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 234-236; Aksi görüşte olan Antalya ise, noterin, Noterlik Kanunu m. 84/II ve Türk Medenî Kanunu, m. 537 hükmü gereğince vasiyetnamenin aslını saklama yükümlülüğüne bulunmaktadır. Bu sebeple, noterdeki nüshanın yok edilmesi mümkün olmayacağı gibi, geri verilmesi de söz konusu olamayacağından yok etme yoluyla dönme resmî vasiyetnameler bakımından uygulanmaz (**Antalya**, Miras Hukuku, s. 142, dn. 470).

⁹⁵¹ **İmre**, s. 162; **İnan**, Miras Hukuku, s. 128; **Oğuzman**, s. 179; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 233; **Dural/Öz**, s. 112; **Ayiter**, s. 57; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 95; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 143; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 224; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 132.

ölüme bağlı tasarrufta bulunduktan sonra aynı malıyla ilgili olarak sağlararası bir tasarrufta bulunursa, bu durumda vasiyetname zımnen geri alınmış sayılır⁹⁵².

Mirasbırakanın, yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı miras sözleşmesini, yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulmasından itibaren bir yıl içerisinde ortadan kaldırması mümkündür. Miras sözleşmesinin tek taraflı olarak nasıl ortadan kaldırılacağı konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Doktrindeki bir görüşe göre, mirasbırakan, bir vasiyetname yaparak miras sözleşmesini ortadan kaldırdığını bildirmesi gerekir⁹⁵³. Bu görüş, düşüncesini Türk Medenî Kanunu'nun 546. maddesinin üçüncü fıkrasına dayandırmaktadır. Söz konusu hüküm gereğince mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin oluşması halinde, miras sözleşmelerini tek taraflı olarak ortadan kaldırmak için vasiyetname çeşitlerinden birisinden faydalanmak gerekir⁹⁵⁴. Doktrindeki bir diğer görüşe göre⁹⁵⁵, mirasbırakanın yenilik doğuran bir dava açarak, mahkemeden miras sözleşmesinin iptalini sağlayan bir karar alması gerekir. Doktrindeki bir başka görüşe göre⁹⁵⁶, mirasbırakanın, hem bir vasiyetname yapması hem de Türk Borçlar Kanunu'nun 39. maddesi gereğince sağlığında miras sözleşmesini ortadan kaldırdığını karşı tarafa bildirmesi gerekir. Bizim da katıldığımız doktrindeki son görüşe göre, mirasbırakan, miras sözleşmesini ortadan kaldırdığını Türk Borçlar Kanunu'nun 39. maddesi gereğince sözleşmenin karşı tarafına bildirmesi yeterli olur⁹⁵⁷. Çünkü

⁹⁵² **Dural/Öz**, s. 114; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 224.

⁹⁵³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 333, dn 21'de belirtilen yazarlar; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 278, dn. 44'te belirtilen yazar.

⁹⁵⁴ **Aysal**, s. 51.

⁹⁵⁵ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 279, dn. 49'da belirtilen yazarlar; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 333, dn 23'te belirtilen yazar.

⁹⁵⁶ **Gönensay/Birsen**, s. 46; **Altuğ**, s. 426; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 333, dn 22'de belirtilen yazarlar.

⁹⁵⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 333; **Oğuzman**, s. 106; **Eren**, İptal Davası, s. 90; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 134; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 509; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 233; **İnan**, Miras Hukuku, s. 200; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 218; **Serozan/Engin**, s. 308; **Arbek**, s. 52; **Aysal**, s. 54; Dural da bu görüşe katılmakla beraber, bu görüşün iki sakıncası olduğunu ileri sürmektedir. İlk sakıncası mirasbırakanın iptal beyanına rağmen sözleşmenin karşı tarafı mirasbırakanın ölümünü bekleyip, mirasbırakanın ölmesiyle bir tespit davası açarak, iptali etkisiz hale getirip, miras sözleşmesini

Türk Medenî Kanunu'nun 5. maddesi gereğince TMK'nın ve TBK'nın genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır. Bu durumda, TBK'nın 39. maddesi, TMK'nın 504. maddesi için de uygulanır⁹⁵⁸.

G. İrade Sakatlıklarına İlişkin Diğer Haller

Yanılma, aldatma korkutma ve zorlama halleri mirasbırakanın kendi isteği dışında ortaya çıkan ve mirasbırakanın iradesini sakatlayan durumlardır. Ancak bunlar dışında da mirasbırakanın isteyerek ve bilerek gerçek iradesi dışında farklı bir iradeyi dışa açıkladığı durumlar vardır. Doktrinde bu durumlar bilerek, diğer bir ifade ile kasten yapılan irade sakatlıkları şeklinde ifade edilmektedir⁹⁵⁹.

Kasten yapılan bu irade sakatlıkları zihni kayıt, latife beyanı ve muvazaadır. Bu irade sakatlıklarını vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri açısından inceleyeceğiz. Ayrıca bir irade sakatlığı olmamasına rağmen aşırı yararlanma durumunu da özellikle miras sözleşmeleri bakımından inceleyeceğiz.

1. Zihni Kayıt

Zihni kayıt, beyan sahibinin, iradesini beyan etmesine rağmen beyan ettiği sonucu istemeyip kendi zihninde saklı tutmasıdır⁹⁶⁰. Diğer bir ifade ile zihni kayıt, gerçek iradeye uygun olmayan bir beyanın bilerek istenerek yapılmasıdır⁹⁶¹.

Zihni kayıt, kesin hükümsüzlük veya iptal sebebi olarak Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Güven teorisi gereğince zihni kayıt sebebiyle sözleşme hükümsüz sayılmaz. Ancak sözleşmenin karşı tarafı, güven teorisi

mirasbırakanın iradesinin aksine geçerli hale getirmesidir. Diğer bir sakıncası ise, mirasbırakan tarafından şekle bağlı olmayan iptal beyanını sözleşmenin karşı tarafı her zaman gizleyebilir. Böylece karşı taraf, mirasbırakanın bir yıllık süreyi susarak geçirmişçesine mirasbırakanın iradesine rağmen, sözleşmenin hüküm doğurmasını sağlayabilir. (Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 284).

⁹⁵⁸ Şener, Miras Hukuku I, s. 509; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 218.

⁹⁵⁹ Fikret Eren, "Ölüme Bağlı Tasarruflarda İstenilerek Yapılan İrade Sakatlıkları", *Adalet Dergisi*, Yıl, 54, S. 11-12, Kasım-Aralık 1963, s. 1272; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 350; İmre, s. 326; İmre/Erman, s. 214.

⁹⁶⁰ Turhan Esener, *Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler*, Ankara 1956, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 571; Eren, Borçlar Hukuku, s. 365; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku, s. 345; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 277.

⁹⁶¹ Antalya, Borçlar Hukuku, s. 277.

gereğince zihni kaydı bilmiyor veya bilebilecek durumda da değilse beyan sahibini bağlar⁹⁶².

Ölüme bağlı tasarruflar bakımından zihni kaydın doğuracağı sonuçları vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından ayrı ayrı incelemek gerekir. Zihnî kayıt durumunda vasiyetnamenin akıbetinin ne olacağı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüş, vasiyetnamelerde zihnî kaydın dikkate alınamayacağını bu sebeplede ölüme bağlı tasarrufun, yani vasiyetnamenin geçerli olacağını savunmaktadır⁹⁶³. Bu görüş, zihnî kayıt sebebiyle vasiyetnamenin hükümsüzlüğünü kabul etmenin uygulamada ciddi sakıncalar doğurabileceğini ve Kanun'da belirtilen dönme halleri dışında ve bu dönme şekillerine uyulmaksızın vasiyetnamenin hükümsüzlüğü sonucuna varılacağını savunmaktadır⁹⁶⁴. Bizimde katıldığımız doktrindeki diğer bir görüşe göre, vasiyetnamede irade prensibinin hâkim olması, vasiyetnamenin mirasbırakanın tek taraflı irade beyanıyla meydana gelmesi ve buna bağlı olarak vasiyetnamede korunması gereken karşı bir tarafın bulunmaması sebebiyle zihnî kayıt durumunda vasiyetname geçersiz olmalıdır⁹⁶⁵. Bu görüş taraftarlarından bir kısmı, zihnî kayıt dolayısıyla mirasbırakanın vasiyetname düzenleme iradesinden bahsedilemeyeceğini, dolayısıyla da kurucu unsuru eksik olan ölüme bağlı tasarrufun yokluk yaptırımına maruz kalacağını savunmaktadır⁹⁶⁶. Bu görüş taraftarından diğer bir kısmı ise, ölüme bağlı tasarruflarda iptal sebeplerinin Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde sınırlı olarak sayıldığını, zihni kaydın bu sebeplerden olmaması dolayısıyla vasiyetnamelerde zihni kayda bağlanan hukukî sonucun butlan, yani kesin hükümsüzlük olduğunu savunmaktadır⁹⁶⁷. Kanaatimizce, zihni kaydın bulunması

⁹⁶² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 366; **Saymen/Elbir**, s. 248; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 571; **Tunçomağ**, s. 289-290; **Altuğ**, s. 404.

⁹⁶³ **Altuğ**, s. 404; **İmre**, s. 328; **İmre/Erman**, s. 215; **Esener**, Muvazaa, s. 28.

⁹⁶⁴ **İmre**, s. 328; **İmre/Erman**, s. 215; **Esener**, Muvazaa, s. 28.

⁹⁶⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **Oğuzman**, s. 185; **Eren**, İptal Davası, s. 28; **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1272; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 278; **Turan**, s. 69; **Aysal**, s. 33.

⁹⁶⁶ **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 278; **Aysal**, s. 33.

⁹⁶⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **Turan**, s. 69.

durumunda vasiyetname kesin hükümsüz olmalıdır. Ancak bu durumun ortaya konulması amacıyla bir tespit davası açılması gerekir.

Miras sözleşmeleri bakımından zihni kaydın dikkate alınıp alınmayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, miras sözleşmelerinde de irade unsuru önem taşıdığından miras sözleşmelerinde zihni kaydın dikkate alınması ve miras sözleşmesinin hükümsüz olması gerektiğini savunmaktadır⁹⁶⁸. Bu görüşe göre, hem mirasbırakan hem de mirasçılar, miras sözleşmesinde zihni kaydın olduğunu ileri sürerek bunun butlanına, yani kesin hükümsüz olduğuna karar verdirebilirler. Bu hususta tasarruf sahibi veya mirasçılar, miras sözleşmesinde zihni kaydın olduğunu ispatlamalıdır⁹⁶⁹.

Bizim de katıldığımız ve doktrinde hâkim olan görüşe göre, miras sözleşmesinde karşı tarafının güveninin korunması gerektiğinden zihni kaydı dikkate almamak gerekir. Diğer bir ifade ile zihnî kayıt, miras sözleşmelerinin geçersizliğine neden olmaz⁹⁷⁰.

2. Latife Beyanı

Latife beyanı, beyan sahibi tarafından hukukî sonuç doğurması istenilmeyen, karşı tarafça ciddiye alınılmayacağı düşüncesiyle yapılan görünüşte ve sözde beyanlardır⁹⁷¹. Latife beyanında beyan sahibi, herhangi bir hukukî işlem yapmak istemediği için işlem iradesine sahip değildir⁹⁷². Latife beyanında beyan sahibi, karşı tarafça ciddiye alınılmayacağı düşüncesiyle, şaka, eğlence, övünme, duyurma amacıyla bir öneri ve kabulde bulunmaktadır⁹⁷³.

⁹⁶⁸ **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1276.

⁹⁶⁹ **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1276.

⁹⁷⁰ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 295; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **İmre**, s. 328; **İmre/Erman**, s. 215; **Oğuzman**, resmî memur önünde yapılan bir işlem olması sebebiyle miras sözleşmesinde zihnî kayıt iddiasının dikkate alınmayacağını belirtmektedir. bkz. **Oğuzman**, s. 185.

⁹⁷¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 346 **Tunçomağ**, s. 290; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 278; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 33-364; **Saymen/Elbir**, s. 248.

⁹⁷² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 364.

⁹⁷³ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 572; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 364; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 278.

Latife beyanının, hukukî sonuç doğurup doğurmayacağına ilişkin olarak Türk Borçlar Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde kabul edilen görüşe göre, sözleşmenin karşı tarafı makul ve dürüst bir muhatap olarak latife beyanını bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda beyan geçerli sayılıp muhatabını bağlar. Buna karşılık, sözleşmenin karşı tarafı latife beyanını biliyor veya gerekli özeni göstermiş olsaydı bilecek durumda bulunuyorsa, beyan, sahibini bağlamaz⁹⁷⁴.

Ölüme bağlı tasarruflar bakımından latife beyanının doğuracağı sonuçları vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından ayrı ayrı incelemek gerekir. Vasiyetnamelerde latife beyanının bulunması durumunda, vasiyetname yapma iradesinin olmaması sebebiyle vasiyetname hüküm ifade etmez. Çünkü vasiyetnamelerde irade prensibi geçerlidir⁹⁷⁵. Latife beyanı ile geçersiz olan vasiyetnamedeki geçersizliğin türünün ne olacağı konusunda doktrinde iki farklı görüş vardır. Doktrindeki bir görüşe göre, latife beyanının olması durumunda vasiyetname yapma iradesi bulunmadığından, diğer bir ifade ile kurucu unsur bulunmaması sebebiyle vasiyetname yok hükmündedir⁹⁷⁶. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, latife beyanı Kanun'da belirtilen ölüme bağlı tasarrufların iptali sebepleri arasında sayılmadığı için vasiyetname kesin hükümsüz, eski ifadeyle butlan yaptırımına tabidir⁹⁷⁷.

Miras sözleşmelerinde latife beyanın bulunması durumunda, bunun doğuracağı sonuç doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, vasiyetnamelerde olduğu gibi miras sözleşmelerinde de irade prensibi hâkim olduğu için latife beyanının söz konusu olduğu durumlarda, mirasbırakan da ölüme bağlı tasarruf yapma hususunda samimi bir niyet söz konusu olmaz. Bu sebeple, latife beyanının söz konusu olduğu miras sözleşmeleri batıldır⁹⁷⁸. Doktrindeki bir

⁹⁷⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 364; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 346; **Saymen/Elbir**, s. 248-249; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 572; **Tunçomağ**, s. 290.

⁹⁷⁵ **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1277; **Altuğ**, s. 404; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 351; **İmre**, s. 328; **İmre/Erman**, s. 215; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 278.

⁹⁷⁶ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 278; **Aysal**, s. 34.

⁹⁷⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **Turan**, s. 70.

⁹⁷⁸ **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1277.

diğer görüş, güven prensibinden hareket etmektedir. Buna göre, miras sözleşmesinin karşı tarafı, mirasbırakanın beyanın ciddi olmadığını biliyorsa veya bilebilecek bir durumda ise miras sözleşmesi geçersizdir. Buna karşılık, miras sözleşmesinin karşı tarafı, mirasbırakanın beyanının ciddi olmadığını bilmiyor veya bilebilecek durumda da değilse, bu durumda miras sözleşmesi geçerlidir⁹⁷⁹. Ancak bu durumda, Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinin ikinci fıkrası gereğince mirasbırakan, miras sözleşmesinden dönebilir. Onun ölümünden sonra ise, mirasçılar ve vasiyet alacaklıları, TMK'nın 557. maddesinin ikinci bendine göre yanılma sebebiyle iptal davası açabilirler. Çünkü bu durumda mirasbırakan, beyanının karşı tarafça ciddiye alınmayacağı düşüncesiyle yanılığa düşmüştür⁹⁸⁰. Son olarak belirtmek gerekir ki, miras sözleşmeleri resmî vasiyetname şeklinde yapıldıkları için zihnî kayıt ve latife beyanı iddiaları pratikte bir önem taşımaz⁹⁸¹.

3. Muvazaa

İrade ile beyan arasında istenerek meydana getirilen uyumsuzluk hallerinden bir diğeri de muvazaadır. Muvazaa, tarafların, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, gerçek iradelerine uygun olmayan ve hukukî bir sonuç doğurmasını istemedikleri bir görünüş oluşturmak hususunda anlaşmalarıdır⁹⁸². Muvazaada durumunda tarafların esas amaçları üçüncü kişileri aldatmaktır⁹⁸³.

Muvazaanın söz konusu olması için birtakım unsurların varlığı gereklidir. Bu unsurlar, muvazaalı, yani görünürdeki işlem, muvazaa anlaşması ve aldatma kastı olmak üzere üç tanedir.

⁹⁷⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 351; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 296; **İmre**, s. 328; **İmre/Erman**, s. 216; **Esener**, Muvazaa, s. 27 vd.

⁹⁸⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 351; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 296.

⁹⁸¹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 296; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 351, dn. 89.

⁹⁸² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 366; İsmail **Atamulu**, *Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa*, Ankara 2017, s. 23; **Esener**, Muvazaa, s. 7; benzer tanımlar için bkz. Ali Naim **İnan**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 1971, s. 247; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 547-548; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 279; **Tunçomağ**, s. 291; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 347; **Oğuzman/Öz**, s. 130; **İnan/Yücel**, s. 274; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 233; **Akıncı**, s. 90.

⁹⁸³ **Esener**, Muvazaa, s. 11; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 266; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 279.

Tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yaptıkları ancak, kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri işleme görünürdeki işlem denir⁹⁸⁴. Örneğin, borçlu B'nin, alacaklıların takibinden kurtulmak amacıyla mallarını A'ya devretmesi halinde bu devir işlemi görünürdeki işlemdir⁹⁸⁵.

Tarafların, görünürdeki işlemi sadece üçüncü kişileri aldatmak için yaptıklarına ve kendi aralarında hüküm ifade etmeyeceğine veya gizlenen sözleşmenin hüküm ve sonuç doğuracağına yönelik yaptıkları anlaşmaya muvazaa anlaşması denir⁹⁸⁶. Muvazaa anlaşmasında tarafların, muvazaayı kararlaştırmış olmaları gerekir⁹⁸⁷. Örneğin, A ile B arasındaki satış sözleşmesi, sırf B'yi alacaklıların icra takibinden kurtarmak için yapıldığına, kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağına yönelik anlaşma muvazaa anlaşmasıdır⁹⁸⁸.

Muvazaanın son unsuru ise, tarafların, üçüncü kişileri aldatma kastlarının olmasıdır. Tarafların, görünürdeki işlemin kendileri için hüküm ifade etmeyeceği hususunda anlaşmaları durumunda, üçüncü kişileri aldatma kastı gerçekleşmiş olur⁹⁸⁹.

Muvazaa, mutlak muvazaa ve nisbi muvazaa olmak üzere ikiye ayrılır. Mutlak muvazaa, tarafların hüküm ve sonuç doğurmasını istemediği bir sözleşme yapmak istememelerine rağmen sırf üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, bir sözleşme yapmış gibi gözükme için görünüşte bir hukukî işlem yapmalarındır⁹⁹⁰.

⁹⁸⁴ **Esener**, Muvazaa, s. 49; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 280; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 367-368; **Atamulu**, s. 111.

⁹⁸⁵ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 368.

⁹⁸⁶ **Esener**, Muvazaa, s. 11; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 348; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 368; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 280; **Atamulu**, s. 26.

⁹⁸⁷ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 280.

⁹⁸⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 368.

⁹⁸⁹ **Atamulu**, s. 45; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 281.

⁹⁹⁰ **Esener**, Muvazaa, s. 41; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 370; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 345; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 235; **Oğuzman/Öz**, s. 129; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 282; **Esener/Gündoğdu**, s. 94; **Atamulu**, s. 48.

Mutlak muvazaada, sadece üçüncü kişileri aldatmak amacıyla bir hareket söz konusu olup, gerçekte hukukî sonucu amaçlayan bir işlem yoktur⁹⁹¹.

Bir diğer muvazaa çeşidi, nisbi muvazaadır. Taraflar aralarında yaptıkları bir sözleşmeyi, kendi iradelerine uymayan ve dışa karşı yaptıkları başka bir hukukî işlemin altına gizlemesine nisbi muvazaa denir⁹⁹². Nisbi muvazaada taraflar, görünürdeki işlemin arkasına gerçek iradelerini gizlemektedir⁹⁹³. Görünürdeki işlemin arkasına gizlenen ve taraflarca istenen bu işleme gizli işlem denilir⁹⁹⁴.

Nisbi muvazaa, özellikle satış sözleşmesinin arkasına gizlenmiş bağışlama sözleşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, uygulamada özellikle muris muvazaası olarak adlandırılmaktadır. Mirasbırakanın, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla tapuda kayıtlı olan taşınmazını diğer mirasçılara veya üçüncü bir kişiye bağışlamasına rağmen bu işlemin dışarıya karşı satış olarak gösterilmesine muris muvazaası denilmektedir⁹⁹⁵. Muris muvazaası, genellikle kız çocuklardan mal

⁹⁹¹ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 370; **Akıncı**, s. 90; **Atamulu**, s. 48.

⁹⁹² **Esener/Gündoğdu**, s. 95; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 552; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 370; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 282; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 348; **Oğuzman/Öz**, s. 129; **Atamulu**, s. 51.

⁹⁹³ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 370; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 282; **Atamulu**, s. 51.

⁹⁹⁴ **Esener**, Muvazaa, s. 59; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 369; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 282.

⁹⁹⁵ **Atamulu**, s. 54; “Somut olaya gelince; davacı Seher'in, murisin boşanma hazırlığında olduğu eşi, davacı Rıza'nın ise murisin Seher'den olma oğlu oldukları Seher ile çok uzun süredir ayrı yaşayan murisin başka bir kadınla ilişkisinin olduğu, murisin davacı eşine karşı boşanma davası açmak üzere 3.6.2010 tarihinde özel yetkili vekil atadığı, ve dava konusu taşınmazını 25.8.2010 tarihinde tanık beyanları ile arkadaşı olduğu sabit olan davalıya temlik ettiği, 26.8.2010 tarihinde de 2006 model Volkswagen marka aracını bir başka tanıdığı İsmail. S.'e devrettiği, mirasbırakanın yine Kumluca ve Finike ilçelerindeki iki adet taşınmazını da 16.9.2005 tarihinde arkadaşı Durmuş. T.'ya aktardığı, davacıların bu kişi aleyhine açtıkları tapu iptal - tescil olmazsa bedelin tahsili davalarının kabul edildiği ve Durmuş. T. tarafından temyiz edilmediği, bu davaların sonucu eldeki davayı direk etkilemese bile murisin iradesi bakımından önem taşıdığı, mirasbırakanın yakın arkadaşı olan davalının taşınmazın yer aldığı sitede oturduğu, taşınmazın davalıya devrine rağmen alıcı davalının gerek murisin sağlığında gerekse ölümünden sonra taşınmazı hiç tasarruf etmediği, halen davacıların oturduğu, hatta davalının, evlenen oğlunu tadilat masrafi yaparak aynı sitedeki annesine ait eve oturttuğu, dava konusu eve oturma girişiminde bulunmadığı, kişinin kendi evi varken bir başkasına ait eve oğlunu, bir de masraf yaparak, oturtmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, tanık beyanlarına göre murisin, dava konusu taşınmazı davalıya devretmeden önce muvazaalı işlem için tanık olarak dinlenen kişiye teklif götürdüğü, tanığın kabul etmemesi üzerine davalı ile bu muvazaalı işlemi yaptığı, bankacılık yapan ve ekonomik durumu çok iyi olan murisin satış ihtiyacının olmadığı gibi satış bedeli ile gerçek bedel arasında da fahiş fark bulunduğu, davalının satışın gerçek olduğu yolundaki savunmasının da ödeme belgesi ile desteklenmediği görülmektedir. Yukarıda açıklanan ilkeler somut

kaçırmak amacıyla yapılmaktadır⁹⁹⁶. Yargıtay, murisin amacının mirasçılardan mal kaçırmak olmayıp, kendisi ile ilgilenenlere, bakımını yapanlara minnet sonucu taşınmazını devretmesi durumunda muvazaanın olmayacağını belirtmiştir⁹⁹⁷

*olgularla birlikte değerlendirildiğinde miras bırakan Refik K.'ün davaya konu olan taşınmazı temlikteki gerçek iradesinin mirasçıdan mal kaçırma olduğu sonucuna varılmaktadır. Davalının ise murisin arkadaşı olduğu gözetildiğinde muvazaayı bilen ve bilmesi gereken kişi konumunda bulunduğu, Türk Medeni Kanunu'nun 1023. maddesi koruyuculuğundan yararlanamayacağı da kuşkusuzdur. Hal böyle olunca; davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile yazılı olduğu üzere hüküm tesisi isabetsizdir.” Yarg., 1. HD., T. 18.03.2015, E. 2014/11322, K. 2015/3786, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Muris Muvazaası, 239-241.*

⁹⁹⁶ “Somut olaya gelince; mirasbırakanın maddi durumu yerinde olup mal satmaya ihtiyacının olmadığı, ara malik Orhan ve ondan devralan davalıların dava konusu taşınmazları alım gücünün bulunmadığı, murisin köylüsü ve ahbabının oğlu olan ara malik Orhan'ın taşınmazı hiç kullanmadığı, taşınmazların satıştan önce ve sonra hep muris ve murisin oğulları tarafından kullanıldığı, taşınmazın gerçek değeri ile akitteki değeri arasında fahiş fark bulunduğu, dava konusu üzerinde 4 katlı bina bulunan taşınmazın murisin tek taşınmazı olduğu, mirasbırakanın muvazaalı işlemi önce Orhan'ın babasına teklif ettiği, onun kabul etmemesi üzerine Orhan'ı aracı kıldığı, murisin davalı oğullarına aracı kişi kullanmak suretiyle yaptığı temlik bedelsiz olduğu olaylara dayalı tanık ifadeleri, ara malik Orhan'ın beyanı ve dosya kapsamı ile de sabittir. Anılan bu olgular yukarıda değinilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde, mirasbırakanın erkek evlatlarına ara malik aracılığı ile yapmış olduğu temliklerin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olarak gerçekleştirildiği kabul edilmelidir. Hâl böyle olunca, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere hüküm kurulmuş olması doğru değildir.” Yarg., 1. HD., T. 05.10.2015, E. 2014/890, K. 2015/11296, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Muris Muvazaası, 222-223.

⁹⁹⁷ “Somut olaya gelince; davalı savunması ve tanık anlatımlarına göre, davalının 3 yaşından beri babaannesi olan H.'nin yanında kaldığı, bakımının davalı tarafından yapıldığı, evlendiğinde babaannesinin yakın çevresinden ev tuttuğu, davacının ise mirasbırakanı olan annesi ile ilgilenmediği anlaşılmaktadır. Hemen belirtilmelidir ki; satışa konu edilen bir malın devrinin belirli bir semen karşılığında olacağı kuşkusuzdur. Semen bir başka ifade ile malın bedelinin ise mutlaka para olması şart olmayıp belirli bir hizmet ya da emek de olabileceği kabul edilmelidir. (HGK.'nin 29.4.2009 gün 2009/1-130 S.K.) Esasen, yukarıda da değinildiği üzere muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açılan davaların hukuki dayanağını teşkil eden 1.4.1974 gün 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında miras bırakanın gerçek iradesinin mirasçıdan mal kaçırma olması halinde uygulanabilirliğinin kabulü gerekir. Başka bir ifade ile murisin iradesi önem taşır. Yukarıda değinilen somut olgular, açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde davacının mirasbırakanının çekişme konusu 4 nolu bağımsız bölümü temlikinde irade ve amacının mirasçıdan mal kaçırma olmadığı, kendisi ile ilgilenen, bakımını yapan torunu S. Ü.'e duyduğu minnet sonucu devri yaptığının kabulü gerekir. Hal böyle olunca, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, delillerin takdirinde yanlışlığa düşülerek, yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.” Yarg., 1. HD., T. 16.03.2015, E. 2014/3643, K. 2015/3598, karar için bkz. Canan **Ruhi/Ahmet Cemal Ruhi**, Muris Muvazaası, Ankara 2016, s. 187-189; Yarg., 1. HD., T. 16.03.2015, E. 2014/4079, K. 2015/3597, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Muris Muvazaası, s. 189-190; Yarg., 1. HD., T. 10.11.2015, E. 2014/4533, K. 2015/12942, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Muris Muvazaası, 208-210.

Muvazaalı işlemlerde görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradelerine uymadığı için geçersizdir⁹⁹⁸. Gizli işlem ise, tarafların gerçek arzu ve iradelerine uygun olduğu için Kanun'da öngörülen geçerlilik şartlarını taşıması şartıyla geçerlidir (TBK m. 19)⁹⁹⁹.

Muvazaa, iki taraflı bir işlemdir. Bu sebeple, vasiyetnameler açısından muvazaa söz konusu olmaz¹⁰⁰⁰. Çünkü muvazaanın söz konusu olabilmesi için karşı tarafın onayı gerekir. Ancak vasiyetnameler, varması gerekli olmayan tek taraflı bir irade beyanı ile gerçekleşmektedir¹⁰⁰¹. Yargıtay da, vasiyetnamelerde muvazaanın olmayacağını belirtmiştir¹⁰⁰²

Miras sözleşmeleri, iki taraflı bir hukukî işlem olması sebebiyle bunlarda muvazaa mümkündür¹⁰⁰³. Miras sözleşmesinde, genellikle mutlak muvazaa olur. Çünkü taraflar, yapacakları miras sözleşmesi ya da mirastan feragat sözleşmesi ile üçüncü kişileri aldatmayı amaçlamaktadırlar. Zira yaptıkları bir miras sözleşmesi ile başka bir miras sözleşmesini gizlemeye çalışmazlar. Ancak görünürdeki miras

⁹⁹⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 373; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 554; **Tunçomağ**, s. 300; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 285; **Atamulu**, s. 112; **Akıncı**, s. 91; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 356; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 236; **Oğuzman/Öz**, s. 130.

⁹⁹⁹ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 555; **Tunçomağ**, s. 303; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 287; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 378; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 237; **Oğuzman/Öz**, s. 131; **Atamulu**, s. 164.

¹⁰⁰⁰ **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1277; **İmre**, s. 329; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 293; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 279; **İmre/Erman**, s. 216.

¹⁰⁰¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350, dn. 86.

¹⁰⁰² “Mahkemece, muris M.'in yapmış olduğu vasiyetname ile tüm taşınmazlarını davalıya vasiyet ettiği, murisin tüm malvarlığını kızı olan davalı Ş.'e bırakmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, murisin ölene kadar eşiyle birlikte yaşadığı, kızının kendisine bakması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, bu itibarla vasiyetnamenin diğer mirasçılardan mal kaçırma amacına yönelik olduğu kanaatine varılmakla davanın kabulüne Uzunköprü 2. Noterliğinin 24/07/2001 tarih ve 03845 yevmiye numaralı vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş, hüküm, süresinde davalı tarafından temyiz edilmiştir. Kural olarak, muvazaa, iki taraflı işlemler için söz konusu olup, tek taraflı irade beyanı niteliğinde olan ölüme bağlı tasarruflarda (vasiyetnamelerde), muvazaadan söz edilemez. Mahkemece, muvazaa sebebiyle vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg. 3. HD., T. 09.12.2013, E. 2013/15169, K. 2013/17434, E.T. 20.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹⁰⁰³ **Esener**, Muvazaa, s. 29; **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1277; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 293; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 350; **İmre**, s. 329; **İmre/Erman**, s. 216; **Ruhi/Ruhi**, Miras Muvazaası, s. 203.

sözleşmesi, tarafların asıl üzerindeki anlaştıkları başka bir miras sözleşmesini gizliyorsa, ikinci yapılan miras sözleşmesi şekil sakatlığı sebebiyle geçersizdir¹⁰⁰⁴.

Miras sözleşmesi, muvazaa sebebiyle kesin hükümsüzdür. Miras sözleşmesinin kesin hükümsüzlüğü herhangi bir süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebilir¹⁰⁰⁵. Ayrıca dava açılmasına da gerek yoktur. Ancak muvazaanın tespiti için tespit davası açılabilir¹⁰⁰⁶.

4. Aşırı Yararlanma

Eski adı ile gabin olan aşırı yararlanma, Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirildiği takdirde, zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir.*” şeklindedir. Buna göre, aşırı yararlanma, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, sözleşmenin kurulması aşamasında bir tarafın, diğer tarafın düşüncesizliğinden, deneyimsizliğinden veya zor durumda kalmasından yararlanarak edimler arasında açık bir oransızlık meydana getirmesidir¹⁰⁰⁷. Aşırı yararlanma, bugün irade bozukluğu hallerinden birisi olarak kabul edilmeyip, sözleşme özgürlüğünü sınırlayan hallerden birisi olarak kabul edilmektedir¹⁰⁰⁸.

¹⁰⁰⁴ **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 294.

¹⁰⁰⁵ **Esener**, Muvazaa, s. 29; **Eren**, İrade Sakatlıkları, s. 1278; **İmre**, s. 329; **İmre/Erman**, s. 216; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 293-294.

¹⁰⁰⁶ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 294.

¹⁰⁰⁷ Selmani **Okumuş**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Aşırı Yararlanma (Gabin), Ankara 2015, s. 60; benzer tanımlar için bkz. **Tunçomağ**, s. 380; **İnan**, Borçlar Hukuku, s. 203; **Saymen/Elbir**, s. 231; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 435; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 345; Murat **Topuz**, “Yargıtay Kararları Işığında Türk Borçlar ve Ticaret Hukukunda Gabin (Aşırı Yararlanma)”, *Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan*, Ankara 2006, s. 743.

¹⁰⁰⁸ **Tunçomağ**, s. 380; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 481; **Saymen/Elbir**, s. 232; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 436; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 288; Seda İrem **Çakırca**, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Aşırı Yararlanma Kavramı, İstanbul 2015, s. 63; Çiğdem Mine **Aslan**, *Gabinin Unsurları ve Hukukî Sonuçları*, Ankara 2006, s. 42, 59; Burcu **Kalkan**, *Türk Hukukunda Gabin*, İstanbul 2004, s. 51; **Okumuş**, s. 69.

Aşırı yararlanmanın söz konusu olabilmesi için objektif ve sübjektif unsurların olması gerekir. Objektif unsur, yapılan sözleşme ile tarafların borçlandıkları edimler arasında açık bir oransızlık bulunmasıdır. Karşılıklı edimler arasında oransızlığı belirleme konusunda kanun koyucu belirli bir oran öngörmeyip, bu oransızlığı belirlemeyi hâkimin takdirine bırakmıştır¹⁰⁰⁹. Hâkim, sözleşmenin kurulduğu sırada tarafların borçlandığı edimin ve karşı edimin objektif değerini ve diğer somut olayları da dikkate alarak, karşılıklı edimler arasındaki açık oransızlığı belirler¹⁰¹⁰.

Aşırı yararlanmanın ilk sübjektif şartı, zarar görenin diğer tarafa oranla zayıf durumda bulunmasıdır. Zor durumda kalma, düşüncesizlik ve deneyimsizlik, Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinde belirtilen zayıf durumda bulunma durumlarıdır. Ancak burada belirtilen durumlar, örnek niteliğinde olup, Kanun'da öngörülen üç durum dışında da TBK m. 28 hükmü uygulama alanı bulur¹⁰¹¹. Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, ileri derecede yaşlılık, şaşkınlık, aşırı yorgunluk, bir kişiye bağımlı olmaktan kaynaklanan minnet duygusu içerisinde olma hallerinde de kişi zayıf durumdadır¹⁰¹².

Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinde belirtilen zayıflık hallerinden ilki, zarar görenin zor durumda kalmasıdır. Zor durumda kalma, kişinin, ekonomik veya kişisel olarak sıkıntılı durumda olmasını ifade eder¹⁰¹³. Zor durumda kalma, zarar görenini kusurundan kaynaklanabileceği gibi kusuru olmadan yani kusursuz olarak da gerçekleşebilir¹⁰¹⁴.

¹⁰⁰⁹ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 620-621; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 437; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 347.

¹⁰¹⁰ **Van Tuhr**, s. 312; **Saymen/Elbir**, s. 234; **Saymen**, s. 151; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 347; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 437; **Çakırca**, s. 135; **Okumuş**, s. 97; **Topuz**, s. 754-755.

¹⁰¹¹ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 438; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 348; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 489-490; **Çakırca**, s. 116 vd.

¹⁰¹² **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 489-490; **Çakırca**, s. 166.

¹⁰¹³ Eraslan **Özkaya**, *Aşırı Yararlanma (Gabin) Davaları*, Ankara 2013, s. 30; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 168; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 162; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 349; **Oğuzman/Öz**, s. 136; **Balkan**, s. 122; **Esener/Gündoğdu**, s. 176.

¹⁰¹⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 439; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 349; **Topuz**, s. 756.

Zor durumda kalma, malî ve ekonomik bir zorluk içerisinde kalma şeklinde olabileceği gibi; manevi ve psikolojik de olabilir¹⁰¹⁵. Kişinin ailesi ile arasının bozulması, eşiyile boşanma aşamasında olması, yaşlılık, hastalık, eşin borcu, manevi açıdan zor durumda kalmaya örnek olarak gösterilebilir¹⁰¹⁶.

Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinde sayılan zayıflık hallerinden bir diğeri zarar görenin düşüncesiz olmasıdır. Düşüncesizlik, bir kişinin yaptığı hukukî işlemde işin muhtemel sonuçlarını, o işin sonucunda meydana gelebilecek zarar ve yararı düşünmeden çok rahat ve özensiz bir şekilde hareket ederek, çabuk karar vermesi halidir¹⁰¹⁷. Düşüncesizliğin, kişinin genel karakteri olması gerekmez¹⁰¹⁸. Aşırı yararlanmanın söz konusu olduğu somut olayda kişinin, özensiz ve düşüncesiz davranması yeterlidir¹⁰¹⁹. Özellikle, zarar görenin, somut olayda yapılan sözleşme için gerekli özeni göstermemesi, belirli bir konuda yeteneksiz olması, uzağı ve yaptığı sözleşmenin sonuçlarını görememesi, TBK m. 28 anlamında düşüncesizliktir¹⁰²⁰.

Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinde sayılan zayıflık hallerinden sonuncusu zarar görenin deneyimsiz olmasıdır. Deneyimsizlik, kişinin, hayatı yeteri kadar bilmemesi, insanlar ve olaylar hakkında yeterli bilgisinin olmamasıdır¹⁰²¹. Kişinin genel anlamda deneyimsiz olması, aşırı yararlanma

¹⁰¹⁵ **Van Tuhr**, s. 312; **Saymen**, s. 168; **Saymen/Elbir**, s. 239; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 439; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s.624; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 489; **Oğuzman/Öz**, s. 136; **Reisoğlu**, s. 142; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 348; **Esener/Gündoğdu**, s. 176; **Kalkan**, s. 124; **Çakırca**, s. 152; **Okumuş**, s. 136.

¹⁰¹⁶ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s.624; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 489; **Antalya**, Borçlar Hukuku s. 348; **Çakırca**, s. 152; **Okumuş**, s. 137.

¹⁰¹⁷ **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 163; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 625; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 439; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 349; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 488-489; **Oğuzman/Öz**, s. 136; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 290; **Okumuş**, s. 125; **Aslan**, s. 84; **Esener/Gündoğdu**, s. 177; **İnan/Yücel**, s. 241.

¹⁰¹⁸ **Saymen/Elbir**, 240; **İnan/Yücel**, s. 242; **Topuz**, s. 757; **Okumuş**, s. 127.

¹⁰¹⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 488; **Saymen/Elbir**, 240; **İnan/Yücel**, s. 241-242; **Topuz**, s. 757; **Aslan**, s. 84; **Okumuş**, s. 127.

¹⁰²⁰ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 349.

¹⁰²¹ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 625; **Saymen/Elbir**, s. 240; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 163; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 488-489; **Eren**, Borçlar Hukuku,

bakımından deneyimsizlik anlamına gelmez¹⁰²². Aşırı yararlanma bakımından önemli olan, yapılan sözleşmeye ilişkin yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaktır¹⁰²³.

Aşırı yararlanmanın ikinci önemli sübjektif şartı, sözleşmenin taraflarından birisinin, zarar görenin özel durumunu bilmesi ve bundan yararlanmak istemesidir¹⁰²⁴. Aşırı yararlanma kastının olması için yararlanan tarafın, karşı tarafın zor durumda olduğunu bilme ve isteme unsurlarının birlikte bulunması gerekir¹⁰²⁵.

Aşırı yararlanmanın söz konusu olması durumunda zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşmeyle bağlı olmadığını karşı tarafa bildirerek ifa etmiş olduğu edimin geri verilmesini ya da sözleşmeyle bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini ister (TBK m. 28/I). Zarar gören, bu haklarını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş yıl içinde kullanabilir (TBK m. 28/II).

Ölüme bağlı tasarruflarda aşırı yararlanma hükümleri uygulama alanı bulacak mıdır? Uygulanacaksa nasıl uygulanacaktır? Öncelikli belirtmek gerekir ki, Türk Medenî Kanunu'nda, ölüme bağlı tasarruflarda aşırı yararlanma düzenlenmemiştir. Bunun sebebi Türk Medenî Kanunu'nda ölüme bağlı tasarruf türü olarak vasiyetnamenin esas alınmasıdır¹⁰²⁶. Ayrıca aşırı yararlanmanın söz konusu olması için karşılıklı edimlerin olması gerekir. Buna karşılık vasiyetnameler, tek taraflı

s. 439-440; **Aslan**, s. 86; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 349-350; **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 169; **Aslan**, s. 86; **Okumuş**, s. 129; **Esener/Gündoğdu**, s. 177.

¹⁰²² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 440; **Okumuş**, s. 130.

¹⁰²³ **Saymen**, Borçlar Hukuku, s. 169; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 626; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 440; **Oğuzman/Öz**, s. 136; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 291; **Okumuş**, s. 130.

¹⁰²⁴ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 440; **Gönensay**, s. 119; **Oğuzman/Öz**, s. 136; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 292; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 492; **İnan/Yücel**, s. 242; Hatice Tolunay **Ozanemre Yayla**, "Gabinin Şartları", *Çankaya University Journal Of Law*, 7/2, 2011, s. 212-213.

¹⁰²⁵ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 440; **Akıncı**, s. 108; **İnan/Yücel**, s. 242-243; **Okumuş**, s. 145.

¹⁰²⁶ **Serozan/Engin**, s. 307; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 288.

ivazsız hukukî işlemlerdir. Bu sebeple, vasiyetnamelerde aşırı yararlanma söz konusu olmaz¹⁰²⁷.

İvazsız miras sözleşmeleri bakımından aşırı yararlanma olmaz. Çünkü aşırı yararlanma karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olup, tek tarafa borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olmaz¹⁰²⁸.

İvazlı miras sözleşmeleri bakımından aşırı yararlanma söz konusu olabilir¹⁰²⁹. Çünkü ivazlı miras sözleşmelerinde mirasbırakanın, diğer taraf yararına yaptığı ölüme bağlı tasarrufun ivaz karşılığında olması, kanun koyucu tarafından tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere benzetilmiştir. Dolayısıyla ivaz ilişkisi açısından aşırı yararlanma hükümlerinin uygulaması mümkündür¹⁰³⁰. Bu bakımdan Türk Medenî Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca Türk Borçlar Kanunu'nun 28. Maddesi, ivazlı miras sözleşmeleri açısından uygulama alanı bulur. Böylece ivazlı miras sözleşmesi, ya iptal edilir ya da edimler arasındaki oransızlık giderilir¹⁰³¹.

Aşırı yararlanma hükümlerinin, ivazlı miras sözleşmesi açısından uygulanabilmesi için aşırı yararlanmanın şartlarının gerçekleşmesi gerekir. Yani edimler arasında açık bir oransızlık olmalı, bu durum karşı tarafın zor durumda kalmasından, düşüncesizliğinden veya deneyimsizliğinden kaynaklanmalıdır. Ayrıca taraflardan birisinin, zarar görenin özel durumunu bilmesi ve bundan yararlanmak istemesi de gerekir¹⁰³².

¹⁰²⁷ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 288.

¹⁰²⁸ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 619; **Saymen/Elbir**, s. 233; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 435; **Kalkan**, s. 96.

¹⁰²⁹ **İmre**, s. 329; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 288; **İmre/Erman**, s. 216.

¹⁰³⁰ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 288.

¹⁰³¹ **İmre**, s. 329; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 289; **İmre/Erman**, s. 216; doktrinde bir görüş, sağlararası tam iki tarafa yükleyen sözleşmeler için konulmuş olan Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinin karşılıklı ölüme bağlı tasarruflar bakımından uygulanmayacağını ileri sürmektedir. Yine bu görüş, Türk Borçlar Kanunu'nun 28. maddesinin, sadece sağlararası ivazlı miras sözleşmelerinde sağlararası edim borçlusu olan taraf, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde ise sağlararası edim olarak mirastan feragat eden taraf yararlanacaktır. Bu görüş için bkz. Hüseyin **Hatemi**, "Miras Sözleşmesinde Gabin Söz Konusu Olabilir Mi?", *Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan*, Ankara 2004, s. 192-193.

¹⁰³² **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 289.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde de aşırı yararlanma söz konusu olabilir. Bu durumda mirastan feragat sözleşmesi, aşırı yararlanma sebebiyle iptal edilebilir¹⁰³³. Bu konuda şöyle bir örnek verilebilir. “Zengin bir adamın oğlu babasının izninin almadan evlenir. Bunun üzerine babası, oğluna her türlü yardımı keser. Genç adam, bir şirkete gece bekçisi olarak girer ve gündüzleri de üniversite eğitimine devam eder. Karısının hastalanması üzerine, yirmi bin franka ihtiyacı olan oğul babasından para ister. Bunun üzerine babası, mirastan feragat sözleşmesi yapıldığı takdirde bu parayı vereceğini söyler. Feragat sözleşmesi bu şartla yapılır.” Bu örneğe göre, mirastan feragat sözleşmesi aşırı yararlanma sebebiyle iptal edilmelidir¹⁰³⁴.

III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN İÇERİĞİNİN, BAĞLANDIĞI KOŞULLARIN VEYA YÜKLEMELERİN HUKUKA VEYA AHLÂKA AYKIRI OLMASI

A. Genel Olarak

Türk Hukukunda sözleşme özgürlüğü ilkesi söz konusudur. Gerçekten de Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 48. maddesinin birinci fıkrası gereğince herkes, sözleşme hürriyetine sahiptir. Türk Borçlar Kanunu'nun 26. maddesi, “Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini Kanun’da öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.” şeklindedir. Ancak TBK’nın 27. maddesinin birinci fıkrası, “Kanun’un emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.” şeklinde hüküm barındırır. Görülüyor ki, TBK’nın 26. maddesi ve 27. maddesinin birinci fıkrasında sözleşme özgürlüğü ve bunun sınırları düzenlenmiştir¹⁰³⁵. Sözleşme özgürlüğü, bireylerin, hukuk düzeninin sınırları içerisinde kalarak yapacakları sözleşmelerde özel borç ilişkilerini serbestçe düzenleme yetkisidir¹⁰³⁶. Sözleşme

¹⁰³³ Antalya, Feragat Sözleşmesi, s. 231.

¹⁰³⁴ İmre, s. 311; Antalya, Feragat Sözleşmesi, s. 231.

¹⁰³⁵ Eren, Borçlar Hukuku, s. 313; Hatemi/Gökyayla, s. 60.

¹⁰³⁶ Tekinay, Borçlar Hukuku, s. 289; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 483; Oğuzman/Öz, s. 23; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 109; Eren, Borçlar Hukuku, s. 316; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 357.

özgürlüğü, geniş bir kavram olup, çeşitli anlamlarda kullanılabilir. Tarafların bir sözleşmeyi yapmak zorunda olmamaları, sözleşmenin diğer tarafını seçme, sözleşmenin içeriğini düzenleme, sözleşmenin şeklini seçme, sözleşmeyi ortadan kaldırma veya sözleşmenin içeriğini değiştirme gibi hususlar sözleşme özgürlüğü kavramı içerisinde yer alır¹⁰³⁷. Sözleşme özgürlüğünü sınırlayan Kanun'un emredici hükümleri, ahlâk, kamu düzeni ve kişilik hakkı kavramlarını genel hatlarıyla inceleyeceğiz.

1. Hukuka Aykırılık

Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin birinci fıkrası gereğince hukuka aykırılık, emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırılığı kapsar¹⁰³⁸. Şimdi bu kavramları genel hatlarıyla açıklayalım.

Emredici hukuk kuralı, tarafların iradeleri ile aksi kararlaştırılmayan, mutlaka uyulması gereken kurallardır¹⁰³⁹. Taraflar, emredici hukuk kuralının aksini kararlaştırsalar bile, kararlaştırılan hüküm değil, emredici hukuk kuralı uygulama alanı bulur¹⁰⁴⁰. Bir kuralın, emredici hukuk kuralı olup olmadığı kanun maddesinden, ifade edilmişinden veya düzenleme amacından anlaşılır¹⁰⁴¹.

¹⁰³⁷ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 316; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 289; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 483; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 505; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 109-115; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 357.

¹⁰³⁸ Hüseyin **Hatemi**, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları*, İstanbul 1976, s. 12; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 305; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 530; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 336; **İmre**, s. 314; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **İmre/Erman**, s. 206; **Nomer**, s. 84.

¹⁰³⁹ Kemal **Gözler**, *Hukuka Giriş*, 13. bs., Bursa 2016, s. 236; Adnan **Güriz**, *Hukuk Başlangıcı*, 14. bs., Ankara 2012, s. 20-21; Enver **Bozkurt**, *Hukukun Temel Kavramları*, 9. bs., Ankara 2012, s. 49-59; Halil **Kalabık/Murat Erdem**, *Temel Hukuk Bilgisi*, 5. bs., Ankara 2012, s. 43; Yahya **Deryal**, *Hukukun Temel Kavramları* 7. bs., Trabzon 2011, s. 83; Erol **Cansel/Çağlar Özel**, *Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel kavramı ve Kurumlar*, 5. bs., Ankara 2012, s. 126.

¹⁰⁴⁰ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 335; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 379; **Tunçomağ**, s. 249.

¹⁰⁴¹ **Tunçomağ**, s. 249; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 36; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 380-381; **Oğuzman/Öz**, s. 82; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 335.

Bir sözleşmenin içeriğinin, emredici hukuk kurallarına aykırı olup olmadığı belirlenirken hukuk düzeninin tamamı dikkate alınır¹⁰⁴². Emredici hukuk kuralları, ceza, idare, medenî ya da borçlar hukuku gibi yazılı hukuk kurallarına dayanabileceği gibi; çok nadir de olsa yazılı olmayan hukuk kurallarına da dayanabilir¹⁰⁴³.

Emredici hukuk kuralları, doğrudan doğruya bir sözleşmenin yapılmasını yasaklayabileceği gibi, yapılmış olan bir sözleşmenin amacını da yasaklayabilir. Ayrıca emredici hukuk kuralları, sözleşmeden doğan edimin ifasını da yasaklayabilir¹⁰⁴⁴.

Sözleşme özgürlüğüne getirilen diğer bir sınırlandırma da sözleşme içeriğinin kamu düzenine aykırı olmasıdır. Uyulmasında ve korunmasında toplumun ve devletin genel çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına kamu düzeni kuralları denir¹⁰⁴⁵. Kamu düzeni kuralına aykırılığın söz konusu olabilmesi için bu kurala aykırılık, o ülkenin hukuk düzeninin temel ilkeleriyle çatışması ya da o ülkenin genel hukuk değerlerini ağır bir şekilde ihlal etmesi gerekir¹⁰⁴⁶. Yargıtay, “*Bir kuralın kamu düzeni ile ilgisi ülkenin, sosyal, ekonomik ve tarihsel gerçeklere göre belirlenmesi gerektiğini, diğer bir ifade ile bu gerçeklerin, kuralın vazgeçilmezliğini toplumsal yararın ve hukuk düzeninin korunmasına yönelik amacı ortaya koyması*”

¹⁰⁴² **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka Aykırılık, s. 36; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 334; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 380; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 135; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 534.

¹⁰⁴³ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 334; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 534.

¹⁰⁴⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 535; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 380; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 336-337.

¹⁰⁴⁵ **Tunçomağ**, s. 249; **İnan**, Borçlar Hukuku, s. 190; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 342; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 42-43; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, 540; **Oğuzman/Öz**, s. 83; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 547; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 139.

¹⁰⁴⁶ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384.

gerektiğini ifade etmiştir¹⁰⁴⁷. Kamu düzeni kavramı nisbi bir kavram olup, zamana ve ülkeye göre farklılık gösterir¹⁰⁴⁸.

Kamu düzeni kuralları, sadece kamu hukuku nitelikli olmayıp, özel hukuk nitelikli de olabilir¹⁰⁴⁹. Bu bakımdan özel hukukta genellikle aile, miras ve eşya hukuku kuralları kamu düzenine ilişkindir¹⁰⁵⁰.

Sözleşme özgürlüğüne getirilen bir diğer sınırlandırma sözleşme içeriğinin kişilik hakkına aykırı olmasıdır. Kişilik hakkı, bir kimsenin hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğü, şerefi, haysiyeti, özgürlüğü, ismi, resmi, sosyal ve mesleki itibari gibi varlıkları üzerindeki hakların bütünüdür¹⁰⁵¹. Bir bütün olarak kişilik hakkı ve içerdiği değerler, sözleşme özgürlüğünün sınırını oluşturur. Bu sebeple, kişilik hakkı ve bu hakkın içerdiği değerlere aykırı sözleşmeler yapılamaz¹⁰⁵².

Kişilik hakkının korunması Türk Medenî Kanunu'nun 23 ve 24. maddelerinde düzenlenmiştir. Türk Medenî Kanunu 23. maddesinin birinci fıkrası gereğince kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçmez. Yine, TMK'nın 23. maddesinin ikinci fıkrası gereğince kimse, özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâk aykırı olarak sınırlayamaz. Görüldüğü üzere, bu hükümlerde kişi, kendi rızası ile yaptığı sözleşmelerde üstlendiği yükümlülükler aracılığıyla kişilik hakkına yapılan saldırılara karşı korunmaktadır¹⁰⁵³. TMK'nın 24. maddesi, "*Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.*

¹⁰⁴⁷ YHGK., T. 12.12.1990, E. 1990/3-527, K. 1990/627, E.T. 06.06.2018, (<http://www.kazancı.com.tr/>).

¹⁰⁴⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 83; **Eren**, Borçlar Hukuku, 342; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 385.

¹⁰⁴⁹ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384-385; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 342.

¹⁰⁵⁰ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 342.

¹⁰⁵¹ **Nomer**, s. 86; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 343; Helvacı, s. 97; değişik tanımlar için bkz. **Dural/Öğüz**, s. 100; **Akıpek/Akıntürk/Ateş**, s. 339; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 161; **Zevkliler**, s. 263; **Ataay**, s. 122; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 299; **Öztan**, Şahsî Hukuku, s. 111; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 258.

¹⁰⁵² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 343.

¹⁰⁵³ Haluk **Tandoğan**, "Şahsiyetin Akit Dışı İhlâllere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlâllere Karşı Özel Hayatın Korunması", *AÜHFD*, C. 20, 1963/1-4, s. 5; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 343.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da Kanun'un verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır." şeklindedir. Görüldüğü üzere, burada, hukukî işlem dışı saldırılarına karşı kişilik hakkının korunması hükme bağlanmıştır¹⁰⁵⁴.

2. Ahlâka Aykırılık

Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin birinci fıkrası gereğince sözleşme özgürlüğünün diğer bir sınırını ahlâka aykırılık oluşturmaktadır. Kanun koyucu, ahlâka aykırı olan sözleşmeleri yasaklamak suretiyle insanların bir arada yaşamalarında toplumun temel değerlerini korumakta, ahlâkın tehlikeye düşmesini önlemekte ve tarafları ahlâka aykırı işlemlerden uzak tutmaktadır¹⁰⁵⁵.

Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen ahlâk genel ahlâktır. Genel ahlâk, bir toplumda belirli bir devirde orta zekâlı, dürüst ve makul kişilerin düşünce ve telakkileridir¹⁰⁵⁶.

Ahlâk kavramı, nisbi bir kavram olup, çeşitli toplumlara, yer ve zamana göre değişebilir¹⁰⁵⁷. Ahlâka aykırılığı sözleşmenin yapıldığı ana bakarak objektif ölçülere göre hâkim belirler. Ahlâka aykırılıkta tarafların sübjektif anlayışı dikkate alınmaz¹⁰⁵⁸.

Ahlâka aykırılığın çeşitli görünüş biçimleri söz konusu olup, doğrudan doğruya bir sözleşmenin yapılması ahlâka aykırı olabileceği gibi; sözleşmede yüklenilen edim de ahlâka aykırı olabilir¹⁰⁵⁹. Örneğin, para karşılığı adam öldürme,

¹⁰⁵⁴ **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 46 vd.; **Eren**, s. 343.

¹⁰⁵⁵ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 339.

¹⁰⁵⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 51; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 338; Ahlâk ile ilgili çeşitli tanımlar için bkz. **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 83 vd.; Ünal **Akın**, *Kelepçeleme Sözleşmeleri (Sözleşmelerdeki Hükümler Sebebiyle Kişinin Ekonomik Özgürlüğünün Aşırı Derecede Sınırlanması)*, 2. bs., Ankara 2017, s. 84 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 85; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 382.

¹⁰⁵⁷ **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 141; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 339.

¹⁰⁵⁸ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 339.

¹⁰⁵⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 557; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 38-340; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 383.

evlenme, boşanma, meslek değiştirme için yapılan sözleşmeler, rüşvet verilmesine ilişkin sözleşmeler, ahlâka aykırılık sebebiyle geçersizdir¹⁰⁶⁰. İzinsiz olarak bir genelevi işletmek için yapılan kira veya ortaklık sözleşmeleri¹⁰⁶¹, evlilik dışı ilişki kurmak için birisine para ödeme vaadi, sözleşmede yüklenilen edimin ahlâka aykırı olması sonucunu doğurur¹⁰⁶².

Sözleşmenin amacı da ahlâka aykırı olabilir¹⁰⁶³. Sözleşmenin amacının ahlâka aykırı olup olmadığı araştırılırken, sözleşmenin içeriği geniş bir şekilde yorumlanmalı ve tarafların sözleşme ile takip ettikleri amaç, özellikle de saikler, sözleşmenin içine sokulmalıdır¹⁰⁶⁴. Hukuka aykırı kurtaj yapmak için alet satılması, soygun yapmak veya adam kaçırmak için araba kiralanması, amacı ahlâka aykırı olan sözleşmelere örnek olarak gösterilebilir¹⁰⁶⁵.

B. Ölüme Bağlı Tasarrufun içeriğinin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması

Sağlararası işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflar da hukuka ve ahlâka aykırı olamaz. Bu durum, Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin üçüncü bendinde belirtilmiştir. Söz konusu hüküm gereğince ölüme bağlı tasarrufun içeriği, hukuka veya ahlâka aykırı ise, ölüme bağlı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir. Türk Borçlar Kanunu'nda sözleşmelerin hukuka veya ahlâka aykırı olması durumunda bunların kesin hükümsüz olacağı belirtilmiştir (TBK m. 27/I).

¹⁰⁶⁰ **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 340; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 557 **Oğuzman/Öz**, s. 87; **Ünal**, s. 95; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 383.

¹⁰⁶¹ **Oğuzman/Öz**, s. 87; Yargıtay, hükümet izni ile genelev açanlara kiralanana taşınmaza ilişkin kira sözleşmesinin geçerli olduğunu belirtmiştir. YİBK, T. 14.1.1948, E. 1943/30, K. 1948/2 E.T. 06.06.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹⁰⁶² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 340.

¹⁰⁶³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 557; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 340.

¹⁰⁶⁴ **Ünal**, s. 92; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka Aykırılık, s. 163; **Eren**, İptal Davası, s. 55; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 341, **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 557.

¹⁰⁶⁵ **Oğuzman/Öz**, s. 89; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 86.

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde açıkça ölüme bağlı tasarrufların hukuka veya ahlâka aykırı olması durumunda, bu ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açılabilmesi belirtilse de bunun yaptırımın ne olacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş¹⁰⁶⁶, ölüme bağlı tasarrufların hukuka ve ahlâka aykırı olması durumunda bu tasarrufların, kendiliğinden hükümsüz olmayıp, iptal edilebilir bir nitelik taşıdığını savunmaktadır. Görüldüğü üzere, bu görüşte olan yazarlar, Kanun'un lafzına bağlı kalmışlardır. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, ölüme bağlı tasarrufun hukuka veya ahlâka aykırı olması durumunda ölüme bağlı tasarruf, kesin hükümsüzdür¹⁰⁶⁷. Bu görüşü savunan Kocayusufpaşoğlu'na göre, hukuka, özellikle ahlâka aykırı ölüme bağlı tasarruflar iptal ettirilmedikçe geçerli olup, ifasının gerekmesi durumunda hukuk düzenimizin temelinde yatan hükümlerle çatışma meydana gelir. Ayrıca hukuka veya ahlâka aykırı olan bir ölüme bağlı tasarrufun, süresi kaçırıldığı için iptali istenememesi durumunda bunun geçerli hale gelmesi düşünülemez. Evlenmenin butlanında olduğu gibi, ölüme bağlı tasarrufları ayakta tutmayı haklı gösterecek sosyal ve kamusal yarar da yoktur. Ölüme bağlı tasarrufların hukuka ve ahlâka aykırı olması durumunda mirasbırakanın, son arzularına saygı duyulmaz. Zira mirasbırakanın son arzularına saygı duyulması için bunların, hukuk ve ahlâk kurallarının çizdiği sınırlar içerisinde kalması gerekir. Bu durumda, iptal ettirilmemiş, hukuka veya ahlâka aykırı bir ölüme bağlı tasarrufa dayanarak hak iddia etmek ve bunun için TMK m. 557/b.3 ve 559 hükümlerini öne sürmek, TMK'nın 2. maddesi anlamında hakkın kötüye kullanılmasıdır. Bu durumda, ortada gerçek olmayan bir kanun boşluğu vardır. Hâkim, bu boşluğu, konusu hukuka ve ahlâka aykırı olan ölüme bağlı tasarrufların, olumsuz bir tespit davasına konu olabilecek kesin hükümsüz tasarruflar oluşturdukları şeklinde bir normla doldurmalıdır¹⁰⁶⁸.

¹⁰⁶⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 47, 51, 129 vd.; **Oğuzman**, s. 104; **İmre**, s. 314; **Serozan/Engin**, s. 314; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 246; **İmre/Erman**, s. 207.

¹⁰⁶⁷ Bu görüşü savunan yazarlar için bkz. **Kocayusufpaşoğlu**, Miras Hukuku, s. 336-337; **Dural/Öz**, s. 230; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 236; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 292; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka Aykırılık, s. 134, dn. 9; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 284.

¹⁰⁶⁸ **Kocayusufpaşoğlu**, Miras Hukuku, s. 336-337.

İnan/Ertay/Albay, borçlar hukuku işlemlerinin, emredici hukuk kurallarına veya ahlâka aykırı olması halinde mutlak geçersiz olduğu halde, miras hukukunda bunun dava ile iptal edilebilirlik yaptırımına bağlanmasını isabetli bulmamaktadır. Bunu, mirasbırakanın iradesi ile açıklamak mümkün değildir. Olması gereken hukuk açısından ölüme bağlı tasarrufların hukuka veya ahlâka aykırı olması halinde bunun yaptırımının, Türk Borçlar Kanunu'ndaki gibi kesin hükümsüzlük olması gerekir. Hukuk düzeninin, bir kimsenin sağlığında mutlak olarak yapamayacağı işlemi, o kişinin ölümünden sonra ölüme bağlı tasarruf ile gerçekleştirmesi imkânını tanımasının bir mantığı yoktur. Ayrıca Türk Medenî Kanunu'nda, Eski Medenî Kanun'dan farklı olarak iptal davası açma süresi bakımından iptal sebepleri arasında bir ayırım yapılmaması ve belirlenen sürelerin, hak düşürücü süre olması hukukî güvenlik ve mirasbırakanın son arzusuna saygı ile açıklanamaz. Yazarlar, TMK'nın 557. maddesinin üçüncü bendinde yer alan düzenlemeyi şu örnekle eleştirmektedir. Bu düzenlemeye göre, mirasbırakan, vasiyetnamesinde A'yı, B'nin ırzına geçmesi veya tıbbi zorunluluk olmamasına rağmen cinsiyet değiştirmesi koşuluyla mirasçı atamışsa, bu tasarruf, dava açma süresi geçtikten sonra geçerlilik kazanacaktır. Yani A, B'nin ırzına geçtikten veya cinsiyet değiştirdikten sonra vasiyetnamenin yerine getirilmesini talep edebilecektir. Bunun isabetli olması mümkün değildir¹⁰⁶⁹.

Berki'ye göre, vasiyetnamenin konusu, Kanun'a, ahlâka ve adaba aykırı olamaz. Aksi halde bu vasiyetnameler, tenfiz edilemez. Kanuna, ahlâka, adaba aykırı olan vasiyetnamelerin iptal edilmesine dahi gerek olmayıp bunlar, yok hükmündendir¹⁰⁷⁰.

Kanaatimizce, ölüme bağlı tasarrufların hukuka ya da ahlâka aykırı olması durumunda, bunun yaptırımın iptal edilebilirlik değil, kesin hükümsüzlük olması gerekir. Çünkü ölüme bağlı tasarruf, hukuka ve ahlâka aykırı olup bunun iptal edilmemesi halinde, hukuk düzeninin temelinde yatan düşüncelerle bir çelişki meydana gelir. Her ne kadar miras hukukunda mirasbırakanın son arzularına saygı

¹⁰⁶⁹ İnan/Ertay/Albay, s. 284.

¹⁰⁷⁰ Berki, Miras Hukuku, s. 36.

duyulması düşüncesi söz konusu olsa da, hukuka veya ahlâka aykırı bir ölüme bağlı tasarruf, kanunların ve ahlâk kurallarının çizdiği sınırların dışına çıkar. Ayrıca bu durumda kişi, sağlığında yapamayacağı bir işlemi ölüme bağlı tasarruf yoluyla yapabilecektir. Bu durum, kamu yararı ile bağdaşmaz.

Hukuka aykırılıktan maksat, ölüme bağlı tasarrufun emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmasıdır. Ölüme bağlı tasarruflarda hukuka aykırılık, mirasın geçişi anında dikkate alınmalıdır. Bu kural, hem miras sözleşmesinde hem de vasiyetnamelerde geçerlidir. Yani yapıldığı anda hukuka aykırı olmayan ölüme bağlı tasarruf, mirasın geçişi anında hukuka aykırı olursa iptali istenebilir. Ancak yapıldığı anda hukuka aykırı olan ölüme bağlı tasarrufun, mirasın geçişi anında hukuka aykırı olmaması durumunda ölüme bağlı tasarruf, geçerlilik kazanıp, onun iptali istenemez¹⁰⁷¹.

Sağlararası hukukî işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflar da emredici hukuk kurallarına aykırı olamaz. Emredici hukuk kuralları, tarafların iradeleriyle aksini kararlaştıramayacakları veya değiştiremeyecekleri hükümlerdir¹⁰⁷². Ölüme bağlı tasarrufların konusunu düzenleyen hukuk kuralları genellikle emredici niteliktedir¹⁰⁷³. Miras hukukuna ilişkin emredici hukuk kurallarının başında saklı paya ilişkin kurallar gelir. Yine, mirasçılıktan çıkarma ve mirastan yoksunluğu düzenleyen hükümler de emredici niteliktedir. Gerçekten de mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin hükümler incelendiğinde Türk Medenî Kanunu'nun 510. maddesindeki sebepler dışında mirasçı, mirasçılıktan çıkarılmış ise veya çıkarma sebeplerini mirasbırakan vasiyetnamesinde göstermemişse, çıkarma tasarrufu, hukuka aykırılık dolayısıyla iptal edilir¹⁰⁷⁴. Yargıtay, atanmış mirasçıların tereke üzerindeki kullanma haklarının sınırlandırılmasının hukuka aykırı olduğunu

¹⁰⁷¹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 251-252.

¹⁰⁷² **Gözler**, s. 236; **Güriz**, s. 20-21; **Bozkurt**, s. 49-59; **Kalabık/Erdem**, s. 43; **Deryal**, s. 83; **Cansel/Özel**, Hukuk Başlangıcı, s. 126.

¹⁰⁷³ **Arbek**, s. 71.

¹⁰⁷⁴ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 246-247; **Eren**, İptal Davası, s. 52; **Arbek**, s. 71.

belirtmiştir¹⁰⁷⁵. Aynı şekilde Yargıtay, velayet hakkının kullanılmasına getirilen sınırlandırmanın da hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir¹⁰⁷⁶.

Miras hukuku dışında da hukuk düzenince yasaklanan davranışların ölüme bağlı tasarruflara konu olması durumunda, emredici hukuk kurallarına aykırılık söz konusu olur¹⁰⁷⁷. Ölüme bağlı tasarrufa bir kişiyi öldürme, esrar ticareti yapma, genelev işletme gibi şartların konulması durumunda ölüme bağlı tasarruf, emredici hukuk kurallarına aykırı olur¹⁰⁷⁸.

Ölüme bağlı tasarrufların içeriği kamu düzenine aykırı olamaz. Uyulmasında ve korunmasında toplum ve devletin genel çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına kamu düzeni kuralları denir¹⁰⁷⁹. Ölüme bağlı tasarrufun kamu düzenine aykırı olması durumunda hukuka aykırılık söz konusu olacağından tasarrufun iptali istenebilir¹⁰⁸⁰.

Kamu düzenine ilişkin hükümlere uyulmasında ve bu hükümlerin korunmasında toplumun ve devletin menfaati söz konusu olduğundan, bu hükümlerin ihlali durumunda toplumun yapısı bozulur. Bu sebeple, ölüme bağlı tasarruflar, kamu düzenine aykırı olamaz¹⁰⁸¹. Bir kimsenin, ölümünden sonra mirasçılarında veraset ve intikal vergisi alınmaması şartıyla vergi dairesine vasiyette bulunması kamu düzenine aykırılık oluşturur. Yine bir kimsenin, oğlunun, askerlikten ihraç edilmesini sağlayan kurul raporu verilmesi şartı ile hastaneye vasiyette bulunması kamu düzenine aykırılık oluşturur¹⁰⁸². Yargıtay, yabancı bir

¹⁰⁷⁵ Yarg., 2. HD., T. 07.10.2003, E. 2003/8433, K. 2003/12970, karar için bkz. **Gençcan**, s. 484-485.

¹⁰⁷⁶ Yarg., 2. HD., T. 07.10.2003, E. 2003/8433, K. 2003/12970, karar için bkz. **Gençcan**, s. 484-485.

¹⁰⁷⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 52; **Arbek**, s 71.

¹⁰⁷⁸ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 510; **Eren**, İptal Davası, s. 52.

¹⁰⁷⁹ **Tunçomağ**, s. 249; **İnan**, Borçlar Hukuku, s. 190; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 342; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 42-43; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, 540; **Oğuzman/Öz**, s. 83; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 547; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 139.

¹⁰⁸⁰ **Eren**, İptal Davası, s. 52.

¹⁰⁸¹ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 511; **Eren**, İptal Davası, s 53.

¹⁰⁸² **Eren**, İptal Davası, s. 53; **Şener**, Miras Hukuku, s. 511.

devlet donanmasına yapılan mal vasiyetinin, milli çıkarlara aykırı olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı olduğuna karar vermiş ve bunu iptal etmiştir¹⁰⁸³.

Kişilik hakkı, bir kimsenin hayatı, sağlığı, vücut bütünlüğü, şerefi, haysiyeti, özgürlüğü, ismi, resmi, sosyal ve mesleki itibari gibi, varlıkları üzerindeki hakların bütünüdür¹⁰⁸⁴. Ölüme bağlı tasarrufların içeriğinin kişilik haklarını ihlal etmemesi gerekir. Aksi takdirde ölüme bağlı tasarruf, hukuka aykırı olur¹⁰⁸⁵. Ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin kişilik haklarına aykırılığı, bizzat mirasbırakan açısından olabileceği gibi, lehine tasarrufta bulunulan veya üçüncü kişiler açısından da olabilir. Örneğin, mirasbırakan yapmış olduğu maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuç doğurmasını, cesedinin bir hafta umuma açık bir yerde sergilenmesine bağlamış ise, bu durum, hem mirasbırakan hem de yakınları açısından kişilik haklarına aykırılık oluşturur¹⁰⁸⁶.

Kişilik haklarına aykırılık, kişinin maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğüne yönelik olabilir. Kişinin, maddi kişilik değerlerinden en önemlisi cismani bütünlüğüdür. Ölüme bağlı tasarrufların içeriğinin kişinin cismani bütünlüğünü bozacak şekilde olması halinde hukuka aykırılık söz konusu olup, o tasarruf iptal edilebilir. Ölüme bağlı tasarrufların içeriğinin kişinin manevi bütünlüğünü zedelemesi durumunda da hukuka aykırılık söz konusu olur¹⁰⁸⁷.

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin üçüncü bendi gereğince ölüme bağlı tasarrufların ahlâka aykırı olması durumunda bu tasarruf, iptal yaptırımına tabi olur. Bir ölüme bağlı tasarrufun ahlâka aykırı kabul edilebilmesi için bir toplumdaki makul ve dürüst insanların çoğu tarafından ve toplumda objektif olarak

¹⁰⁸³ Yarg., 2. HD., T. 31.03.1944, E. 4241, K. 3603, (**Eren**, İptal Davası, s. 53).

¹⁰⁸⁴ **Nomer**, s. 86; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 343; Helvacı, s. 97; değişik tanımlar için bkz. **Dural/Öğüz**, s. 100; **Akipek/Akıntürk/Ateş**, s. 339; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 161; **Zevkliler**, s. 263; **Ataay**, s. 122; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 299; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 111; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 258.

¹⁰⁸⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 54.

¹⁰⁸⁶ **Arbek**, s. 71-72.

¹⁰⁸⁷ **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 65.

varlığı kabul edilen ahlâk kurallarına aykırı olması gerekir¹⁰⁸⁸. Ahlâk anlayışı, topluma ve zamana göre değiştiği için ölüme bağlı tasarrufun, ahlâka aykırı olup olmadığı tespit edilirken hangi andaki ahlâk anlayışını dikkate alınacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır¹⁰⁸⁹. Doktrindeki bir diğer görüşe göre, mirasın açıldığı andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır¹⁰⁹⁰. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, hâkimin hüküm verdiği andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır¹⁰⁹¹. Doktrindeki başka bir görüşe göre ise, mirasbırakanın öldüğü andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır¹⁰⁹². Doktrindeki diğer bir görüş, ikili bir ayırım yapmaktadır. Ölüme bağlı tasarruflarda ahlâka aykırılığın yaptırımının iptal edilebilirlik olduğu kabul edilirse, hâkimin karar vereceği andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır. Çünkü ölüme bağlı tasarruf, açıldığı andan itibaren hüküm ve sonuç doğurur. Hâkim, o andan itibaren mevcut olan ahlâk kurallarına göre değerlendirme yapmalıdır. Eğer ölüme bağlı tasarrufun yaptırımının kesin hükümsüzlük olduğu kabul edilirse, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır. Çünkü kesin hükümsüz (batıl) olan işlemler, ölü doğarlar ve canlandırmaları mümkün değildir¹⁰⁹³. Kanaatimizce, hâkimin karar verdiği andaki ahlâk anlayışı dikkate alınmalıdır. Çünkü ahlâk anlayışı zamanla değiştiği için hâkim, karar verdiği andaki ahlâk anlayışını dikkate alarak bir karar vermelidir. Ayrıca hâkim, karar anındaki ahlâk kuralları ile bağlı olup bunlardan ayrılamaz.

Ölüme bağlı tasarrufun ahlâka aykırı olup olmadığına hâkim karar verecektir. Hâkim, ölüme bağlı bir tasarrufun ahlâka aykırı olup olmadığını tespit ederken olayın özelliklerini dikkate alarak bir değerlendirme yapmalıdır. Hâkim, bu

¹⁰⁸⁸ **Eren**, İptal Davası, s. 51; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 64; **Turan**, s. 79; **Gürsoy**, Kısım II, s. 71.

¹⁰⁸⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Oğuzman**, s. 188; **Öztan**, Miras Hukuku, 246.

¹⁰⁹⁰ **Eren**, İptal Davası, s. 108.

¹⁰⁹¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 337; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 514; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 292, dn. 85; **Turan**, s. 83.

¹⁰⁹² **Serozan/Engin**, s. 311.

¹⁰⁹³ **Toplandı**, s. 128.

değerlendirmeyi yaparken haklı ve uygun ahlâk kurallarını dikkate almalıdır. Hâkim, ahlâk kuralını dikkate alırken bu kuralların içerisinde ortalama makul bir insanın moral değerleri ışığında, eşit işlem görme hakkı ve hukukî işlem güvenliğini zedelemeyecek bir şekilde takdir hakkını kullanmalıdır. Ahlâka aykırılıkta önemli olan, bütün ölüme bağlı tasarruf üzerinde etkili olmasıdır. Ahlâka aykırılığın, ölüme bağlı tasarruf üzerindeki etkisini tespit ederken mirasbırakanı etkileyen saikler ile objektif ve sübjektif unsurlar dikkate alınmalıdır. Mirasbırakanın ahlâka aykırılığı bilmiyor olması gerekmeyip, ahlâka aykırılığı bilebilir olması yeterlidir¹⁰⁹⁴.

C. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Koşulların veya Yüklemelerin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması

1. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Koşulların Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrası gereğince hukuka ve ahlâka aykırı koşullar, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılarlar. Buna benzer bir hüküm de Türk Borçlar Kanunu'nun 176. maddesinde vardır. Söz konusu hüküm, *“Bir koşul, hukuka veya ahlâka aykırı bir yapma veya yapmama fiilini sağlamak amacıyla konulmuşsa, bu koşula bağlı hukukî işlem kesin olarak hükümsüzdür.*” şeklindedir. Buna göre, bir hukukî işleme hukuka veya ahlâka aykırı bir yapma veya yapmama fiilini sağlamak amacıyla koşul konulmuşsa, bu koşulun bağlı olduğu hukukî işlem kesin hükümsüzlük yaptırımına tabidir. Sağlararası işlemlerde hukuka ve ahlâka aykırılığı düzenleyen TBK'nın 176. maddesi ile ölüme bağlı tasarruflarda hukuka ve ahlâka aykırılığı düzenleyen TMK'nın 515. maddesinin ikinci fıkrası, TBK'nın 27. maddesinin¹⁰⁹⁵ özel bir uygulama alanıdır¹⁰⁹⁶.

¹⁰⁹⁴ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252.

¹⁰⁹⁵ Türk Borçlar Kanunu m. 27, *“Kanun'un emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.”* şeklindedir.

¹⁰⁹⁶ **Gürsoy**, Kısım II, s. 439; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 1196; **Eren**, İptal Davası, s. 51; **Oğuzman**, s. 149; **Dural/Öz**, s. 158.

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinin üçüncü bendi gereğince, ölüme bağlı tasarrufun bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise, ölüme bağlı tasarrufun iptali için menfaatleri olanlar dava açabilirler. TMK'nın 515. maddesinin ikinci fıkrasında da hukuka ve ahlâka aykırı koşullar ve yüklemeler ilişkin oldukları tasarrufları geçersiz kılarlar ifadesine yer verilmiştir. Doktrinde, hukuka ve ahlâka aykırı koşulların tasarrufu kesin hükümsüz mü kılacağı yoksa dava açılıp ölüme bağlı tasarrufun iptal mi edileceği konusu tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, Kanun'un lafzından hareket ederek hukuka ve ahlâka aykırı koşulların bağlı oldukları ölüme bağlı tasarrufların iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olduğunu savunmaktadır. Bu görüş uyarınca, hukuka ve ahlâka aykırı koşulların bağlı oldukları ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açılmalıdır¹⁰⁹⁷. Bu görüşü savunan bazı yazarlara göre, hukuka veya ahlâka aykırı bir koşulun ya da hukuka veya ahlâka aykırı koşulu içeren ölüme bağlı tasarrufun iptali için gereken dava, hak düşürücü süreler içerisinde açılmamış ise, ne koşul ne de ölüme bağlı tasarruf geçerli hâle gelir¹⁰⁹⁸. Ancak hukuka ve ahlâka aykırılık sadece koşulda ise, söz konusu koşul yok sayılıp, tasarruf konusu şey koşuldan bağımsız olarak kazanılmalıdır¹⁰⁹⁹.

Doktrindeki diğer bir görüş, Kanun'un lafzından hareket edilmemesi gerektiğini, hukuka ve ahlâka aykırı koşulların, ölüme bağlı tasarrufu kesin olarak hükümsüz hale getirdiğini savunur¹¹⁰⁰. Bu yazarlar, ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin hukuka ve ahlâka aykırı olması halinde tasarrufun iptal edilebilirlik değil, kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olduğunu savunurlar¹¹⁰¹.

¹⁰⁹⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 47, 51, 129 vd.; **Oğuzman**, s. 104; **İmre**, s. 314; **Serozan/Engin**, s. 314; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 246; **İmre/Erman**, s. 207.

¹⁰⁹⁸ **Gürsoy**, Kısım II, s. 460; **Eren**, İptal Davası, s. 124; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 78; **Şenol**, s. 113.

¹⁰⁹⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 124; **Gürsoy**, Kısım II, s. 460; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 78; **Şenol**, s. 113.

¹¹⁰⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 274-275; **Dural/Öz**, s. 158, dn. 396.

¹¹⁰¹ Bu görüşü savunan yazarlar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 336-337; **Dural/Öz**, s. 230; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 236; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 292; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka Aykırılık, s. 134, dn. 9; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 284.

Kanaatimizce, sağlararası hukukî işlemlerle ölüme bağlı tasarruflar arasında herhangi bir ayırım yapılmamalıdır. Her iki durumda da hukuka ve ahlâka aykırı koşul, işlemi kesin hükümsüz hale getirmelidir. Miras hukukunda, mirasbırakanın son arzusuna saygı göstermek öncelikli amaçtır. Ancak bu amaç, hiçbir zaman kamu yararının önüne geçmemelidir¹¹⁰².

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrası, “*Hukuka veya ahlâka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar.*” şeklindedir. Görüldüğü üzere, ölüme bağlı tasarrufa eklenen koşul, hukuka veya ahlâka aykırı ise, bu durumda, yalnız koşul değil, tüm tasarruf geçersiz olmaktadır¹¹⁰³. Ancak mirasbırakanın, koşul olmadan da tasarrufu yapacağı yani mirasbırakan açısından koşulun değil de, tasarrufun birinci derece önemli olduğu ispatlanabilirse, yalnızca koşulu hükümsüz saymak mümkündür¹¹⁰⁴.

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*tasarruf*” deyiminden şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar değil, mirasçı atama, belirli mal bırakma gibi maddi anlamda ölüme tasarruflar anlaşılmalıdır¹¹⁰⁵. Bu bakımdan bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf, birden fazla maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufu içeriyorsa ve bu maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir veya birden fazlası hukuka veya ahlâka aykırı bir koşula bağlanmış ise, bu durumda, sadece bu tasarruf geçersiz olacak, diğer tasarruflar geçerliliğini koruyacaklardır. Ancak geçersiz olan maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olmasaydı diğer tasarrufların da yapılamayacağı açıkça anlaşılabilirse, bu durumda Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin ikinci fıkrası kıyasen uygulanarak tüm tasarruflar geçersiz sayılmalıdır¹¹⁰⁶

¹¹⁰² Aynı görüş için bkz. **Şenol**, s. 113.

¹¹⁰³ **Serozan/Engin**, s. 382.

¹¹⁰⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 274; **Dural/Öz**, s. 159; **Serozan/Engin**, s. 382-383.

¹¹⁰⁵ A. Lale **Sirmen**, Türk Özel Hukukunda Şart, Ankara 1992, s. 125; **Oğuzman**, s. 147; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 275; **Dural/Öz**, s. 159; **Gürsoy**, Kısım II, s. 468.

¹¹⁰⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 275; **Oğuzman**, s. 147; **Dural/Öz**, s. 159; **Sirmen**, s. 125; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 78; **Şenol**, s. 114.

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrası gereğince ölüme bağlı tasarruflar koşul veya yüklemelere bağlanabilir¹¹⁰⁷. Koşul, bir işlemin sonuçlarının bağlandığı, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kuşkulu bir olaydır¹¹⁰⁸. Ölüme bağlı tasarruflarda koşul ise, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuç doğurmasını ya da doğmuş olan hüküm ve sonuçlarının ortadan kalkmasını bağladığı gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kuşkulu olan olaydır¹¹⁰⁹.

Ölüme bağlı tasarrufun içeriği hukuka veya ahlâka aykırı olabileceği gibi ölüme bağlı tasarruflara eklenen koşullar da hukuka veya ahlâka aykırı olabilir. Bir kişinin kendi özgür iradesiyle karar verebileceği konularda, onu zorlayan ve özgür iradesini sınırlayan veya tamamen ortadan kaldıran hukukî işlem veya koşullar hukuka aykırıdır¹¹¹⁰.

Hukuka aykırılıktan maksat, ölüme bağlı tasarrufa eklenen koşulun Kanun'un emredici hükümlerine, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmasıdır. Örneğin, bir kişiye başkasını öldürmesi veya yaralaması koşuluyla terekesini bırakacağını bildiren ölüme bağlı tasarruf, hukuka aykırı bir koşul içermektedir¹¹¹¹.

Ölüme bağlı tasarruflara eklenen koşullar Kanun'un emredici hükümlerine aykırı olamaz. Emredici hukuk kuralı, tarafların iradeleri ile aksi kararlaştırılamayan, tarafların mutlaka uyması gereken kurallardır¹¹¹². Miras hukukunda özellikle saklı paya ilişkin hükümler emredici nitelik taşımaktadır.

¹¹⁰⁷ Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Abdülkerim **Yıldırım** *Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler*, Ankara 2004, s. 5 vd.,

¹¹⁰⁸ Turgut **Akıntürk**, "Şart ve Mükellefiyetler Kavramı Üzerinde Bir İnceleme", *AÜHFD*, C. 27, S. 3, 1970, s. 221-222; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 951; **Nomer**, s. 466; **Hatemi/Gökyayla**, s. 372; **Aybay**, s. 180; **Akıntürk/Ateş**, s. 154; **Akıncı**, s. 271; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 176; **İmre**, s. 202; **Dural/Öz**, s. 156; **İmre/Erman**, s. 135.

¹¹⁰⁹ Ölüme bağlı tasarruftaki koşulun değişik tanımları için bkz. **Gürsoy**, Kısım II, s. 415; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 272; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 56; **Oğuzman**, s. 145; **İnan**, Miras Hukuku, s. 149; **İmre**, s. 204; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 110; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 192; **Dural/Öz**, s. 156; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 216; **Serozan/Engin**, s. 377.

¹¹¹⁰ **İmre**, s. 314; **İmre/Erman**, s. 207; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Şenol**, s. 111.

¹¹¹¹ **Şenol**, s. 111.

¹¹¹² **Gözler**, s. 236; **Güriz**, s. 20-21; **Bozkurt**, s. 49-59; **Kalabık/Erdem**, s. 43; **Deryal**, s. 83; **Cansel/Özel**, Hukuk Başlangıcı, s. 126.

Dolayısıyla saklı pay kurallarını ihlal eden bir şartın, ölüme bağlı tasarrufta yer alması tasarrufu hukuka aykırı hale getirir¹¹¹³.

Hukuka aykırılığı oluşturan bir diğer durum da kamu düzenidir. Uyulmasında ve korunmasında toplumun ve devletin genel çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına kamu düzeni kuralları denir¹¹¹⁴. Yargıtay, mirasbırakanın, mirasçılarının miras paylarına düşen kullanma hakkı bakımından bir sınırlama getirmesini ve üç torunun da reşit olacakları güne kadar paranın bankada kalmasına ilişkin arzusunun hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Yargıtay, bu kararında, velayet hakkının kullanılmasını kamu düzeninden saymış ve velayet hakkının sınırlandırılmasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir¹¹¹⁵.

Ölüme bağlı tasarruflara eklenen koşulların kişilik haklarına aykırı olması durumunda da hukuka aykırılık oluşur. Kişilik hakkı, bir kimsenin hayatı, sağlığı vücut bütünlüğü, şerefi, haysiyeti, özgürlüğü, ismi, resmi, sosyal ve mesleki itibarı gibi varlıkları üzerindeki hakların bütünüdür¹¹¹⁶. Yargıtay, kişilik hakkını oluşturan kişisel değerlere el atma eylemi, yasal bir haktan kaynaklanmadığı veya korunmadığı sürece kişilik hakkının ihlalinin kural olarak hukuka aykırı olacağını belirtmiştir¹¹¹⁷.

Kişinin, maddî manevî ve iktisadî bütünlüğü üzerindeki hakları kişilik haklarını oluşturur. Dolayısıyla kişinin, maddi, manevi ve iktisadi bütünlüğü

¹¹¹³ **Eren**, İptal Davası, s.52; **İmre**, s. 314; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 283; **İmre/Erman**, s. 207; **Gürsoy**, Kısım II, s. 440; Hasan **Pulaşlı**, *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukukî Sonuçları*, Ankara 1989, s. 130; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 63.

¹¹¹⁴ **Tunçomağ**, s. 249; **İnan**, Borçlar Hukuku, s. 190; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 342; **Hatemi**, Hukuka ve Ahlâka aykırılık, s. 42-43; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, 540; **Oğuzman/Öz**, s. 83; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 384; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 547; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 139.

¹¹¹⁵ Yarg., 2. HD., T. 18.04. 1977, E. 2708, K. 3258, karar için bkz. **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 63-64.

¹¹¹⁶ **Nomer**, s. 86; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 343; **Helvacı**, s. 97; değişik tanımlar için bkz. **Dural/Öğüz**, s. 100; **Akıpek/Akıntürk/Ateş**, s. 339; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 161; **Zevkliler**, s. 263; **Ataay**, s. 122; **Kılıçoğlu**, Medenî Hukuk, s. 299; **Öztan**, Şahsın Hukuku, s. 111; **Köprülü**, Medenî Hukuk, s. 258.

¹¹¹⁷ Yarg., 4. HD., T. 8.9.1982, E. 1982/6084, K. 1982/7436, (<http://www.kazanci.com>).

üzerindeki haklarını ihlal eden şartlar hukuka aykırı olur¹¹¹⁸. Ölümüne bağlı tasarruflarda yer alan, atanmış mirasçının veya vasiyet alacaklısının, kendisini öldürmesi veya organlarından birini veya birisini sakatlamasına ilişkin şartlar, kişinin maddi bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal ettiğinden kişilik haklarına aykırıdır¹¹¹⁹.

Kişinin manevi bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal eden şartlar da ölümüne bağlı tasarruflarda bulunamaz. Bu anlamda, atanmış mirasçı ya da vasiyet alacaklı olacak bir kişinin, dinini değiştirmesini veya bir derneğe, vakfa ya da partiye üye olmasını, üyelikten çıkmasını öngören şartlar, kişinin manevi bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal ettiğinden kişilik haklarına aykırıdır¹¹²⁰. Yine kişinin, ekonomik hayatta özgürce yer almasını ifade eden iktisadî bütünlüğü üzerindeki haklarını ihlal eden şartlar da hukuka aykırıdır¹¹²¹.

Ölümüne bağlı tasarruflara eklenen koşullar, hukuka aykırı olabileceği gibi ahlâka aykırı da olabilir. Ölümüne bağlı tasarruflara eklenen koşulların ahlâka aykırı kabul edilebilmesi için bir toplumdaki makul ve dürüst insanların çoğu tarafından ve toplumda objektif olarak varlığı kabul edilen kurallara aykırı olması gerekir¹¹²².

Ölümüne bağlı tasarruflara eklenen şartın ahlâka aykırı olup olmadığına hâkim karar verir. Hâkim, bir ölümüne bağlı tasarruflara eklenen şartın ahlâka aykırı olup olmadığını tespit ederken olayın özelliklerini dikkate alarak bir değerlendirme yapmalıdır. Hâkim, bu değerlendirmeyi yaparken kendi ahlâk anlayışını değil, makul ve dürüst insanların çoğunluğu tarafından objektif bir biçimde toplumda kabul edilen ahlâk anlayışını dikkate almalıdır¹¹²³.

¹¹¹⁸ **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 65.

¹¹¹⁹ Hasan **Erman**, “Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlandırmalar”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 38, S. 1-4, 1973, s. 612; **Eren**, İptal Davası, s. 54; **Gürsoy**, Kısım II, s. 442; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 65.

¹¹²⁰ **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 111; **Gürsoy**, Kısım II, s. 442; **Eren**, İptal Davası, s. 54; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 65.

¹¹²¹ **Eren**, İptal Davası, s. 52; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 65-66.

¹¹²² **Sirmen**, s. 118; **Pulaşlı**, s. 135; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Eren**, İptal Davası, s. 51; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 64; **Turan**, s. 79.

¹¹²³ **Erman**, s. 610; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 252; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 66.

Ahlâka aykırılık oluşturan haller çeşitli şekillerde olabilir. Bunlardan ilki, hukukî işlemin veya ona eklenen koşulun konu itibarıyla ahlâka aykırı olmasıdır¹¹²⁴. Bir kimse, otelini buluşma evi, aracını kaçakçılık aracı olarak kullanılması, matbaasını cinsel ilişkileri gösteren resimleri basılması şartıyla vasiyet ederse, bu durum koşulun konu itibarıyla ahlâka aykırı olduğunu gösterir¹¹²⁵.

Bazı durumlarda, hukukî işlem veya ona eklenen koşul ahlâka aykırı olmamakla beraber, bu hukukî işlemle veya ona eklenen koşulla güdülen amaç ahlâka aykırı olabilir¹¹²⁶. Bu durumda da hukukî işlem veya ona eklenen koşulun ahlâka aykırı olduğu kabul edilir. Bir kimse, evli kişileri, evlilik dışı ilişkilere teşvik etmek ya da evli bir kadının kocasından ayrılıp kendisi ile evlenmesini sağlamak amacı ile veya dürüst bir yaşantısı olan bir kızın, genelevde çalışmasını kolaylaştırmak amacıyla ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Bu durumlarda, ölüme bağlı tasarrufun kendisi değil, güdülen amaç ahlâka aykırı olmaktadır¹¹²⁷. Aynı şekilde bir kimsenin, evlilik dışı münasebetlerini ve serbest birleşmeleri sağlamak ve devam ettirmek amacı taşıyan ölüme bağlı tasarrufların amacı da ahlâka aykırıdır¹¹²⁸.

Ölüme bağlı tasarrufların veya ona eklenen koşulların, lehine vasiyet yapılan kimseyi bir fiil veya davranışa zorlayıcı nitelikte olması durumunda da ahlâka aykırılık oluşur. Bu durumda, kişilerin özgür iradelerini etkileyen her türlü ölüme bağlı tasarruf veya ona eklenen koşul ahlâka aykırı olur. Örneğin, mirasbırakanın, lehine tasarrufta bulunduğu kişiye dinini değiştirmesi veya belirli bir mesleği

¹¹²⁴ Zahit **İmre**, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlâka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, 1967, s. 142; **Eren**, İptal Davası, s. 55; **Sirmen**, s. 118-119; **Pulaşlı**, s. 221; **Gürsoy**, Kısım II, s. 441; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 67; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 513.

¹¹²⁵ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 513; **Eren**, İptal Davası, s. 55.

¹¹²⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 55; **İmre**, Hukuka Aykırılık, s. 142; **Pulaşlı**, s. 221; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 67; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 513.

¹¹²⁷ **Eren**, İptal Davası, s. 56; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 513.

¹¹²⁸ **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 67; Konuyla ilgili Federal Mahkeme kararları için bkz. **İmre**, Hukuka Aykırılık, s. 138 vd.; **Eren**, İptal Davası, s. 56 vd.; **Gürsoy**, Kısım II, s. 441-442.

seçmesi ya da seçmemesi koşuluyla otomobilini bırakacağını vasiyet etmesi durumunda söz konusu koşul, lehine tasarrufta bulunduğu kişinin özgür iradesini etkileyip kısıtladığı için ahlâka aykırıdır¹¹²⁹.

Ölüme bağlı tasarruflara konulan evlenme, evlenmeme, dul kalma, boşanma ya da boşanmamaya ilişkin koşulların hukukî akıbetinin yani kişilik haklarına ve ahlâka aykırı olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, bu tür koşullar, kişilerin evlenme hususundaki özgürlüğünü ortadan kaldırmadıkları için, kişilik haklarına aykırı olmadıkları gibi ahlâka da aykırı değildir. Kişi, dilerse ölüme bağlı tasarruftan feragat edip, istediği kişiyle evlenir veya mevcut evliliğini sona erdirebilir¹¹³⁰. Yargıtay, mirasbırakanın vasiyetnamesinde eşi lehine yaptığı ölüme bağlı tasarrufu evlilik bağının devam etmesi şartına bağlamasını bu şartın, mirasbırakanın ölümünden sonra geçerli olmadığını, dolayısıyla da bu şartın evlenme özgürlüğüne bir sınırlama getirmediğini belirtmiştir¹¹³¹. Yargıtay, vermiş olduğu bir başka kararında, mirasbırakanın, vasiyetnamesinde eşi lehine aralarındaki evlilik bağı kalmak kayıt ve şartı ile vasiyette bulunmasını, şartın mirasbırakanın ölümünden sonra eşinin evlenmesini öngören bir şart olmadığından geçerli kabul etmiştir¹¹³².

Doktrindeki diğer bir görüşe göre, ölüme bağlı tasarruflara eklenen evlenme ile ilgili koşullar kural olarak hukuka veya ahlâka aykırılık sebebiyle geçersizdir. Bu görüş, Türk ve İsviçre hukukunda kabul edilmektedir¹¹³³. Türk Medenî Kanunu'nun 119. maddesi, "*Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez. Evlenmeden kaçınma hâli için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez.*" şeklindedir. Görüldüğü üzere, kişiler, evlenip evlenmeme hususunda tam bir özgürlük içerisinde. İşte kişilerin evlenip evlenmeme özgürlüğünün hukuka ve ahlâka aykırı olarak

¹¹²⁹ **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 67.

¹¹³⁰ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 219.

¹¹³¹ YHGK, T. 16.02.1983, E. 82/2-268, K. 83/136, karar için bkz. **İnan/Ertas/Albaş**, s. 219; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 71.

¹¹³² Yarg., 2. HD., T. 25.05.1981, E. 2578, K. 4095; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 72.

¹¹³³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 278; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 111; **Dural/Öz**, s. 160.

sınırlandırılması mümkün değildir. Bu özgürlüğü, kişinin ne kendisi ne de mirasbırakan sınırlayabilir¹¹³⁴. Her ne kadar kişi, kendisine yapılan kazandırmadan vazgeçerek evlenip evlenmeme hususunda serbest olsa da, lehine yapılan kazandırmayı, kaybetme riskiyle karşı karşıya kalması alacağı karar üzerinde ciddi bir baskı yaratabilir¹¹³⁵.

Bizim de katıldığımız doktrindeki son görüş ise, ölüme bağlı tasarruflara eklenen ve evlenme özgürlüğünü kısıtlayan koşulların, kural olarak hukuka ve ahlâka aykırı olduğunu belirtmekle beraber, bazı durumlarda buna istisna getirilebileceğini savunmaktadır¹¹³⁶. Bu görüşü savunan yazarlara göre, mirasbırakanın, objektif sebeplerle ve iyi düşüncelerle hareket ederek evlenme veya evlenmemeye ilişkin koşulu ölüme bağlı tasarrufa eklemişse, artık bu koşul, hukuka veya ahlâka aykırı değildir. Örneğin, ölümcül ve bulaşıcı bir hastalığa yakalanmış bir kişiyle evlenmek isteyen kızını tehlikelerden korumak amacıyla mirasbırakanın, kızının hasta kimseyle evlenmemesi koşuluyla onun lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunması geçerli kabul edilmelidir¹¹³⁷. Aynı şekilde ölümcül ve bulaşıcı hastalığa yakalanmış kişiye hiç evlenmemesi koşuluyla yapılan ölüme bağlı tasarruf geçerli olmalıdır¹¹³⁸. Aynı şekilde, sağ kalan eşin menfaatlerinin korunması amacıyla onun dul kalması koşuluyla lehine yapılan ölüme bağlı tasarruf da geçerli kabul edilmelidir. Ancak kıskançlık sebebiyle ölüme bağlı tasarrufta böyle bir koşula yer verilmiş ise, koşul geçersiz sayılmalıdır¹¹³⁹. Kocayusufpaşaoğlu, bu görüşü eleştirerek bu konuda önceden kesin bir kural koymanın zor olduğunu ifade edip, istisnai durum olarak gösterilen örneklerden hiçbirisinin evlenmeye veya evlenmemeye ilişkin koşulların hükümsüzlükten ayrılmayı haklı gösterecek bir yanının olmadığını belirtmektedir. Yazara göre, mirasbırakanın, hangi saikle

¹¹³⁴ **Şenol**, s. 114-115.

¹¹³⁵ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 277-278; **Dural/Öz**, s. 160.

¹¹³⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 60; **Gürsoy**, Kısım II, s. 446; **İmre**, Ahlâka Aykırılık, s. 144.

¹¹³⁷ **İmre**, Ahlâka Aykırılık, s. 144; **Eren**, İptal Davası, s. 62.

¹¹³⁸ **Gürsoy**, Kısım II, s. 446.

¹¹³⁹ **İmre**, Ahlâka Aykırılık, s. 144; **Gürsoy**, Kısım II, s. 442; **Eren**, İptal Davası, s. 61; **Sirmen**, s. 121.

hareket ettiğini tespit etmek zordur. Ayrıca kanun koyucunun, evlenme engeli olarak kabul etmediği bir hastalığa sahip olan kişinin evlenmemesine veya böyle bir kişiyle evlenmemesine ilişkin bir koşulu geçerli saymak mümkün değildir¹¹⁴⁰.

Kişinin, evlenme özgürlüğünü sınırlamayan koşullar geçerlidir. Örneğin, mirasbırakanın, çok sevdiği bir kişinin ileride evlenmesi koşuluyla kendisine bir kazandırmada bulunduğunu açıklamışsa, bu koşul, geçerli kabul edilmelidir¹¹⁴¹.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, “*Davacı, Mirasbırakanın Kızılay yararına yapmış olduğu, vasiyetnamede, kendisine nispeti koruduğu müddetçe gelirden ¾ oranında, yararlanacağı kaydı konmuş olduğunu, bu kaydının evlenmeden yasaklanma anlamına geldiği için butlan sebebi teşkil ettiğini ileri sürerek vasiyetnamedeki bu kaydın geçerli olmadığına karar verilmesini istemiştir. Bu iddiaya göre, davanın ... incelenmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken henüz evlenmemiş olduğundan davanın reddine karar verilmesini*” isabetsiz bulmuştur¹¹⁴².

Üzerinde durulması gereken diğer bir konu da ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğinin ceza kaydına diğer bir ifade ile mirastan yoksun bırakmaya bağlanmasıdır. Bu kayıtla mirasbırakan, lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu kişinin yapılan kazandırmadan yararlanabilmesini yaptığı ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmemesine bağlamaktadır. Bu tür bozucu koşullar¹¹⁴³, kural olarak geçerli sayılmaktadır¹¹⁴⁴. Ancak ceza kaydının eklendiği ölüme bağlı tasarruf, hukuka veya ahlâka aykırı ise, ceza kaydı geçersiz olur. Bu durumda, ölüme bağlı tasarrufun hukuka veya ahlâka aykırı olduğunu ileri süren atanmış mirasçı veya vasiyet

¹¹⁴⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 277-278; Aynı görüş için bkz. **Dural/Öz**, s. 160.

¹¹⁴¹ **Dural/Öz**, s. 160; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 279; **Gürsoy**, Kısım II, s. 444; **Sirmen**, s. 120; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 70; **Şenol**, s. 115-116.

¹¹⁴² Yarg., 2. HD., T. 28.03.1968, E. 1279, K. 2002, karar için bkz., **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 69.

¹¹⁴³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 279-280; **Dural/Öz**, s. 160; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 115-116; **İmre**, s. 205; **İmre/Erman**, s. 137.

¹¹⁴⁴ **Oğuzman**, s. 146, dn. 305; **Gürsoy**, Kısım II, s. 448; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 279-280; **Dural/Öz**, s. 160; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 115-116; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 72.

alacaklısı, ceza kaydından etkilenmez. Diğer bir ifade ile lehine tasarruf yapılan kişinin, bunun hükümsüzlüğünü ileri sürmesi tasarruf elde etmesini engellemez¹¹⁴⁵. Örneğin, mirasbırakan, mirasçılarının veraset ve intikal vergisi ödemelerini istememektedir. Bu sebeple, yaptığı ölüme bağlı tasarrufta ilgili mercilere beyanname vermemelerini aksi takdirde, yalnızca saklı paylarını elde edebileceklerini bildiren bir hüküm koymuştur. Bu durumda asıl tasarruf hukuka aykırılık sebebiyle hükümsüz olur. Bunun sonucunda ceza kaydı da hükümsüz olur. Bu durumda, mirasçılarının, bu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açmaları ya da ilgili mercilere beyanname vererek veraset ve intikal vergisini ödemeleri tüm miras payını elde etmelerine engel olmaz¹¹⁴⁶.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında, “*Murisin vasiyetnamesinde bütün gayrimenkullerinin satılmadan kullanılmasını arzuluyorum. Satılması halinde gelirin Türk Eğitim Vakfı ile Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına verilmesini arzuluyorum.*” biçimindeki bir ceza kaydının hukuka ve ahlâka aykırı olmadığı için geçerli olduğunu belirtmiştir¹¹⁴⁷

2. Ölüme Bağlı Tasarrufun Bağlandığı Yüklemelerin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olması

Türk Medenî Kanunu’nun 515. maddesinde koşulla birlikte yüklemeye düzenlenmiştir. Yükleme, mirasbırakanın, hiç kimse lehine alacak hakkı tanımaksızın bir şeyi yapma veya yapmama borcu yüklediği vazifedir¹¹⁴⁸. Böylece mirasbırakan, birçok isteğinin ölümünden sonra yerine getirilmesini sağlayabilir¹¹⁴⁹.

¹¹⁴⁵ **Dural/Öz**, s. 161; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 280; **Sirmen**, s. 121-122; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler, s. 72-73.

¹¹⁴⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 280; **Dural/Öz**, s. 161.

¹¹⁴⁷ Yarg., 2. HD., T. 2.12.1991, E. 1991/12407, K. 1991/14857, E.T. 11.06.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹¹⁴⁸ **Gürsoy**, Kısım I, 472-473; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 281; **Gönensay/Birsen**, s. 144; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 180; **Oğuzman**, s. 145; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 116; **İmre**, s. 211; **Dural/Öz**, s. 162; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 193; **İmre/Erman**, s. 142; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 211; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 145; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 295; **Yıldırım**, Şart ve Mükellefiyetler s. 97.

¹¹⁴⁹ **Dural/Öz**, s. 162.

Ölüme bağlı tasarruflarda, yüklemeye ilişkin olarak yapılan tanımdan, onun mahiyet itibariyle bir görevden ibaret olması, yüklemenin, herhangi bir kimse yararına alacak hakkı doğurmaması ve mükellefiyetin bir gaye hükmü olması çıkarılmaktadır.¹¹⁵⁰

Türk Medenî Kanunu'nun 515. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, hukuka ve ahlâka aykırı yüklemeler, ilişkin buldukları ölüme bağlı tasarrufu geçersiz kılar. Hukuka veya ahlâka aykırı koşulları incelerken belirttiğimiz üzere doktrindeki bir görüş, TMK'nın 557. maddesindeki açık hüküm dolayısıyla hukuka veya ahlâka aykırı bir yükleme içeren ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılabilceği savunur¹¹⁵¹. Doktrindeki bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise, hukuka veya ahlâka aykırı bir yükleme içeren ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden hükümsüz olduğunu savunmaktadır¹¹⁵².

IV. ŞEKİL EKSİKLİĞİ

A. Genel Olarak

Her hukukî işlemin, her sözleşmenin, hatta her irade açıklamasının bir şekli olup, şekilsiz bir irade açıklaması ve beyanı söz konusu olamaz. Şekil ise, bir iradeyi dışa açıklamak amacıyla kullanılan kalıp veya araçtır¹¹⁵³. Bir hukukî işleminin, bir sözleşmenin veya bir irade beyanının şekle bağlı olmadığından söz edildiği zaman, bunların belirli bir şekle tabi olmadığı kastedilir. Bu durumda şekilsizlik değil, şekil özgürlüğü söz konusu olur. Buna karşılık, bir hukukî işlemin, sözleşmenin veya irade beyanının, geçerli olması, sonuçlarını meydana getirmesi

¹¹⁵⁰ Yıldırım, Şart ve Mükellefiyetler, s. 99; Dural/Öz, s. 162-163.

¹¹⁵¹ İmre, s. 218-219; İmre/Erman, s. 147; Gürsoy, Kısım II, s. 459; Yıldırım, Şart ve Mükellefiyetler, s. 118.

¹¹⁵² Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 275,284; Dural/Öz, s. 167.

¹¹⁵³ Eren, Borçlar Hukuku, s. 279; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku, s. 270; Tunçomağ, s. 215; Van Tuhr, s. 256; Tekinay, Borçlar Hukuku, s. 97; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 130; Esener, Borçlar Hukuku, s. 167; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 449; İnan/Yücel, s. 206.

kanun veya taraflarca öngörülen bir şekle tabi ise, bu durumda şekil şartı söz konusudur¹¹⁵⁴.

Şekil şartının faydaları ve sakıncaları söz konusudur. Şekil, hukukî işlemin taraflarını daha iyi düşünmeye sevk eder. Şekil, sözleşmenin bir tasarı veya görüşme safhasında olmayıp kesin olarak yapılmak istendiğini gösterir. Şekil, sözleşmeye açıklık sağlayarak farklı anlamlara gelebilecek tartışmalı ve örtülü noktaları önler. Şekil, hukukî işlemin yani sözleşmenin, kurulmuş olup olmaması ve içeriği hakkında ispat, güvenlik ve kolaylık sağlar. Şekil, iş hayatında ve toplumda aleniyet sağlar. Aleniyet sayesinde üçüncü kişiler, yapılan işlemde haberdar olurlar¹¹⁵⁵. Bu faydaların yanında şeklin bazı sakıncaları da vardır. Şekil, iş ve ticaret hayatının gerektirdiği kolaylık ve hızı engeller. Diğer bir ifade ile şekil, ticari hayattaki iş ve işlemleri yavaşlatır. Şekil, özellikle resmi olarak yapılacaksa, bu durum taraflara ekonomik külfet yükler. Sekle uyulmaması sebebiyle hukukî işlem veya sözleşme, geçerlilik kazanamayabilir¹¹⁵⁶. Şekil, genel işlem koşullarında olduğu gibi, hazırlayan tarafa avantaj sağladığından diğer tarafın sözleşme özgürlüğünü tehlikeye düşürebilir¹¹⁵⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesi, “*Sözleşmelerin geçerliliği, Kanun'da aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.*” şeklindedir. Buna göre, kural olarak sözleşmelerde şekil serbestisi vardır. Ancak maddede sözleşme ifadesi kullanılsa da hukukî sonuç doğurmaya yönelik her türlü irade beyanlarında,

¹¹⁵⁴ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 96-97; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 270; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 130; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 179; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s.449; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 167.

¹¹⁵⁵ **Tunçomağ**, s. 216; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 97; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 167; **Eren**, Borçlar Hukuku, 279-281; **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 271-272; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 450; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 130; **Reisoğlu**, s. 60; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 147-148; **Oğuzman/Öz**, s. 140; **Akıncı**, s. 77; **İnan/Yücel**, s. 207-208.

¹¹⁵⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 272; **Esener**, Borçlar Hukuku, s. 167; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 451; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 283-284; **Tunçomağ**, s. 216-217; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 97; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 130; **Reisoğlu**, s. 60; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, 149; **İnan/Yücel**, s. 208.

¹¹⁵⁷ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 451.

özellikle, tek taraflı hukukî işlemlerde de şekil serbestisi söz konusudur¹¹⁵⁸. Kanun'un, özel bir hüküm koyarak şekil mecburiyeti getirdiği durumlar, şekil serbestisinin dışındadır. Nitekim tek taraflı bir hukukî işlem olan vasiyetnamelerde özel bir şekil öngörülmüştür¹¹⁵⁹.

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinin ikinci fıkrası, “*Kanun'da sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” şeklindedir. Görüldüğü üzere, bir hukukî işlemin geçerliliği için konulmuş olan şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Geçerlilik şekli, bir hukukî işlemin geçerliliğinin belirli bir şekilde yapılmasına bağlanmasıdır¹¹⁶⁰. Geçerlilik şekli, sözleşme veya hukukî işlemin tamamı için olabileceği gibi, bir kısmı için de olabilir¹¹⁶¹. Geçerlilik şeklinin yanında bir de ispat şekli vardır. İspat şekli, hukukî işlemin geçerliliği ile ilgili olmayıp, sadece işlemin ispatına yarayan şekildir¹¹⁶².

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, “*Kanun'da öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” şeklindedir. Buna göre, Kanun'da bir sözleşme için öngörülmüş şekle uyulmaksızın yapılan sözleşmeler geçersizlik yaptırımına tabidir. Burada söz konusu olan geçersizliğin hukukî niteliği doktrinde tartışmalıdır¹¹⁶³. Bizimde katıldığımız ve doktrinde giderek kabul edilmeye başlayan görüşe göre, burada kendine özgü geçersizlik söz konusudur. Bu görüşe göre, burada taraflar arasında bir geçersizlik

¹¹⁵⁸ Eren, Borçlar Hukuku, s. 282.

¹¹⁵⁹ Tekinay, Borçlar Hukuku, s. 98; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 132; Eren, Borçlar Hukuku, s. 282.

¹¹⁶⁰ Tekinay, Borçlar Hukuku, s. 97-98; Tunçomağ, s. 219; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 131; Eren, Borçlar Hukuku, s. 283; İnan/Yücel, s. 209; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 451; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku, s. 273.

¹¹⁶¹ Eren, Borçlar Hukuku, s. 283.

¹¹⁶² Tunçomağ, s. 219-220; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku, s. 273; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 453; İnan/Yücel, s. 210.

¹¹⁶³ Bu tartışmalar için bkz. O. Gökhan Antalya, “Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımı ve Sınırları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 18, S. 3, Temmuz 1992, s. 366-371; Eren, Borçlar Hukuku, s. 305-310; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 479-480; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 204-207; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku, s. 309-313; İnan/Yücel, s. 223-226.

söz konusu olup, üçüncü kişiler şekle aykırılığa dayanamayacağı gibi; hâkim de şekle aykırılığı resen dikkate alamaz. Bu görüş, hukukî işlemin başlangıçtan itibaren geçersiz olduğunu; sözleşmenin şekle aykırı olması durumunda bu aykırılığa sadece tarafların, özellikle de şekille korunan tarafın dayanabileceğini; şekille korunan tarafın, bu geçersizliği ileri sürmedikçe, sözleşmenin karşı tarafının bu geçersizliği ileri süremeyeceğini ve geçersizliğin Kanun'un amacına göre farklı şekillerde ortaya çıkabileceğini savunmaktadır¹¹⁶⁴.

B. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şekil Eksikliği

1. Genel Olarak

Türk Medenî Kanunu'nda ölüme bağlı tasarruflar sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır. Ölüme bağlı tasarruflar, Türk Medenî Kanunu'nda öngörülen sıkı şekil şartlarını taşımadıkları takdirde iptal yaptırımına tabi olurlar (TMK m. 557/b.4). Şekil anlamında ölüme bağlı tasarruflar, vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri olarak ayrıldığından şekil eksikliğini ayrı ayrı inceleyeceğiz. Ayrıca vasiyetnameler de resmî, el yazılı ve sözlü olarak ayrıldıklarından bunlardaki şekil eksikliğini de ayrı ayrı inceleyeceğiz.

2. Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği

a) Resmî vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği

Resmî vasiyetname, Türk Medenî Kanunu'nun 532 ile 537. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Resmî vasiyetname, iki tanığın katılımıyla resmî memur tarafından düzenlenir. Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir (TMK m. 532). Yabancı ülkedeki Türk konsolosları, noter yetkisine sahip mahkeme başkâtipleri, resmî memura örnek olarak gösterilebilir¹¹⁶⁵. Uygulamada, resmî vasiyetnameyi genellikle noterler düzenlenmektedir¹¹⁶⁶. Noter, sulh hâkimi veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş

¹¹⁶⁴ **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 480; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 307-309; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 207; **Antalya**, Geçerlilik Şekli, s. 368-371.

¹¹⁶⁵ **İnan**, Miras Hukuku, s. 116; **Oğuzman**, s. 110; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209.

¹¹⁶⁶ **Oğuzman**, s. 129; **İmre**, s. 129; **Dural/Öz**, s. 63; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120; **İmre/Erman**, s. 81.

olanların dışında diğer görevlilerin düzenlediği resmî vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Örneğin, köy muhtarları¹¹⁶⁷ veya noter yetkisine sahip yazı işleri müdürleri, resmî vasiyetname düzenlemeye yetkili değildirler¹¹⁶⁸. Bunlar tarafından düzenlenen resmî vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay, noter yetkisine sahip olmayan mahkeme başkâtiplerinin, sulh hukuk hâkimi tarafından görevlendirilmiş olmaları durumunda dahi düzenlenen vasiyetnamenin hukukî sonuç doğurmayacağını; ayrıca bu vasiyetin, sulh hukuk hâkimi tarafından onaylanmasının da vasiyetnameyi geçerli hale getirmeyeceğini belirtmiştir¹¹⁶⁹.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya resmî memur olarak katılacak olanların bir takım şartları taşıması gerekir. Diğer bir ifade ile Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinin birinci fıkrasında resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine resmî memur ve tanık olarak kimlerin katılamayacağı özel olarak düzenlenmiştir¹¹⁷⁰. Söz konusu hüküm, "*Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okuryazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar.*" şeklindedir. Buna göre, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya resmî memur olarak katılması yasak olan kişiler iki grupta toplanmalıdır. Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklananlar ve okuryazar olmayanlar, mutlak yasaklı olup hiçbir resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine ne tanık ne de resmî memur olarak katılamazlar. Belirtilen bu kişilerin, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi tanık veya resmî memur olarak

¹¹⁶⁷ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; Yarg., 16. HD., T. 13.10.1989, E. 10845, K. 14561, karar için bkz. **İnal**, s. 185.

¹¹⁶⁸ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 209; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 120.

¹¹⁶⁹ Yarg., 2. HD., T. 5.2.1980, E. 1980/622, K. 1980/936, E.T. 08.10.2017, (<http://www.kazancı.com.tr/>).

¹¹⁷⁰ **Dural/Öz**, s. 64.

katılmaları durumunda resmî vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹¹⁷¹.

Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen mirasbırakanın eşi, üstsoyu, altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri sadece belirli bir kimsenin düzenlediği resmî vasiyetnameye tanık veya resmî memur olarak katılamazlar. Belirtilen bu kişilerin, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi tanık veya resmî memur olarak katılmaları durumunda resmî vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹¹⁷².

Evlatlık ile evlat edinenin, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine tanık veya resmî memur olarak katılıp katılamayacağına ilişkin Türk Medenî Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak TMK'nın 500. maddesi gereğince evlatlık ve altsoyu evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olurlar. Bu sebeple, evlatlık, altsoyu ve eşi evlat edinenin düzenlediği resmî vasiyetnameye tanık veya resmî memur olarak katılamaz. Bu durumda resmî vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹¹⁷³. Nitekim Yargıtay da, evlatlık lehine yapılan vasiyette evlatlığın kocasının tanık olması sebebiyle resmî vasiyetnamenin geçersiz olacağını belirtmiştir.¹¹⁷⁴

Evlât edinen kişinin, evlatlık tarafından düzenlenen resmî vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılıp katılmayacağına ilişkin de Türk Medenî Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak TMK'nın 500. maddesinin ikinci fıkrası, "*Evlât edinen ve hısımları, evlâtlığa mirasçı olmazlar.*" şeklindedir. Bu hükümden yola çıkarak evlat edinen kişinin ve hısımlarının tanık veya resmî memur olarak evlatlık tarafından düzenlenen resmî vasiyetnameye katılması

¹¹⁷¹ **Gönensay/Birsen**, s. 105; **İnan**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64; **İşgüzar**, s. 55; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 188; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 210; **Öztaş/Öztaş**, s. 3600.

¹¹⁷² **Gönensay/Birsen**, s. 105; Antalya, Miras Hukuku, s. 121-122; **İnan**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 188; **İşgüzar**, s. 56; **Öztaş/Öztaş**, s. 3602.

¹¹⁷³ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122; **Dural/Öz**, s. 64-65; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 189; **Şenol**, s. 26; **Öztaş/Öztaş**, s. 3600.

¹¹⁷⁴ Yarg., 2. HD., T. 30.01.1973, E. 7895, K. 419, karar için bkz. **Özğür**, s. 880.

mümkündür¹¹⁷⁵. Dolayısıyla evlat edinenin, resmî memur veya tanık olarak evlatlığın düzenlediği resmî vasiyetnameye katılması vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptaline yol açmaz.

Türk Medenî Kanunu'nun 536. maddesinin ikinci fıkrasında bir başka yasaktan daha söz edilmiştir. Söz konusu hüküm, "*Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz.*" şeklindedir. Bu hükümde, vasiyetnameye katılacak kişiler için değil, lehine tasarruf yapılmış kişiler açısından bir yararlanma yasağı söz konusudur¹¹⁷⁶. Diğer bir ifade ile bu hükmün uygulama alanı katılma yasağına ilişkin olmayıp, işleme katılan resmî memur ve tanıklara, bunların alt soy, üst soy kan hısımları ile kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine yapılan kazandırma yasağına ilişkindir¹¹⁷⁷. Belirtilen bu kişiler lehine resmî vasiyetname ile bir kazandırmada bulunulduğu takdirde, TMK'nın 558. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, bütün vasiyetname değil, sadece söz konusu kişiler lehine yapılmış olan maddi anlamdaki ölüme bağlı tasarruflar iptal edilir¹¹⁷⁸. Yargıtay da, vermiş olduğu kararında mirasbırakanın, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan aile fertlerinden birisine yaptığı kazandırmayı geçersiz saymıştır¹¹⁷⁹.

Türk Medenî Kanunu'nda resmî vasiyetnamenin iki şekilde düzenlenebileceği kabul edilmiştir. Bunlar, TMK m. 533-534'te belirtilen okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetname ile TMK m. 535'te belirtilen okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmî vasiyetnamedir. İlk önce, okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnamedeki şekil eksikliklerini

¹¹⁷⁵ **İnan/Ertay/Albay**, s. 189; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122.

¹¹⁷⁶ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122.

¹¹⁷⁷ **Dural/Öz**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122.

¹¹⁷⁸ **Gönensay/Birsan**, s. 106; **İnan**, Miras Hukuku, s. 122-123; **İnan/Ertay/Albay**, s. 189; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 252; **Dural/Öz**, s. 66, 230; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 122; **Özcan**, Miras Hukuku, s. 210-211; Yarg., 3. HD., T. 08.06.2010, E. 2010/4491, K. 2010/10163, karar için bkz. **Gençcan** s. 316-317.

¹¹⁷⁹ Yarg., 2. HD., T. 24.2.1992, E. 1992/1918, K. 1992/2097, E.T. 27.06.2018, (<http://www.kazanci.com>).

daha sonra ise okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmî vasiyetnamedeki şekil eksikliklerini inceleyeceğiz.

Okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetnamede mirasbırakan, son arzularını resmî memura bildirir. Mirasbırakan, bu bildirimini, sözlü veya yazılı olarak yapabileceği gibi, başkası tarafından düzenlenmiş bir metni de resmî memura verebilir¹¹⁸⁰. Mirasbırakan, son arzularını resmî memura bildirdikten sonra resmî memur, vasiyetnameyi bizzat yazar veya yazdırır. Ardından resmî memur, vasiyetnameyi okuması için mirasbırakana verir (TMK m. 533/I). Vasiyetnamenin okunması için mirasbırakana verilmesi, resmî vasiyetname için şekil şartı olup, bu şartın yerine getirilmemesi resmî vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesine yol açabilir¹¹⁸¹. Yargıtay da, vermiş olduğu kararlarda, resmî vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından okunması gerektiğini, aksi takdirde resmî vasiyetnamenin geçersiz olacağını belirtmiştir¹¹⁸².

Hazırlanan resmî vasiyetname metni, mirasbırakan tarafından okunduktan sonra imzalanır (TMK m. 533/II). Mirasbırakan, vasiyetname metnini imzaladıktan sonra metni, resmî memura tekrar verir. Resmî memur da vasiyetnameye tarih koyarak imzalar. Yargıtay, noterin veya mirasbırakanın vasiyetnameyi tanıklardan sonra imzalamasının, vasiyetnameyi geçersiz kılmayacağını belirtmiştir¹¹⁸³. Mirasbırakan da, resmî memur da resmî vasiyetnameyi el yazısı ile imzalamalıdır. Mirasbırakan ya da resmî memur, imza yerine parmak basamayacağı gibi, mühür ya da kaşe de kullanamaz¹¹⁸⁴. Buna karşın resmî memurun, tarihi el yazısı ile yazmasına gerek yoktur. Resmî memurun, tarihi el ile veya bilgisayar gibi mekanik

¹¹⁸⁰ **Oğuzman**, s. 111; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 144; **Ayiter**, s. 51; **Dural/Öz**, s. 69; **Eren**, İptal Davası, s. 79; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 162; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 213; **İmre/Erman**, s. 84; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 183; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 124; **Serozan/Engin**, s. 341; **Ertay**, s. 32.

¹¹⁸¹ **Eren**, İptal Davası, s. 80; **Turan**, s. 86-87.

¹¹⁸² Yarg., 2. HD., T. 23.9.2996, E. 8275, K. 8996, karar için bkz. **İnal**, s. 190; Yarg., 2. H.D., T. 16.3.1999, E. 14314, K. 1163, karar için bkz. **İnal**, s. 195.

¹¹⁸³ Yarg., 2. HD., T. 13.05.1952, E. 3122, K. 2009, karar için bkz. **Günay**, s. 54; Yarg., 2. HD., T. 9.10.1986, E. 6544, K. 8565, karar için bkz. **Günay**, s. 55

¹¹⁸⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s.165; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 345; **Dural/Öz**, s. 69; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 124; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 213 **Şenol**, s. 27.

bir araçla atması vasiyetnameyi geçersiz kılmaz¹¹⁸⁵. Ancak mirasbırakanın veya resmî memurun, imzalarını el yazısı dışında başka bir şekilde atması resmî vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesine yol açar. Ayrıca resmî memurun imzası, tasdik niteliğinde olduğundan mutlaka mirasbırakanın imzasından sonra atılmalıdır¹¹⁸⁶. Aksi takdirde resmî vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir.

Vasiyetname, mirasbırakan ve resmî memur tarafından imzalandıktan sonra mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduğunu ve bunun son arzularını içerdiğini memurun huzurunda iki tanığa beyan eder (TMK m. 534/I). Mirasbırakanın bu beyanından sonra tanıklar, beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı ölüme bağlı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak vasiyetnameyi el yazısı ile imzalarlar (TMK m. 534/II). Tanıkların verecekleri şerhte mirasbırakanın vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğu beyanı ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördükleri hususu mutlaka olmalıdır. Aksi takdirde resmî vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹¹⁸⁷. Yargıtay da, tanıkların, vasiyetnamede vasiyetçiyi tasarrufa ehil gördüklerini beyan etmemeleri durumunda şekil eksikliği sebebiyle vasiyetnamenin geçersiz olacağını; ayrıca vasiyetçinin ehil olduğuna dair raporun alınması bile bu eksikliği gidermeyeceğini belirtmiştir¹¹⁸⁸. Ayrıca Yargıtay, Türk Medenî Kanunu'nun 534. maddesinde geçen "*mirasbırakanı tasarrufa ehil gördükleri*" ifadesinin aynen yazılmasına gerek olmadığını; ehil görme olgusunun başka sözcükler ile de ifade edilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir¹¹⁸⁹.

¹¹⁸⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 80; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 165; **Dural/Öz**, s. 69.

¹¹⁸⁶ **İmre**, s. 133; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 166; **Oğuzman**, s. 112; **Dural/Öz**, s. 70; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **İmre/Erman**, s. 85; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 213.

¹¹⁸⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 173; **Oğuzman**, s. 113; **Eren**, İptal Davası, s. 80; **İmre**, s. 135; **Dural/Öz**, s. 72; **İmre/Erman**, s. 86; **Öztan**, Miras Hukuku s. 214.

¹¹⁸⁸ Yarg., 2. HD., T. 21.04.2010, E. 2010/4020, K. 2010/7975, karar için bkz. **Gençcan**, s. 305; Yarg., 2. HD., T. 07.06.2002, E. 2010/6679, K. 2010/7713, karar için bkz. **Gençcan**, s. 305.

¹¹⁸⁹ Yarg., 3. HD., T. 28.09.2010, E. 2010/7829, K. 2010/15359, karar için bkz. **Gençcan**, s. 305-306.

Tanıklar tarafından verilecek olan şerhin, el yazısı ile ve her iki tanık tarafından ayrı ayrı yazılmasına gerek yoktur. Tanıklar tarafından verilecek şerh, başkası tarafından yazılabileceği gibi, bilgisayar veya daktilo ile de yazılabilir¹¹⁹⁰. Ayrıca tanıklardan biri tarafından yazılan şerhin, iki tanık tarafından imzalanması vasiyetnamenin geçersizliğine sebep olmaz¹¹⁹¹.

Tanıklar, şerhi resmî memurun huzurunda vererek, imzalarını da resmî memurun huzurunda atmalıdır. Tanıkların, başka bir yerde yazıp imzaladıkları şerhi taşıyan vasiyetnameyi resmî memura vermeleri durumunda, vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay, tanıkların hariçte düzenledikleri onama şerhini taşıyan vasiyetnamenin geçersiz olduğunu belirtmiştir¹¹⁹². Tanıkların imzaları da mutlaka el yazısı ile olmalıdır¹¹⁹³. Aksi takdirde vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay da, vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan şerhin, her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek olmadığını ancak imzanın el yazısı ile atılması gerektiğini belirtmiştir¹¹⁹⁴.

Okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmî vasiyetnamede mirasbırakan, son arzularını sözlü veya yazılı olarak resmî memura bildirir. Ardından resmî memur, kendisine sözlü veya yazılı olarak bildirilen son arzuları bizzat yazarak veya yazdırarak vasiyetname metnini hazırlar. Mirasbırakan, okuma-yazma bilmediğinden resmi memur, bizzat vasiyetname metnini iki tanık huzurunda mirasbırakana okur. Vasiyetname metni, resmî memur dışında bir başkası tarafından doğru, eksiksiz ve iyi niyetle okunsa dahi, vasiyetnamede şekil

¹¹⁹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 172; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 147; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 214.

¹¹⁹¹ **İmre**, s. 136; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 173; **Dural/Öz**, s. 72; **İmre/Erman**, s. 86; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 214.

¹¹⁹² Yarg., 2. HD., T. 15.03.1973, 1556/1575, karar için bkz. **Şener**, Miras Hukuku II, s. 168.

¹¹⁹³ **Eren**, İptal Davası, s. 81; **Ayiter**, s. 51; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 172; **Dural/Öz**, s. 72; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 348; **İmre**, s. 136; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 214.

¹¹⁹⁴ YİBK, T. 28.11.1945, E. 1945/13, K. 1945/15, E.T. 27.06.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg., 2. HD., T. 21.10.1992, E. 1909, K. 3674, karar için bkz. **İnal**, s. 194

eksikliği meydana gelir¹¹⁹⁵. Bu sebeple, resmî memurun vasiyetname metnini mirasbırakana bizzat okuması, resmî vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptaline yol açabilir¹¹⁹⁶. Yargıtay da, vasiyetname metninin, bizzat resmî memur tarafından okunması gerektiği yönünde kararlar vermiştir¹¹⁹⁷.

Resmî memur, tanıklar huzurunda bizzat vasiyetname metnini mirasbırakana okuduktan sonra mirasbırakan da, vasiyetname metninin son arzularına uygun olduğunu beyan eder (TMK m. 535/I). Bu beyan, mirasbırakanın imzası yerine geçer¹¹⁹⁸. Mirasbırakanın bu beyanının eksik olması, şekil eksikliği sebebiyle resmî vasiyetnamenin iptaline yol açabilir. Mirasbırakanın bu beyanının ardından resmî memur, vasiyetnameye tarih koyarak, vasiyetnameyi imzalar (TMK m. 534/II). Tarih ve imza konusunda okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmî vasiyetname için yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

Resmî memur, vasiyetnameyi imzalayıp tarih koyduktan sonra tanıklar, hem vasiyetname metninin resmî memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve mirasbırakanın vasiyetname metninin son arzularına uygun olduğu yönündeki beyanını huzurlarında açıkladığını, hem de mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK m. 535/II). Belirtmek gerekir ki, tanıklar, imzalarını el yazısı ile atmalıdırlar¹¹⁹⁹. Tanıklar tarafından verilecek olan şerh, bütün bu unsurları içermelidir. Bunlardan herhangi birinin şerhte bulunmaması resmî vasiyetname için iptal sebebidir¹²⁰⁰.

¹¹⁹⁵ **Oğuzman**, s.115; **İmre**, s. 138; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 148; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183; **Ayiter**, s. 52; **Dural/Öz**, s. 73; **İmre/Erman**, s. 89.

¹¹⁹⁶ **Şener**, Miras Hukuku I, s. 344; **İmre**, s. 138; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 192; **Dural/Öz**, s. 73; **İmre/Erman**, s. 89.

¹¹⁹⁷ YHGK., T. 03.12.1952 E. 134, K, 121, (**Antalya**, Miras Hukuku, s. 127, 404 nolu dipnot); Yarg., 2. HD., T. 21.10.1992, E. 1992/9210; K. 1992/10008, E.T. 28.06.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹¹⁹⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 183; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 127; **Dural/Öz**, s. 73; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 215.

¹¹⁹⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 82; **İmre**, s. 89; **Dural/Öz**, s. 74; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 186; **İmre/Erman**, s. 89.

¹²⁰⁰ **İmre**, s. 140; **Eren**, İptal Davası, s. 82; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 173; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 252; **İmre/Erman**, s. 90.

Yargıtay da, vasiyetçinin, düzenlenen vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu beyan etmesinin yeterli olmadığını, tanıkların da, vasiyetçinin kendi önlerinde beyanda bulunduğunu ve onu tasarrufa ehil gördüklerini ifade edip, bu sözlerin yazılması ile de yetinilmeyip vasiyetnamenin kendi yanlarında resmî memur tarafından vasiyetçiye okunduğunu da belirtmeleri ve imzalamaları gerektiğini belirtmiştir¹²⁰¹.

Son olarak, işlemde birlik ilkesi gereğince resmî vasiyetnameyi imzalayan resmî memurun, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi için gereken her safhasında bulunması gerekir. Diğer bir ifade ile resmî vasiyetname için gereken tüm işlemlerin, başından sonuna kadar aynı memur tarafından yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla mirasbırakanın son arzularını dinleyen, bunu yazan veya yazdıran, tanıkların beyanlarını dinleyen ve vasiyetnameye tarih koyup imzalayan resmî memurun aynı memur olması gerekir. Yargıtay, resmî memurun yaptığı işlemlerin tevsik işlemi olduğu için baştan itibaren aynı memur tarafından yapılması ve son imza işleminin de tahriri alan okuyan vasiyetçi ile tanık sözlerini dinleyen ve yazdıran memur tarafından yazdırılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir¹²⁰². Yine Yargıtay, asıl memurun imzasıyla birlikte vasiyetnamenin bazı kısımlarında vekilin imzasının bulunmasını, resmî vasiyetnamede şekle aykırılık olarak kabul etmiştir¹²⁰³.

¹²⁰¹ Yarg., 2. HD., T. 21.10.1992, E. 1992/9210; K. 1992/10008, E.T. 28.06.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg., 3. HD., T. 23.02.2010, E. 2010/16930, K. 2010/2852, karar için bkz. **Gençcan**, s. 311; Yarg., 3. HD., T. 27.04.2010, E. 2010/619, K. 2010/7445, karar için bkz. **Gençcan**, s. 311-312.

¹²⁰² “... Davaya konu vasiyetnamede, mirasbırakan son arzularını noter Sadık Yörük’e bildirdiğinin yazılı olduğu, aynı kişi tarafından yazdırılıp, okunması için mirasbırakana verildiğinin belirtildiği, mirasbırakan tarafından okunup imzalandığı, işleme noter Sadık Yörük tarafından başlanıldığı halde, noter kâtabi tarafından bitirildiği anlaşılmaktadır. Başından sonuna kadar aynı memur tarafından yapılmadığı anlaşıldığından davanın kabulü gerekirken reddi doğru bulunmamıştır”. Yarg., 2. HD., T. 03.12.2009, 16078-20782, (**Gençcan**, s. 301-302).

¹²⁰³ “Resmî vasiyetname, noter vekili Ferhan Mert tarafından, davet üzerine murisin ikametgâhında düzenlenmiştir. Vasiyetçi, son arzularını noter vekili Ferhat Mert’e bildirmiş, vasiyetname bu kişi tarafından hazırlanmış, ancak bu kişi tarafından değil, bir gün sonra noter tarafından imzalanmıştır. Vasiyetnamenin, vasiyetçinin son arzularını dinleyen resmî memur tarafından bizzat imzalanması zorunludur. (TKM. m. 480) Bu koşulu ihtiva etmeyen

b) El Yazılı Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği

El yazılı vasiyetname Türk Medenî Kanunu'nun 538 maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.*” şeklindedir. Buna göre, el yazılı vasiyetname, mirasbırakanın, vasiyetname metninin başından sonuna kadar el yazısı ile yazıp, vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve günü göstererek imzaladığı vasiyetname şeklidir¹²⁰⁴. Vasiyetname metninin, başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılması, vasiyetnameye yapıldığı yılı, ayı, günü içerecek şekilde tarih konulması ve vasiyetnamenin mirasbırakan tarafından imzalanması, el yazılı vasiyetnamenin geçerli olması için gerekli olan koşullardır¹²⁰⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası gereğince el yazılı vasiyetname, baştan sona kadar mirasbırakanın el yazısı ile yazılmalıdır. El yazılı vasiyetnamenin düzenlenmesinde bilgisayar, daktilo gibi mekanik araçlar kullanılamayacağı gibi, bazı kelime veya cümleleri matbu olan vasiyetname metinleri de kullanılamaz¹²⁰⁶. Aksi takdirde el yazılı vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yine mirasbırakan tarafından değil de bir başkası tarafından el yazısı ile yazılan vasiyetnameler de şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay, vasiyetnamenin tamamının mirasbırakanın el ürünü olup olmadığının Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınarak ciddi bir şekilde incelenmesi gerektiğini belirtip, sadece imza incelemesi yapılmasını yeterli görmemiştir¹²⁰⁷.

vasiyetname şeklen geçersizdir.” Yarg., 2. HD., T. 05.07.2005, E. 2005/8051, K.2005/10580, (Gençcan, s. 302-303).

¹²⁰⁴ Göktürk, s. 62; Turan, s. 11; Kayak, s. 195.

¹²⁰⁵ Göktürk, s. 62; Gönen, s. 45.

¹²⁰⁶ Berki, Vasiyet, s. 407; İmre, s. 116; İnan, Miras Hukuku, s. 108-109; Gönensay/Birsen, s. 107; Oğuzman, s. 119; Kocayusufpaşaoğlu, s. 193; Dural/Öz, s. 81; İmre/Erman, s. 72; Ayiter, s. 46; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 83; Serozan/Engin, s. 345; İnan/Ertas/Albaş, s. 175; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 119; Toplandı, s. 57.

¹²⁰⁷ Yargıtay, “*Hükme esas alınan Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinin... heyet raporunda vasiyetname sadece imzalar açısından değerlendirilmiş, vasiyetnamenin 1. sayfasındaki sağ alt taraftaki imzanın murisin eli ürünü olduğu, 1. sayfadaki alt taraftaki soldaki imza ile arka sayfadaki imzanın murisin eli ürünü olmadığı belirtilmekle yetinilmiş, ancak vasiyetnamenin*

El ile yazı yazma imkânına sahip olmayan örneğin, iki elini kaybetmiş veya iki eli kırılıp alçıya alınmış ya da felç geçirerek ellerini kullanamayan kişilerin, başka organlarını kullanarak düzenledikleri vasiyetnamelerin geçerli olduğu doktrinde kabul edilmektedir¹²⁰⁸. Ancak iki eli sağlam iken başka bir organı ile el yazılı vasiyetname düzenleyen bir kimsenin, vasiyetname yapma iradesinin olup olmadığı dikkatli bir şekilde araştırılmalıdır. Hiçbir gerekçesi yok iken eli ile değil de başka bir organ ile yazılıp düzenlenen vasiyetname, el ile yazılmadığı için değil, vasiyetname yapma arzusu olmadığı için hükümsüz olur¹²⁰⁹.

Yazı yazabilen, fakat bedeni zayıflık sebebiyle elinin desteklenmesi sonucu düzenlenen vasiyetname, bu destekleme sonucunda mirasbırakanın yazısının şekli değişmiyorsa, el ile yazılmış kabul edilir. Dolayısıyla bu şekilde yapılan el yazılı vasiyetname geçerlidir. Ancak destekleme sonucunda mirasbırakanın kendine özgü yazı şekli bertaraf edilip, destekleyen kişinin yazı şekli oluşuyorsa, bu durumda mirasbırakan tarafından yazılmış bir vasiyetname söz konusu olmaz¹²¹⁰. Bu durumda yapılan el yazılı vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay, fiziki rahatsızlığı bulunan mirasbırakanın iradesi etkilenmeden sadece el

tamamının murisin el ürünü olup olmadığı hususu değerlendirilmemiştir. Vasiyetnamenin tamamının murisin el ürünü olup olmadığı hususunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınmadan, eksik incelemeye dayalı Adli Tıp Kurumu raporuna dayanılarak hüküm verilmesi doğru olmamıştır.” şeklinde karar vererek yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Yarg., 2. HD., 05.06.2008 tarih, E. 2008/7171, K. 2008/8098, (Gençcan, s. 323); Yargıtay, “El yazılı vasiyetin mirasbırakana ait olup olmadığı konusunda mirasbırakana ait yazılar ve imzalar Adli Tıp Kurumuna gönderilerek heyet raporu alınması sonucuna göre karar verilmesi gerekirken denetime elverişli olmayan bilirkişi beyanına raporuna dayalı hüküm tesisi doğru değildir.” şeklinde karar vermiştir. Yarg., 3. HD., T. 01.07.2014, E. 2014/3980, K. 2014/10794, karar için bkz. Özüğür, s. 900; aynı yönde kararlar için bkz., Yarg., 2. HD., T: 09.11.2006, E. 2006/7320, K. 2006/15375, (Gençcan, s. 323)

¹²⁰⁸ Escher, s. 337; İmre, s. 117; İnan, Miras Hukuku, s. 111; Şener, Vasiyet Hukuku, s. 66; Köprülü, Miras Hukuku, s. 153; Ayiter, s. 46; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 83; Dural, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; Eren, İptal Davası, s. 69; Dural/Öz, s. 81; Öztan, Miras Hukuku, s. 203; Antalya, Miras Hukuku, s. 130-131; İmre/Erman, s. 73; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 119; Akkanat, s. 804.

¹²⁰⁹ Dural, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; Dural/Öz, s. 82; Akkanat, s. 804.

¹²¹⁰ Dural, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 17; Dural/Öz, s. 81; Öztan, Miras Hukuku, s. 203; Escher, s. 334.

yazısı ile vasiyetname tanzimine yardım edilmesi durumunda vasiyetnamenin geçersiz olmayacağını belirtmiştir¹²¹¹.

El yazılı vasiyetname, normalde bir kalemle kâğıt üzerine yazılır. Ancak mirasbırakanın, vasiyetname yapma iradesinin bulunması ve el yazılı vasiyetnamenin düzenlenmesi için Kanun'un aradığı şartlarının olması şartıyla, mirasbırakanın son arzularını, herhangi bir şeyle herhangi bir nesne üzerine yazması mümkündür. Bu durumda el yazılı vasiyetname geçerli olur¹²¹². Yargıtay, beton bloklar üzerine el yazısı ile yazılan vasiyetnameyi geçerli olarak kabul etmiştir¹²¹³.

El yazılı vasiyetnamenin ana dilde yazılması zorunlu değildir¹²¹⁴. Önemli olan mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesinin olması ve yazının mirasbırakana ait olmasıdır¹²¹⁵. Yargıtay, vasiyetnamenin Fransızca yazılmış olmasının, vasiyetnamenin geçerliliğini etkilemeyeceğini belirtmiştir¹²¹⁶.

Geçerli bir el yazılı vasiyetnamede bulunması gereken diğer bir unsur tarihtir. Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası uyarınca el yazılı

¹²¹¹ Yarg., 2.HD., T. 20.02.1986, E. 1318, K. 1722, karar için bkz. **Özüğür**, s. 919-921.

¹²¹² **Escher**, s. 332; **Oğuzman**, s. 119; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 153; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 194; **Gönensay/Birsen**, s. 108; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 18-19; **İnan**, Miras Hukuku, s. 110; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 119; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 204; **Serozan/Engin**, s. 346; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 176; **Akkanat**, s. 806.

¹²¹³ “Belirtilen olayda ilk derece mahkemesi, vasiyetnamenin MK. 531. ve devamı maddelerinde düzenlendiği gibi hiçbir vasiyetname türünün özelliklerini taşımadığı, yazıların murise ait olduğunun tespit edilmesinin mümkün olmadığı ayrıca el yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna dek mirasbırakanın el yazısı ile yazılmış ve imzalanmış olmasının zorunlu olduğu, açılıp okunması talep edilen vasiyetnamenin ise bu özelliklerden hiçbirini taşımadığı, ortada açılıp okunacak bir vasiyetname bulunmadığı gerekçe göstererek davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay ise, beton kapaklar üzerine el yazısı ile yazılan vasiyetnameyi geçerli kabul ederek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.” Yarg., 3. HD., T. 25.02.2010, E. 2009/20173, T. 2010/2944, karar için bkz. **Özüğür**, s. 907-908.

¹²¹⁴ **İnan**, Miras Hukuku, s. 109; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 22-23; **Oğuzman**, s. 119; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 153; **Escher**, s. 334; **Ayiter**, s. 46; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 83; **Dural/Öz**, s. 82; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 176; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 204; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131.

¹²¹⁵ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 20; **Dural/Öz**, s. 82; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 131.

¹²¹⁶ Yarg., 2.HD., T. 20.01.1981, E. 5977, K. 79, karar için bkz. **İnal**, s. 177.

vasiyetnamede düzenleme tarihinin, vasiyetnamenin yapıldığı günü, ayı ve yılı da içerecek şekilde el yazısı ile yazılmış olması gerekir. Her ne kadar el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin el yazısıyla belirtilmesi geçerli şartı¹²¹⁷ olsa da, antetli kağıtlarda sıklıkla karşılaşılan tarihin bin ve yüzyılı gösteren kısmının basılı, geri kalan kısmının ise mirasbırakan tarafından el yazısı ile yazıldığı vasiyetname de doktrinde geçerli olarak kabul edilmektedir¹²¹⁸. Dolayısıyla düzenleme yılının 2018 olduğu vasiyetname için kullanılan antetli kağıtta, yılın, bin ve yüzyılı gösteren kısmı “20..” basılı olarak bulunuyorsa, geriye kalan kısmı “18” el yazısı ile yazılırsa, bu durumda vasiyetname, geçerli olarak kabul edilir¹²¹⁹. Ancak düzenleme tarihinin tamamı veya bin, yüz ve on yılını gösteren rakamların basılı olması durumunda vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹²²⁰.

Mirasbırakan, el yazılı vasiyetnameyi bir günde tamamlamış ise, o günün tarihi düzenleme tarihi olarak belirtilir. Ancak mirasbırakan, düşünerek vasiyetnameyi birden fazla günde yazmışsa, bu takdirde düzenleme tarihi olarak hangi tarihin belirtileceği doktrinde tartışmalıdır¹²²¹. Bizimde katıldığımız görüşe göre, birden fazla günde düzenlenen vasiyetnamede düzenleme tarihi olarak bu günlerden herhangi birisi belirtilebilir¹²²². Ayrıca vasiyetnamede, düzenleme tarihi

¹²¹⁷ **Oğuzman**, s. 120; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 36; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 67; **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 155; **Dural/Öz**, s. 86; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 132.

¹²¹⁸ **Oğuzman**, s. 122; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 36; **Escher**, s. 338; **Dural/Öz**, s. 86; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 120; **Gönen**, s. 79; **Bağcı**, s. 75.

¹²¹⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 199; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 120; **Gönen**, s. 79; **Bağcı**, s. 75; **Çakır**, s. 113.

¹²²⁰ **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 199-200; **Gönen**, s. 79; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 156; **Dural**, el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin miras bırakanın el yazısı ile yazılmasının aramadaki amacın ne olduğunu anlamının oldukça zor olduğunu belirterek, mirasbırakanın el yazısı ile belirtmiş bir düzenleme tarihi yerine düzenleme tarihinin basılı olması durumunda, bunun vasiyetnamenin geçersizliğine neden olmasını eleştirmektedir. Çünkü düzenleme tarihinin basılı olması, miras bırakanın el yazısı ile yazılmış olmasından daha az emniyetli değildir. Bkz. **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 37.

¹²²¹ Bu konudaki tartışmalar için bkz. **Çakır**, s. 11-112.

¹²²² **Dural/Öz**, s. 85; **Çakır**, s. 112.

olarak birden fazla gün gösterilmişse, vasiyetnamenin birden fazla günde yazıldığı kabul edilerek, bu durum vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptaline yol açmaz¹²²³.

Mirasbırakanın, vasiyetnamesine sonradan yaptığı eklemeler, daha önceki tasarrufların açıklaması niteliğinde ise vasiyetnameye yeni bir tarih eklemesine gerek yoktur. Ancak mirasbırakanın vasiyetnameye sonradan yaptığı eklemeler, yeni bir tasarruf niteliği taşıyorsa, eklemenin yapıldığı tarih, düzenleme tarihi olarak belirtilmelidir¹²²⁴. Aksi takdirde el yazılı vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir.

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini istemeyerek yanlış belirtmesi durumunda bu durumun vasiyetnamenin iptaline yol açıp açmayacağı doktrinde tartışmalıdır¹²²⁵. Kanaatimizce, el yazılı vasiyetnamede belirtilen düzenleme tarihinin doğru olduğu kabul edilmelidir¹²²⁶. Tarihin doğru olmadığını iddia eden ve vasiyetnamenin iptalini isteyen tarafın bunu ispatlaması gerekir¹²²⁷. Düzenleme tarihinin yanlış olması halinde doğru tarih, vasiyetname içi olgulardan tespit edilebileceği gibi, vasiyetname dışı olgulardan da tespit edilebilir. Vasiyetname dışı olgulara, tanık beyanları, mirasbırakanın gönderdiği mektup örnek olarak gösterilebilir. Doğru tarih, tespit edildiği zaman vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilemez.¹²²⁸

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini bilerek, isteyerek yanlış belirtmesi durumunda şekil eksikliği sebebiyle vasiyetnamenin iptal edilip

¹²²³ **Gönen**, s. 78; **Dural/Öz**, s. 85.

¹²²⁴ **İmre**, s. 123; **Şener**, Vasiyet, s. 69; **İmre/Erman**, s. 78.

¹²²⁵ Bu tartışmalar için bkz. **Gönen**, s. 84-88; **Çakır**, s. 119-120.

¹²²⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s.209; **İmre**, s. 122; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **İmre/Erman**, s. 76; **Gönen**, s. 82.

¹²²⁷ **İmre**, s. 122; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 202; **İmre/Erman**, s. 76; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 180; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 206.

¹²²⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 208; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 64; **İnan**, Miras Hukuku, s. 113; **Tekinay**, Vasiyetname, s. 380; **Escher**, s. 342; **Dural/Öz**, s. 87; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 179; **Serozan/Engin**, s. 347; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 133; **Gönen**, s. 89; **Bağcı**, s. 109.

edilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır¹²²⁹. Kanaatimizce, mirasbırakanın, düzenleme tarihini kasten yanlış belirtmesi durumunda vasiyetname yapma iradesi olmadığı için, bu vasiyetname geçersiz olmalıdır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, mirasbırakan öldükten sonra kasten yanlış atılan tarihin doğruluğunu tespit etmek oldukça güçtür¹²³⁰.

Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesinin birinci fıkrası uyarınca el yazılı vasiyetname için öngörülmüş bir diğer şekil şartı imzadır. Mirasbırakan, imzasını el yazısı ile atmalıdır. Mirasbırakanın, vasiyetnameye mühür veya parmak basması ya da başka bir alet ile imza atması mümkün değildir. El yazılı vasiyetnamede, Türk Borçlar Kanunu'nun 15/II, 15/III, ve 16 maddeleri teşhis fonksiyonunu taşınamaması sebebiyle uygulanmaz¹²³¹. Dolayısıyla imzanın bulunmaması ya da el yazısı ile atılmış olmaması halinde, el yazılı vasiyetname şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹²³².

Soyadı Kanunu'nun 2. maddesi gereğince kural olarak, imza, öz ad ve soyad ile atılmalıdır. Ancak mirasbırakanın kimliğinin tespit edilebilmesi şartıyla, imza ad veya soyad ile ya da her ikisiyle birlikte de atılabilir. Bunun yanısıra, mirasbırakanın kimliğinin kesin olarak tespit edilebilmesi şartıyla, lakap ya da müstear isim kullanılarak da imza atılabilir. Mirasbırakan, hiçbir isim zikretmeksizin vasiyetnameye sadece anneniz, babanız, kardeşiniz şeklinde bir ifade yazmış ise ve mirasbırakanın kimliği de kesin olarak tespit edilebiliyorsa, bu gibi ifadeler de geçerlidir. Yine mirasbırakanın kimliğinin kesin olarak tespit

¹²²⁹ Bu tartışmalar için bkz. **Gönen**, s. 88-89.

¹²³⁰ **Çakır**, s. 121.

¹²³¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Oğuzman**, s. 123; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Escher**, s. 336; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114; **İmre**, s. 125; **Ayiter**, s. 48; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 85; **Şener**, Vasiyet Hukuku, 69; **Dural/Öz**, s. 88; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **İmre/Erman**, s. 78; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180.

¹²³² **Eren**, İptal Davası, s. 75; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 193; **Oğuzman**, s. 123; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **İmre**, s. 125; **İmre/Erman**, s. 78.

edilebilmesi şartıyla, imza yerine sadece mirasbırakanın adının veya soyadının ilk harflerinin yazılması da yeterlidir¹²³³.

El yazılı vasiyetname birden fazla sayfadan oluşuyorsa ve bu sayfalar arasında gerekli bağıllık da varsa, en son sayfanın imzalanması yeterlidir¹²³⁴. Her bir sayfanın tek tek imzalanması da vasiyetnameyi geçersiz kılmaz¹²³⁵. El yazılı vasiyetname, birden fazla sayfadan oluşuyorsa ve her bir sayfa tek tek imzalanmamışsa ve sayfalar arasında herhangi bir bağıllık da yoksa vasiyetname dışından elde edilen delillerle örneğin tanık sözleri ile bu eksiklik tamamlanamayıp, şekil eksikliği sebebiyle vasiyetname iptal edilebilir¹²³⁶.

c) Sözlü Vasiyetnamelerde Şekil Eksikliği

Türk Medenî Kanunu'nun 539. maddesinin birinci fıkrası, "*Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmî veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir*". şeklindedir. Buna göre, sözlü vasiyetnamenin geçerli olabilmesi için, olağanüstü bir durumun bulunması ve olağanüstü durum sebebiyle resmi ve el yazılı vasiyetname yapabilme imkânının bulunmaması gerekir¹²³⁷. Bu iki şarttan bir

¹²³³ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 85; **Oğuzman**, s. 124; **İnan**, Miras Hukuku, s. 114; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **İmre**, s. 126; **Ayiter**, s. 85; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 47-48; **Dural/Öz**, s. 88; **İmre/Erman**, s. 79; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 180; **Serozan/Engin**, s. 349; Antalya, takma adla veya lakapla ya da ad bulunmaksızın baban annen ya da kardeşin tarzındaki bir kelimenin imza yerine geçmeyeceğini belirtmektedir. Bkz. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135.

¹²³⁴ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Oğuzman**, s. 124; **Escher**, s. 332; **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **İmre**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 89; **İmre/Erman**, s. 79; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208.

¹²³⁵ **Dural**, El Yazısı İle Vasiyetname, s. 79; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 157; **Oğuzman**, s. 124; **Escher**, s. 332; **İmre**, s. 127; **Dural/Öz**, s. 89; **İmre/Erman**, s. 79; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 208.

¹²³⁶ **İmre**, s. 127; **İmre/Erman**, s. 79.

¹²³⁷ **Köprülü**, Miras Hukuku s. 161-162; **Oğuzman**, s. 126; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 219; **İmre**, s. 143-244; **İnan**, Miras Hukuku, s. 124-125; **Dural/Öz**, s. 91; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 191; **İmre/Erman**, s. 92; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 218; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname s. 212; **Kayak**, s. 203.

tanenin bile eksik olması durumunda sözlü vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹²³⁸.

Mirasbırakan, yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmî veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, bu durumda son arzularını iki tanığa anlatır. Tanıkların kabul etmesi durumunda, mirasbırakan, son arzularını yazmaları veya yazdırmaları görevini tanıklara yükler¹²³⁹. Mirasbırakan, son arzularını iki tanığa aynı anda açıklamalıdır¹²⁴⁰. Son arzuların, tek bir tanık önünde açıklanması sözlü vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptaline sebep olabilir¹²⁴¹. Son arzuların, ikiden fazla tanığa bildirilmesi durumunda sözlü vasiyetname geçerli olur¹²⁴². Tanıkların, mirasbırakanı görmeleri gerekmez. Tanıkların, mirasbırakanın sesini duymaları ve kimliğini tespit etmeleri yeterlidir¹²⁴³. Mirasbırakanın, derin ve karanlık bir çukura düşmesi, depremde enkaz altında, maden ocağında göçük altında kalması bu kapsamda değerlendirilebilir¹²⁴⁴.

Mirasbırakanın son arzularını yazma veya yazdırma görevini kabul eden tanıklar, son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek yazarak veya yazdırarak imzalarlar. Tanıkların her ikisi de, hazırladıkları belgeyi vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine vererek ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil

¹²³⁸ **Oğuzman**, s. 126; **Dural/Öz**, s. 91; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 191; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 212.

¹²³⁹ **İmre**, s. 147; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 163; **İnan**, Miras Hukuku, s. 125; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 191; **İmre/Erman**, s. 94; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 217.

¹²⁴⁰ **Oğuzman**, s. 127; **Eren**, İptal Davası, s. 83; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 222; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 164; **İmre**, s. 149; **Escher**, s. 347; **Dural/Öz**, s. 93; **İmre/Erman**, s. 95; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Gençcan**, s. 350; **İşgüzar**, s. 58. Savaş, mirasbırakanın son arzularını iki tanığa da aynı anda açıklanması kuralını çok sert yorumlanmaması gerektiğini ifade etmektedir. Şahitlerin birbirleri ile aynı ortamda olmamalarına rağmen, diğer bir şahidin daha olduğunu ve vasiyeti dinlediğini bilmesi yeterli olmalıdır. Bkz. **Savaş**, s. 85.

¹²⁴¹ **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 217; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 124.

¹²⁴² **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 124.

¹²⁴³ **Oğuzman**, s. 127; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 165; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 222; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 91; **Dural/Öz**, s. 93; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **Kayak**, s. 211; **İşgüzar**, s. 58.

¹²⁴⁴ **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 83; **Kayak**, s. 211; **Savaş**, s. 83.

gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan ederler. Tanıkların, mirasbırakanın kendilerine açıkladıkları son arzuları hemen yazmaları gerekir. Hemen yazılmasındaki amaç, mirasbırakanın açıkladığı son arzuların unutulmasının ve yanlış hatırlanmasının önüne geçilmesidir¹²⁴⁵. Tanıkların, mirasbırakanın son arzularını el yazısı ile yazması şart değildir. Bu bakımdan bilgisayar, akıllı telefon, tablet veya daktilo gibi mekanik araçlarla da son arzular yazılabilir¹²⁴⁶. Ayrıca tanıkların, mirasbırakanın son arzularını üçüncü bir kişiye yazıp yazdıramayacakları tartışmalıdır¹²⁴⁷. Kanaatimizce tanıklar, mirasbırakanın son arzularını bizzat kendileri yazması gerekir. Ancak tanıklar, okuma yazma bilmiyorlarsa, mirasbırakanın son arzularını üçüncü kişilere yazdırabilirler. Bu durumda hâkimin, mirasbırakanın son arzularını tam ve doğru bir şekilde tespit etmesi gerekir¹²⁴⁸.

Yazılan veya yazdırılan vasiyetname metninin, bizzat ve iki tanık tarafından birlikte mahkemeye verilmesi gerekir¹²⁴⁹. Tanıkların, bizzat ve birlikte mahkemeye başvurmalarının sebebi, mirasbırakanın son arzularının üçüncü kişilerin eline geçmesini önlemek ve sözlü vasiyetnamenin güven ve selametini sağlamaktır¹²⁵⁰.

¹²⁴⁵ **İmre**, 150; **Güvenç**, s. 476; **İmre/Erman**, s. 97.

¹²⁴⁶ **İmre**, s. 150; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 79; **Eren**, İptal Davası, s. 83; **Escher**, s. 309; **İmre/Erman**, s. 97; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 191; **Güvenç**, s. 477; **Özüğür**, s. 453; **Ergüne**, s. 309; Aksi görüşte olan Kocayusufpaşaoğlu, üçüncü bir kişi tarafından yazılan metnin mirasbırakanın iradesini doğru ve tam yansıtmadığı gibi bizzat şahit tarafından daktilo ile yazılmış bir metninde yeterli olmayacağını, böyle bir belge hâkime verildiği zaman hâkim, bunun kimin tarafından daktilo edildiğini kontrol edemeyeceğini; daktilo ile yazılan yazının, el yazısının aksine hiçbir zaman onu bizzat yazdığını iddia eden kişinin yazdığına delil teşkil etmeyeceğini; bu durumda, yazıyı üçüncü bir kişiye yazdırmış altını hiç okumadan imzalamış olmaları tehlikesinin büyük olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 223-224; Kayak, daktilo ile yazılan sözlü vasiyetname metninin geçerli olacağını kabul edilmesi durumunda metnin şahitler tarafında değil, bu ilişkinin tamamen dışında üçüncü bir kişi tarafından daktilo edilmesi tehlikesini beraberinde getireceğini ifade etmiştir. Bkz. **Kayak**, s. 213.

¹²⁴⁷ Tartışmalar için bkz. **Koyuncu**, 92-93.

¹²⁴⁸ Aynı görüş için bkz. **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 87.

¹²⁴⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 222; **Oğuzman**, s. 128; **İmre**, s. 151; **Gönensay/Birsen**, s. 113; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 81; **Dural/Öz**, s. 95; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137; **İmre/Erman**, s. 97; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 192; **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname, s. 219.

¹²⁵⁰ **İmre**, s. 152; **Escher**, s. 349; **İmre/Erman**, s. 98.

Yargıtay da, vasiyetname metninin posta yoluyla mahkemeye gönderilmesini kabul etmeyerek, sözlü vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edilmesine karar vermiştir¹²⁵¹.

Sözlü vasiyetnameyi, iki tanık bizzat ve birlikte vakit geçirmeksizin mahkemeye teslim etmesi gerekir. “*Vakit geçirmeksizin*” ifadesinden makul ve hayatın olağan akışına uygun bir süre anlaşılmalıdır¹²⁵². Yargıtay, sözlü vasiyetnamenin vakit geçirilmeksizin mahkemeye tevdi edilmesi konusunda oldukça hassas davranmıştır. Yargıtay, vasiyetnamenin iki gün¹²⁵³, üç gün¹²⁵⁴, yedi

¹²⁵¹ “Sözlü vasiyette, vasiyet kendilerine takrir olunan iki tanığın Medenî Kanun’un 487/1. maddesinde öngörülen surette yazılış ve imzadan sonra vasiyetnameyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir mahkemeye bizzat vermeleri zorunludur. Olayda vasiyetnamenin bu esasa aykırı olarak posta ile gönderildiğinin anlaşılmasına göre mahkemece, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen özel daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu sebeple direnme kararı bozulmalıdır.” YHGK, T. 19.9.1976, E. 1976/519, K. 1976/2568, E.T. 30.06.2018, ([http// www.kazanci.com.tr/](http://www.kazanci.com.tr/)).

¹²⁵² **İmre**, s. 152; **Dural/Öz**, s. 96; **İmre/Erman**, s.98; **Gençcan**, s. 352.

¹²⁵³ “Sözlü vasiyet tanıkları, vakit geçirmeksizin vasiyetnameyi birlikte mahkemeye vermek ya da durumu hâkime beyan ederek tutanak düzenlettirmekle yükümlüdürler. Bu kural vasiyetin geçerliğine ilişkin emredici bir hükümdür. Amaç, çeşitli sebeplerle mirasçılarının haklarının ziyasını önlemektedir. (M.K. 487) İbraz edilen vasiyetnameden anlaşıldığı gibi, ölüm 28.12.1972 Salı günü saat 12.30 da vaki olmuş, vasiyetname ise 30.11.1972 günü hâkime tevdi edilmiştir. Oysa sözlü vasiyetnamenin hukukî sonuç doğurabilmesi için, vakit geçirmeksizin hemen mahkemeye verilmesi lazımdır. Olayda ise iki gün geçmiştir.” Yarg., 2. HD., T. 11.01.1974, E. 1973/8059 K. 1974/75, E.T. 17.11.2017, (<https://www.lexpera.com.tr>).

¹²⁵⁴ “Olayda vasiyetçi 18.9.1978 günü ölmüş, tanıklar ise 21.9.1978 tarihinde hâkim huzuruna çıkıp tutanak düzenlettirmişlerdir. İddia edildiği gibi 20.9.1978 günü gidip de hâkimi bulamamış olsalar bile, anılan süreler Kanun’un öngördüğü anlamda “vakit geçirmeksizin” hâkim huzuruna çıkma süresini aşar niteliktedir. Gecikmenin objektif bir imkânsızlıktan doğduğu da ileri sürülüp ispat olunamamıştır.” Yarg., 2. HD., T. 9.5.1985, E. 1985/4279, K. 1985/4539, E.T, 17.11.2017, ([http//www.kazanci.com](http://www.kazanci.com)).

gün¹²⁵⁵, dokuz gün¹²⁵⁶, on gün¹²⁵⁷, on yedi gün¹²⁵⁸ ve bir ay¹²⁵⁹ geçtikten sonra mahkemeye tevdi edilmesini geçerli saymamıştır. Tanığın, işlerin olması sebebiyle vasiyetnamenin mahkemeye geç tevdi edilmesi durumunda da, Yargıtay, sözlü vasiyetnameyi geçerli saymamıştır¹²⁶⁰.

Tanıklar, sözlü vasiyetnameyi mahkemeye verirken mirasbırakanı, vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun olağanüstü durum içerisinde son arzuları kendilerine açıkladığını beyan etmek zorundadırlar (TMK m. 540(I, c.2). Tanıklar tarafından yapılması gereken bu beyanın olmaması durumunda şekil eksikliği sebebiyle vasiyetnamenin iptali istenebilir¹²⁶¹. Yargıtay, tanıkların, mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini ve onun son arzuları olağanüstü durum içinde kendilerine anlattıklarını beyan etmeleri gerektiğini; aksi

¹²⁵⁵ “Olayda ölüm, 8.8.1985 gününde meydana gelmiş, tanıklar 15.8.1985 günü sulh mahkemesinde tutanak düzenlettirmişlerdir. Ölümünden yedi gün sonra mahkemeye başvurulması, Kanun’da öngörülen (vakit geçirmeksizin) hükmü ile bağdaşmaz. Yani, mahkemeye başvurma süresi geçmiştir. Bu sebeple vasiyet geçerlik kazanmamıştır. Öyle ise vasiyetin iptaline karar verilmesi gerekirken isteğin reddi Usul ve Kanun’a aykırıdır.” Yarg., 2. HD., T. 21.4.1988, E. 1988/3329, K. 1988/4489 E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

¹²⁵⁶ Yarg., 2. HD., T. 11.1.1997, E. 7268, K. 7543, Karar için bkz. **Yıldırım**, s. 220.

¹²⁵⁷ “Sözlü vasiyetnamenin, vakit geçirmeksizin tanıklar tarafından birlikte hâkime verilmesi zorunludur. Vasiyetçi, 10.09.2006 tarihinde ölmüş vasiyetname ise 20.09.2006 tarihinde yani 10 gün sonra hâkime teslim edilmiştir. o halde sözlü vasiyet bu yönüyle geçerli olamaz.” Yarg., 2. HD., T. 18.06.2009, E. 20759, K. 11995, (**Gençcan**, s. 352).

¹²⁵⁸ “...Olayımızda ise vasiyetnamenin 17 gün sonra mahkemeye tevdi edildiği gerçekleşmiştir. Bu durumda vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken olaya uymayan yazılı düşüncelerle isteğin reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır...” YHGK, T. 24.5.1989, E. 1989/2-296, K. 1989/388, T. 24.5.1989, E.T. 17.11.2017, (<http://www.kazanci.com>).

¹²⁵⁹ “...Tanıklarca yazıya dökülen sözlü vasiyetin bir ay sonra sulh hâkimine tevdi edildiği vakit geçirilmeksizin koşulunun yerine getirilmediği; Sulh Mahkemesince de tanık beyanlarının Medeni Kanunu’nun 487. Maddesinde gösterilen şekilde tespit edilmediği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan sözlü vasiyet Kanun’da öngörülen geçerlilik koşullarında yoksun bulunmaktadır.” Yarg., 2. HD., T. 19.10.2000, E. 10427, K. 112475, (**Gençcan**, s. 352).

¹²⁶⁰ “...Öte yandan tanığın işlerinden dolayı vasiyetnameyi geç götürmesi de haklı sebep değildir. o halde sözlü vasiyet şartları gerçekleşmemiştir.” Yarg., 2. HD., T. 18.06.2009, E. 20759, K. 11995, (**Gençcan**, s. 352).

¹²⁶¹ **İmre**, s. 154; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 82; **İmre/Erman**, s. 100; **Escher** bu beyanın yapılmasını geçerlilik koşulu olarak görmüştür. **Escher**, s. 349.

takdirde sözlü vasiyetnamenin Kanun'da öngörülen geçerlilik koşullarını taşımayacağını ve iptal edileceğini belirtmiştir¹²⁶².

Tanıklar, mirasbırakan tarafından kendilerine yüklenmiş olan belgeleme görevini, vakit geçirmeksizin doğrudan hâkime başvurarak mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını beyan ederek de yerine getirebilirler (TMK m. 540/II, III)¹²⁶³. Tanıkların beyanında mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördükleri, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığı hususları mutlaka bulunmalıdır. Aksi takdirde sözlü vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir¹²⁶⁴. Yargıtay da, tanıkların beyanında bu iki hususun bulunmaması durumunda sözlü vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptal edileceğini belirtmiştir¹²⁶⁵. Ayrıca bu beyan, tanıklar tarafından şahsen ve aynı zamanda yapılmalıdır¹²⁶⁶. Bu beyanlar, hâkim tarafından tutanağa geçirilir. Daha sonra bu tutanak, tanıklar tarafından imzalanır¹²⁶⁷. Tutanağın en sonunda da hâkimin imzası ve mahkemenin mührü bulunur¹²⁶⁸.

3. Miras Sözleşmelerinde Şekil Eksikliği

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların ikinci türü miras sözleşmesidir. Miras sözleşmesinin nasıl düzenleneceği Türk Medenî Kanunu'nun 545. maddesinde belirtilmiştir. TMK'nın 545. maddesinin birinci fıkrası "*Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmî vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir.*" şeklindedir. Buna göre miras sözleşmesi, resmî vasiyetname için öngörülmüş şekilde yapılmalıdır. Miras sözleşmesinin düzenlenmesine ilişkin TMK'nın 545.

¹²⁶² Yarg., 2. HD., T. 12.07.2005, E. 6053, K. 11085, karar için bkz. **Gençcan**, s. 351 – 352.

¹²⁶³ **Oğuzman**, s. 128; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 226; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 42; **Escher**, s. 350; **Dural/Öz**, s. 97; **Öztan** Miras Hukuku, s. 221; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 92; **Göktürk**, s. 66; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137 **Yıldırım**, Sözlü Vasiyetname s. 223.

¹²⁶⁴ **İmre**, s. 154; **İmre/Erman**, s. 99.

¹²⁶⁵ Yarg., 2. HD., T. 12.07.2005, E. 6053, K. 11085, karar için bkz. **Gençcan**, s. 337.

¹²⁶⁶ **İmre**, s. 153; **İmre/Erman**, s. 99.

¹²⁶⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 226; **Dural/Öz**, s. 97; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 220.

¹²⁶⁸ **Koyuncu**, s.104.

maddesinde sadece resmî vasiyetnameden söz edildiği için resmî vasiyetnamenin her iki türünde de miras sözleşmesi yapılabilir¹²⁶⁹.

Türk Medenî Kanunu'nun 545. maddesinin ikinci fıkrası “*Sözleşmenin tarafları, arzularını resmî memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar.*” şeklindedir. Buna göre, miras sözleşmesinin tarafları aynı anda resmî memur önünde hazır bulunacak¹²⁷⁰ ve birbirine uygun irade beyanlarını aynı anda açıklayacaklardır. Aynı anda ifadesinden, tarafların iradelerini birbiri ardına ve aralıksız olarak açıklaması anlaşılır¹²⁷¹.

Miras sözleşmesinde bir taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunabileceği gibi iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Miras sözleşmesinde her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, her iki tarafın da remî memur önünde hazır bulunması gerekir. Ancak taraflardan sadece bir tanesi ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, sadece o taraf, resmî memur önünde hazır bulunması ve iradesini bizzat açıklaması gerekir. Zira miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için kanunî ya da iradi temsil mümkün değildir¹²⁷². Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın, resmî memur önünde bizzat hazır bulunmasına gerek olmayıp, bir başkası tarafından temsil edilebilir¹²⁷³. Yargıtay, mirastan feragat sözleşmesinde mirasbırakanın, sözleşmeye vekâleten katılmasını kabul etmeyip, bu durumda miras sözleşmesinin geçersiz olduğunu belirtmiştir¹²⁷⁴.

¹²⁶⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 84; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 148.

¹²⁷⁰ **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 259; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

¹²⁷¹ **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 88-89; **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Gönensay/Birsen**, s. 121; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Oğuzman**, s. 134; **Eren**, İptal Davası, s. 85; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 167; **Dural/Öz**, s. 107-108; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

¹²⁷² **İnan**, Miras Hukuku, s. 134; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

¹²⁷³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 228; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 68-69; **Dural/Öz**, s. 108; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 201.

¹²⁷⁴ “*Mirastan feragat sözleşmesi (TMK m. 528), miras sözleşmesinin bir çeşidi olduğundan, resmî vasiyetname şeklinde yapılması zorunludur (TMK m. 545 ve YİBK. 11.02.1959 tarih, 16/14 sayılı karar). Davala konu 07.06.2004 tarihli sözleşmeye miras bırakan Cemal bizzat katılmayıp vekaleten düzenlendiğinden, geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez. Davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya*

III. BÖLÜM

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ DAVASI

I. GENEL OLARAK

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde mirasbırakanın tasarruf ehliyetinin bulunmaması, tasarrufun yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılması, içeriğinin, bağlandığı koşul ya da yüklemelerin hukuka veya ahlâka aykırı olması, Kanun'da öngörülen şekillere uygun yapılmaması durumunda ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açılabilirliği belirtilmiştir. Türk Medenî Kanunu'nun 504 maddesinin birinci fıkrasında ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.*” şeklindedir. Buna göre, irade sakatlığı altında yapılan ölüme bağlı tasarruftan mirasbırakan bir yıl içerisinde dönmezse, mirasçılar, artık bu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açamazlar. Mirasbırakan, irade sakatlığını öğrendikten itibaren bir yıl içerisinde ölüme bağlı tasarruftan dönmeden ölmüşse, mirasçılar, durumu öğrendikten sonraki bir yıllık hak düşürücü sürede iptal davasını açabilirler¹²⁷⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde sayılan iptal sebepleri dışında ölüme bağlı tasarrufların iptaline karar verilemez¹²⁷⁶. Yargıtay, saklı payın ihlal

aykırıdır.” Yarg., 2. HD., T. 14.05.2007, E. 2007/6349, K. 2007/7938, E.T. 30.06.2018, (<https://www.lexpera.com.tr>).

¹²⁷⁵ **Ayiter**, s. 116; **İmre**, s. 325; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 163; **Dural**, Miras Sözleşmeleri, s. 282-283; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 56; **İmre/Erman**, s. 212-213; Hasan **Petek**, “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Süreler ve Hükümün Anlam Bakımından Uygulama Alanı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C.1, S. 2, Y. 6, 2011, s. 3, dn. 2.

¹²⁷⁶ **Petek**, s. 3; “*Vasiyetnamenin iptali sebepleri Türk Medenî Kanunu'nun 557 ve 558. maddelerinde sınırlı bir şekilde gösterilmiştir. Davacı bu maddelerde düzenlenen iptal nedenleri hakkında bir delil sunmamıştır. Mirasçılardan mal kaçırmaya yönelik tasarruflar iptal nedenleri arasında bulunmamaktadır. Koşulların varlığı halinde tenkis davasına konu olabilir. Dava münhasıran vasiyetnamenin iptaline yöneliktir. O halde davanın reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü usul ve yasaya aykırıdır.*” Yarg. 2. HD., T. 03.07.2008, E. 8048, K. 9834, (**Gençcan**, s. 491); “...*Vasiyetnamenin iptali sebepleri, TMK'nın 557 ve 558. maddelerinde sınırlı bir şekilde gösterilmiştir. Davacı, bu maddede düzenlenen iptal*

edilmesinin vasiyetnamenin iptali nedenleri arasında bulunmadığını belirtmiştir. Yine Yargıtay, vasiyetnamenin içeriği itibariyle bazı yükümlülüklerinin imkânsızlık taşıması durumunda, iptal edilemeyeceğini belirtmiştir¹²⁷⁷.

Hâkim, iptal sebepleri ile bağlı olup, taraflarca ileri sürülmeyen iptal sebeplerini dava dosyasında fark etse bile resen dikkate alamaz. Örneğin, sadece şekil eksikliği sebebiyle iptal davası açılmışsa, hâkim, esasa ilişkin iptal sebeplerini inceleyemez¹²⁷⁸.

Ölüme bağlı tasarruflar ile sağlararası tasarruflar arasındaki en önemli fark, geçersizliğe bağlanan yaptırım açısındanadır. Sağlararası hukukî işlemlerde geçersizliğin çeşitli dereceleri vardır. Bu geçersizlik türlerinden yokluk ve kesin hükümsüzlük, hiçbir zaman sıhhat kazanmaz. İptal geçersizliğine bağlanan sağlararası hukukî işlem ise, belirli bir süre sonra sıhhat kazanır. Ölüme bağlı tasarruflarda ise butlan, yani kesin geçersizlik yaptırımı yoktur. Bu durumun sebebi favor testamenti prensibi gereğince ölüme bağlı tasarrufları ayakta tutmak ve suiistimalleri önlemektir¹²⁷⁹.

Kanun'un emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ve konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin hükümsüzdür (TBK m. 27/I). Aynı şekilde fiil ehliyeti olmayan bir kimsenin yaptığı sözleşme de kesin hükümsüzdür. Yine muvazaalı olarak yapılan sözleşmeler de kesin hükümsüzlük yaptırımına tabidir¹²⁸⁰.

sebepleri hakkında bir delil sunmamıştır. Saklı payın ihlali vasiyetnamenin iptali nedenleri arasında bulunmamaktadır. Koşuların varlığı halinde tenkis davasına konu olabilir.” Yarg. 3. HD., T. 13.10.2011, E. 15568, K. 15358, (Hasan **Özkan**, *Açıklamalı ve İçtihatlı Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı Miras Hukuku*, İstanbul 2015, s. 147); Yarg., T. 20.10.2011, E. 2011/7727, K. 2011/16009, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, s. 539-540.

¹²⁷⁷ Yarg., 3. HD., T. 25.09.2012, E. 2012/15896, K. 2012/19821, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, *Ölüme Bağlı Tasarruflar*, s. 446-447.

¹²⁷⁸ **Petek**, s. 4; “*Davacılar Ayşe hile (kandırma) nedenine dayalı, davacı Ümmet mağdur olduğunu ileri sürerek ölüme bağlı tasarrufun iptalini istemişlerdir. Şekil noksanına dayalı bir dava bulunmamaktadır. Bu yön gözetilmeden istek dışına çıkılarak davanın kabulü yasaya aykırıdır.*” Yarg. 2. HD., T. 25.3.2002, E. 2002/3579, K. 2002/4265, (<http://www.kazanci.com>).

¹²⁷⁹ **Kılıçoğlu**, *Miras Hukuku*, s. 193; **Toplandı** s. 131.

¹²⁸⁰ **Eren**, *Borçlar Hukuku*, s. 351.

Kesin hükümsüz, yani batıl olan bir sözleşme, başlangıçtan itibaren geçersiz olup hiçbir zaman geçerlilik kazanamaz¹²⁸¹. Bu sebeple, kesin hükümsüz olan bir sözleşme hiçbir hukukî sonuç doğurmaz. Kesin hükümsüzlük, hiçbir zaman ortadan kalkmaz. Hatta kesin hükümsüz olan sözleşme, taraflarca kabul edilse, edimler ifa edilse dahi geçerlilik kazanmaz¹²⁸². Kesin hükümsüzlük sebebi ortadan kalksa bile, sonuç değişmeyip, sözleşme sıhhat kazanmaz. Kesin hükümsüz olan bir sözleşmenin geçerli olması isteniyorsa sözleşme tekrar yapılmalıdır¹²⁸³.

Sözleşmenin kesin hükümsüz olduğu sadece taraflar için değil, herkes için geçerlidir. Bu sebeple, menfaati olan herkes tarafından herkese karşı sözleşmenin kesin hükümsüz olduğu ileri sürülebilir¹²⁸⁴. Hatta kesin hükümsüz olan bir sözleşmeyi geçersiz kılmak için dava açmaya dahi gerek yoktur. Hâkim, sözleşmenin kesin hükümsüz olduğunu öğrenir öğrenmez resen dikkate alır¹²⁸⁵.

Ölüme bağlı tasarruflardaki geçersizlik hali borçlar hukukundaki gibi kendiliğinden gerçekleşmez. Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde sayılan durumlar sebebiyle geçersiz olan bir ölüme bağlı tasarrufu, hükümsüz kılmak için hak düşürücü süreler içerisinde iptal davası açılması gerekir. Ölüme bağlı tasarruf, Kanun'a uygun bir şekilde yapılmamış veya sakat olsa bile iptal davası açılıp, iptal edilinceye kadar geçerli bir tasarrufun bütün hüküm ve sonuçlarını doğurur¹²⁸⁶. Bu sebeple, hem vasiyetnameler hem de miras sözleşmeleri, iptal davasının konusunu

¹²⁸¹ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 298; **Tunçomağ**, s. 172; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 502; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 130; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 351; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 127.

¹²⁸² **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 351; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 299; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 504 **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 132; **İnan/Yücel**, s. 232.

¹²⁸³ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 298; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 504; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 351; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 127.

¹²⁸⁴ **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 298; **Tunçomağ**, s. 172; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 502; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 127; **İnan/Yücel**, s. 232.

¹²⁸⁵ **Tunçomağ**, s. 172; **Tekinay**, Borçlar Hukuku, s. 298; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 502-503; **Antalya**, Borçlar Hukuku, s. 131; **Eren**, Borçlar Hukuku, s. 351; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 127, 130; **İnan/Yücel**, s. 232.

¹²⁸⁶ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 247; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255.

oluşturabilirler¹²⁸⁷. Ancak ölüme bağlı tasarrufların hukuka ya da ahlâka aykırı olması durumunda bunun yaptırımın iptal edilebilirlik değil, kesin hükümsüzlük olması gerekir. Zira ölüme bağlı tasarruf, hukuka ve ahlâka aykırı olup, bunun iptal edilmemesi durumunda hukuk düzeninin temelinde yatan düşüncelerle bir çelişki meydana gelir. Her ne kadar miras hukukunda mirasbırakanın son arzularına saygı gösterilmesi düşüncesi söz konusu olsa da, hukuka veya ahlâka aykırı bir ölüme bağlı tasarruf, kanunların ve ahlâk kuralının çizdiği sınırların dışına çıkar. Ayrıca bu durumda kişi sağlığında yapamayacağı bir işlemi, ölüme bağlı tasarruf yoluyla yapabilecektir. Bu durum, kamu yararı ile bağdaşmaz¹²⁸⁸.

II. İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ

A. Genel Olarak

Ölüme bağlı tasarrufların iptali, mirasın açılmasından önce ileri sürülebileceği gibi mirasın açılmasından sonra da ileri sürülebilir. Mirasın açılmasından önceki dönemde sadece mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruftan dönerek tasarrufu ortadan kaldırma imkânına sahiptir. Mirasın açılmasından sonraki dönemde gerek kanunî ve atanmış mirasçılar gerekse vasiyet alacaklıları veya diğer ilgililer, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilirler¹²⁸⁹.

Vasiyetname, tek taraflı bir hukukî işlemdir. Bu sebeple, mirasın açılmasından önce mirasbırakan, her zaman hiçbir gerekçe gösterilmeksizin tek taraflı irade beyanıyla vasiyetnameden dönebilir¹²⁹⁰. Yargıtay, vasiyetnamelerin tek taraflı bir hukukî işlem olduğunu, bu sebeple mirasbırakanın, hiç kimsenin muvafakati olmaksızın istediği zaman ve sebep göstermeksizin vasiyetnameden

¹²⁸⁷ **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 336; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255.

¹²⁸⁸ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 336-337; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 284; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 254; **Berki**, Kanuna, ahlâka, adaba aykırı olan vasiyetnamelerin, yok hükmünde olduğunu belirtmiştir (**Berki**, Miras Hukuku, s. 36).

¹²⁸⁹ **Turan**, s. 94.

¹²⁹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 231; **İmre**, s. 156; **İmre/Erman**, s. 102; **Dural/Öz**, s. 109; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 193; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 221.

dönebileceğini belirtmiştir¹²⁹¹. Miras sözleşmeleri ise, iki taraflı bir hukukî işlem olduğundan ve korunacak bir karşı taraf bulunduğundan, taraflar anlaşmadıkça veya makul ve geçerli bir iptal sebebi olmadıkça taraflardan birisinin mirasın açılmasından önce miras sözleşmesini ortadan kaldırması mümkün değildir¹²⁹².

B. İptalin Mirasın Açılmasından Önce İleri Sürülmesi

1. Vasiyetnamelerde İptalin İleri Sürülmesi

Mirasın açılmasından önce yasal veya atanmış mirasçılar ile vasiyet alacaklıları, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edemezler. Bu durumda sadece mirasbırakan, iptal sebeplerine dayanarak yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruftan dönebilir¹²⁹³.

Mirasbırakan üç şekilde vasiyetnameden dönebilir. Yeni bir vasiyetname yapılarak (TMK m. 542), eski vasiyetname yok edilerek (TMK m. 543), sonradan yeni bir tasarrufta bulunularak (TMK m. 544) vasiyetnameden dönülebilir¹²⁹⁴.

Mirasbırakan, Kanun'da öngörülen şekillerden birisine uymak suretiyle, yeni bir vasiyetname yaparak önceki vasiyetnameden her zaman dönebilir (TMK m. 542/I). Mirasbırakan, Kanun'da öngörülen geçerlilik şartlarına uymak koşuluyla¹²⁹⁵, vasiyetnameden herhangi bir vasiyetname çeşidi ile dönebilir¹²⁹⁶. Aynı şekilde önceki tarihli vasiyetnameden miras sözleşmesi yapılarak da

¹²⁹¹ Yarg., 3. HD., T. 17.10.2017, E. 2012/14841, K. 2012/22907, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Vasiyetname, s. 429-434.

¹²⁹² **Aysal**, s. 45-46.

¹²⁹³ **Eren**, İptal Davası, s. 87; **İmre**, s. 330; **İmre/Erman**, s. 207.

¹²⁹⁴ Vasiyetnamenin geri alınmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ömer **Bağcı**, Vasiyetnamenin Geri Alınması, (Danışman: Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, s. 85 vd; Zafer **Kahraman**, "Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname İle Geri Alınması", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C. 2, 2015, s. 948-949.

¹²⁹⁵ **Öztrak**, Rücu, s. 33-34; **Dural/Öz**, s. 110.

¹²⁹⁶ **Oğuzman**, s. 176; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 393; **İmre**, s. 158; **Ayiter**, s. 55; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 93; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 141; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 231; **Dural/Öz**, s.110; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 223; **Şener**, Vasiyet Hukuku, s. 372; **İmre/Erman**, s. 103; **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 130; **Kahraman**, s. 949.

dönebilir. Ancak bu durumda mirasbırakanın dönmeye ilişkin beyanı, miras sözleşmesinin her zaman geri alınabilen tek taraflı içeriğini oluşturur¹²⁹⁷.

Vasiyetnameden dönme imkânını sağlayan bir diğer yol, vasiyetnamenin yok edilmesidir. Bu durum, Türk Medenî Kanunu'nun 543. Maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, "*Mirasbırakan, yok etmek suretiyle de vasiyetnameden dönebilir.*" şeklindedir. Mirasbırakanın, bu yolla vasiyetnameden dönebilmesi için, yok etmenin dönme niyetiyle yapılması gerekir¹²⁹⁸.

Nihayet vasiyetnameden dönme imkânını sağlayan son yol ise, sonradan yeni bir ölüme bağlı tasarruf yapılmasıdır. Bu durum Türk Medenî Kanunu'nun 544. maddesinde düzenlenmiştir. TMK'nın 544. maddesinin birinci fıkrası, "*Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır.*" şeklindedir. Buna göre, sonraki vasiyetname ile önceki vasiyetnameden dönülebilmesi için iki vasiyetnamenin birbiriyle bağdaşmaması gerekir. İki vasiyetname birbiriyle bağdaşıyorsa, diğer bir ifade ile ikinci vasiyetname, birinci vasiyetnameyi tamamlıyorsa, her iki vasiyetnamede varlığını sürdürür¹²⁹⁹. TMK'nın 544. maddesinin ikinci fıkrası, "*Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar.*" şeklindedir. Buna göre, mirasbırakan, belirli bir malı üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunduktan sonra aynı malını üçüncü bir şahsa bağışlarsa, bu durumda vasiyetname zımnen geri alınmış sayılır¹³⁰⁰.

¹²⁹⁷ Öztrak, Rücu, s. 33; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 231; Dural/Öz, s. 110.

¹²⁹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 234; Oğuzman, s. 178; Dural/Öz, s. 112; Antalya, Miras Hukuku, s. 141; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 130.

¹²⁹⁹ İmre, s. 162; İnan, Miras Hukuku, s. 128; Oğuzman, s. 179; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 233; Dural/Öz, s. 112; Ayiter, s. 57; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 95; Antalya, Miras Hukuku, s. 143; Öztan, Miras Hukuku, s. 224; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 132.

¹³⁰⁰ Dural/Öz, s. 114; Öztan, Miras Hukuku, s. 224.

2. Miras Sözleşmelerinde İptalin İleri Sürülmesi

Miras sözleşmesi, iki taraflı bir ölüme bağlı tasarruf olduğundan, vasiyetnamelerden farklı olarak bundan dönülmesi sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır¹³⁰¹. Miras sözleşmelerinden ancak Kanun'da öngörülen hallerde dönülebilir¹³⁰². Bu bakımdan Türk Medenî Kanunu'nun 546 vd. maddelerinde miras sözleşmesinin anlaşma, tek taraflı ortadan kaldırma, dönme ve kendiliğinden hükümsüzlük ile sona erme sebepleri düzenlenmiştir.

Türk Medenî Kanunu'nun 546. maddesinin birinci fıkrası, "*Miras sözleşmesi, tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabilir.*" şeklindedir. Buna göre, tarafların yazılı anlaşması ile miras sözleşmesi kısmen veya tamamen ortadan kaldırılabilir¹³⁰³. Miras sözleşmesini sona erdiren anlaşma da ölüme bağlı tasarruf olduğundan, ölüme bağlı tasarruflara ilişkin özellik ve ehliyet şartları burada da geçerlidir¹³⁰⁴. Ancak miras sözleşmesinin yapılması için resmi şekil aranırken, miras sözleşmesine son verilmesinde adi yazılı şekil yeterlidir¹³⁰⁵.

Türk Medenî Kanunu'nun 546. maddesinin ikinci fıkrasında, belirli şartların gerçekleşmesi halinde mirasbırakana miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırma yetkisi verilmiştir. Söz konusu hüküm, "*Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırabilir.*" şeklindedir. Buna göre, miras sözleşmesiyle mirasçı atanan ya da kendisine belirli bir mal bırakılan kişi, mirasbırakana karşı ağır bir suç işlemişse veya ona karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse, mirasbırakan, tek taraflı olarak miras sözleşmesini ortadan

¹³⁰¹ **İnan**, Miras Hukuku, s. 135; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 202.

¹³⁰² **Dural/Öz**, s. 118; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 278.

¹³⁰³ **Oğuzman**, s. 182; **Dural/Öz**, s. 116-117; **İmre**, s. 292; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 161; **İmre/Erman**, s. 190; **Serozan/Engin** s. 347; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 279.

¹³⁰⁴ **Dural/Öz**, s. 117; **Antalya**, Miras Hukuku, s.161.

¹³⁰⁵ **İmre**, s. 292; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 96; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 161; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 279; **Serozan/Engin**, s. 347; **İmre/Erman**, s. 190.

kaldırabilir¹³⁰⁶. Eğer miras sözleşmesi, üçüncü kişi lehine yapılırsa, TMK m. 510’da belirtilen mirasçılıktan çıkarma sebepleri lehine tasarruf yapılan kişide aranır¹³⁰⁷. Miras sözleşmesinin karşı tarafında çıkarma sebebi oluşmuş ise, bu durum üçüncü kişinin mirasçılığını engellemez. Ancak miras sözleşmesinin karşı tarafı ölmüş olsa bile, miras sözleşmesinin lehtarından çıkarma sebepleri doğmuşsa, mirasbırakan, miras sözleşmesinden dönebilir¹³⁰⁸.

Miras sözleşmesinden dönmeye ilişkin bir diğer sebep Türk Medenî Kanunu’nun 547. maddesinde öngörülmüştür. Söz konusu hüküm, “*Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması hâlinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.*” şeklindedir. Buna göre, ivazlı miras sözleşmesinde sağlararası edimlerin yerine getirilmesini isteyen taraf, bu edimlerin sözleşmenin karşı tarafınca yerine getirilmemesi veya güvence verilmemesi durumunda, Türk Borçlar Kanunu’nun 123 vd. maddeleri uyarınca miras sözleşmesinden dönebilir¹³⁰⁹. Mirasbırakanın, mirasçılardan biri ile ivazlı feragat sözleşmesi yapıp ivazı ödememesi durumunda feragat eden taraf, karşı tarafa ulaşması gereken tek taraflı irade beyanı ile mirastan feragat sözleşmesinden dönebilir¹³¹⁰.

Mirasbırakanın, miras sözleşmesinden dönmesine ilişkin bir diğer durum Türk Medenî Kanunu’nun 504. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, “*Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi*

¹³⁰⁶ **İmre**, s. 293; **İnan**, Miras Hukuku, s. 137; **Dural/Öz**, s. 119-120; **Serozan/Engin**, s. 348; **Antalya**, Feragat Sözleşmesi, s. 161; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 281; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 203-204; **İmre/Erman**, s. 191; **Öz Seçer**, “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 111, 2014, s. 42.

¹³⁰⁷ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 161; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 282; **Ömer Çınar**, “Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanı ile Sona Erdirilmesi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 12, Y. 6, 2007/2, s. 223-224.

¹³⁰⁸ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 282.

¹³⁰⁹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 245; **İnan**, Miras Hukuku, s. 138; **İmre**, s. 205; **Dural/Öz**, s. 123; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 205; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 161-162; **İmre/Erman**, s. 192-193; **Seçer**, s. 52; **Çınar**, s. 224-225.

¹³¹⁰ **Öztan**, Miras Hukuku, s. 284; **Serozan/Engin**, s. 349; **Seçer**, s. 53; **Çınar**, s. 225.

altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.” şeklindedir. Buna göre, yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama altında yapılan ölüme bağlı tasarruflar geçersizdir. Ancak mirasbırakan, sağlığında ölüme bağlı tasarrufu yanılma veya aldatma sonucu yaptığını öğrenmesinden ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulmasından başlayarak bir yıl içerisinde ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırabilir. Aksi takdirde yapılan ölüme bağlı tasarruf geçerli hale gelir¹³¹¹.

C. İptalin Mirasın Açılmasından Sonra İleri Sürülmesi

Ölüme bağlı tasarruf, mirasın açılmasıyla birlikte hüküm ve sonuç doğurur. Ölüme bağlı tasarrufta iptal sebebi bulunsa bile, iptal davası açılmadıkça bu tasarruf hüküm ve sonuç doğurur. Ancak menfaatleri ihlal edilen kişiler, açacakları iptal davası ile ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuç doğurmasını engelleyebilirler¹³¹². Mirasın açılmasından önce sadece mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırılabiliyorken, mirasın açılmasından sonra menfaatleri ihlal edilen ilgililer iptal davası yoluyla tasarrufu ortadan kaldırabilme imkânına sahiptirler¹³¹³. Yargıtay,

¹³¹¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 332.

¹³¹² **Eren**, İptal Davası, s. 95; **Turan**, s. 97.

¹³¹³ **Turan**, s. 97; “*Haklar, ancak kazanıldıktan sonra kullanılabilir. Bu bakımdan dava yolu ile ölüme bağlı tasarrufların iptalini isteyebilmek için, dava tarihinde mirasçılık sıfatının kazanılmış olması şarttır. Başka bir anlatımla, ölüme bağlı tasarrufun iptali ancak tasarrufta bulunanın ölümünden sonra istenebilir. Olayda davacılar, Mehmet Ali'nin yaptığı ölüme bağlı tasarrufu, onun sağlığında ve o da davada hasım gösterilerek iptalini istemişlerdir. Şu durumda, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişi ölmeden ve davacılar mirasçılık sıfatını kazanmadan açılan davanın reddi zorunludur. Her dava açıldığı tarihteki şartlara göre çözümlenir. Onun için, yargılamanın devamı sırasında ölüme bağlı tasarrufta bulunanın ölmüş bulunması da dava tarihinde rüiyet (bakılma) şartları mevcut olmayan davanın, sağlık kazanmasını mümkün kılmaz. Öte yandan miras bırakanın ölümünden sonra mirasçılar 6.4.1984 tarihli sözleşme ile "ölümden önce açılmış olan her türlü davanın geçersiz olduğunu ve bundan feragat ettiklerini" kabul ettiklerine göre bu sebeple de davanın reddi gerekirken az önce açıklanan sebep ve gerekçeler gözetilmeden vasiyetten rücuca ilişkin tasarruf iptaline karar verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.” Yarg., 2. HD., T. 21.11.1985, E. 1985/8733 K. 1985/9703, E.T. 30.07.2018, (<https://www.lexpera.com.tr>).*

iptal davasının incelenebilmesi için öncelikle dava konusu vasiyetnamenin açılması gerektiğini belirtmiştir¹³¹⁴.

III. İPTAL DAVASININ TARAFLARI

A. Davacı Taraf

Türk Medeni Kanunu'nun 558. maddesinin birinci fıkrası gereğince ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati olan mirasçı ya da vasiyet alacaklısı iptal davasında davacı sıfatına sahiptir¹³¹⁵. TMK'nın 558. maddesinin birinci fıkrasında geçen mirasçı ifadesinden, hem kanunî hem de atanmış mirasçı anlaşılır¹³¹⁶. Ayrıca bir kimsenin ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açması için mirasçı olması yeterli olup, saklı paylı olması şart değildir¹³¹⁷. Yargıtay, ölüme bağlı tasarrufun iptalini sadece saklı pay sahibi olanların değil, bütün mirasçıların isteyebileceğini belirtmiştir¹³¹⁸. Ayrıca Yargıtay, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını son mirasçı sıfatıyla hazinenin de açabileceğini belirtmiştir¹³¹⁹.

¹³¹⁴ Yarg., 3. HD., T. 18.02.2013, E. 2013/1519, K. 2013/2372, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 376.

¹³¹⁵ **İnan**, Miras Hukuku, s. 202; **Eren**, İptal Davası, s. 97; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 254; **Ayiter**, s. 117; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 343; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 164; **İmre**, s. 330; **Gönensay/Birsen**, s. 71; **Oğuzman**, s. 190; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256; **Dural/Öz**, s. 232; **İmre/Erman**, 218 **İnan/Ertay/Albaş**, s. 288; **Özcan**, Miras Hukuku, s. 248.

¹³¹⁶ **Turan**, s. 101.

¹³¹⁷ **Toplandı**, s. 135.

¹³¹⁸ Yarg. 2. HD., T. 05.04.1977, E. 1977/1671, K. 1977/2829, E.T. 12.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹³¹⁹ “Davacı vekili, 20.04.2006 tarihinde geride mirasçı bırakmadan vefat eden mirasbırakan Fatma Selmin Sıradağ'ın 13.01.1987 tarihli vasiyetnamesi ile kanunî murislerin ve murisi evvellerinden kendine intikal etmiş veya edecek olan gayrimenkullerdeki tam mülkiyet hakları ile maliki olduğu Kartal ilçesinde kain 931 ada 13 parsel ve Fatih ilçesinde kain 852 ada 18 parsel sayılı gayrimenkullerini Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına, Ziraat Bankası ve Türkiye İş Bankasının Aksaray Şubelerinde bulunan hesaplardaki paraların tamamını ise eşi Ahmet Abdülaziz Sıradağ'a vasiyet ettiğini, vasiyetnamenin düzenlenmesi sırasında özel bir hastaneye mirasbırakanın fotoğrafı yapıştırılmadan ve baştabiplikçe mühür ve imza edilmeden düzenlenen raporun usule uygun olmadığını zira bu tip raporları düzenlemeye yetkili hastanelerin sağlı kurulu bulunan Devlet, Belediye, SSK ile diğer kamu hastaneleri olduğunu, ayrıca rapor üzerine ilgilinin fotoğrafının yapıştırılması ve hastane baştabipliğince mühürlenip imzalanması gerektiğini belirterek vasiyetnamenin iptaline karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece davaya konu edilen taşınmazların mirasbırakanın ölümü tarihinde mülkiyetinde bulunmadığı, bankadaki paralarla ilgili mirasbırakanın eşinin mirasçılara yönelik bir davanın da bulunmadığı gerekçesi ile davanın

Bir kimsenin ölümüne bağlı tasarrufun iptali davası açması için mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olması yeterli olmayıp, ayrıca iptal davası açmada menfaatinin bulunması gerekir¹³²⁰. Mirasbırakan, daha önce yaptığı bir vasiyetname ile bir kimseyi mirasçı atamış ve daha sonra yaptığı vasiyetname ile ilk vasiyetnamesinden dönmüş ise, bu durumda ilk vasiyetname ile atanmış mirasçı, TMK'nın 557. maddesindeki iptal sebeplerine dayanarak ikinci vasiyetnamenin iptali için dava açabilir. Zira ilk vasiyetname ile atanmış mirasçı olan kimse, ikinci vasiyetnamenin iptali ile tekrar mirasçılık sıfatını kazanabilir¹³²¹. Aynı şekilde mirasbırakan, daha önce yaptığı bir vasiyetname ile terekesinde bulunan bir malı bir kimseye vasiyet ettikten sonra aynı malı yeni bir vasiyetname ile başka bir kimseye vasiyet ederse, ilk vasiyetnamedeki vasiyet alacaklısı, TMK'nın 557. maddesindeki iptal sebeplerine dayanarak ikinci vasiyetnamenin iptali için dava açabilir. İkinci vasiyetnamenin iptal edilmesi durumunda ilk vasiyetnamedeki kişi, vasiyet alacaklısı olarak kalmaya devam eder¹³²². Buna karşılık, mirasbırakanın oğlu hayatta iken, onun yapmış olduğu vasiyetnamenin iptali için babası iptal davası açamaz. Çünkü mirasbırakanın babasının, vasiyetnamenin iptal edilmesinde bir

hukukî menfaat yokluğu sebebiyle reddine karar verilmiş, hüküm; davacı vekili tarafında temyiz edilmiştir. Vasiyetnamenin iptali davasında davacı sıfatı, söz konusu ölümüne bağlı tasarrufun hükümsüz kılınmasında menfaati buluna her mirasçı veya vasiyet alacaklısına aittir (TMK m. 558/1). Davacı hazine, son mirasçı sıfatıyla bu davayı açmıştır (TMK m. 501). Mirasbırakanın, vasiyetname tanziminden sonra yaptığı temlik işlemlerin iptali istemiyle dava açabilmesi; vasiyetnamenin hükümsüz kılınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle davacı hazinenin, dava açmakta hukukî menfaatinin bulunduğu gözetilmeden davanın yazılı gerekçe ile reddedilmesi doğru görülmemiştir.” Yarg., 3. HD., T. 26.10.2009, E. 2009/12110, K. 2010/16645, (Gençcan, s. 499)

¹³²⁰ **Oğuzman**, s. 190; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 343; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 255; **İmre**, s. 330; **Dural/Öz**, s. 232; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 248; **İmre/Erman**, s. 217; “İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir. Dava, ölümüne bağlı tasarrufun tamamına veya bir kısmına ilişkin olabilir. İptal davası, ölümüne bağlı tasarrufla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlemelerine katılmalarının yol açtığı sakatlığa dayandığı takdirde tasarrufun tamamı değil, yalnız bu kazandırmalar iptal edilir (TMK m. 558). Davacının yukarıda açıklanan yasa hükmü gereğince dava hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle davanın taraf sıfatı yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü doğru olmamıştır”. Yarg., 3. HD., T. 22.11.2012, E. 2012/1908, K. 2012/27928, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 411-412.

¹³²¹ **Oğuzman**, s. 190; **İmre**, s. 331; **Eren**, İptal Davası, s. 97; **İmre/Erman**, s. 217; **Turan**, s. 101; **Koyuncu**, s. 133.

¹³²² **Dural/Öz**, s. 232.

menfaati yoktur. Vasiyetname, iptal edilse dahi bundan mirasbırakanın oğlu yararlanır¹³²³.

Ölüme bağlı tasarruf ile bir yükümlülük altına giren kimse de, Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde sayılan iptal sebeplerine dayanarak tasarrufun iptalini isteyebilir. Zira yükümlülüğten kurtulacak olan kişinin tasarrufun iptal edilmesinde menfaati vardır¹³²⁴.

Yedek mirasçılık ya da art mirasçılığın söz konusu olması durumunda ilk mirasçı ya da vasiyet alacaklısı, ikinci mirasçı ya da vasiyet alacaklısına karşı ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açabilir. Örneğin, art mirasçı, bu sıfatı mirasbırakanı tehdit ederek kazanmış ise, bu durumda ön mirasçı, art mirasçı hakkında ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açabilir. Açılan bu iptal davasında ön mirasçının menfaati söz konusudur¹³²⁵.

Mirasçılıktan çıkarılan yasal mirasçının menfaati olduğu için çıkarma tasarrufuna yönelik iptal davası açabilir. Ancak mirastan çıkarılan mirasçı, çıkarma tasarrufunu iptal ettirmeden önce mirasbırakanın, üçüncü kişiler lehine yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirme hakkı yoktur. Diğer bir ifade ile mirasçılıktan çıkarılan mirasçı, ilk önce çıkarma tasarrufunu iptal ettirip, daha sonra mirasbırakanın üçüncü kişiler lehine yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açmalıdır. Mirasçının, ilk önce çıkarma tasarrufuna yönelik iptal davası açmasının sebebi çıkarma tasarrufuyla birlikte mirasçılık sıfatının sona ermesidir. Mirasçılık sıfatı olmayan birisi de ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açamaz¹³²⁶.

¹³²³ **Dural/Öz**, s. 232.

¹³²⁴ **İmre**, s. 331; **Eren**, İptal Davası, s. 98; **İmre/Erman**, s. 218.

¹³²⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 98.

¹³²⁶ **Eren**, iptal Davası, s. 99; “*Dava; Mirasçılıktan çıkarma ve vasiyetnamenin iptaline ilişkindir. Mirasbırakan 03.09.199 tarih 13930 nolu vasiyetname ile oğulları olan davacılar Mehmet Ö ile Ali Ö’yü mirasından ıskat etmiş, Muğla ili, Bodrum ilçesi Turgutreis kasabası Köyaltı mevkiinde bulunan 1018 parsel sayılı 6498 metrekare yüzölçümlü zeytinli tarlanın tamamını kızı davalı Ayşe’ye bıraktığını ve vasiyet ettiğini bildirmiştir. Mirasbırakanın kızı Ayşe’ye yaptığı vasiyet muayyen mal vasiyetidir. Mahkeme, mirasbırakanın kızı Ayşe’ye vasiyet ettiği taşınmazı daha sonra bir başka kişiye sattığını be nedenle Türk Medenî Kanunu’nun 544/2. maddesi gereğince vasiyetnamenin konusunun ortadan kalktığını*

Mirasbırakan veya mirasçısının alacaklıları ve borçluları ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açamaz¹³²⁷. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin de iptal davası açamayacağı doktrinde kabul edilmektedir¹³²⁸. Buna karşılık doktrinde bir görüş, kendisinin vasiyeti yerine görevlisi olarak atandığı vasiyetnameden daha sonra dönülmesi halinde bu kişinin, ilk vasiyetnameden dönmeye yönelik ölüme bağlı tasarrufa karşı iptal davası açılabileceğini savunmaktadır¹³²⁹. Kanaatimizce, belirtilen bu durumda vasiyeti yerine getirme görevlisinin menfaati bulunsa dahi iptal davası açamaz. Çünkü Türk Medenî Kanunu'nun 558. maddesini birinci fıkrası gereğince iptal davası açma hakkı olanlar sadece mirasçılar ve vasiyet alacaklılarıdır¹³³⁰.

B. Davalı Taraf

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında davalı taraf, iptali istenen ölüme bağlı tasarrufla davacı veya davacılar aleyhine doğrudan doğruya miras hukuku ile ilgili menfaatler elde eden kişilerdir¹³³¹. Bu anlamda, iptali istenen ölüme bağlı tasarrufla mirasçı ya da vasiyet alacaklı olarak atananlar, ölüme bağlı tasarrufla

belirterek vasiyetnamenin iptaline karara vermiştir. Vasiyetnamenin iptali nedenleri TMK'nın 557. maddesinde gösterilmiştir. Vasiyetnamenin yapılmasından sonra vasiyet edilen mal üzerinde mirasbırakanın sonradan başka bir tasarrufla bulunması halinde bu husus ancak vasiyetnamenin yerine getirilmesi davasında def'i olarak ileri sürülebilir. Mirasbırakan, davacıları mirastan çıkardığına göre mahkemece öncelikle çıkarmanın iptali konusunda bir karar vermesi gerekir. Mirastan çıkarmamanın iptali isteminin reddine karar verildiği takdirde davacılar mirasçı olamayacaklardır. Bu nedenle mahkemece öncelikle mirasçılıktan çıkarma davasıyla ilgili olarak toplanan delilleri değerlendirilip sonucu uyarınca bir karar verilmesi gerekirken TMK'nın 544/2 maddesi gereğince vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi doğru görülmemiştir". Yarg., 2. HD., T. 06.12.2010, E. 2010/20265, K. 2010/20373, (Ruhi/Ruhi, Ölüme Bağlı Tasarruflar, S. 594-595).

¹³²⁷ **İmre**, s. 331; **Oğuzman**, s. 190; **Eren**, İptal Davası, s. 99; **İmre/Erman**, s. 218; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256; **Turan**, s. 102; **Koyuncu**, s. 134.

¹³²⁸ **Gönensay/Birsen**, s. 71; **İmre**, s. 331; **Oğuzman**, s. 190-191; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 164; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256; **İmre/Erman**, s. 218.

¹³²⁹ **Eren**, İptal Davası, s. 99, dn 41'de belirtilen yazar; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 223.

¹³³⁰ **İmre**, s. 331; **Oğuzman**, s. 190-191; **Eren**, İptal Davası, s. 99-100; **İmre/Erman**, s. 218.

¹³³¹ **Eren**, İptal Davası, s. 100; **İnan**, Miras Hukuku, s. 202; **Oğuzman**, s. 191; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 255; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 343; **İmre**, s. 332; **Gönensay/Birsen**, s. 71; **Ayiter**, s. 117; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 164; **İmre/Erman**, s. 218; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 288; **Dural/Öz**, s. 233; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 249.

öngörülen yüklemenden menfaat elde edecekler, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda öngördüğü taksim ilkesinden yararlananlar, mirastan çıkarma ve feragat halinde bundan yararlananlar, açılan iptal davasında davalı taraf olabilirler¹³³². Yine ilk ölüme bağlı tasarruftan dönme sonucunda ikinci ölüme bağlı tasarruftan yararlanacak olan kimseler de açılan iptal davasında davalı taraf olabilirler¹³³³. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açamasa da kendisinin atandığı ölüme bağlı tasarrufla ilgili iptal davasında davalı sıfatına sahiptir¹³³⁴. Vasiyetname ile vakıf kurulması söz konusu ise, vasiyetnamenin iptali davasında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün doğrudan veya dolaylı menfaati olduğundan, iptal davası, Vakıflar Genel Müdürlüğüne karşı açılmalıdır¹³³⁵.

Ölüme bağlı tasarruf ile birden fazla mirasçı veya vasiyet alacaklısı tayin edilmiş ise, iptal davası bunlardan birine karşı açılabilir gibi, hepsine karşı da açılabilir¹³³⁶. Nitekim Yargıtay, vasiyetnamenin iptali davasının mirasçılar veya vasiyet alacaklılarının tamamına karşı açılması gerektiğini belirtmiştir¹³³⁷.

IV. İPTAL DAVASINDA SÜRELER

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasının hangi süreler içerisinde açılması gerektiği Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinde belirtilmiştir. Bu sürelerin neler olduğunu belirtmeden önce madde başlığından da anlaşılacağı üzere bu süreler, hak düşürücü olup, TMK m 559'da belirtilen süreler içerisinde dava açılmadığı takdirde mirasçılarının ve vasiyet alacaklılarının dava açma hakkı düşer.

¹³³² **Eren**, İptal Davası, s. 100-101; **Ayiter**, .s 117; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 164.

¹³³³ **Turan**, s. 103.

¹³³⁴ **Gönensay/Birsen**, s. 71; **Oğuzman**, s. 191; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 344; **Eren**, İptal Davası, s. 100; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 164; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256; **Dural/Öz**, s. 233.

¹³³⁵ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 257.

¹³³⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 101.

¹³³⁷ Yarg. 3. HD., T. 02.07.2014, E. 2014/3577, K. 2014/10829, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölüme Bağlı Tasarruflar, s. 171-172.

Ayrıca hâkim, bu sürelerde dava açılıp açılmadığını resen dikkate alır¹³³⁸. Eski Medeni Kanun'un 501. maddesinde ölüm bağı tasarrufların iptali için açılması gereken sürenin zamanaşımı süresi olduğu kabul edilmekteydi¹³³⁹. Yargıtay, EMK zamanında verdiği kararlarda, ölüme bağı tasarrufların iptali için açılması gereken sürelerin zamanaşımı süresi olduğunu belirtmiştir¹³⁴⁰.

Mirasbırakan, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden sonra ölse, fakat ölüme bağı tasarrufu, 4721 sayılı TMK'nın yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden önce yapsa bile ölüme bağı tasarrufların iptali için TMK m. 559 yer alan hak düşürücü süre uygulanır. Buna karşılık

¹³³⁸ **Dural/Öz**, s. 233; **İnan/Ertas/Albaş**, s. 288; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 258; **İmre/Erman**, s. 219; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 249; **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 139; **İmre/Erman**, s. 219.

¹³³⁹ **Berki**, Miras Hukuku, s. 124; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 346; **Eren**, İptal Davası, s. 111-112; **Oğuzman**, s.191; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 258-259; Fikret, **Güvenç**, "Ölüme Bağı Tasarrufun İptal ve Tenkisi Davalarında Süreler", *İstanbul Barosu Dergisi*, S. 3-4, 1975, s. 267; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 524.

¹³⁴⁰ "743 Sayılı Medenî Kanun'un 501. maddesi; iptal davasının, davacının ölüme bağı tasarruf ve geçerliliğini öğrendiği günden itibaren bir yıl ve herhalde vasiyetnamenin açıldığı tarihten itibaren beş sene geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağını hükme bağlamıştır. Hükmü temyiz eden davalı Yaşar, Ülger ve Hamide; cevap layihasında ve süresinde zamanaşımı savunmasında bulunmuşlardır. (HUMK. md. 195) Vasiyetname 9.10.1996'da açılmıştır. Dava ise aradan sekiz sene geçtikten sonra 12.10.2004'te ikame edilmiştir. Hamide, Yaşar ve Ülger bakımından zamanaşımı sebebiyle davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir." Yarg., 2. HD., T. 10.4.2006, E. 2006/4438, K. 2006/5036, E.T. 15.07.2018 (<http://www.kazanci.com>); "Yanların ortak murisi 12.07.1987 tarihinde vefat etmiştir. Bu durumda olayın çözümünde uygulanacak yasa hükmü 4721 sayılı Yasa hükümleri olmayıp, murisin ölüm tarihinde yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümleridir. Bu Kanun'un 501. maddesinde düzenlenen süre de hak düşürücü süre değil, zamanaşımı süresidir. O hâlde mahkemece davalıların herhangi bir zamanaşımı definde bulunmadıkları gözetilerek davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, yanılığlı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir." Yarg., 3. HD., T. 8.2.2010, E. 2009/18641, K. 2010/1568, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg., 2. HD., T. 29.4.2003, E. 2003/3337, K. 2003/6305, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); YHGK., T. 8.6.2005, E. 2005/2-341, K. 2005/378, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg., 2. HD., T. 15.5.1995, E. 1995/5087, K. 1995/5644, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); YHGK., T. 7.7.1993, E. 1993/2-392, K. 1993/508, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg., 2. HD., T. 31.1.1992, E. 1992/255, K. 1992/923, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg. 2. HD., T. 24.6.1986, E. 1986/5996 K. 1986/6412, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); YHGK., T. 4.5.1983, E. 1983/2-235, K. 1983/471, E.T. 15.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).

mirasbırakan, 4721 sayılı TMK yürürlüğe girmeden önce ölürse 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi'nin 501. maddesinde belirtilen zamanaşımı süresi uygulanır¹³⁴¹.

Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesi, “*İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyiniyetli davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer. Hükümsüzlük, def’i yoluyla her zaman ileri sürülebilir.*” şeklindedir. Buna göre, iptal davası açmada menfaati olan mirasçılar ve vasiyet alacaklıları, iptal davasını, ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçme tarihinin üzerinden iyiniyetli davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl içinde açmalıdırlar. Aksi takdirde dava hakları ortadan kalkar. Ayrıca mirasçılar ve vasiyet alacaklıları, ölüme bağlı tasarrufun hükümsüz olduğunu def’i yoluyla her zaman ileri sürebilirler.

A. Bir Yıllık Süre

Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinde öngörülen sürelerden ilki olan bir yıllık hak düşürücü süre, davacının, ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve

¹³⁴¹ **Gençcan**, s. 506; “*Dava dilekçesinde; evveliyatında tapusuz olan 123 parsel numaralı taşınmazın 20.01.1974 tarihli senetle muris tarafından davacı oğluna satılıp, zilyetliğinin devredildiği, ancak murisin sonradan düzenlediği vasiyetname ile bu yeri torunu Menderes'e vasiyet ettiği, esasen vasiyetnamenin önceden davacıya satılmış olması sebebiyle geçersiz olduğu ileri sürülerek vasiyetnamenin iptali ile 123 parsel sayılı taşınmazın tapuda davacı adına tesciline karar verilmesi istenilmiştir. Mahkemece; davanın TMK'nın 559. maddesinde düzenlenen 1 yıllık hak düşürücü süre dolduktan sonra açıldığı gerekçesiyle reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 17. maddesi uyarınca; mirasçılık ve mirasın geçişi, miras bırakanın ölüm tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenir. Yanların ortak murisi 12.07.1987 tarihinde vefat etmiştir. Bu durumda olayın çözümünde uygulanacak yasa hükmü 4721 sayılı Yasa hükümleri olmayıp, murisin ölüm tarihinde yürürlükte olan 743 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleridir. Bu Kanun'un 501. maddesinde düzenlenen süre de hak düşürücü süre değil, zamanaşımı süresidir. O halde mahkemece davalıların herhangi bir zamanaşımı definde bulunmadıkları gözetilerek davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.” Yarg., 3. HD., T. 8.2.2010, E. 2009/18641, K. 2010/1568, E.T. 23.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).*

kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten itibaren başlar¹³⁴². Ancak ölüme bağlı tasarrufların iptali davası, hiçbir zaman mirasbırakanın sağlığında açılmayacağından iptal davası açma hakkı olan kişi veya kişiler, bu hususları öğrense bile, bir yıllık hak düşürücü süre, mirasbırakanın ölümünden önce işlemeye başlamaz¹³⁴³. Çünkü mirasbırakanın ölmesinden önce mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatı kazanılmaz¹³⁴⁴.

Bir yıllık hak düşürücü sürenin işlemeye başlaması için, iptali istenen vasiyetnamenin açılmış olmasına gerek yoktur. Çünkü Türk Medenî Kanunu'nda bu konuda herhangi bir düzenleme yoktur¹³⁴⁵. Dolayısıyla bir yıllık hak düşürücü süre, öğrenmeden itibaren mirasbırakanın ölümünden sonra ve vasiyetnamenin açılmasından önce işlemeye başlar. Genellikle davacılar, iptali istenen tasarrufu ve iptal sebebini tasarrufun açılmasıyla öğrenirler. Bu durumda bir yıllık süre, ilgili kişi veya kişilerin vasiyetname veya miras sözleşmesini bizzat görüp, iptal sebebini öğrenmesiyle başlar¹³⁴⁶. Özellikle şekil eksikliğine dayanan iptal taleplerinde bir yıllık hak düşürücü süre, ölüme bağlı tasarrufun aslının görüldüğü tarihten itibaren işlemeye başlar. Diğer bir ifade ile şekil eksikliğine dayanan iptal taleplerinde ölüme bağlı tasarrufun resmî tasdikli bir fotokopisinin mirasçıya veya vasiyet alacaklısına gösterilmesi, sürenin başlaması için yeterli değildir¹³⁴⁷. Eğer ilgili kişi veya kişiler, ölüme bağlı tasarrufun iptal sebebini mirasbırakan yaşıyorken

¹³⁴² Eski Medeni Kanunu'nun 501. maddesinde sürenin ölüme bağlı tasarrufun ve iptal sebebini öğrenildiği tarihten itibaren başlayacağı düzenlenmişti. EMK zamanında kişi kendisinin hak sahibi olduğunu öğrenmemiş ise sürenin başlamayacağı kabul edilmekteydi (**Oğuzman**, s. 191; **Eren**, İptal Davası, s. 115).

¹³⁴³ **Eren**, İptal Davası, s. 115-116; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 345; **Oğuzman**, s. 192; **Gönensay/Birsen**, s. 73; **Ayiter**, s. 117; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 165; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 291; **İmre/Erman**, s. 219; **Dural/Öz**, s. 233; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 55; **Petek**, s. 7.

¹³⁴⁴ **Gönensay/Birsen**, s. 73; **Oğuzman**, s. 192; **Eren**, İptal Davası, s. 115, dn. 101; **Petek**, s. 7.

¹³⁴⁵ **Petek**, s. 7, dn. 14.

¹³⁴⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 115-116; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 291; **Turan**, s. 104; **Petek**, s. 7, dn. 14.

¹³⁴⁷ **Berki**, s. Miras Hukuku, s. 214; **Güvenç**, Süreler, s. 269; **İmre**, s. 335, dn. 45; **İmre/Erman**, s. 219, dn 27.

öğrenmişlerse, bu durumda mirasbırakanın ölmesiyle birlikte bir yıllık hak düşürücü süre işlemeye başlar¹³⁴⁸.

Davacının, vasiyetnamenin açılıp bir örneğinin kendisine tebliğ ya da ilan edildiği tarihte iptali talep edilen ölüme bağlı tasarrufu öğrendiği varsayılır. Vasiyetnamenin açılması için kendisine gönderilen davete uyan davacı, vasiyetnamenin sulh hukuk mahkemesinde açılma sürecinde bulunmuş ise, ölüme bağlı tasarrufu bu anda öğrenmiş olduğu kabul edilir¹³⁴⁹. Ölüme bağlı tasarrufun miras sözleşmesi olması halinde davacının, ölüme bağlı tasarrufu, mirasın geçtiği tarihte öğrenmiş olduğu kabul edilir (TMK m. 559/I). Yargıtay, vasiyetnamenin usulünce açılıp ilgililere tebliğ edilmeden Türk Medenî Kanunu'nda gösterilen ve öğrenme tarihinden itibaren başlayan bir yıllık hak düşürücü sürenin işlemeye başlamayacağını belirtmiştir¹³⁵⁰. Yargıtay, iptal davasının incelenebilmesi için öncelikle dava konusu vasiyetnamenin açılıp açılmadığı konusunda araştırma yapılması gerektiğini belirtmiştir¹³⁵¹.

¹³⁴⁸ **İmre**, s. 335, dn. 44; **Ayiter**, s. 117; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 165; **Güvenç**, Süreler, s. 269; **İmre/Erman**, s. 219, dn. 26.

¹³⁴⁹ **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 291.

¹³⁵⁰ Yarg., 3. HD., T. 01.03.2012, E. 2012/423, K. 2012/5389, **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 493.

¹³⁵¹ “*Davada, muris Ali Özkara tarafından noterde düzenlenen 26.02.1995 tarih ve 592 sayılı vasiyetnamenin iptali talep edilmiştir. Mahkemece; davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacılarından Havva Özal tarafından temyiz edilmiştir. TMK'nın 595. maddesi gereğince; mirasbırakanın ölümünden sonra ele geçen vasiyetnamenin geçerli olup olmadığına bakılmaksızın hemen sulh hâkimine teslimi zorunlu olup, vasiyetname teslimden başlayarak bir ay içinde açılır ve ilgililere okunur. Vasiyetname usulünce açılıp, okunma kararının kesinleşmesinden sonra vasiyetnamenin iptali için 1 yıllık hak düşürücü süre işlemeye başlar. Vasiyetnamenin iptali davasında öncelikle dava konusu vasiyetnamenin açılıp açılmadığı araştırılarak vasiyetnamenin açılmasına ilişkin kararın kesinleşme tarihli şerhini içerir onaylı sureti getirilerek, dosya içine konulması gerekir. Somut olayda; Naciye Demiroğlu tarafından noterde düzenlenen 26.02.1995 tarih ve 592 sayılı vasiyetnameye ilişkin, Safranbolu Sulh Hukuk Mahkemesinin 2011/50E sayılı, vasiyetnamenin açılması dosyasının dava tarihinde derdest olduğu anlaşılmaktadır. O halde mahkemece; vasiyetnamenin açılması dosyasının kesinleşmesi bekletici mesele yapılarak, vasiyetnamenin açılmasına ilişkin kararın kesinleşme tarihli şerhini içerir onaylı sureti ilgili mahkemeden getirildikten sonra hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, bu hususa dikkat edilmeden hüküm kurulması doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir.*” Yarg., 3. HD., T. 20.01.2016, E. 2015/1575, K. 2016/413, (**Gençcan**, s. 507-508).

Bir yıllık sürenin işlemeye başlaması için bilginin gerçek olması gerekir. Diğer bir ifade ile bu bilginin açık ve buna dayanılarak açılacak bir iptal davasını haklı gösterecek bir nitelikte olması gereklidir. İptal davasının açılması için sadece şüphe yetmez. Davacının, gerekli dikkat ve özeni göstermesi, gerekli çabayı sarfetmesi, dava açılması için gerekli olan zorunlu unsurları bilebilecek durumda olması, bir yıllık hak düşürücü sürenin başlaması için yeterli değildir¹³⁵².

B. On Yıllık Süre

İyiniyetli davalılar için öngörölmüş olan on yıllık süre, vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı tarihten¹³⁵³, miras sözleşmelerinde ise mirasın geçtiği (mirasbırakanın öldüğü) tarihten itibaren işlemeye başlar (TMK m. 559). On yıllık sürenin işlemeye başlaması için, ilgili kişi veya kişilerin, ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini, kendi hak sahipliğini bilip bilmemesi önemli değildir. İptal davası açma hakkı, iyiniyetliler karşı her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinden, miras sözleşmelerinde ise, mirasın geçme tarihinden itibaren on yıl geçmekle düşer¹³⁵⁴.

Vasiyetnameler için on yıllık sürenin başlangıcı olan vasiyetnamenin açılması kavramını, mirasın açılması ile karıştırmamak gerekir. Genellikle mirasbırakanın ölümü ile miras açılır¹³⁵⁵. Vasiyetname ise, geçerli olup olmadığına

¹³⁵² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 345; **Eren**, İptal Davası, s. 116; **İmre**, s. 335; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 256, dn. 255; **Oğuzman**, s. 192; **Güvenç**, Süreler, s. 268-269; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 525; **İmre/Erman**, s. 219; **Petek**, s. 8.

¹³⁵³ “Dava, vasiyetnamenin iptali talebine ilişkindir. Mirasta iptal davası, davacının, tasarrufu ve iptal sebebini öğrendiği günden itibaren bir sene ve her hâlde vasiyetnamenin açıldığı tarihten itibaren beş sene geçmekle zamanaşımına uğrar. El yazılı vasiyetnamenin açılıp açılmadığı araştırılmadan ve toplanan deliller bu çerçevede değerlendirilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” YHGK., T. 8.6.2005, E.2005/2-341, K.2005/378, E.T. 16.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); “...vasiyetname ile oluşan hakka karşı açılacak davaların zamanaşımının başlaması vasiyetin açıklanan kurallara uygun olarak açılmasına bağlıdır. Vasiyetname yasal kurallara uygun olarak açılmadığına göre, davalının zamanaşımı savı yasal dayanaktan yoksundur.” YHGK., T. 7.7.1993, E. 1993/2-392, K. 1993/508, E.T. 16.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).

¹³⁵⁴ **Eren**, İptal Davası, s. 116.

¹³⁵⁵ **İmre**, s. 336; **İmre/Erman**, s. 220.

bakılmaksızın hemen mirasbırakanın yerleşim yeri sulh hâkiminde teslim edilir (TMK 595/I). Sulh hâkimi, vasiyetnamenin geçerli olup olmadığına bakmaksızın teslim tarihinden itibaren bir ay içerisinde bilinen mirasçıları ve diğer ilgilileri vasiyetnamenin açılması sırasında diledikleri takdirde hazır bulunmak üzere çağırarak vasiyetnameyi açar ve ilgililere okur (TMK m. 596). Vasiyetnamenin açıldığı anda hazır bulunan ilgililer, iptal sebebini bu sırada öğrenmiş ise, bu tarihten itibaren bunlar hakkındaki bir yıllık hak düşürücü süre işlemeye başlar. Buna karşılık, vasiyetnamenin açıldığı sırada orada bulunmayan ve ölüme bağlı tasarruftan haberi olmayan ya da orada bulunsa bile iptal sebebini bilmeyen ilgililer hakkında vasiyetnamenin açılmasıyla on yıllık hak düşürücü süre işlemeye başlar¹³⁵⁶.

Vasiyetname, sulh hâkimine teslim edilmedikçe vasiyetnamenin açılması söz konusu olmayacağından on yıllık hak düşürücü süre de işlemeye başlamaz. Vasiyetnameyi mahkemeye teslim borcu olanlar, bu borcu yerine getirmezler veya vasiyetname mirasbırakanın ölümünden sonra on beş veya yirmi yıl sonra bulunarak mahkemeye teslim edilirse, on yıllık süre, vasiyetnamenin sulh hâkimi tarafından açılmasından itibaren başlar¹³⁵⁷.

Miras sözleşmelerinde on yıllık süre, mirasbırakanın ölümüyle, yani mirasın açılmasıyla başlar. Ancak miras sözleşmesiyle tek taraflı olarak üçüncü kişiye bir kazandırmada bulunulmuşsa, on yıllık süre, mahkeme tarafından bu kişiye bildirim yapıldığı tarihten itibaren başlar. Örneğin, A ile B arasında yapılan miras sözleşmesinde A, tasarruf sahibi olup, aynı miras sözleşmesi ile C'ye tek taraflı olarak evini vasiyet eder. Burada miras sözleşmesinin iptali için hak düşürücü süre, mirasın açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar. C açısından hak düşürücü süre, mahkeme tarafından kendisine bildirim yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar¹³⁵⁸.

¹³⁵⁶ **İmre/Erman**, s. 220; **Turan**, s. 105.

¹³⁵⁷ **Oğuzman**, s. 192; **Güvenç**, Süreler, s. 270; **Eren**, İptal Davası, s. 117; **İmre**, s. 336-337; **İmre/Erman**, s. 220; **Turan**, s. 105-106; **Petek**, s. 8, dn. 16.

¹³⁵⁸ **Eren**, İptal Davası, s. 118-119.

C. Yirmi Yıllık Süre

Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesi uyarınca davalının, iyiniyetli olmaması, yani kötünietli olması halinde iptal davası açma hakkı yirmi yıllık hak düşürücü süreye bağlanmıştır. Kötünietli davalılar için öngörölmüş olan sürenin başlangıcı ile iyiniyetli davalılar için öngörölmüş sürenin başlangıcıyla aynı olup, vasiyetnamelerde açılma tarihi, miras sözleşmelerinde ise mirasın geçme tarihidir.

Eski Medeni Kanun'un 501. maddesinde bu süre otuz yıl olarak düzenlenmişti. Ayrıca EMK zamanında iptal sebeplerine göre de iptal davası açma sürelerinde bir ayırım yapılmıştı. Buna göre, EMK'nın 501. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, dayanılan iptal sebebinin kanuna veya ahlâka aykırılık ya da ehliyetsizlik olması ve davalının da kötünietli olması durumunda iptal davası için otuz yıllık sürenin uygulanacağı belirtilmişti. Eski Medeni Kanun'un uygulandığı dönemde iradeyi sakatlayan haller ve şekil eksikliği hallerinde davalının iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın iptal davası açma hakkının bir ve beş yılın dolmasıyla zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmekteydi¹³⁵⁹. Ancak mirasbırakanın, hile veya ikrah ile vasiyetname yapmasını sağlayan kişinin de kötünietli olduğu, bu sebeple ona karşı açılacak iptal davasının da otuz yıllık zamanaşımına tabi olması gerektiği doktrinde ileri sürölmüştür¹³⁶⁰.

Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinde iptal sebepleri arasında bir ayırım yapılmamıştır. Bu sebeple hangi iptal sebebi olursa olsun davalının kötünietli olması durumunda yirmi yıllık hak düşürücü süre uygulanır. Ancak ölüme bağlı tasarrufların içeriğinin Kanun'a ve ahlâka aykırı olması durumunda bunun yaptırımının iptal değil de kesin hükümsüzlük olduğunu kabul ettiğimizden yirmi

¹³⁵⁹ Eren, İptal Davası, s. 119.

¹³⁶⁰ Şakir Berki, "Miras Davalarında Mürurzaman ve Defi", *AÜHFĐ*, C. 25 S.1, 1968, s. 127; Berki, *Miras Hukuku*, s. 216; Gönensay/Birsen, s. 74; Köprölü, *Miras Hukuku*, s. 258; Ayiter, s. 119; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 166; aksi görüş ise, mirasbırakanın irade sakatlığını öğrendiği zaman, kendisi bir yıl içerisinde ölüme bağlı tasarrufta dönmemesi durumunda ölüme bağlı tasarrufun geçerli olduğunu, bu sebeple iradeyi sakatlayan durumlarda açılan iptal davasında zamanaşımının kısa tutulmasını doğru ve yerinde bulmamıştır (Şener, *Miras Hukuku I*, s. 528; Güvenç, *Süreler*, s. 272).

yıllık süre, diğer iptal sebepleri olan ehliyetsizlik, irade sakatlığı halleri ve şekle aykırılık bakımından geçerli olur¹³⁶¹.

Kötüniyetten amaç davalının, ölüme bağlı tasarruftaki sakatlığı bilmesi veya bilmesi gerekmesine rağmen lehine yapılan kazandırma ve menfaatleri talep etmesi ve eline geçirmesidir. Kötüniyetin kabulü için davalının, ölüme bağlı tasarrufun yapılmasına sebebiyet vermiş olması gerekmez¹³⁶². Belirtmek gerekir ki, Türk Medenî Kanunu'nun 3. maddesi gereğince iyiniyet esas olduğundan davalının iyiniyetli olmadığını iddia eden, bunu ispat etmek zorundadır¹³⁶³.

Miras sözleşmesinde sözleşmenin karşı tarafı, mirasbırakanın israf ve kötü yönetim sebebiyle kısıtlandığını ve bu durumdaki kişinin miras sözleşmesi yapamayacağını biliyor veya gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsaydı bilebilecek durumda ise, sözleşmenin karşı tarafı iyiniyetli olmayıp, miras sözleşmesi ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilebilir. Buna karşılık miras sözleşmesi ile tek taraflı ölüme bağlı tasarruf yapılmışsa, miras sözleşmesinin karşı tarafının kötüniyetli olması, bu tasarrufun lehtarının da kötüniyetli olduğunu göstermez. Çünkü tek taraflı ölüme bağlı tasarruflarda israf ve kötü yönetimden dolayı kısıtlanan kişilerin tasarruf ehliyetinin olduğu kabul edilmektedir¹³⁶⁴.

Miras sözleşmesinin karşı tarafının kanunî temsil yoluyla temsil edilmesi durumunda temsilcinin kötüniyetinin temsil olunana etkili olacağı kabul edilmektedir. Buna karşılık miras sözleşmesinin karşı tarafı iradi temsil yoluyla temsil ediliyorsa, temsilcinin iyiniyetli, temsil olunanın kötüniyetli olması durumunda temsilcinin iyiniyetine bakılmaksızın iptal davası açmada daima yirmi yıllık süre uygulanmalıdır. Çünkü Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinde açıkça davalının iyiniyetli olmamasından söz edilmektedir. İradî temsilde

¹³⁶¹ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 346.

¹³⁶² **Gönensay/Birsen**, s. 74; **Eren**, İptal Davası, s. 120; **İmre**, s. 338; **Oğuzman**, s. 193; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 258; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 346; **Güvenç**, Süreler, s. 272; **Ayiter**, s. 119; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 167; **İmre/Erman**, s. 221; **Dural/Öz**, s. 233; **Öztañ**, Miras Hukuku, s. 250.

¹³⁶³ **Petek**, s. 10.

¹³⁶⁴ **Eren**, İptal Davası, s. 120-121; **Petek**, s. 10.

temsilcinin kötünietli, temsil olunanın iyiniyetli olması durumunda iptal davası açmada yirmi yıllık süre uygulanmaz. Çünkü TMK'nın 559. maddesinde açıkça davalının kötünietli aranmaktadır¹³⁶⁵.

Davalının, mutlaka ölüme bağı tasarrufun düzenlendiğı anda kötünietli olması gerekmez. Davalının, sonradan kötünietli olması da aynı etkiyi doğurur. Bu sebeple, bir ve on yıllık süreler içerisinde davalı kötünietli hale gelmişse, hakkında yirmi yıllık süre uygulanmalıdır¹³⁶⁶. Buna karşılık davalı, bir ve on yıllık süreler geçtikten sonra kötünietli olmuş ise, artık yirmi yıllık süre uygulanmaz. Çünkü bir ve on yıllık süreler geçtikten sonra iptal davası açma hakkı düşer. Dolayısıyla da davalının, sonradan kötünietli hale gelmesi iptal davası açma hakkını yeniden canlandırmaz. Diğer bir ifade ile kötüniet, doğmuş bir iptal hakkını uzatırken, ortadan kalkan iptal hakkını canlandırmaz¹³⁶⁷.

D. Süresiz Def'i Hakkı

Türk Medenî Kanunu'nun 559. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince ölüme bağı tasarrufların hükümsüzlüğü def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir. Def'i hakkının kullanması için herhangi bir süre söz konusu değildir¹³⁶⁸.

Def'i, hak sahibine karşı başkası tarafından ileri sürülen bir hakkı belli oranda etkisiz kılan, sonuçlarını tamamen veya kısmen sınırlayan, engelleyen ya da ortadan kaldıran bir haktır¹³⁶⁹. İptal def'i ise, ölüme bağı bir tasarrufa dayanarak

¹³⁶⁵ Şener, Miras Hukuku, s. 529; Eren, İptal Davası, s. 123; Petek, s. 11.

¹³⁶⁶ İnan, s. 204; İnan/Ertaş/Albaş, s. 293; Berki, Eski Medeni Kanun döneminde ölüme bağı tasarrufun kazanıldığı anda iyiniyetli olan kişinin daha sonra kötünietli hale gelmesi durumunda bir ve beş yıllık sürenin uygulanacağını savunmaktadır (Berki, Miras Hukuku, s. 216); Şener de, sonradan kötünietli olunması durumunda bir ve beş yıllık zamanasını süreleri uygulanması gerektiğini, çünkü kanun metni, ölüme bağı tasarruf yapılırken kötünietli davranan kişileri cezalandırmak istemediğini belirtmiştir (Esat Şener, "Miras Hukukunda Birtakım Süreler", *Yargıtay Dergisi*, C. 15, S. 1-4, Ocak-Ekim 1989, s. 712).

¹³⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 246; Oğuzman, s. 193; Eren, İptal Davası, s. 121-122; Güvenç, Süreler, s. 273; Ayiter, s. 119; Ayiter/Kılıçoğlu, s. 166; Dural/Öz, s. 233; İnan/Ertaş/Albaş, s. 293; Petek, s. 11; Turan, s. 107.

¹³⁶⁸ Oğuzman, s. 197; Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 348; Köprülü, Miras Hukuku, s. 263; Eren, İptal Davası, s. 123; İmre, s. 339; Dural/Öz, s. 234; İmre/Erman, s. 221; Şener, Miras Hukuku I, s. 529.

¹³⁶⁹ Tunçomağ, s. 55; Eren, Borçlar Hukuku, s. 71; Antalya, Borçlar Hukuku, s. 71.

mirasçılara karşı bir hak talep eden kişiye karşı mirasçılarının, ölüme bağlı tasarrufun bütün olarak veya maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların birinin ya da bir kısmının geçersizliği dolayısıyla bu hakkın kendisine karşı ileri sürülemeyeceğine yönelik bir karşı hak ileri sürmesidir.¹³⁷⁰.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasını TMK'nın 557. maddesindeki sebeplere dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptalinde menfaati olan mirasçı veya vasiyet alacaklısı açabilmektedir. Oysa iptal def'i, kural olarak ölüme bağlı tasarruftan yararlanacak olan kişilere karşı ileri sürülebilir¹³⁷¹.

İptal def'inin ileri sürülebilmesi için, bunu beyan edenlerin terekeye konu eşya üzerinde zilyetliğinin bulunması gerekir. Burada haklara ilişkin zilyetlik yeterlidir. Zira terekenin konusu teşkil eden eşyaların gerek mülkiyeti gerekse zilyetliği mirasbırakanın ölümü ile kanunen ve doğrudan mirasçılara geçer. Bu değer kendisine teslim edilmeyen atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı, Türk Medenî Kanunu'nun 637 vd. maddelerinde düzenlenen miras sebebiyle istihkak davası açabilirler. Kendilerine karşı açılan bu dava sebebiyle tereke mallarına sahip olan davalı konumundaki mirasçı veya mirasçılar, söz konusu ölüme bağlı tasarrufun geçersiz olduğunu herhangi bir süreye bağlı olmaksızın def'i yoluyla ileri sürebilirler¹³⁷². Bu def'i hakkını ileri süren taraf, söz konusu ölüme bağlı tasarruftaki iptal sebebini ispatlamak zorundadır¹³⁷³.

Süresiz def'i hakkının kullanılabilmesi için, geçersiz olan ölüme bağlı tasarrufun ifa edilmemiş olması gerekir. Eğer geçersiz olan ölüme bağlı tasarruf yerine getirilmiş ise, ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğü def'i yoluyla ileri sürülmesiyle ifa edilen şey geri alınmaz. Bunun alınması amacıyla ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılması gerekir¹³⁷⁴. Örneğin, mirasbırakanın, Ü'ye

¹³⁷⁰ **Albaş**, Def'i, s. 150; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 348; **Oğuzman**, s. 196-197.

¹³⁷¹ **Eren**, İptal Davası, s. 123; **Turan**, s. 107; **Albaş**, Def'i, s. 150.

¹³⁷² **İmre**, s. 331; **Eren**, İptal Davası, s. 123-124; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 348; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 262; **İmre/Erman**, s. 222.

¹³⁷³ **Eren**, İptal Davası, s. 124; **Turan**, s. 108; **Koyuncu**, s. 136.

¹³⁷⁴ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 348; **Dural/Öz**, s. 234.

belirli mal bıraktığı vasiyetnamede şekil eksikliği varsa, Ü, vasiyetnamenin ifasını kanunî mirasçı olan A'dan talep ettiğinde A, iptal davası açmak için gerekli süreleri kaçırmış olsa bile, iptal def'ini ileri sürerek ifadan kurtulabilir. Ancak A, vasiyet borcunun yerine getirirse, verdiği geri alabilmek için iptal davası açması gerekir¹³⁷⁵.

Davacı tarafından davalı aleyhine açılan miras sebebiyle istihkak veya vasiyetinin yerine getirilmesi davasında davalı, iptal def'ini ileri sürünce hâkim, açılan davanın reddine karar verir. Eğer ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açma hakkı için gereken süre geçmemişse davalı, iptal def'ini kullanmak yerine bir karşı dava açarak, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilir. Bu takdirde hâkim, hem davalı aleyhine açılan miras sebebiyle istihkak veya vasiyetin yerine getirilmesi davasını reddeder, hem de ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verir¹³⁷⁶.

Davalının, iptal hakkı var iken iptal def'ini ileri sürmesi kendisi açısından hak kaybına yol açabilir. Çünkü iptal davası açılması, bazı haklara sahip olabilme imkânı verir. Örneğin, mirasbırakan, bir vasiyetname düzenlemiş olup, bu vasiyetname ile kanunî mirasçılardan A'ya bir gayrimenkul vasiyet eder. Mirasbırakan, daha sonra ikinci bir vasiyetname düzenleyerek ilk vasiyetnamesinden rücu ederek, mirasçısı B'ye 200.000 TL vasiyet eder. İkinci vasiyetname, şekil kurallarına uygun düzenlenmez. B, A'dan 200.000 TL'yi talep ettiğinde A, ikinci vasiyetnamenin şekil eksikliği sebebiyle iptali için zamanında dava açmamış olsa bile, iptal def'ini ileri sürebilir. Ancak A'nın, iptal def'ini ileri sürmesi, ikinci vasiyetnamenin iptalini sağlamayacağı gibi dönülmüş ilk vasiyetnameye de geçerlilik kazandırmaz. Bu durumda A, ilk vasiyetname ile kendisine vasiyet edilen gayrimenkulü talep edemez. Buna karşılık A, ikinci vasiyetnameyi şekil eksikliği sebebiyle iptal ettirseydi, ortada sadece ilk vasiyetname kalacak ve A'da buna dayanarak gayrimenkulü talep edebilecekti¹³⁷⁷.

¹³⁷⁵ **Petek**, s. 13.

¹³⁷⁶ **Oğuzman**, s. 197.

¹³⁷⁷ **Oğuzman**, s. 197; **Toplandı**, s. 144.

V. İPTAL DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Görev, belirli bir davaya o yerdeki hüküm mahkemelerinden hangisinin bakacağını belirtir¹³⁷⁸. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 2. maddesinin birinci fıkrası gereğince dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. Sulh hukuk mahkemesinin görev alanına giren davalar, HMK'da tek tek belirtilmiştir. Ölümüne bağlı tasarrufların iptali davası da sulh hukuk mahkemesinin görev alanına girmediği için, bu davada asliye hukuk mahkemesi görevlidir¹³⁷⁹. Yargıtay, vasiyetnamenin iptali ve tenkis davalarında görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir¹³⁸⁰.

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli hukuk mahkemesi tarafından bakılacağını ifade eder¹³⁸¹. Yetki ve görev birbirinden farklıdır. Yetkide görevden farklı olarak bir davanın hangi yerdeki mahkeme tarafından görüleceği söz konusudur. Örneğin, bir davanın asliye hukuk mahkemesinde görüleceği tespit edildikten sonra bu davanın hangi yerdeki asliye hukuk mahkemesinde açılacağı sorusuna iç yetki kuralları cevap verir¹³⁸².

Yetki kuralları, bütün davalar ve bazı davalar için olmak üzere ikiye ayrılır. Bütün davalar için uygulanan yetki kuralına, genel yetki kuralı denir. Bu mahkemeye de genel yetkili mahkeme denir. Genel yetkili mahkeme, davalının

¹³⁷⁸ **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz**, C. I, s. 233; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 117; **Karlı**, s. 214; **Arslan/Yılmaz/Ayvaz**, Medenî Usul Hukuku s. 195; **Görgün**, s. 143; L. Şanal **Görgün/Mehmet Kodakoğlu**, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usul Hukuku*, Ankara 2012, s. 80; **Budak/Karaaslan**, s. 36.

¹³⁷⁹ **İnan/Ertay/Albaş**, s. 296; **İmre/Erman**, s. 218; **Antalya**, Miras Hukuku, 258; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 252.

¹³⁸⁰ Yarg. 2. HD., T. 10.09.2013, E. 2012/27448, K. 2013/20403, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, s. 307-308.

¹³⁸¹ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 106; **Karlı**, s. 214; **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 102; **Pekcanitez/Özekes/Akkan/Taş Korkmaz**, C. I, s. 267; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 128; **Arslan/Yılmaz/Ayvaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 195; **Tanrıver**, s. 226; **Görgün**, s. 155; **Budak/Karaaslan**, s. 36.

¹³⁸² **Karlı**, s. 263; **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 102-103.

yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m. 6/). Yerleşim yeri, Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre belirlenir¹³⁸³.

Bazı davalar için davalının yerleşim yeri mahkemesinin dışında başka yer mahkemeleri de yetkili kılınmıştır. Bazı dava veya dava çeşitleri için kabul edilen istisnaî nitelikteki yetki kurallarına özel yetki kuralları denir. Kural olarak özel yetki kuralları, genel yetki kuralını kaldırmayıp, her ikisi de birlikte uygulanır¹³⁸⁴. Ancak istisnai olarak bazı davaların mutlaka belirli bir yerde açılması öngörülmüştür. Bu durumlarda dava, sadece Kanun'da öngörülen mahkeme veya mahkemelerde açılıp, başka bir yerde açılmaz. Bu durumda kesin yetki söz konusudur¹³⁸⁵.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 11. maddesinde miras hukukundan doğan davalarda yetkili mahkemenin mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi olduğu ve bu mahkemenin yetkisinin kesin olduğu belirtilmiştir. Yani ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir. Aynı şekilde Türk Medenî Kanunu'nun 576. maddesinde ölüme tasarrufların iptali davasının, mirasbırakanın son yerleşim yerinde açılacağı belirtilmiştir. Sonuçta ölüme bağlı tasarrufların iptali davası, mirasbırakanın son yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesinde açılır¹³⁸⁶.

¹³⁸³ **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 104; **Pekcanitez/Atalay/Özeker**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 107; **Karşlı**, s. 264; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 130; **Pekcanitez/Özeker/Akkan/Taş Korkmaz**, C. I, s. 269; **Görgün**, s. 156; **Görgün/Kodakoğlu**, s. 90.

¹³⁸⁴ **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 137; **Pekcanitez/Atalay/Özeker**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 109; **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 104; **Karşlı**, s. 268; **Pekcanitez/Özeker/Akkan/Taş Korkmaz**, C. I, s. 279; **Tanrıver**, s. 228; **Görgün**, s. 160; **Görgün/Kodakoğlu**, s. 90.

¹³⁸⁵ **Tanrıver**, s. 237; **Karşlı**, s. 282; **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 105; **Pekcanitez/Özeker/Akkan/Taş Korkmaz**, C. I, s. 293; **Pekcanitez/Atalay/Özeker**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 112; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 150-151; **Görgün**, s. 165; **Görgün/Kodakoğlu**, s. 90.

¹³⁸⁶ **İnan/Ertas/Albaş**, s. 296; **İmre/Erman**, s. 218; **Antalya**, Miras Hukuku, 258; **Öztan**, Miras Hukuku, s. 252.

VI. İPTAL DAVASINDA İSPAT YÜKÜ

İspat, dava konusu hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların doğru olup olmadıkları hakkında mahkemeyi, yani hâkimi inandırma faaliyetidir¹³⁸⁷. İspat yükü ise, belirli bir olayın, gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda vakıa iddiasında bulunan tarafa düşen yüküdür¹³⁸⁸.

Türk Medenî Kanunu'nda ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında ispat yükünün kime ait olacağı hususunda herhangi bir düzenleme yoktur. Bu durumda TMK m. 6'da düzenlenen genel ispat kuralı ölüme bağlı tasarrufların iptali davası için de uygulanır. Söz konusu hüküm, "*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*" şeklindedir. Bu hüküm dolayısıyla TMK'nın 557. maddesinde belirtilen sebeplerden birine dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açan davacı, bu sebeplerin varlığını ispat etmelidir¹³⁸⁹. Dolayısıyla yanılma, aldatma, zorlama ve korkutma gibi iradeyi sakatlayan sebeplerin varlığı durumunda veya ölüme bağlı tasarrufun şekil kurallarına uyulmadan yapılmış olması durumunda ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyen davacı, bütün bu hususları ispat etmelidir.¹³⁹⁰ Aksi takdirde davacı, iptal davasını kazanamaz. Bu durumda ölüme bağlı tasarruf, geçerli bir şekilde yapılmış gibi hüküm ve sonuç doğurur.

Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde düzenlenen iptal sebeplerinden birisi olan ehliyet ise özel olarak incelenmelidir. Vasiyetname ve miras sözleşmesi yapabilmek için mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olması gerekir. Ayırt etme gücü, nisbi bir kavram olduğundan şüphe duyulması halinde ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda ayırt etme gücünün var olduğu kabul edilir. Ayırt etme gücünün bulunmadığını iddia eden taraf, Türk Medenî Kanunu'nun 6. maddesi gereğince bu

¹³⁸⁷ **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 318; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 388; **Arslan/Yılmaz/Ayvaz**, s. 374.

¹³⁸⁸ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 388; **Kuru**, Medenî Usul Hukuku, s. 320; **Arslan/Yılmaz/Ayvaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 376.

¹³⁸⁹ **Ayiter**, s. 120; **Ayiter/Kılıçoğlu**, s. 167; **İnan**, Miras Hukuku, s. 202; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 289; **Atlan**, s. 355-356.

¹³⁹⁰ **Toplandı**, s. 145.

iddiasını ispat etmekle yükümlüdür¹³⁹¹. Ayırt etme gücünün bulunmadığı iddiasıyla açılan iptal davasında hâkimin, mirasbırakanın günlük bazı basit hukuki işlemler için değil, iptali istenen ölüme bağlı tasarruf yönünden mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını araştırması gerekir¹³⁹². Ayırt etme gücünün bulunmadığı her türlü delille ispat edilebilir. Hâkim, takdir hakkını saklı tutmak üzere uzman bilirkişilerden yararlanabilir¹³⁹³. Gerçekten de bir kimsenin ayırt etme gücünün olup olmadığını tespit etmek tıp bilimin verileri ile çözüme kavuşturulacak bir mesele olup, ayrı bir uzmanlık işidir. Hâkim, bu konuda sadece hukuk bilimin verilerinden hareket ederek karar veremez¹³⁹⁴. Ancak hâkim, bu konuda karar verirken bilirkişi raporundan sadece yararlanma imkânına sahip olup, onunla bağlı değildir¹³⁹⁵.

Mirasbırakan, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlanmış ise, bu durumda ehliyetsizlik sebebiyle açılan iptal davasında davalı, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı sırada mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olduğunu ispat etmelidir¹³⁹⁶. Burada ispat yükü yer değiştirir¹³⁹⁷. Mirasbırakanın akıl hastalığı veya akıl zayıflığı dışındaki bir sebeple kısıtlanmış olması durumunda ispat yükü yer değiştirmez. Bu durumda davacı, mirasbırakanın ayırt etme gücünün olmadığını ispat etmelidir¹³⁹⁸.

Mirasbırakanın ölümünden sonra ehliyetsizlik sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açılması durumunda artık mirasbırakan, hayatta olmadığından ayırt etme gücünün ispatı oldukça zordur. Bu sebeple,

¹³⁹¹ **Escher**, s. 104; **İmre**, s. 106; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 35; **İmre/Erman**, s. 64; **Arpacı**, s. 25; **Helvacı**, (İlhan), s. 1141.

¹³⁹² **Helvacı**, (İlhan), s. 1139.

¹³⁹³ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 168.

¹³⁹⁴ **Helvacı**, (İlhan), s. 1142.

¹³⁹⁵ **Eren**, s. 104; **Helvacı**, (İlhan), s. 1143.

¹³⁹⁶ **Eren**, İptal Davası, s. 103; **İmre**, s. 107; **Oğuzman**, s. 99; **Şener**, Miras Hukuku I, s. 473; **İmre/Erman**, s. 65; **Helvacı**, (İlhan), s. 1140-1141; **Turan**, s. 43.

¹³⁹⁷ **İmre**, s. 107; **İmre/Erman**, s. 68.

¹³⁹⁸ **Eren**, İptal Davası, s. 103.

mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarrufu yapmadan önce ya da sonra ayırt etme gücünün bulunmadığının ispat edilmesi durumunda ölüme bağlı tasarruf yapıldığı anda da ayırt etme gücünün bulunmadığının kabulü anlama geldiği doktrinde kabul edilmektedir¹³⁹⁹.

VII. İPTAL DAVASININ SONUÇLARI

İptal davası sonucunda iptal sebebinin varlığı tespit edilirse, mahkeme tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilir. Bu karar, bozucu yenilik doğuran bir hüküm olup, geçmişe etkili hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla iptal kararı ile geçersiz olan ölüme bağlı tasarruf, mirasın açıldığı andan itibaren hükümsüz olur¹⁴⁰⁰.

Türk Medeni Kanunu'nun 558. maddesinin ikinci fıkrası gereğince iptal davası, ölüme bağlı tasarrufun tamamına ilişkin olabileceği gibi bir kısmına ilişkin de olabilir. Ölüme bağlı tasarrufun bir kısmının iptalinin söz konusu olabilmesi için, iptal sebebinin şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların yani vasiyetnamelerin veya miras sözleşmelerinin tamamına ilişkin olmaması gerekir¹⁴⁰¹. Örneğin, vasiyetnamedeki birden fazla maddi anlamda ölüme tasarrufun sadece bir tanesinin

¹³⁹⁹ **Dural**, Miras Sözleşmeler, s. 55; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 136; **İmre**, s. 106; **İmre/Erman**, s. 64; **Helvacı**, (İlhan), s. 1141.

¹⁴⁰⁰ **Gönensay/Birsen**, s. 69; **Oğuzman**, s. 105; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 254; **İmre**, s. 343; **Ayiter**, s. 117; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 341; **Eren**, İptal Davası, s. 137-138; **Ayiter/Kıhçoğlu**, s. 160; **Dural/Öz**, s. 231; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255; **İmre/Erman**, s. 224; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 294; Antalya'ya göre iptal kararı, ölüme bağlı tasarrufu yapıldığı andan itibaren ortadan kaldırır (**Antalya**, Miras Hukuku, s. 258).

¹⁴⁰¹ **Petek**, s. 5-6; "Dava; yararına belirli mal vasiyet edilen davalı vakfın, vasiyetnamede öngörülen bakım ve tedaviyle ilgili şart ve definle ilgili yükümlülükleri yerine getirmemiş olması sebebiyle vasiyetnamenin iptali isteğine ilişkindir. Şarta bağlı olarak lehine mal vasiyet olunan şahsın, bunu kazanabilmesi için, tasarrufta öngörülen şartın gerçekleşmesi gerekir. Başka bir ifade ile şart gerçekleşirse ölüme bağlı tasarruf hüküm ifade eder. Aksi halde, tasarruf hiçbir hüküm meydana getirmez. Olayda; mirasbırakan, vasiyetnamesinin üçüncü maddesinde gösterdiği taşınmazları ile menkul mallarını, hastalığında kendisine bırakılması, tedavisinin yaptırılması ve cenazesinin de Denizli Asri Mezarlığına defnedilmesi kayı ve koşuluyla davalı vakfa vasiyet ettiğine göre, bu şart gerçekleştiği takdirde, tasarruf hüküm ifade edecektir. Lehine belirli mal vasiyet edilen davalı vakfın, mirasbırakanın yararına olan bu şartı ifa etmediği ve mükellefiyeti de yerine getirmediği gerçekleşmiştir. Vasiyetnamenin sadece yukarıda açıklanan şarta bağlı maddesinin iptaline karar verilmesi gerekirken, şart ve mükellefiyete bağlanmayan diğer maddelerinin de iptalini hasıl eder şekilde tamamının iptaline hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır." Yarg., 2. HD., T. 05.02.2009, E. 2006/19509, K. 2009/1538, E.T. 16.07.2018, (<http://www.kazanci.com>).

yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle iptali talep ediliyorsa, sadece o maddî anlamda ölüme bağlı tasarruf iptal edilir. Diğer maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar geçerliliğini korur. Ancak irade sakatlığı sebebiyle iptal edilen maddî anlamda ölüme bağlı tasarruf olmadan diğerlerinin de yapılamayacağı anlaşılıyorsa, bu durumda vasiyetnamenin tamamı iptal edilir¹⁴⁰². Ölüme bağlı tasarruflar arasındaki bağlılık sebebiyle vasiyetnamenin veya miras sözleşmesinin tümünün geçersiz olması gerektiğini savunan taraf, bu iddiasını ispat etmelidir¹⁴⁰³.

Bu noktada ölüme bağlı tasarrufların iptal sebeplerinden olan şekle aykırılığını ve ehliyetsizliğin üzerinde durulması gerekir. Ölüme bağlı tasarrufun, şekle aykırı olması ya da ehliyetsiz yapılması durumunda kural olarak tasarrufun tamamının iptal edilmesi gerekir¹⁴⁰⁴. Ancak resmî vasiyetnamedeki şekil eksikliği, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılanlara veya bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine kazandırma yasağından kaynaklanıyorsa, bu durumda vasiyetnamenin tamamı değil, sadece belirtilen bu kişiler lehine yapılan kazandırmalar iptal edilir (TMK m. 558/III). Aynı şekilde el yazılı vasiyetnameye mirasbırakanın bilgisi olmaksızın üçüncü kişi tarafından bir tasarruf eklenmişse, sadece üçüncü kişi tarafından yapılan ekleme iptal edilip, el yazılı vasiyetname ayakta tutulur¹⁴⁰⁵. Ölüme bağlı tasarrufun ehliyetsiz bir şekilde düzenlenmesi durumunda tasarrufun tamamı iptal edilmelidir. Diğer bir ifade ile ehliyetsiz bir şekilde yapılan vasiyetnamenin bir kısmını geçerli sayıp, diğer kısmını geçersiz saymak çelişki oluşturur. Ancak bir ölüme bağlı tasarrufun yapılması uzun bir süre almış ve mirasbırakan bu süre içerisinde sadece belirli bir anda ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetini kaybetmiş ise ve bu durumda davacı

¹⁴⁰² **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 342; **Oğuzman**, s. 195; **İmre**, s. 343-344; **Öztrak**, Miras Hukuku, s. 56; **Berki**, Miras Hukuku, s. 195; **Dural/Öz**, s. 232; **İmre/Erman**, s. 225; **İşgüzar**, s. 70-71; **Dural**, Miras Sözleşmesi, s. 292-293; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 261; **Turan**, s. 109; **Petek**, s. 6.

¹⁴⁰³ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 342. **Petek**, s. 6.

¹⁴⁰⁴ **Dural/Öz**, s. 229-230; aksi görüşte olan Oğuzman, iptal davası açıp açmamakta serbest olan davacının, şekil eksikliği ve ehliyetsizlik sebebiyle sakat olan bir ölüme bağlı tasarrufun sadece bir kısmının iptal edilmesine bir engel olmadığını savunmaktadır (**Oğuzman**, s. 195-196).

¹⁴⁰⁵ **İmre**, s. 343-344; **Eren**, İptal Davası, s. 135; **İmre/Erman**, s. 224-225; **Turan**, s. 110.

tarafından ispatlandığı takdirde, sadece tasarruf ehliyetini kaybedildiği zamanda yapılan tasarruf veya tasarruflar iptal edilmelidir¹⁴⁰⁶.

Ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri içinde yer alsın da kanaatimizce, hukuka ve ahlâka aykırılık kesin geçersizlik sebebidir¹⁴⁰⁷. Ancak vasiyetname veya miras sözleşmesinin içerisinde yer alan bir veya birden fazla maddî anlamda tasarruf hukuka veya ahlâk aykırı ise, bu durumda sadece bu tasarruflar, kesin hükümsüz olmalıdır¹⁴⁰⁸.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali, borçlar hukukundaki iptalden farklı olup, tasarrufun iptal edilmesi sebebiyle ölüme bağlı tasarruftan yararlananlar tazminat talep edemez. Çünkü atanmış mirasçılar ya da vasiyet alacaklılarının bekleme durumu hukuken korunmaz. Dolayısıyla bunlar, ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinden kaynaklanan zararlarının tazminini talep edemez¹⁴⁰⁹.

Ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesi sadece söz konusu tasarrufun geçersiz hale gelmesini sağlar. Şayet iptal edilen ölüme bağlı tasarrufa konu olan mallar, aleyhine iptal davası açılan kişinin zilyetliğinde bulunuyorsa, bunları geri almak için bir eda davası (mirasçılar için miras sebebiyle istihkaka davası) açılması gerekir. Eda davası, iptal davasıyla birlikte açılabileceği gibi, iptal davasından sonra da açılabilir¹⁴¹⁰.

Ölüme bağlı tasarrufun tamamı iptal edilirse ve mirasbırakanın başka bir ölüme bağlı tasarrufu da yoksa bu durumda yasal mirasçılık söz konusu olur. Eğer mirasbırakanın, birden fazla vasiyetnamesi varsa, iptal edilenin yerini daha önce yapılan vasiyetname alır. Diğer bir ifade ile sonraki vasiyetnamenin iptal edilmesi

¹⁴⁰⁶ **Turan**, s. 110.

¹⁴⁰⁷ Aynı görüş için bkz. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 259.

¹⁴⁰⁸ **İnan**, Miras Hukuku, s. 206; **Eren**, İptal Davası, s. 133; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 295.

¹⁴⁰⁹ **Antalya**, Miras Hukuku, s. 255.

¹⁴¹⁰ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 343; **Oğuzman**, s. 196; **Eren**, İptal Davası, s. 139-140; **Dural/Öz**, s. 232; **Turan**, s. 112.

durumunda, sonraki vasiyetname ile dönülmüş bulunan ilk vasiyetname yeniden hüküm ve sonuç doğurur¹⁴¹¹.

Davacı, saklı paylı olup ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep etmiş, ancak ölüme bağlı tasarruf iptal edilmemiş ise, bu durumda hâkim, çoğun içinde az da var düşüncesi ile iptal davasını tenkis davasına dönüştüremez. İptal davası ile tenkis davası, birlikte veya birbirinden bağımsız terditli¹⁴¹² olarak açılabilir. Yargıtay, vasiyetnamenin iptali, olmazsa saklı paya yönelik tenkis talebin mevcut olduğunu, mahkemece vasiyetnamenin tenkisine yönelik talep hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmeden eksik inceleme ile hüküm kurulmasını doğru bulmamıştır¹⁴¹³.

Mahkeme tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik verilen kararın kişiler üzerindeki etkisi doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, iptal kararının mutlak nitelikte olduğunu, bu sebeple, davaya katılıp katılmadığına bakılmaksızın davaya iştirak eden ve etmeyen herkese karşı hüküm ve sonuç doğuracağını savunmaktadır¹⁴¹⁴. Buna karşılık bizim de katıldığımız doktrindeki hâkim görüşe göre, iptal kararı nisbi nitelikte olup, sadece davacı ve davalı olan kişiler için hüküm ve sonuç doğurur¹⁴¹⁵. Bu durumda, sadece iptal davası açanlar bunun sonuçlarından faydalanırlar. Ayrıca sadece aleyhine iptal davası açılanlar hakkında hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla aleyhine iptal davası açılanlar, ölüme bağlı tasarruftan yararlanamaz. Aleyhlerine iptal davası açılmamış diğer

¹⁴¹¹ **İmre**, s. 344-345; **İmre/Erman**, s. 225.

¹⁴¹² Terditli dava, davacının, aynı davalıya karşı olan birden fazla talebini aralarında aslilik ferilik ilişkisi kurarak aynı dava dilekçesinde ileri sürdüğü davalardır (**Karşlı**, s. 383; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, s. 264; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, Medenî Usul Hukuku, s. 268; **Görgün**, s. 284).

¹⁴¹³ Yarg., 3. HD., T. 18.02.2014, E. 2013/18304, K. 2014/2352, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 229-230; Yarg., 3. HD., T. 26.06.2013, E. 2013/10655, K. 2013/11069, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 312.

¹⁴¹⁴ **Berki**, Miras Hukuku, s. 194.

¹⁴¹⁵ **Eren**, İptal Davası, s. 139; **Köprülü**, Miras Hukuku, s. 260; **İmre**, s. 345; **Oğuzman**, s. 195; **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 341; **Dural/Öz**, s. 231; **İnan/Ertay/Albaş**, s. 296; **İmre/Erman**, s. 226; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 258; **Öztaş**, Miras Hukuku, s. 254; **Aybay**, Miras Hukuku, s. 72; **Turan**, s. 111.

kişiler, ölüme bağlı tasarruftan yaralanmaya devam ederler¹⁴¹⁶. Yargıtay, vasiyetnamenin iptali davasının, sadece bu davanın tarafları açısından hüküm ifade edeceğini belirtmiştir¹⁴¹⁷

İptal kararının, sadece davanın tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurmasının iki sebebi vardır. Bu sebeplerinden ilki bir ölüme bağlı tasarrufun geçerli kalıp kalmayacağına mirasçı ya da vasiyet alacaklısının karar vermesidir. İkinci sebep ise, iptal kararının herkes için hüküm ve sonuç doğurmasında bir kamu yararının olmamasıdır¹⁴¹⁸.

¹⁴¹⁶ **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 341; **İmre**, 345; Dural/Öz, s. 231; **İmre/Erman**, s. 226.

¹⁴¹⁷ “Somut olayda, tenfize konu vasiyetnamenin Mersin 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/208 esasında Mustafa ve Mahir Yeşilkaya aleyhine davacılar Hanife Kurtoğulları ve Ahmet Yeşilkaya mirasçılarında Bergüzar Yeşilkaya, Ercan Yeşilkaya ile Nermin Meram tarafından iptale konu edilmiş, mahkeme vasiyetnamenin sadece "davacılar yönünden iptaline" denmesi gerekirken genel bir ifade ile iptaline şeklinde hüküm kurulmuştur. Uyuşmazlık konusu davada ise, vasiyetnamenin iptali davasında taraf olmayan mirasçılar Fatma, Emine ve Hüsnüye aleyhine Mahir ve Mustafa Yeşilkaya (lehine vasiyette bulunulanlar) tarafından aynı vasiyetnamenin tenfizi istenilmiştir. Böylece yukarıdaki ilkeler ışığında vasiyetnamenin iptali davasında taraf olmayan davalılar yönünden ölüme bağlı tasarrufun (davalılar hissesi gözetilerek) tenfizi gerekirken delillerin yanlışlığı değerlendirilmesi sonucu istemin reddi bozmayı gerektirmiştir.” Yarg., 3. HD., T. 18.6.2009, E. 2009/9105, K. 2009/10585, E.T. 23.07.2018, (<http://www.kazanci.com>); Yarg. 3. HD., T. 14.05.2012, E. 2012/4989, K. 2012/12073, karar için bkz. **Ruhi/Ruhi**, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, s. 474-475.

¹⁴¹⁸ **Turan**, s. 111.

SONUÇ

Ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın, ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurması amacıyla yaptığı terekesini etkileyen veya etkilemeyen emir dilek ve arzularını içeren hukuki işlemdir. Ölüme bağlı tasarruflar, şeklî ve maddî anlamda olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Şeklî anlamda ölüm bağlı tasarruflar, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği emir, arzu ve isteklerini açıklarken uymak zorunda olduğu şeklî ifade eder. Şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, vasiyetname ve miras sözleşmesi olmak üzere iki tane olup, sınırlı sayı ilkesine tabidir. Dolayısıyla mirasbırakan, ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği son arzularını vasiyetname veya miras sözleşmesi ile açıklayabilir.

Vasiyetname, mirasbırakan tarafından yapılan tek taraflı ve herhangi bir kimseye yöneltilmesi gerekli olmayan şeklî anlamda ölüme bağlı tasarruflardan ilkidir. Vasiyetname, resmi, el yazılı ve sözlü olmak üzere üç şekilde yapılabilir.

Şeklî anlamdaki ölüme bağlı tasarrufların ikinci türü miras sözleşmesidir. Miras sözleşmesi, mirasbırakan ile mirasçısı ya da üçüncü kişi arasında yapılan ölüme bağlı bir tasarruftur. Miras sözleşmesinin çeşitli türleri olsa da esas olarak olumlu ve olumsuz (mirastan feragat sözleşmesi) olmak üzere iki türü vardır. Her iki miras sözleşmesi de resmi vasiyetname şeklinde yapılmalıdır.

Maddî anlamda ölüme bağlı tasarruflar, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği vasiyetname veya miras sözleşmesi içerisinde yer alan arzu ve isteklerdir. Maddî anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir kısmı miras hukuku ile ilgiliyken, bir kısmı ise, miras hukuku ile ilgili olmayıp mirasbırakanın ölümünden sonra yerine getirmesini istediği emirlerini içerir. Bu bakımdan mirasçı atama, belirli mal bırakma, vakıf kurma, yükleme, şarta bağlı tasarruflar, yedek ve art mirasçı atama, mirastan feragat sözleşmesi yapma, mirasçılıkta çıkarma, miras hukukuna ilişkin tasarruflar iken; evlilik dışı çocuğun tanınması, mezar yerinin bildirilmesi, miras hukukuna ilişkin olmayan maddî

anlamda ölüme bağı tasarruflardır. Maddî anlamda ölüme bağı tasarruflardan vakıf kurma ve vasiyeti yerine getirme görevlisi atama sadece vasiyetname ile yapılabilirken, mirastan feragat sözleşmesi ise, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilir. Bunların dışındaki maddî anlamdaki ölüme bağı tasarruflar, hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi ile yapılabilir.

Vasiyetname çeşitlerinden ilki, resmi vasiyetnamedir. Türk Medenî Kanunu'nda iki şekilde resmi vasiyetname düzenlenebileceği kabul edilmiştir. Bunlar, okunarak ve imzalanarak, okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmi vasiyetnamelerdir. Okuma yazma bilmeyen bir kimsenin, resmi vasiyetnameyi mutlaka okunmaksızın ve imzalamaksızın şekilde düzenlemesi gerekir. Buna karşılık okuma yazma bilen bir kimse, resmi vasiyetnameyi ister okuyarak ve imzalayarak ister okunmaksızın ve imzalamaksızın şekilde düzenleyebilir. Bunun için herhangi bir sebep göstermesine gerek yoktur.

Doktrin ve uygulamada kısmen okunarak ve imzalanarak, kısmen de okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmi vasiyetnamenin birleştirilmesiyle karma şekilde resmi vasiyetname yapılabileceği kabul edilmiştir. Ancak karma şekilde düzenlenen resmi vasiyetnamelerin geçerli olması için, okunarak ve imzalanarak, okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmi vasiyetnameler için gereken şekil şartlarını fazlasıyla yerine getirmesi gerekir.

Resmi vasiyetname, mirasbırakanın ve iki tanığın katılımıyla beraber resmi memur önünde düzenlenir. Noter, sulh hâkimi, yabancı ülkedeki Türk Konsolosları, noter yetkisine sahip mahkeme başkâtipleri, resmi vasiyetname düzenlemeye yetkilidirler. Buna karşılık köy muhtarları, noter yetkisine sahip yazı işleri müdürleri ile noter yetkisine sahip olmayan mahkeme başkâtipleri, resmi vasiyetname düzenlemeye yetkili değildirler. Uygulamada genellikle noterler resmi vasiyetname düzenlemektedir. Resmi memurun, resmi vasiyetnamenin düzenlenmesi için gereken her aşamada bulunması gerekir. Aksi takdirde resmi vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir.

Resmi vasiyetnamenin düzenlenebilmesi için mirasbırakan ve resmi memurdan başka iki tanığa daha ihtiyaç vardır. Türk Medenî Kanunu'nun 536.

maddesinin birinci fıkrası gereğince fiil ehliyeti olmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklananlar, okuryazar olmayanlar, hiçbir resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılmazlar. Buna karşılık mirasbırakanın eşi, üst ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, sadece belirli kimselerin düzenlediği resmi vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılamazlar. Evlatlık ve eşi, evlat edinen tarafından düzenlenen resmi vasiyetnameye memur veya tanık olarak katılamazken; evlat edinen ve hısımları, evlatlığın düzenlediği resmi vasiyetnameye tanık veya memur olarak katılabilirler.

Resmi vasiyetnamenin düzenlenmesinde tanıkların önemli görevi vardır. Tanıklar, okunarak ve imzalanarak düzenlenen resmi vasiyetnamede mirasbırakanı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini ve mirasbırakanın vasiyetnameyi okuyup son arzularına uygun olduğu beyanını kendi önlerinde yaptığını vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar. Okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenlenen resmi vasiyetnamede tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem de vasiyetnamenin kendi önlerinde resmi memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar. Tanıkların verecekleri şerhlerde belirtilen bu unsurların bulunması gerekir. Aksi takdirde resmi vasiyetname, şekil eksikliği sebebiyle iptal edilebilir.

Vasiyetname çeşitlerinden bir diğeri el yazılı vasiyetnamedir. Türk Medenî Kanunu'nun 538. maddesi gereğince el yazılı vasiyetname, mirasbırakanın, vasiyetname metnini başından sonuna kadar el yazısı ile yazıp, vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve günü de belirterek imzaladığı vasiyetname şeklindedir. El yazılı vasiyetname, mirasbırakanın kendi el yazısı ile yazıldığı takdirde geçerli olur. Bu durumun sebebi, vasiyetnamenin ve içerisindeki tasarrufların mirasbırakanın kendi ürünü olup olmadığının belirlenmesidir.

El yazılı vasiyetname, normal şartlar altında kalemle kâğıt üzerine yazılır. Ancak mirasbırakanın, vasiyetname yapma iradesinin bulunması ve el yazılı

vasiyetname için Kanun'un aradığı şekil şartlarının olması şartıyla herhangi bir şeyle herhangi bir nesne üzerine yazılan vasiyetname de geçerli olur.

El yazılı vasiyetnamede bulunması gereken diğer bir unsur tarihtir. Türk Medenî Kanunu'nun 535. maddesinin birinci fıkrası gereğince el yazılı vasiyetnamede düzenleme tarihinin el yazısıyla belirtilmesi gerekir. Ancak antetli kağıtlarda sıklıkla karşılaşılan tarihin bin ve yüzyılı gösteren kısmının basılı geri kalan kısmının ise mirasbırakanın el yazısı ile yazıldığı vasiyetname de geçerlidir.

Mirasbırakan, el yazılı vasiyetnameyi bir günde tamamlamış ise, o günün tarihi düzenleme tarihi olarak belirtilir. Ancak vasiyetname, birden fazla günde yapılmışsa, bu durumda düzenleme tarihi olarak bu günlerden herhangi birisi belirtilebilir.

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini istemeden yanlış belirtmesi durumunda belirtilen düzenleme tarihinin doğru olduğu kabul edilir. Mirasbırakanın, ehliyetinin olup olmadığının veya birden fazla vasiyetname arasındaki düzenleme tarihinin tespiti gerekiyorsa, tarih doğru olmalıdır. Ancak bu durumlar yoksa vasiyetnamede belirtilen tarih geçerli sayılmalı ve vasiyetname ayakta tutulmalıdır. Tarihin, doğru olmadığını iddia eden bunu ispat etmek zorundadır. Düzenleme tarihinin istenmeden yanlış belirtilmesi durumunda doğru tarih, vasiyetname içi olgulardan tespit edilebileceği gibi vasiyetname dışı olgulardan da tespit edilebilir. Vasiyetname dışı olgulara tanık beyanları, mirasbırakanın gönderdiği mektuplar örnek olarak gösterilebilir.

Mirasbırakanın, vasiyetnamenin düzenleme tarihini isteyerek yanlış belirtmesi durumunda vasiyetname yapma iradesi olmadığı için, vasiyetname geçersiz olmalıdır. Ancak mirasbırakan öldükten sonra kasten atılan yanlış tarihin doğruluğunu tespit etmek oldukça güçtür.

El yazılı vasiyetnamenin son unsuru imzadır. İmza, mutlaka mirasbırakanın el yazısı ile atılmalıdır. Mühür veya herhangi bir aletle atılan imza geçersiz olduğu gibi; mirasbırakanın, vasiyetnameye parmak basması da imza yerine geçmez. Elektronik imza ile düzenlenen el yazılı vasiyetname geçerli değildir. Çünkü

Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında, “*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.*” denilmektedir. El yazılı vasiyetnamenin düzenlenmesi de Kanun'da özel bir merasime tabi tutulduğu için, elektronik imza ile el yazılı vasiyetname düzenlenemez.

Vasiyetname çeşitlerinden sonuncusu ise, sözlü vasiyetnamedir. Sözlü vasiyetnamenin yapılabilmesi için, mirasbırakanın, olağanüstü bir durum içerisinde ve diğer vasiyetname çeşitlerinden herhangi bir tanesini yapamayacak durumda olması gerekir. Olağanüstü durumlar, ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş vb. durumlardır. Mirasbırakanın, sözlü vasiyetname yapabilmesi için belirtilen bu olağanüstü durumlar içerisinde bulunması yeterli değildir. Ayrıca diğer vasiyetname çeşitlerinden birini yapamayacak durumda olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri Türk Medenî Kanunu'nun 557. maddesinde belirtilmiştir. Bunlar, ehliyetsizlik, irade sakatlığı, hukuka ve ahlâka aykırılık ve şekil eksikliğidir. Bunların dışında herhangi bir sebebe dayanılarak ölüme bağlı tasarrufların iptali talep edilemez. Ölüme bağlı tasarruf, iptal edilinceye kadar geçerli bir şekilde hüküm ve sonuç doğurmaya devam eder.

Mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yapabilmesi için ehliyetli olması gerekir. Ehliyet, vasiyetname ve miras sözleşmesi için farklı şekilde düzenlenmiştir. Mirasbırakanın, vasiyetname düzenleyebilmesi için ayırt etme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olması gerekir. Görüldüğü üzere bir kimse, on sekiz yaşını doldurmadan evlenme ile veya mahkeme kararıyla ergin kılınmadan bağışlama sözleşmesi yapamazken on beş yaşını doldurmuş ise, vasiyetname yapabilmektedir. Bu durumun iki sebebi vardır. Bu sebeplerden ilki, vasiyetname yapmanın kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olması ve temsilci aracılığıyla dahi yapılamamasıdır. Vasiyetname yapma yaşının on beş olmasının bir diğer sebebi ise, vasiyetnamenin tek taraflı bir hukukî işlem olması ve ölünceye kadar tek taraflı olarak geri alınabilmesidir.

Miras sözleşmesi yapabilmek için ise, kişinin ayırt etme gücüne sahip, ergin olması ve kısıtlı olmaması gerekir. Erginliğin nasıl kazanıldığına bir önemi yoktur.

Dolayısıyla on sekiz yaşın doldurulmasıyla veya evlenmeyle ya da mahkeme kararıyla ergin olan bir kimse de miras sözleşmesi yapabilir.

Miras sözleşmesinde vasiyetnameden farklı olarak tam fiil ehliyetinin aranmasının sebebi miras sözleşmesinin bağlayıcı bir işlem olmasıdır. Diğer bir ifade ile miras sözleşmesinden, vasiyetnamede olduğu gibi tek taraflı olarak dönmek mümkün değildir. Ancak Kanun'da belirtilen durumların gerçekleşmesi durumunda miras sözleşmesinden dönmek mümkündür. Belirtmek gerekir ki, miras sözleşmesi için aranan şartlar, sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için söz konusudur. Her iki taraf da miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa, bu şartlar, her ikisi için de geçerlidir. Ancak sözleşmenin diğer tarafı, ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyorsa, o, genel ehliyet kurallarına tabi olup, kanunî ve iradî temsil yasağı söz konusu değildir.

Her hukuki işlemde olduğu gibi ölüme bağlı tasarruflarda da ayırt etme gücü nisbidir. Ayırt etme gücü, belirli bir anda bulunup diğer zamanlarda bulunmayabilir. Bir hukuki işlem için yeterli olan ayırt etme gücü başka bir hukuki işlem için yeterli olmayabilir. Bu sebeple, hâkim, önüne gelen her olayda ayırt etme gücüne sahip olmadığı iddia edilen kişinin, böyle bir hukuki işlemi yaparken ayırt etme gücüne sahip olup olmadığını araştırarak bir karar vermesi gerekir.

Vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte mirasbırakanın fiil ehliyetinin olup olmadığı tespit edilirken tüm delillerin toplanması, tanıkların dinlenilmesi, tüm hastane kayıtların toplanması ve son olarak Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gereklidir. Ayrıca mirasbırakanın, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda tereddüte düşülmesi durumunda tanıklar dinlenebilir. Ancak tanık beyanları birer veri olup, mirasbırakanın ayırt etme gücünün tespiti için, mutlaka Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gerekir.

Mirasbırakan, vasiyetname düzenlerken ayırt etme gücünün bulunduğu hususunda sağlık ocağından rapor alabilir. Ancak tanıkların, vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakanın ayırt etme gücünün olmadığını iddia etmeleri ve mirasbırakanın da vasiyetnamenin yapıldığı tarihte ileri yaşlarda olması durumunda Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınması gerekir. Mirasbırakanın, ayırt etme gücünün

bulunup bulunmadığı hususunda birden fazla rapor varsa, bunlar arasındaki çelişki giderilerek bir karar verilmesi gerekmektedir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptaline neden olan diğer bir durum da irade sakatlıklarıdır. İrade sakatlığı hallerinden ilki yanılma. Yanılma sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptali vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından farklılık göstermektedir. Hatalı değerlendirme ile yapılan vasiyetname arasında illiyet bağının olması şartıyla her türlü yanılma, yani hem beyan hem de saik yanılma, vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir. Her türlü yanılma halinin vasiyetnameler bakımından iptal sebebi oluşturmasının sebebi vasiyetnamenin tek taraflı bir hukuki işlem olması ve korunacak karşı tarafın bulunmamasıdır.

Miras sözleşmesinin her türlü yanılma sebebiyle iptal edilip edilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Kanaatimizce, her türlü yanılma miras sözleşmesinin iptalini sağlamaz. Çünkü miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlem olup, korunması gereken karşı taraf vardır. Ayrıca miras sözleşmelerinde güven prensibi hâkim olduğundan adi saik yanılma sebebiyle miras sözleşmeleri iptal edilemez.

İrade sakatlığı hallerinden bir diğeri aldatmadır. Aldatma sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptali vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından farklılık göstermektedir. Türk Borçlar Kanunu'nun 36. maddesinin birinci fıkrası gereğince üçüncü kişi tarafından yapılan aldatma sebebiyle sözleşmenin iptal edilebilmesi için, karşı tarafın, aldatmayı bilmesi veya bilebilecek durumda olması gerekir. Vasiyetnamelerin üçüncü kişinin aldatması sebebiyle iptal edilebilmesi için, üçüncü şahıslar tarafından yapılan aldatmayı lehine tasarruf yapılan kişinin bilmesine gerek yoktur. Dolayısıyla her türlü aldatma, vasiyetnamenin iptaline sebep olabilir.

Miras sözleşmesinin, üçüncü kişinin aldatması sebebiyle iptal edilip edilemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Kanaatimizce, güven prensibinin hâkim olduğu miras sözleşmesinde üçüncü kişi tarafından yapılan aldatma, lehine tasarruf yapılan kişi tarafından biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa, miras sözleşmesi iptal edilmelidir.

İrade sakatlığı hallerinden sonuncusu ise korkutmadır. Korkutma sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptali vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri için farklılık göstermektedir. Türk Borçlar Kanunu'nda sözleşmenin iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olması gerekir. Korkutmanın esaslı olması için, korkutma sonucunda korkutulanın, kendisinin veya yakınlarının hayatlarına, şahıslarına, namuslarına veya mallarına yönelik ağır ve yakın bir tehlikenin doğduğuna yönelik bir inancının olması gerekir. Vasiyetnamelerin iptal edilebilmesi için korkutmanın esaslı olması gerekmez. Korkutma ile vasiyetnamenin yapılması arasında illiyet bağı varsa vasiyetname iptal edilebilir. Buna karşılık miras sözleşmesinde güven prensibi geçerli olduğundan korkutmanın esaslı olması gerekir

Türk Borçlar Kanunu gereğince korkutma sebebiyle sözleşmenin iptal edilebilmesi için korkutmanın hukuka aykırı olması gerekir. Vasiyetnamelerin iptal edilebilmesi için korkutmanın hukuka aykırı olmasına gerek yoktur. Miras sözleşmesinin iptal edilebilmesi için ise, korkutmanın hukuka aykırı olması gerekir.

Borçlar hukukunda olduğu gibi miras hukukunda da korkutma olumlu bir davranışla yapılabileceği gibi olumsuz bir davranışla da yapılabilir. Olumsuz bir davranışla yapılan korkutmada korkutan, kanunen veya sözleşme gereğince yapması gereken bir davranışı yapmamaktadır. Bu anlamda, mirasbırakana bakan bir hastabakıcının veya eşin, kendisine ölüme bağlı tasarruf yapılmadığı takdirde ona bakmayacağını söylemesi olumsuz davranışla yapılan bir korkutmadır.

Ölüme bağlı tasarrufun bir diğer iptal sebebi ise, ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin ya da tasarrufun bağlandığı koşul veya yüklemenin hukuka ya da ahlâka aykırı olmasıdır. Ölüme bağlı tasarrufun hukuka veya ahlâka aykırı olması durumunda bunun yaptırımının iptal edilebilirlik değil, kesin hükümsüzlük olması gerekir. Zira ölüme bağlı tasarruf, hukuka ve ahlâka aykırı olduğunda bunun iptal edilmemesi durumunda geçerli hale gelir. Böylece kişi, sağlığında yapamayacağı bir işlemi ölüme bağlı tasarruf yoluyla yapabilecektir. Miras hukukunda mirasbırakanın son arzularına saygı gösterilmesi söz konusu olsa da hukuka ve ahlâka aykırı bir ölüme bağlı tasarruf, kanunların ve ahlâk kurallarının çizdiği sınırların dışına çıkar.

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun içerisinde birden fazla maddî anlamda tasarrufu olup, bu tasarruflardan biri ya da birkaçı hukuka veya ahlâka aykırı koşula bağlanmışsa, sadece o tasarruf geçersiz olup, diğer tasarruflar geçerliliğini korurlar.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali için ancak mirasbırakan öldükten sonra dava açılabilir. Mirasbırakan, hayatta iken sadece kendisi, yapmış öldüğü ölüme bağlı tasarruftan dönebilir. Mirasbırakan, hiçbir gerekçe göstermeksizin vasiyetnameden dönebilecek iken, miras sözleşmesinden dönmek için Kanun'da sayılan sebeplerin gerçekleşmesi gerekir. Türk Medenî Kanunu'nun 504. maddesinde sadece irade sakatlığı durumunda ölüme bağlı tasarruftan dönme imkânı tanınsa da ehliyetsizlik, şekil eksikliği, hukuka ve ahlâka aykırılık gibi diğer iptal sebeplerinin bulunması durumunda da tasarruftan dönülmelidir.

Ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan saklı paylı olan veya olmayan her mirasçı, vasiyet alacaklısı ve son mirasçı sıfatıyla hazine, iptal davası açabilir. Birden fazla ölüme bağlı tasarruf olup bunlardan birinin iptal edilmesi durumunda mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatını kazanacak olanlar da iptal davası açabilirler. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasbırakanın veya mirasçısının alacaklıları ve borçluları, iptal davası açamazlar.

İptal davasında söz konusu ölüme bağlı tasarruftan yararlananlar davalı sıfatına sahiptir. İptal davası, söz konusu ölüme bağlı tasarruftan yaralananların tamamına karşı açılabilceği gibi birine veya birkaçına karşı da açılabilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi, iptal davası açamazken onun aleyhine dava açılabilir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davası açma hakkı bir yıllık, on yıllık ve yirmi yıllık hak düşürücü sürelerle bağlanmış olup, bu süreler içerisinde dava açılmadığı takdirde dava açma hakkı sana erer. Bir yıllık süre, davacının, ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebinin ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği andan itibaren başlar. Ancak iptal davası, hiçbir zaman mirasbırakanın sağlığında açılmayacağından iptal davası açmaya hakkı olan mirasçılar veya vasiyet alacaklıları, iptal sebeplerini öğrenseler bile, bir yıllık hak düşürücü süre mirasbırakanın ölümünden önce işlemeye başlamaz.

İyiniyetli davalılar için öngörölmüş olan on yıllık süre, vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı, miras sözleşmesinde ise mirasın açıldığı yani mirasbırakanın öldüğü tarihten itibaren işlemeye başlar. Davalının kötüniyetli olması durumunda uygulanacak olan yirmi yıllık hak düşürücü süre de vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı, miras sözleşmesinde ise mirasın açıldığı yani mirasbırakanın öldüğü tarihten itibaren işlemeye başlar.

Mirasçılar veya vasiyet alacaklıları, geçersiz olan bir ölüme bağı tasarrufun iptali için bir, on ve yirmi yıllık hak düşürücü sürede iptal davası açmamış olsa bile, tasarrufun ifasını isteyenlere karşı her zaman iptal def'ini ileri sürerek ifadan kurtulabilirler. Ancak iptal davası açılması gerekirken iptal def'inin ileri sürölmesi bazı hak kayıplarına yol açabilir.

İptal davasında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi iken, yetkili mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesidir.

Ölüme bağı tasarrufların iptali davası sonucunda iptal sebebi tespit edilirse mahkeme tarafından ölüme bağı tasarrufun iptaline karar verilir. Bu karar, bozucu yenilik doğuran bir karardır. Ayrıca bu karar, geçmişe etkili olup, ölüme bağı tasarruf, mirasın açıldığı günden itibaren geçersiz olur.

İptal kararı, nisbi nitelikte olup sadece davada davacı ve davalı olan kimseler için hüküm ve sonuç doğurur. Bu durumda sadece iptal davası açanlar, bundan yararlanırılar. Aleyhine iptal davası açılanlar, ölüme bağı tasarruftan yararlanamazlar.

Ölüme bağı tasarrufun şekle aykırı ya da ehliyetsiz yapılması durumunda kural olarak tasarrufun tamamı iptal edilir. Ancak şekil eksikliği veya ehliyetsizlik, ölüme bağı tasarrufun bir kısmında söz konusu ise ve bu durum da ispatlanabilirse, sadece tasarrufun o kısmı iptal edilir. Ancak iptali gereken tasarruf olmadan diğerlerinin de yapılamayacağı anlaşılıyorsa, bu durumda ölüme bağı tasarruf tümüyle iptal edilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKBIYIK**, Cem; *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, İstanbul 2012.
- AKIN** Ünal; *Kelepçeleme Sözleşmeleri (Sözleşmelerdeki Hükümler Sebebiyle Kişinin Ekonomik Özgürlüğünün Aşırı Derecede Sınırlanması)*, 2. bs., Ankara 2017.
- AKINCI** Şahin; *Borçlar Hukuku Bilgisi*, 9. bs., Konya 2016.
- AKINTÜRK** Turgut; “Şart ve Mükellefiyetler Kavramı Üzerinde Bir İnceleme”, *AÜHFD*, C. 27, S. 3, 1970, s. 219-247.
- AKINTÜRK** Turgut/**ATEŞ** Derya; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, 26. bs., İstanbul 2016.
- AKINTÜRK** Turgut/**KARAMAN** Derya Ateş; *Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku*, C. II, 16. bs., İstanbul 2014.
- AKİPEK** Jale G./**AKINTÜRK** Turgut/**ATEŞ** Derya; *Türk Medeni Hukuku, (Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku)*, C. 1, 12. bs., İstanbul 2015.
- AKKANAT** Halil; “El Yazısı İle Vasiyetnamede Vasiyetname Metninin Özellikleri”, *Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı*, C. II, İstanbul 2001, s. 799-815.
- ALANGOYA** H. Yavuz/**YILDIRIM** M. Kamil/**DEREN YILDIRIM** Nevhis; *Medenî Usul Hukuku Esasları*, İstanbul 2009.
- ALBAŞ** Hakan; “Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def’i”, *MÜHF-HAD*, C.18, S. 3, 2012, s. 143-162, (Def’i).
- ALBAŞ** Hakan; “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, 2007, s. 535-552 (Feragat).
- ALTUĞ** Yılmaz; “Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 29, S. 9-10, Eylül-Ekim 1955, s. 401-429.

- ANTALYA O. Gökhan;** “Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımı ve Sınırları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 18, S. 3, Temmuz 1992, s. 365-395, (Geçerlilik Şekli).
- ANTALYA O. Gökhan;** *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2015, (Miras Hukuku).
- ANTALYA O. Gökhan;** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, İstanbul 2015, (Borçlar Hukuku).
- ANTALYA O. Gökhan;** *Mirastan Feragat Sözleşmesi*, İstanbul 1999, (Feragat Sözleşmesi).
- ANTALYA O. Gökhan/TOPUZ Murat;** *Medeni Hukuk, (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri)*, İstanbul 2017.
- ARBEBK Ömer;** *Miras Hukukundan Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırlar ve Müeyyidesi*, Ankara 2013.
- ARPACI Abdulkadir;** *Kişiler Hukuku*, İstanbul 1993.
- ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder/AYVAZ Sema Taşpınar;** *İcra ve İflas Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016.
- ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder/AYVAZ Sema Taşpınar;** *Medenî Usul Hukuku*, 3. bs., Ankara 2017, (Medenî Usul Hukuku).
- ASLAN Çiğdem Mine;** *Gabinin Unsurları ve Hukuki Sonuçları*, Ankara 2006.
- ATAAY Aytekin;** *Şahıslar Hukuku, (Giriş, Hakiki Şahıslar)*, 3. bs., İstanbul 1978.
- ATAMULU İsmail;** *Türk Borçlar Hukukunda Muvazaa*, Ankara 2017.
- ATLAN Hülya;** “İsviçre Hukuku'ndaki Değişiklikler Işığında Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Mirasbırakan Sıfatıyla Miras Sözleşmesi Yapabilmesine İlişkin Düşünceler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 31, Y. 8, Temmuz 2017, s. 349-369.
- AYBAY Aydın;** *Borçlar Hukuku Dersler Genel Bölüm*, 14. bs., İstanbul 2016, (Borçlar Hukuku).
- AYBAY Aydın;** *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 2000, (Miras Hukuku).
- AYİTER Nuşin;** *Miras Hukuku*, 4. bs., Ankara 1978.

- AYİTER** Nuşin/**KILIÇOĞLU** M. Ahmet; *Miras Hukuku*, Ankara, 1989.
- AYSAL** Mert; *Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları ve Sonuçları*, (Danışman: Doç. Dr. Baki İlkey Engin), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- BAĞCI** Ömer; *El Yazısı İle Vasiyetnamede Düzenleme Yeri ve Tarihi*, (Danışman: Prof. Dr. Serap Helvacı), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.
- BAŞPINAR** Veysel; “Yeni Türk Medeni Kanunu Hakkında Bazı Düşünceler” *GÜHFD*, C. 3, S. 1-2, Haziran-Aralık 1999, s. 46-59.
- BAŞPINAR** Veysel; “Yeni Türk Medenî Kanunu”, *Prof. Dr. Turgut Kalpsuz’e Armağan*, Ankara 2003, s. 669-690.
- BAYDAR** Utku; *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, (Danışman: Doç. Dr. Gülçin Elçin Grassinger), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- BAYGIN** Cem; “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. IX, S.1-2, 2000, s. 567-594.
- BERKİ** Şakir; “Miras Davalarında Mürurzaman ve Defi”, *AÜHFD*, C. 25 S. 1, 1968, s. 117-135, (Mürurzaman ve Defi).
- BERKİ** Şakir; “Türk Hukukunda Vasiyet”, *AÜHFD*, C. 8, S. 3, 1951, s. 400-434, (Vasiyet).
- BERKİ** Şakir; *Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, Ankara 1962, (Borçlar Hukuku).
- BERKİ** Şakir; *Miras Hukuku*, Ankara 1975, (Miras Hukuku).
- BİLGİLİ** Fatih/**DEMİRKAPI** Erkan; *Borçlar Hukuku*, 11. bs., Bursa 2017.
- BİRSEN**, Kemaleddin; *Borçlar Hukuku Dersleri Borçların Genel Hükümleri*, 4. bs., İstanbul 1967.
- BOZKURT** Enver; *Hukukun Temel Kavramları*, 9. bs., Ankara 2012.
- BUDAK** Ali Cem/**KARAASLAN** Varol; *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2017.

- CANSEL Erol/ÖZEL Çağlar;** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, Ankara 2014.
- Cansel Erol/ÖZEL Çağlar;** *Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel Kavramı ve Kurumlar*, 5. bs., Ankara 2012, (Hukuk Başlangıcı).
- ÇAĞA Tahir;** *Türk İsviçre Hukukuna Göre Mahfuz Hisseli Mirasçılarının Hukuki Vaziyeti*, İstanbul 1950.
- ÇAKIN Nur;** “Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1974, s. 523-536.
- ÇAKIR Aytuğ Ceyhun;** “El Yazılı Vasiyetnamede Düzenleme Tarihi”, *Legal Hukuk Dergisi*, C. 36, S. 136, Nisan 2014, s. 105-128.
- ÇAKIRCA Seda İrem;** *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Aşırı Yararlanma Kavramı*, İstanbul 2015.
- ÇINAR Ömer;** “Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanıyla Sona Erdirilmesi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 12, Y. 6, 2007/2, s. 219-230.
- ÇUBUKGİL A. Rıza;** “Mirastan Adi Iskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri”, *AÜHFD*, C. 7, S. 3-4, 1950, s. 441-467, (Iskatın Sebepleri).
- ÇUBUKGİL A. Rıza;** “Medeni Kanunumuzda Mirastan Adi Iskatın Hüküm ve Neticeleri”, *AÜHFD*, C. 8, S. 3-4, 1951, s. 595-609, (Hüküm ve Neticeleri).
- DALAMANLI Lütfü;** *Miras Hukuku ve Tatbikatı*, İstanbul 1983.
- DEMİR Şamil;** “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S. 14, Temmuz 2013, s. 1151-1173.
- DEMİR Mehmet;** “Olumlu Miras Sözleşmeleri”, *Yargıtay Dergisi*, C. 20, S. 3, Temmuz 1994, s. 279-294.
- DERYAL Yahya;** *Hukukun Temel Kavramları* 7. bs., Trabzon 2011.

- DİNÇER** Seher Serap; *Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hukuki Sonuçları*, (Danışman: Doç. Dr. Baki İlkay Engin), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- DURAL** Mustafa; “İsviçre Türk Hukukunda Ortak (Müşterek) Vasiyetnameler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 4, 1969, s. 165-173, (Ortak Vasiyetname).
- DURAL** Mustafa; *El Yazısı İle Vasiyetname*, İstanbul 1967, (El Yazısı İle Vasiyetname).
- DURAL** Mustafa; *Miras Sözleşmeleri*, İstanbul 1980, (Miras Sözleşmeleri).
- DURAL** Mustafa; *Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler*, 2. bs., İstanbul 1984, (Gerçek Kişiler).
- DURAL** Mustafa/**ÖĞÜZ** Tufan /**GÜMÜŞ** Mustafa Alper; *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*, C. 3, 12. bs., İstanbul 2016.
- DURAL** Mustafa/**ÖĞÜZ** Tufan; *Türk Özel Hukuku Kişiler Hukuku*, C. 2, 16. bs., İstanbul 2015.
- DURAL** Mustafa/**ÖZ** Turgut; *Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku*, 10. bs., İstanbul 2016.
- EDİS** Seyfullah; *Türk İsviçre Borçlar Hukuku Sistemine Göre Akdin Lüzumlu Vasıflarında Hata*, Ankara 1973.
- ENGİN** Baki İlkay; *Yedek Mirasçılık*, İstanbul 2003.
- ERDOĞAN** İhsan; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. bs., Ankara 2013.
- EREN** Fikret; “Ölüme Bağlı Tasarruflarda İstenilerek Yapılan İrade Sakatlıkları”, *Adalet Dergisi*, Yıl, 54, S. 11-12, Kasım-Aralık 1963, s. 1277-1278, (İrade Sakatlıkları).
- EREN** Fikret; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. bs., Ankara 2017, (Borçlar Hukuku).

- EREN** Fikret; *Türk Hukuku'nda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası*, Ankara 1966, (İptal Davası).
- EREN** Fikret; *Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası*, Ankara 1973.
- ERGÜNE** Mehmet Serkan; *Vasiyetnamenin Yorumu*, İstanbul 2011.
- ERKAN** Vehbi Umut/**YÜCER** İpek; “Ayırt Etme Gücü”, *AÜHFD*, C. 60, S. 3, 2011, s. 485-522.
- ERMAN** Hasan; “Borçlar Hukukunda Akit Serbestisi ve Genel Olarak Sınırlandırmalar”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 38, S. 1-4, 1973, s. 601-620.
- ERTAŞ** Şeref; “Resmi Vasiyetname”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S. 130, Mayıs 2016, s. 24-43.
- ESCHER** A.; *Medeni Kanunu Şerhi, Miras Hukuku* (Çeviren, Sabri Şakir Ansay), Ankara 1949.
- ESENER** Turhan; “Borçlar Hukuku Sistemimize Göre Akitlerin İnikadında İtimat Prensibinin Ehemmiyeti”, *AÜHFD*, C. 9, S. 3-4, 1952, s. 166-197, (İtimad Prensibi).
- ESENER** Turhan; *Borçlar Hukuku, Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği*, C. 1, Ankara 1969, (Borçlar Hukuku).
- ESENER** Turhan; *Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler*, Ankara 1956, (Muvazaa).
- FEYZİOĞLU** Feyzi N./**DOĞANAY** Ümit/**AYBAY** Aydın; *Medeni Hukuk Dersleri*, C. 1, 3. bs., İstanbul 1976.
- GENÇCAN** Ömer Uğur; *Miras Hukuku*, 3. bs., Ankara 2016.
- GÖKTÜRK** Hüseyin Avni; *Miras Hukuku*, Ankara 1937.
- GÖNEN** Doruk; *El Yazılı Vasiyetname*, İstanbul 2007.
- GÖNENSAY** Samim/**BİRSEN** Kemaleddin; *Miras Hukuku*, İstanbul 1963.
- GÖRGÜN** L. Şanal; *Medenî Usul Hukuku*, 5. bs., Ankara 2016, s. 406.

- GÖRGÜN** Şanal/**KODAKOĞLU** Mehmet; *6100 Sayılı Hukuku Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usul Hukuku*, Ankara 2012.
- GÖZLER** Kemal; *Hukuka Giriş*, 13. bs., Bursa 2016.
- GÜNAY** Erhan; *Bilimsel Görüşler ve Yargısal Kararlar Eşliğinde Miras Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları*, Ankara 2016.
- GÜRİZ** Adnan; *Hukuk Başlangıcı*, 14. bs., Ankara 2012.
- GÜRSOY** Kemal Tahir; “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler Kısım I Mükellefiyetler”, *AÜHFD*, C. 10, S.1, 1953, s. 457-541, (Kısım I).
- GÜRSOY** Kemal Tahir; “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler Kısım II Şart”, *AÜHFD*, C. 11, S. 1, 1954, s. 371-477, (Kısım II).
- GÜRSOY** Kemal Tahir; *Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti*, Ankara 1955, (Mal Vasiyeti).
- GÜVENÇ** Fikret; “Ölüme Bağlı Tasarrufun İptal ve Tenkisi Davalarında Süreler”, *İstanbul Barosu Dergisi*, S. 3-4, 1975, s. 267-275, (Süreler).
- GÜVENÇ** Fikret; “Vasiyeti Tenfiz Memuru”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 44, 1970, s. 867-876, (Vasiyeti Tenfiz Memuru).
- GÜVENÇ** Fikret; “Sözlü Vasiyet”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 52, S. 7-8-9, Temmuz- Ağustos-Eylül, 1978, s. 468-481, (Sözlü Vasiyet).
- HATEMİ** Hüseyin; *Miras Sözleşmesinde Gabin Söz Konusu Olabilir Mi?*, *Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan*, Ankara 2004, s. 189-193, (Gabin).
- HATEMİ** Hüseyin; *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları*, İstanbul 1976, (Hukuka ve Ahlâka Aykırılık).
- HATEMİ** Hüseyin; *Miras Hukuku*, 7. bs., İstanbul 2018, (Miras Hukuku).
- HATEMİ** Hüseyin/**GÖKYAYLA** Emre; *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, 4. bs., İstanbul 2017.

HELVACI İlhan; “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Ayırt Etme (Temyiz Kudretinin) İspatı”, *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı*, C. 2, s. 1113-1150.

HELVACI Serap; *Gerçek Kişiler*, 4. bs., İstanbul 2012.

İMRE Zahit; “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlâka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, 1967, s. 138-148, (Hukuka Aykırılık).

İMRE Zahit; *Türk Miras Hukuku*, İstanbul 1978.

İMRE Zahit/ERMAN Hasan; *Miras Hukuku*, 13. bs., İstanbul 2017.

İNAL Nihat; *Örnek Dilekçe ve Açıklamalı Miras Davaları*, Ankara 2005.

İNAN Ali Naim; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 1971, (Borçlar Hukuku).

İNAN Ali Naim; *Miras Hukuku*, Ankara 1969, (Miras Hukuku).

İNAN Ali Naim/ERTAŞ Şeref/ALBAŞ Hakan; *Türk Medeni Hukuku Miras Hukuku*, 9. bs., Ankara 2015.

İNAN Ali Naim/YÜCEL Özge; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. bs., Ankara 2014.

İŞERİ Ahmet; *Türk Medenî Kanun’una Göre Vakıf*, Ankara, 1968.

İŞGÜZAR Hasan; *Yeni Türk Medeni Kanununa Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler*, Ankara 2003.

KAHRAMAN Zafer; “Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname İle Geri Alınması”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C. 2, 2015, s. 945-964.

KALABIK Halil/ERDEM Murat; *Temel Hukuk Bilgisi*, 5. bs., Ankara 2012.

KALKAN Burcu; *Türk Hukukunda Gabin*, İstanbul 2004.

KARAKILIÇ Hasan; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları*, İstanbul 2016.

KARAYALÇIN Yaşar; “16.3.1990 Tarih ve K. 1990/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, Saklı Payı İhlal Edilmemiş Mirasçı Muvazaa Sebebiyle Dava Açabilir Görüşü ve Diğer Problemler”, *Prof. Dr. Jale G. Akipek’e Armağan*, Konya 1991, s. 209-230.

KARSLI Abdurrahim; *Medenî Muhakeme Hukuku*, 3. bs., İstanbul 2012.

KAYAK Sevgi; “Türk Hukukunda Sözlü Vasiyetname”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 58, S. 1-2, 2000, s. 189-220.

KAYIHAN Şaban; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. bs., Ankara 2016.

KILIÇOĞLU Ahmet M.; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. bs., Ankara 2017, (Borçlar Hukuku).

KILIÇOĞLU Ahmet M.; *Medeni Hukuk, (Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümler, Kişiler Hukuku)*, Ankara 2016, (Medeni Hukuk).

KILIÇOĞLU Ahmet M.; *Medeni Kanun ’umuzun Aile Miras ve Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler*, Ankara, 2003, (Yenilikler).

KILIÇOĞLU Ahmet M.; *Miras Hukuku*, 6. bs., Ankara 2015, (Miras Hukuku).

KILIÇOĞLU, Ahmet M.; *Aile Hukuku*, Ankara 2015, (Aile Hukuku).

KOCAAĞA Köksal; “Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Hukuki Niteliği”, *GÜHFD*, C. 6, S. 1-2, Haziran-Aralık 2002, s. 55-82, (Hukuki Nitelik).

KOCAAĞA Köksal; Borç Ödemeden Aciz Sebebiyle Mirasçılıktan Çıkarma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S. 1, 2005, s. 83-102, (Mirasçılıktan Çıkarma).

KOCAAĞA Köksal; *Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi*, Ankara 2006.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip; *Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme*, C. 1, 7. bs., İstanbul 2017, (Borçlar Hukuku).

- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU** Necip; *Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı*, İstanbul 1968, (Hata).
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU** Necip; *Miras Hukuku*, 3. bs., İstanbul 1987, (Miras Hukuku).
- KOÇOĞLU** Sefa; *Vasiyet Tasarrufunun Hükümsüzlüğü* (Danışman: Prof. Dr. Hüseyin Hatemi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- KOYUNCU** Ferhat; *Sözlü Vasiyetname*, Ankara 2014.
- KÖPRÜLÜ** Bülent; *Medeni Hukuk Genel Prensipler, Kişinin Hukuku, (Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler)*, İstanbul 1979, (Medeni Hukuk).
- KÖPRÜLÜ** Bülent; *Miras Hukuku Dersleri*, 2. bs., İstanbul 1985, (Miras Hukuku).
- KURTOĞLU** Serda; *Türk Medeni Hukuku Dersleri*, İstanbul 1977.
- KURU** Baki; *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul 2016.
- KURU** Baki; *İstinaf Sitemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku*, Ankara 2017, (Medenî Usul Hukuku)
- KURU** Baki/**ARSLAN** Ramazan/**YILMAZ** Ejder; *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 25. bs., Ankara 2014, (Medenî Usul Hukuku).
- KURU** Baki/**ARSLAN** Ramazan/**YILMAZ**, Ejder; *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 28. bs., Ankara 2014.
- KÜRŞAT** Zekeriya; *Borçlar Hukukunda Alanında Hile Kavramı*, İstanbul 2003.
- NAR** Ahmet; *Türk Miras Hukukunda Tenkis*, İstanbul 2016.
- NOMER** Haluk N.; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 15. bs., İstanbul 2017.
- OĞUZMAN** Kemal; *Miras Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1995.
- OĞUZMAN** Kemal/**BARLAS** Nami; *Medeni Hukuk, (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)*, 22. bs., İstanbul 2016.

- OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut;** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 14. bs., İstanbul 2016.
- OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut;** *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, 13. bs., İstanbul 2017, (C. 2).
- OĞUZMAN Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY-ÖZDEMİR Saibe;** *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 14.bs., İstanbul 2016.
- OKUMUŞ Selmani;** *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Aşırı Yararlanma (Gabin)*, Ankara 2015.
- ÖNDER, Akil;** *Vasiyet Hukuku*, Ankara 1944.
- ÖZBEY Serap;** *Olumlu Miras Sözleşmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Serap Helvacı) Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- ÖZDEMİR Hayrunnisa;** “Henüz Var Olmayan Kişilerin ve Cenininin Art Mirasçı Olarak Atanması”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2013, s. 107-125.
- ÖZKAYA Eraslan;** *Aşırı Yararlanma (Gabin) Davaları*, Ankara 2013.
- ÖZSUNAY Ergün;** *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, 3. bs., İstanbul 1977.
- ÖZTAN Bilge;** *Miras Hukuku*, 7. bs., Ankara 2016, (Miras Hukuku).
- ÖZTAN Bilge;** *Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar*, 7. bs., Ankara 1997, (Şahsın Hukuku).
- ÖZTAN Bilge/ÖZTAN Fırat;** “Ölüme Bağlı Tasarruflara İlişkin Medeni Kanun'daki ve Noterlik Kanunu'ndaki Şekil Şartları”, *AÜHFD*, C. 65, S. 4, 2016, s. 3585-3615.
- ÖZTRAK İlhan;** *Miras Hukuku*, 2. bs., Ankara 1969, (Miras Hukuku).
- ÖZTRAK İlhan;** *Tek Taraflı Ölüme Bağlı Tasarruflardan Rücu ve Vasiyetnamenin Zıyatı*, Ankara 1964, (Rücu).

- ÖZUĞUR** Ali ihsan; *Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku*, C. 1, 4. bs., Ankara 2016.
- PEKCANITEZ** Hakan/ **ATALAY** Oğuz/**ÖZEKES** Muhammet; *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 4. bs., Ankara 2016, (Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı).
- PEKCANITEZ** Hakan/**ATALAY** Oğuz/**ÖZEKES** Muhammet; *Medenî Usul Hukuku*, 14. bs., Ankara 2013.
- PEKCANITEZ** Hakan/**ATALAY** Oğuz/**ÖZKAN** Meral Sungurtekin/Muhammet **ÖZEKES**; *İcra ve İflas Hukuku*, 11. bs., Ankara 2013.
- PEKCANITEZ** Hakan/**ATALAY** Oğuz/**ÖZKAN** Meral Sungurtekin/**ÖZEKES** Muhammet; *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 2. bs., Ankara 2015.
- PEKCANITEZ** Hakan/**ÖZEKES** Muhammet/**AKKAN** Mine/**KORKMAZ** Hülya Taş; *Medeni Usul Hukuku*, C. I, Ankara 2017, (C. I)
- PEKCANITEZ** Hakan/**ÖZEKES** Muhammet/**AKKAN** Mine/**KORKMAZ** Hülya Taş;; *Medeni Usul Hukuku*, C. II, Ankara 2017, (C. II)
- PETEK** Hasan; “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Süreler ve Hükmün Anlam Bakımından Uygulama Alanı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C.1, S. 2, Y. 6, 2011, s. 1-34.
- PULAŞLI** Hasan; *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukukî Sonuçları*, Ankara 1989.
- REİSOĞLU** Safa; *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 25. bs., İstanbul 2014.
- RUHİ** Canan/**RUHİ** Ahmet Cemal; *Muris Muvazaası*, Ankara 2016, (Muris Muvazaası)
- RUHİ** Canan/**RUHİ** Ahmet Cemal; *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve İptali*, Ankara 2015, (Ölüme Bağlı Tasarruflar).
- RUHİ** Canan/**RUHİ** Ahmet Cemal; *Vasiyetname ve Miras Sözleşmesi*, Ankara 2017, (Vasiyetname).

- SANBERK** Mustafa Turgut; *Resmi Vasiyetname*, (Danışman: Doç. Dr. O. Gökhan Antalya), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002.
- SAVAŞ** Abdurrahman; “İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler ve Özellikle Elektronik Vasiyetname”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 2, 2007, s. 52-91.
- SAYMEN** Ferit H.; *Borçlar Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler*, C. 1, İstanbul 1950, (Borçlar Hukuku).
- SAYMEN** Ferit H.; *Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku*, C. 2, İstanbul 1948, (Medeni Hukuk).
- SAYMEN** Ferit H.; *Miras Hukuku Dersleri*, İstanbul 1955, (Miras Hukuku).
- SAYMEN** Ferit H./**ELBİR** Halid K.; *Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, C. 1, İstanbul 1958.
- SEÇER** Öz; “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 111, 2014, s. 37-60.
- SEROZAN** Rona; *Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, 6. bs., İstanbul 2015, (Medeni Hukuk).
- SEROZAN** Rona; *Sağlar Arası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma*, İstanbul, 1979, (Kazandırma).
- SEROZAN** Rona/**ENGİN** Baki İlkyay; *Miras Hukuku*, 5. bs., Ankara, 2018.
- SEZEN** Cehdi Cihan; “Türk Miras Hukukunda Mirastan Çıkarma”, (Danışman: Prof. Dr. Cevdet Yavuz), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- SİRMEN** Lale; *Türk Özel Hukukunda Şart*, Ankara 1992.
- ŞENER** Esat; “Miras Hukukunda Birtakım Süreler”, *Yargıtay Dergisi*, C. 15, S. 1-4, Ocak-Ekim 1989, s. 115-134, (Süreler).
- ŞENER** Esat; *Miras Hukuku*, C. 1, Ankara 1977, (Miras Hukuku I).

- ŞENER** Esat; *Miras Hukuku*, C. 2, Ankara, 1977, (Miras Hukuku II).
- ŞENER** Esat; *Uygulamada ve Teoride Her Yönüyle Vasiyet Hukuku*, Ankara 1995, (Vasiyet Hukuku).
- ŞENOCAK** Zarife; “Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümler”, *Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan*, Ankara 1988, s. 421-428.
- ŞENOL** Hatice Kübra Ercoşkun; *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yüklemeler*, (Danışman: Yard. Doç. Dr. Metin İkizler), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- TANDOĞAN** Haluk; “Şahsiyetin Akit Dışı İhlâllere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlâllere Karşı Özel Hayatın Korunması”, *AÜHFD*, C. 20, S. 1, 1963, s. 1-36.
- TANRIVER** Süha; ”Noterler Tarafından Elektronik Ortamda Yapılabilecek Olan İşlemler ve Bu İşlemlerin Gerçekleştirilmesi Usulü”, *AÜHFD*, C. 65, S. 4, 2016, s. 3577-3686, (İşlemler).
- TANRIVER** Süha; *Medenî Usul Hukuku*, C. 1, Ankara 2016.
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi; *Borçlar Hukuku*, İstanbul 1971, (Borçlar Hukuku).
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi; *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1992, (Medenî Hukuk).
- TEKİNAY**, Selahaddin Sulhi; “El Yazısı İle Vasiyetnamede Yer ve Tarih Unsurlarının Doğruluğu”, *Reha Poray’a Armağan*, İstanbul 1995, s. 378-386, (Vasiyetname).
- TEKİNAY** Selahattin Sulhi/**AKMAN** Sermet/**BURCUOĞLU** Haluk/**TOP** Atilla; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 6. bs., İstanbul 1988.
- TERCİER/PİCHONNAZ** Pierre Pascal/**DEVELİOĞLU** H. Murat; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2016.

- TOPLANDI** Pınar Ağca; *Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali*, (Danışman: Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- TOPUZ** Murat; “Yargıtay Kararları Işığında Türk Borçlar ve Ticaret Hukukunda Gabin (Aşırı Yararlanma)”, *Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan*, Ankara 2006, s. 743-770.
- TUHR** Andreas Van; *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı*, C. I-II, (Çeviren: Cevat Edge), Ankara 1983.
- TUNÇOMAĞ** Kenan; *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 6. bs., İstanbul 1976.
- TURAN** Gamze; *Ölüme Bağlı Tasarrufları Hükümsüzlüğü*, Ankara 2009.
- TURANBOY** K. Nuri; *Mirasbırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemler*, Ankara 2010.
- ÜSTÜNDAĞ** Saim; *Medenî Yargılama Hukuku*, 6. bs., İstanbul 1997.
- VELDET** Hıfzı; *Türk Medeni Hukuku Başlangıç ve Şahsın Hukuku*, 3. bs., C. 1, İstanbul 1948.
- VELİDEDEOĞLU** H. V.; *Türk Borçlar Kanununa Göre Borçlar Hukuku Umumi Hükümler*, İstanbul 1955.
- YAĞCI** Kürşat; *Cezai Mirasçılıktan Çıkarma*, Ankara 2013.
- YAYLA** H. Tolunay Ozanemre; “Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Ölüme Bağlı Tasarrufun İptali Davası Açması”, *Prof. Dr. Erzan Erzurumluoğlu Armağanı*, Ankara 2012, s. 841-850, (Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi).
- YAYLA** Hatice Tolunay Ozanemre; “Gabinin Şartları”, *Çankaya University Journal Of Law*, 7/2, 2011, s. 195-217, (Gabinin Şartları).
- YILDIRIM** Abdülkerim; “Sözlü Vasiyetname”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 5, S. 16, Ocak 2014, s. 209-227, (Sözlü Vasiyetname).

YILDIRIM Abdülkerim; *Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler*, Ankara 2004, (Şart ve Mükellefiyetler).

YILDIRIM Mehmet Kamil/**YILDIRIM** Nevhis Deren; *İcra ve İflas Hukuku* 6. bs., İstanbul 2015.

YILDIRIM Mustafa Fadıl; *Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile*, Ankara 2002.

YILMAZ Kılıçoğlu Kumru; “Resmi Vasiyetname”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 133, Kasım-Aralık 2017, s. 369-392.

ZEVKLİLER Aydın; *Kişiler Hukuku Gerçek Kişiler*, Ankara 1981.

İnternet Kaynakları

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası

Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi